

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیه السلام

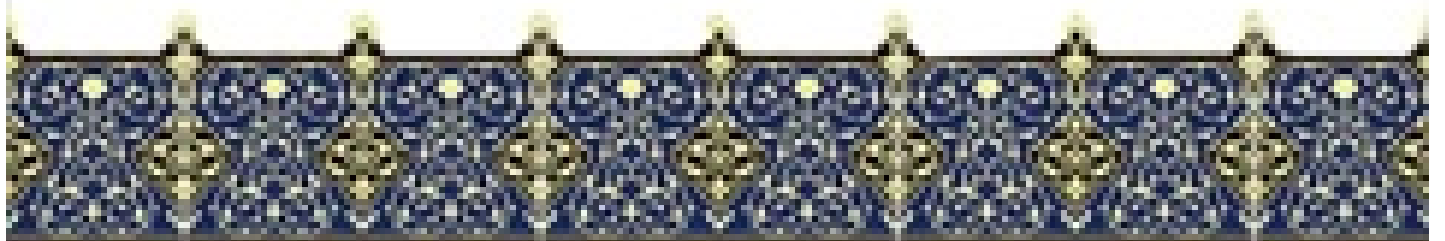
www.ghaemiyeh.com
www.ghaemiyeh.org
www.ghaemiyeh.net
www.ghaemiyeh.ir

رسالہ آداب و سنن اسلامی

ومن اھمی القرآن والنبی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم

سید محمد حسینی بہارانی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

رساله آداب و سنن اسلامی و مناهی القرآن و النبی صلی الله علیه وآله وسلم

نویسنده:

محمد حسینی بهارانچی

ناشر چاپی:

مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۱۹	رساله آداب و سنن اسلامی و مناهی القرآن و النبی صلی الله علیه وآله وسلم
۱۹	مشخصات کتاب
۱۹	انگیزه مؤلف
۲۲	غفلت زدایی و اطاعت از معصومین (علیهم السلام)
۲۵	«بسم الله» و «إن شاء الله» در سفر و غیره
۲۸	آداب سلام کردن
۲۸	آیات مربوط به سلام
۳۱	پاداش سلام
۳۱	سلام و وداع
۳۲	کسانی که نباید به آنان سلام کرد
۳۳	آداب وارد شدن به خانه ها
۳۶	آداب احوالپرسی
۳۹	آداب مصافحه و معانقه
۴۳	آداب اصلاح بین مردم
۴۶	آداب عطسه و تسمیت عاطس
۴۹	آداب نوشیدن آب
۵۱	آداب نظافت و سنت های حنیفیه
۵۳	آداب حمام رفتن
۵۴	اصلاح سر و صورت و نظافت بدن
۵۵	شستن سر با خطمی و سدر و ...
۵۶	بر طرف نمودن موهای زائد بدن
۵۷	آداب خضاب با حناء
۵۹	رها کردن ریش و گرفتن شارب و موی بینی

- ۶۰ آداب شانه کردن موی سر و محاسن
- ۶۱ آداب مسواک زدن و فوائد و احکام آن
- ۶۴ آداب استعمال بوی خوش
- ۶۵ چرب کردن بدن مؤمن
- ۶۶ آداب انتخاب مسکن
- ۶۹ زندگی در روستاها و قریه ها
- ۷۰ آداب سکونت در خانه ی جدید
- ۷۱ آداب نظافت و اصلاح امور خانه
- ۷۲ آداب خوابیدن و بیدار شدن
- ۷۴ خانه هایی که ملائکه در آن ها وارد نمی شود
- ۷۵ مستحب است اطلاق را از خانه محل نماز و مسجد قرار دهند
- ۷۵ خانه ها را بدون مرغ یا کبوتر و یا گوسفند نگذارید
- ۷۶ آداب دخول و خروج از خانه
- ۷۸ آداب ورود به بازار
- ۷۹ آداب خوابیدن
- ۸۱ خواب های ممدوح و مکروه
- ۸۲ خواب قیلوله
- ۸۳ انواع خواب ها
- ۸۵ خواندن قرآن و دعا هنگام خواب و بیدار شدن
- ۸۸ آداب سفر
- ۸۹ سفر نباید به سبب ترک مراسم دینی بشود
- ۸۹ اوقات نیک و بد برای سفر و انجام کارها
- ۹۱ آداب انتخاب رفیق سفر و همسایه خانه
- ۹۲ ملزومات سفر
- ۹۳ صدقه بده هر روزی که می خواهی سفر کن
- ۹۳ دعای هنگام سفر و هنگام بازگشت از سفر

- ۹۳ ----- استحباب دعا و تواضع راکب در سفر
- ۹۶ ----- آداب معاشرت در سفر
- ۹۷ ----- با بهتر از خود سفر کن تا از او بهره مند شوی
- ۹۷ ----- سازش و خوشرویی با همراهان
- ۹۸ ----- در سفر باید هر کسی کاری را تقبل کند
- ۹۹ ----- آداب شروع سفر
- ۱۰۰ ----- آداب بازگشت از سفر
- ۱۰۱ ----- خداحافظی با مسافر
- ۱۰۲ ----- کمک به مسافر
- ۱۰۲ ----- آداب حرکت و سیر در سفر
- ۱۰۵ ----- مناهای و نیایدهای رسول خدا(صلی الله علیه وآله وسلم) (حدیث مناهی)
- ۱۴۰ ----- محرمات قرآنی
- ۱۴۰ ----- اشاره
- ۱۴۲ ----- سوره بقره
- ۱۴۲ ----- ۱- کفر بالله و صدّ عن سبیل الله
- ۱۴۲ ----- ۲- از خدعه و فریب پرهیز کنید
- ۱۴۳ ----- ۳- از فساد روی زمین پرهیز کنید
- ۱۴۳ ----- ۴- از نفاق و دورویی پرهیز نمایید
- ۱۴۳ ----- ۵- از خریدن ضلالت و گمراهی به جای هدایت پرهیز کنید
- ۱۴۴ ----- ۶- از نقض عهد و پیمان و ... پرهیز نمایید
- ۱۴۴ ----- ۷- از ندانسته سخن گفتن پرهیز کنید
- ۱۴۵ ----- ۸- از تکبر و تمرد از امرالهی بپرهیزید
- ۱۴۵ ----- ۹- از فریب شیطان بپرهیزید
- ۱۴۵ ----- ۱۰- از تکذیب آیات الهی دوری کنید
- ۱۴۶ ----- ۱۱- از کتمان حق و فریب دادن مردم بپرهیزید
- ۱۴۷ ----- ۱۲- از عالم بی عمل دوری کنید

- ۱۳- از درخواست رؤیت خداوند خودداری نمایید ۱۴۷
- ۱۴- از فریب خوردن از سامری درس بگیرید ۱۴۷
- ۱۵- از حيله در عمل و عذاب خداوند بترسيد ۱۴۸
- ۱۶- از بهانه گیری و گرفتاری قوم موسی(علیه السلام) عبرت بگیرید ۱۴۸
- ۱۷- از تحریف کتاب خدا بترسيد ۱۵۰
- ۱۸- از ادعا و گناه فراوان بترسيد ۱۵۰
- ۱۹- از ایمان به بعض کتاب و کفر بعض آن بترسيد ۱۵۱
- ۲۰- از پرستش گوساله سامری عبرت بگیرید ۱۵۲
- ۲۱- از تحقیر دیگران دوری کنید ۱۵۲
- ۲۲- از محبت بت ها و خدایان دروغین دوری کنید ۱۵۳
- ۲۳- از حرام های خوراکی پرهیز کنید ۱۵۳
- ۲۴- از وصیت غیر شرعی دوری کنید ۱۵۴
- ۲۵- از خوردن مال مردم بدون وجه شرعی و رشوه دادن دوری کنید ۱۵۵
- ۲۶- حرمت شراب و قمار ۱۵۵
- ۲۷- ازدواج با زن کافره و مشرکه و ۱۵۶
- ۲۸- نزدیکی کردن با زن در حال حیض و نفاس ۱۵۶
- ۲۹- از سوگند برای ترک مجامعت با همسر پرهیز کنید ۱۵۷
- ۳۰- حرمت طلاق سوم ۱۵۷
- ۳۱- صدقات خود را با منت و ادیت باطل نکنید ۱۵۹
- ۳۲- حرمت ربا ۱۶۰
- سوره آل عمران ۱۶۲
- ۳۳- کفر بعد از ایمان ۱۶۲
- ۳۴- از ارتباط پنهانی با دشمن و پذیرش ولایت کفار پرهیز نمایید ۱۶۳
- ۳۵- بخل از انفاق در راه خدا ۱۶۴
- ۳۶- از غرور و خودستایی پرهیز کنید ۱۶۴
- سوره نساء ۱۶۵

- ۳۷- از خوردن مال یتیم دوری کنید ۱۶۵
- ۳۸- زن هایی که ازدواج با آنان حرام است. ۱۶۶
- ۳۹- از کشتن مؤمن عمداً بترسید. ۱۶۷
- ۴۰- کشتن مؤمن از روی خطا ۱۶۸
- ۴۱- حرمت نفاق و دورویی ۱۶۸
- ۴۲- از بدگویی از مردم پرهیز کنید ۱۶۹
- سوره مائده ۱۷۰
- ۴۳- از بی عدالتی به خاطر دشمنی پرهیز کنید ۱۷۰
- ۴۴- از مخلوق را خالق پنداشتن دوری کنید ۱۷۰
- ۴۵- از محاربه و جنگ با خدا و رسول خدا(صلی الله علیه وآله وسلّم) دوری کنید. ۱۷۱
- ۴۶- از ولایت پذیری از یهود و نصاری دوری کنید. ۱۷۲
- ۴۷- از حلال های خدا را حرام دانستن بپرهیزید. ۱۷۳
- سوره انعام ۱۷۳
- ۴۸- از طرد کردن و کنار زدن متدینین دوری کنید ۱۷۳
- ۴۹- از پرستش غیر خدا بپرهیزید. ۱۷۳
- ۵۰- از گوش کردن به توهین به مقدسات و اولیای خداوند دوری کنید. ۱۷۴
- سوره اعراف ۱۷۴
- ۵۱- از تکذیب آیات الهی دوری کنید. ۱۷۴
- ۵۲- دین خدا را به بازی گرفتن ۱۷۵
- ۵۳- حرمت لواط ۱۷۵
- ۵۴- کم فروشی ۱۷۶
- ۵۵- راهزنی و ایجاد ناامنی ۱۷۷
- ۵۶- دور زدن حرام خدا ۱۷۷
- سوره انفال ۱۷۸
- ۵۷- فرار از جنگ ۱۷۸
- ۵۸- انکار ولایت علی بن ابی طالب(علیه السلام) ۱۷۸

- ۵۹- جلوگیری از مسجدالحرام ۱۷۹
- ۶۰- صرف مال برای جلوگیری از دین خدا ۱۷۹
- ۶۱- نهی از اختلاف و امر به صبر ۱۸۰
- ۶۲- دنبال گناه نروید تا نعمت ها از شما گرفته نشود!! ۱۸۰
- ۶۳- گمان نکنید بر خدا غالب می شوید. ۱۸۱
- سوره توبه ۱۸۱
- ۶۴- با عهدشکنان به جنگ برخیزید. ۱۸۱
- ۶۵- کافران را دوست نگیرید گرچه خویشان شما باشند. ۱۸۲
- ۶۶- انسان ها را خدا و ارباب خود ندانید. ۱۸۲
- ۶۷- تقاعد و سستی کردن برای جهاد ۱۸۳
- ۶۸- ادبیت به رسول خدا(صلی الله علیه وآله وسلم) ۱۸۴
- ۶۹- استهزاء و بدگویی از متدینین و اهل تقوا ۱۸۴
- ۷۰- نهی از نماز بر جنازه منافقین ۱۸۵
- ۷۱- نهی از ساختن مسجد ضرار ۱۸۶
- سوره یونس ۱۸۷
- ۷۲- افترای بر خدا و تکذیب آیات او ۱۸۷
- ۷۳- آثار گناه در دنیا و آخرت ۱۸۷
- ۷۴- نهی از اعتقاد فرزند برای خدا ۱۸۷
- سوره رعد ۱۸۸
- ۷۵- تکذیب رسالت و شهادت خداوند و شهادت «من عنده علم الكتاب» ۱۸۸
- سوره ابراهیم ۱۸۸
- ۷۶- مقدم داشتن دنیا بر آخرت ۱۸۸
- ۷۷- کفران نعمت های الهی ۱۸۹
- ۷۸- خدا را غافل ندانید، و به او چنین گمانی نبرید. ۱۸۹
- ۷۹- گمان خلف وعده به خدا نبرید. ۱۸۹
- سوره حجر ۱۹۰

- ۸۰- از رحمت خدا ناامید نشوید ۱۹۰
- ۸۱- به ثروتمندان نگاه طمع نکنید و حسرت آنان را نخورید ۱۹۰
- سوره نحل ۱۹۰
- ۸۲- راه خدا و دین او را نبندید و مردم را به کفر و اندارید ۱۹۰
- سوره اسراء ۱۹۱
- ۸۳- هر چه داری انفاق مکن به اندازه توان انفاق کن ۱۹۱
- ۸۴- فرزندان را از ترس فقر نکشید ۱۹۱
- ۸۵- نزدیک زنا و مقدمات آن نروید ۱۹۱
- ۸۶- کسی را نکشید، خدا یاور او خواهد بود ۱۹۲
- ۸۷- نزدیک مال یتیم نروید ۱۹۲
- ۸۸- کم فروشی نکنید ۱۹۲
- ۸۹- آنچه را نمی دانید نگوئید ۱۹۲
- ۹۰- با تکبر روی زمین راه نروید ۱۹۳
- ۹۱- برای خدا شریک و فرزندی قرار ندهید ۱۹۳
- ۹۲- بهانه گیری نکنید ۱۹۴
- سوره کهف ۱۹۵
- ۹۳- بدون مشیت خداوند نگوئید کاری را می کنیم ۱۹۵
- ۹۴- به خدای خود کافر نشوید ۱۹۶
- سوره مریم ۱۹۷
- ۹۵- به بندگان خدا بدگمان نشوید و برای خداوند فرزندی قرار ندهید ۱۹۷
- ۹۶- نماز را ضایع نکنید و هوسران نباشید ۱۹۸
- ۹۷- از دوزخ بترسید ۱۹۸
- ۹۸- کفر به آیات الهی و شرک به خداوند ۱۹۹
- ۹۹- برای خداوند فرزند قرار ندهید ۱۹۹
- سوره طه ۲۰۰
- ۱۰۰- خدا را از یاد نبرید ۲۰۰

- ۱۰۱- به متاع دنیا و اهل دنیا چشم مدوز ۲۰۰
- سوره انبیاء ۲۰۱
- ۱۰۲- از قیامت غافل مشو ۲۰۱
- ۱۰۳- پیامبران خدا را به استهزاء و مسخره نگیرید. ۲۰۱
- ۱۰۴- بت پرستی، شرک به خداوند است ۲۰۲
- سوره حج ۲۰۴
- ۱۰۵- درباره ی قیامت شک نکنید ۲۰۴
- ۱۰۶- از پرستش بدون معرفت پرهیز کنید ۲۰۵
- ۱۰۷- نگاه غافلانه به دنیا و مردم نکنید ۲۰۵
- ۱۰۸- بدون دلیل پرستش نکنید ۲۰۶
- سوره مؤمنون ۲۰۶
- ۱۰۹- از روی هوای نفس و بدون تدبّر سخنان پیامبران را رد نکنید ۲۰۶
- سوره نور ۲۰۷
- ۱۱۰- به زن های پاکدامن نسبت زنا ندهید ۲۰۷
- ۱۱۱- به دنبال وساوس شیطان حرکت نکنید ۲۰۹
- ۱۱۲- بی اجازه وارد خانه ها نشوید ۲۰۹
- ۱۱۳- تجارت و کاسبی، شما را از یاد خدا و نماز باز ندارد. ۲۱۰
- ۱۱۴- هنگامی که اطفال به بلوغ می رسند نباید بدون اجازه وارد خانه و اطلاق بشوند. ۲۱۱
- ۱۱۵- به رسول خدا(صلی الله علیه وآله وسلم)احترام کنید و از مخالفت با او پرهیز نمایید. ۲۱۱
- سوره فرقان ۲۱۱
- ۱۱۶- با گمراهان دوست نشوید. ۲۱۱
- ۱۱۷- قرآن را مهجور نکنید ۲۱۲
- ۱۱۸- بندگان خدا باید از تکبر و ... پرهیز نمایند ۲۱۲
- سوره شعراء ۲۱۳
- ۱۱۹- از لواط و همجنس بازی دوری کنید ۲۱۳
- ۱۲۰- کم فروشی نکنید ۲۱۴

- ۱۲۱- شاعر سلاطین جور نشوید ----- ۲۱۴
- سوره نمل ----- ۲۱۵
- ۱۲۲- آیا الهی را انکار نکنید، و از سرنوشت گذشتگان عبرت بگیرید ----- ۲۱۵
- ۱۲۳- از لوط و هم جنس بازی دوری کنید، و از عاقبت آن بهراسید ----- ۲۱۶
- سوره قصص ----- ۲۱۶
- ۱۲۴- ثروت و مال زیاد شما را به طغیان وندارد ----- ۲۱۶
- ۱۲۵- جز خدای یگانه را نپرستید ----- ۲۱۸
- سوره عنکبوت ----- ۲۱۸
- ۱۲۶- گمان مبرید خداوند شما را امتحان نمی کند ----- ۲۱۸
- ۱۲۷- به آیات الهی و قیامت کافر نشوید ----- ۲۱۹
- سوره روم ----- ۲۱۹
- ۱۲۸- وعده های خداوند حق است غافل نباشید ----- ۲۱۹
- ۱۲۹- آیات و نشانه های قیامت را کوچک شمارید ----- ۲۲۰
- سوره لقمان ----- ۲۲۱
- ۱۳۰- از خداوند و قیامت غافل نباشید ----- ۲۲۱
- سوره سجده ----- ۲۲۲
- ۱۳۱- از آیات و نشانه های حق اعراض نکنید ----- ۲۲۲
- سوره احزاب ----- ۲۲۳
- ۱۳۲- از خدا بترسید و از کفار و منافقین پیروی نکنید!! ----- ۲۲۳
- ۱۳۳- از جنگ با دشمنان اسلام فرار نکنید ----- ۲۲۳
- ۱۳۴- بعد از حکم خدا و رسول او(صلی الله علیه وآله وسلّم) شما حق انتخاب ندارید ----- ۲۲۴
- ۱۳۵- از کفار و منافقین اطاعت نکنید ----- ۲۲۵
- ۱۳۶- به خانه های پیامبر(صلی الله علیه وآله وسلّم) بدون اجازه وارد نشوید. ----- ۲۲۵
- ۱۳۷- به خدا و رسول و مؤمنان آزار نکنید ----- ۲۲۶
- ۱۳۸- از خدا بترسید و سخن سدید و صحیح بگویید ----- ۲۲۶
- سوره سبأ ----- ۲۲۶

- ۱۳۹- آیات خدا را درباره ی کيفر پرستش غير خدا انكار نكنيد ----- ۲۲۶
- سوره فاطر ----- ۲۲۷
- ۱۴۰- مبدا فریب دنیا و شیطان را بخورید!؟ ----- ۲۲۷
- ۱۴۱- از تكبر و مكر و حيله پرهيز كنيد ----- ۲۲۸
- سوره يس ----- ۲۲۸
- ۱۴۲- تطير و فال بد نزنيد ----- ۲۲۸
- ۱۴۳- شیطان را عبادت و پرستش نكنيد ----- ۲۲۸
- سوره صافات ----- ۲۲۹
- ۱۴۴- به خدای خود تهمت نزنيد ----- ۲۲۹
- سوره ص ----- ۲۳۰
- ۱۴۵- چرا بر آدم سجده نكردی!؟ ----- ۲۳۰
- سوره زمر ----- ۲۳۰
- ۱۴۶- طاغوت ها را نپرستيد ----- ۲۳۰
- ۱۴۷- از رحمت خدا نااميد نشويد ----- ۲۳۱
- سوره غافر ----- ۲۳۱
- ۱۴۸- در آیات خداوند جدال نكنيد تا كافر نشويد ----- ۲۳۱
- سوره فصلت ----- ۲۳۳
- ۱۴۹- گمان نكنيد خدا از احوال شما بی خبر است ----- ۲۳۳
- ۱۵۰- با پیامبر و قرآن به جنگ برنخيزيد ----- ۲۳۳
- سوره زخرف ----- ۲۳۴
- ۱۵۱- دختران را زنده به گور نكنيد و فرزندان خدا ندانيد، ملائكه را دختران خدا ندانيد ----- ۲۳۴
- ۱۵۲- بهانه گيری نكنيد ----- ۲۳۵
- ۱۵۳- رو از خدا نگردانيد ----- ۲۳۶
- سوره جاثيه ----- ۲۳۶
- ۱۵۴- تكبر و بزرگی نكنيد و به آیات الهی كافر نشويد! ----- ۲۳۶
- سوره فتح ----- ۲۳۷

- ۱۵۵- از نفاق و بدگمانی به خداوند پرهیز کنید - ۲۳۷
- ۱۵۶- با نفاق از جهاد در راه خدا شانه خالی نکنید - ۲۳۷
- سوره حجرات - ۲۳۸
- ۱۵۷- از خدا و رسول او پیشی نگیرید - ۲۳۸
- ۱۵۸- حرمت پیامبر را حفظ کنید و صدای خود را بالای صدای او بلند نکنید - ۲۳۸
- ۱۵۹- خبر فاسق را نپذیرید - ۲۳۹
- ۱۶۰- مؤمنین را به مسخره و استهزاء نگیرید و از آنان بدگوئی نکنید - ۲۳۹
- ۱۶۱- از گمان بد و تجسس عیوب به مردم و غیبت از آنان دوری کنید - ۲۴۰
- سوره ق - ۲۴۰
- ۱۶۲- از فکر بد و حرف بد پرهیز کنید - ۲۴۰
- سوره ذاریات - ۲۴۱
- ۱۶۳- از عواقب ظلم هراس داشته باشید - ۲۴۱
- سوره طور - ۲۴۱
- ۱۶۴- وای بر تکذیب کنندگان پیامبران و ادیان الهی - ۲۴۱
- سوره نجم - ۲۴۲
- ۱۶۵- از گناهان کبیره و فواحش پرهیز کنید - ۲۴۲
- سوره قمر - ۲۴۲
- ۱۶۶- از عمل قوم لوط پرهیز نمایید - ۲۴۲
- سوره واقعه - ۲۴۳
- ۱۶۷- قیامت را تکذیب نکنید - ۲۴۳
- سوره حدید - ۲۴۶
- ۱۶۸- با خداوند یکباره قطع رابطه نکنید، راه آشتی را باز گذارید - ۲۴۶
- ۱۶۹- برای به دست آوردن دنیا و از دست دادن آن غم و شادی پیدا نکنید - ۲۴۶
- ۱۷۱- خدا را از یاد نبرید و بهره مند می شوید - ۲۴۷
- سوره مجادله - ۲۴۷
- ۱۷۲- با همسران خود ظهار نکنید - ۲۴۷

- ۱۷۳- جنگ با خدا و رسول او پیروزی ندارد ----- ۲۴۸
- ۱۷۴- با دشمنان خدا دوست نشوید ----- ۲۴۹
- سوره حشر ----- ۲۵۰
- ۱۷۵- از نفاق و ارتباط پنهانی با دشمنان بپرهیزید ----- ۲۵۰
- ۱۷۶- از خدا بترسید و خدا را فراموش نکنید ----- ۲۵۱
- سوره ممتحنه ----- ۲۵۲
- ۱۷۸- دشمنان خدا و دشمنان خود را دوست نگیرید ----- ۲۵۲
- سوره صف ----- ۲۵۳
- ۱۷۹- آنچه را خود انجام نمی دهید، از مردم نهی نکنید ----- ۲۵۳
- ۱۸۰- نور خدا را خاموش نکنید ----- ۲۵۳
- سوره جمعه ----- ۲۵۳
- ۱۸۱- نماز جمعه را رها نکنید و به دنبال خرید و فروش بروید ----- ۲۵۳
- سوره منافقین ----- ۲۵۴
- ۱۸۲- با سوگندهای خود از راه خدا جلوگیری نکنید ----- ۲۵۴
- ۱۸۲- مال و فرزند، شما را از یاد خدا غافل نکنند ----- ۲۵۵
- سوره تغابن ----- ۲۵۶
- ۱۸۳- از برخی از همسران و فرزندان خود حذر کنید آنان دشمنان شمایند ----- ۲۵۶
- سوره طلاق ----- ۲۵۶
- ۱۸۴- از امر الهی سرپیچی نکنید تا گرفتار عذاب نشوید ----- ۲۵۶
- سوره تحریم ----- ۲۵۷
- ۱۸۵- چیزی را که خداوند حلال نموده بر خود حرام مکن ----- ۲۵۷
- ۱۸۶- اسرار را افشا نکنید ----- ۲۵۷
- سوره ملک ----- ۲۵۸
- ۱۸۷- به پروردگار خود کافر نشوید ----- ۲۵۸
- سوره قلم ----- ۲۵۹
- ۱۸۸- از تکذیب کنندگان پیروی نکنید ----- ۲۵۹

- ۱۸۹- از امتحان خداوند بترسید و خدا را از یاد نبرید ۲۵۹
- ۱۹۰- قرآن را تکذیب نکنید ۲۶۰
- ۱۹۱- از روی حسد به مردم چشم نزنید ۲۶۱
- سوره الحاقه ۲۶۱
- ۱۹۲- از گرفتن نامه با دست چپ هراس داشته باشید ۲۶۱
- سوره مزمل ۲۶۲
- ۱۹۳- چرا از کفر می ترسید؟! ۲۶۲
- سوره مدثر ۲۶۲
- ۱۹۴- گرفتار عذاب سقر نشوید ۲۶۲
- سوره قیامت ۲۶۳
- ۱۹۵- آخرت را وامگذارید و از یاد نبرید ۲۶۳
- سوره هل أتى (سوره انسان) ۲۶۴
- ۱۹۶- احوالات پیشین خود را از یاد نبرید ۲۶۴
- سوره مرسلات ۲۶۴
- سوره نبأ ۲۶۵
- ۱۹۷- از آن خبر بزرگ غافل نباشید ۲۶۵
- ۱۹۸- از عذاب و کیفر نزدیک غافل نشوید ۲۶۶
- سوره نازعات ۲۶۷
- ۱۹۹- از سختی جان دادن و قیامت بترسید و مغرور نشوید ۲۶۷
- ۲۰۰- طغیان نکنید و از دوزخ بترسید ۲۶۷
- سوره عَبَس ۲۶۸
- ۲۰۱- چه قدر انسان کفران می کند ۲۶۸
- سوره انفطار ۲۶۹
- ۲۰۲- به پروردگار خود مغرور مشو و قیامت را تکذیب مکن ۲۶۹
- سوره مطففین ۲۷۰
- ۲۰۳- کم فروشی نکنید ۲۷۰

- ۲۰۴- به مومنان نځنديد و آنان را مسخره نځنيد - - - - - ۲۷۰
- سوره بروج - - - - - ۲۷۱
- ۲۰۵- مرگ بر اصحاب اُحدود - - - - - ۲۷۱
- سوره فجر - - - - - ۲۷۲
- ۲۰۶- از کيفر اقوام گذشته بترسيد و طغيان و سرکشي نځنيد - - - - - ۲۷۲
- سوره بلد - - - - - ۲۷۲
- ۲۰۷- اي انسان غافل مباحث و براي نجات خود از عقبه بگذر! - - - - - ۲۷۲
- سوره الضحى - - - - - ۲۷۳
- ۲۰۸- يتيم را تحت فشار قرار مده و سائل را منع مکن - - - - - ۲۷۳
- سوره علق - - - - - ۲۷۴
- ۲۰۹- اي انسان ناسپاس طغيان مکن - - - - - ۲۷۴
- سوره قارعه - - - - - ۲۷۴
- ۲۱۰- از حادثه کوبنده قيامت غافل نشويد! - - - - - ۲۷۴
- سوره همزه - - - - - ۲۷۵
- ۲۱۱- بدگويي و عيب جويي نځنيد - - - - - ۲۷۵
- سوره فيل - - - - - ۲۷۵
- ۲۱۲- با خدا به جنگ برنځيزيد جنگ با خدا پيروزي ندارد - - - - - ۲۷۵
- سوره ماعون - - - - - ۲۷۶
- ۲۱۳- قيامت را تکذيب نځنيد و نماز را سبک نشماريد - - - - - ۲۷۶
- سوره کافرون - - - - - ۲۷۶
- ۲۱۴- کافران ارتباطي با ما ندارند، و آئين شان آئين ما نيست - - - - - ۲۷۶
- سوره فلق - - - - - ۲۷۷
- ۲۱۵- از گناه و سحر و حسد پرهيز کنيد و به خدا پناه ببريد - - - - - ۲۷۷
- سوره ناس - - - - - ۲۷۷
- ۲۱۶- از شرّ وسواس خناس جتنی و انسى به خدا پناه ببريد - - - - - ۲۷۷
- درباره مرکز - - - - - ۲۷۹

رساله آداب و سنن اسلامی و مناهی القرآن و النبّی صلی الله علیه و آله وسلّم

مشخصات کتاب

سرشناسه: حسینی، محمد، ۱۳۲۳ -

عنوان و نام پدید آور: رساله آداب و سنن اسلامی و مناهی القرآن و النبّی صلی الله علیه و آله وسلّم / تالیف سید محمد حسینی بهارانچی

مشخصات نشر: دیجیتالی / مرکز تحقیقات یارانه ای قائمیه اصفهان - ۱۳۹۹

مشخصات ظاهری: ۲۴۹ ص.

زبان: فارسی

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: چاپ قبلی: محمد حسینی، ۱۳۷۹.

موضوع: آداب اسلامی

موضوع: اخلاق اسلامی

موضوع: محرمات قرآن

موضوع: گزینش آیات قرآن کریم

ص: ۱

انگیزه مؤلف

در یکی از آیات شریفه قرآن آمده که خداوند متعال می فرماید: «لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ...» (۱)

یعنی، «مسلماً برای شما در زندگی رسول خدا سرمشق نیکویی بود، ...»

از این آیه ظاهر می شود که خداوند پیامبر خود (صلی الله علیه وآله وسلم) را تربیت نموده و او را جامع همه خوبی ها قرار داده و به این امت می فرماید: ما هر خوبی را در رسول خود جمع نمودیم و شما باید او را اسوه و پیشوا و مقتدای خود قرار بدهید. (۲)

از این رو بر این امت لازم و واجب است که برای رشد و سعادت خود در همه چیز به سیره و سنت و روش پیامبر خویش (صلی الله علیه وآله وسلم) بنگرید، و قدم خود را در جای قدم او گذارند، تا رستگار شوند، و آن

ص: ۲

۱- مؤلف گوید: هر چه خوبی است همه جمع شده در رسول مدنی هضم شده ذات حق گفت به امت که همه خوبی ها در رسولم همگی جمع شده او بود اسوه ی نیکوکاران چون که هر خیر در او جمع شده ای بشر راه نجات دریاب تو ندانی رسولی چو او خلق شده خُلق او را خدا خُلق عظیمش داند چون در او خوی خدا جمع شده خُلق او کرده بشر را حیران چون که او منبع هر خیر شده خادم تو دم مزن که عقل تو نارساست بنگر که عالم در او محو شده

۲- - سوره احزاب/ ۲۱.

حضرت نیز در پایان عمر خود فرموده است: بعد از من از کتاب خدا و اهل بیت و عترت من پیروی کنید، تا هرگز گمراه نشوید. (۱)

از این رو نویسنده از خدای خود می خواهد که او را کمک کند تا از مسیر حق و صراط مستقیم و راه نجات جدا نشود، و همواره می گوید:

«أَهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ» یعنی، «خدایا ما را به راه مستقیم [دین خود] هدایت و ثابت قدم بفرما، راه آنان که نعمت خود را بر آنها ارزانی داشتی، نه گمراهان و کسانی که بر آنان خشم نمودی.»

در آیات و روایات آمده که مقصود از «أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ» پیامبران و صدیقین و شهدا و صالحین هستند. (۲) و در برخی از روایات آمده که «صراط مستقیم» امیرالمؤمنین و امامان بعد از آن حضرت (علیهم السلام) می باشند.

ما در این کتاب به حول و قوه ی الهی خلاصه ای از سیره و مناهی رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) را بیان می کنیم امید آن که نویسنده و دوستان اهل البیت (علیهم السلام) از آن استفاده نمایند، و لا حول و لا قوه الا بالله العلیّ العظیم.

مرحوم علامه مجلسی (رضوان الله تعالی علیه) در جلد ۷۶ کتاب شریف «بحار الأنوار» ابوابی از آداب منقول از رسول خدا و اهل البیت (علیهم السلام) را بیان نموده و در پایان بابی به عنوان «مناهی النبی صلی الله علیه وآله وسلم» را ذکر کرده است، و ما نیز به ترتیب یاد شده سیر خواهیم نمود، و لا حول و لا قوه الا بالله العلیّ العظیم.

آری هدف اصلی ما عمل به آیه شریفه «و لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ» می باشد، چرا که ارتباط با خداوند و تحصیل محبت او نیاز به پیروی از رسول او (صلی الله علیه وآله وسلم) دارد، و خداوند می فرماید:

ص: ۳

۱- قال (صلی الله علیه وآله وسلم): «أَنْتِ تَارِكٌ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ كِتَابَ اللَّهِ وَعِترَتِي أَهْلَ بَيْتِي مَا ان تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا لَنْ تَضَلُّوا أَبَدًا فَانْهَمَا لَنْ يَفْتَرِقَا حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضَ» [مسند احمد بن حنبل، ج ۲/۱۴، بصائر الدرجات، ص ۴۲۲]

۲- «وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَئِكَ رَفِيقًا» (نساء/۶۹)

« قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ » (۱)

یعنی، «بگو: «اگر خدا را دوست می دارید، از من پیروی کنید! تا خدا (نیز) شما را دوست بدارد و گناهانتان را ببخشد و خدا آمرزنده مهربان است.»

از این آیه ظاهر می شود، که پیروی از رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) سبب محبت خداوند به بنده خود می شود و خداوند هر که را دوست بدارد او را به درجات عالی ی بهشت و رضوان خود می رساند.

غفلت زدایی و اطاعت از معصومین (علیهم السلام)

قبل از هر چیز ما باید از خود غفلت زدایی کنیم تا به سخنان اولیای خداوند بیشتر توجه نماییم، و چه زیباست سخن امام سجاد (علیه السلام) در پاسخ شخصی که به آن حضرت عرضه داشت: «کیف أصبحت یابن رسول الله؟ و امام (علیه السلام) در پاسخ او فرمود:

«أصبحت مطلوباً بثمان خصال: الله تعالى يطلبني بالفرائض، و النبي (صلى الله عليه وآله وسلم) بالسنه، و العيال بالقوت و النفس بالشهوه، و الشيطان بالمعصيه، و الحافظان بصدق العمل، و ملك الموت بالروح، و القبر بالجسد، فأنا بين هذه الخصال مطلوب.» (۲)

و به امام حسین (علیه السلام) نیز گفته شد: «کیف أصبحت یابن رسول الله؟ و آن حضرت فرمود: «أصبحت و لی ربُّ فوقی، و النار أمامی، و الموت یطلبی، و الحساب محدد بی، و أنا مرتهن بعملی، لا أحد ما أحب، و لا دفع ما أكره، و الأمور بید غیری، فإن شاء عدّبنی، و إن شاء عفا، فأی فقیر أفقر منی؟ قال لأمیر المؤمنین (علیه السلام): کیف أصبحت؟ فقال: کیف یصبح من كان لله علیه حافظان، و علم أنّ خطایاه مكتوبه فی الدیوان، إن لم یرحمه ربّه فمرجه ألی النیران.

ص: ۴

۱- آل عمران/۳۱.

۲- جامع الأخبار، ص ۱۰۵، بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۵.

وقيل لفاطمه (عليها السلام): كيف أصبحت يا ابنه رسول الله؟ قالت: «أصبحت عائفهً لدنياكم، قاليهً لرجالكم، لفظتهم بعد أن عجمتهم، فأنا بين جهدٍ و كربٍ بينما فقد النبي (صلى الله عليه وآله وسلم) و ظلم الوصي (١).

جابر گوید: روزی من خدمت امیرالمؤمنین (علیه السلام) رسیدم و به او گفتم: کیف أصبحت یا امیرالمؤمنین؟ قال: آكل رزقي. قال جابر: ما تقول في دار الدنيا؟ قال ما نقول في الدارِ أولها غمٌ، و آخرها الموت، قال: فمن أغبط الناس؟ قال جَسِيدٌ تحت التراب، أمن من العقلب، و يرجو الثواب (٢).

وقيل لسلمان الفارسي: كيف أصبحت؟ قال: كيف يصبح من كان الموت غايته، و القبر منزله، و الديدان جواره، و إن لم يُغفر له فانار مسكنه (٣).

. قيل لحذيفه بن اليمان: كيف أصبحت؟ قال: كيف يصبح من كان إسمه عبداً، و يدفن غداً في القبر وِحداً، و يُحشر بين يدي الله فرداً؟! (٤)

و عن المسيّب قال:

«خرج اميرالمؤمنين (عليه السلام) يوماً من البيت، فاستقبله سلمان، فقال (عليه السلام) له: كيف أصبحت يا أبا عبد الله؟ قال [سلمان]: أصبحت في غمومٍ أربعه فقال له: و ما هنّ؟ قال: غمّ العيال يطلبون الخبز و الشهوات، و الخالق يطلب الطاعة، و الشيطان يأمر بالمعصية، و ملك الموت يطلب الروح!! فقال له: أبشر يا أبا عبد الله فإنّ لك بكلّ خصله درجات، و إنني كنت دخلت على رسول الله (صلى الله عليه وآله وسلم) [ذات يوم] فقال: كيف أصبحت يا عليّ؟ فقلت: أصبحت و ليس في يدي شيء غير الماء، و أنا مغتمّ لحال فرخيّ الحسن و الحسين (عليهما السلام) فقال لي: يا عليّ غمّ العيال ستر من النار، و طاعه الخالق أمان من العذاب، و الصبر

ص: ٥

١- - همان.

٢- - همان، ص ١٦.

٣- - همان.

٤- - بحار الأنوار، ج ١٦/١٥/٧٦.

على الطاعة جهاد، و أفضل من عباده ستين سنه، و غم الموت كفاره الذنوب، و اعلم يا على أن ارزاق العباد على الله سبحانه، و غمك لهم لا يضرك و لا ينفع غير أنك توجر عليه، و إن أغم الغم العيال. (1)

قيل لعيسى بن مريم (عليه السلام): كيف أصبحت يا روح الله؟ قال:

«أصبحت و ربّي تبارك و تعالى من فوقى، و النار أمامى، و الموت فى طلبى، لا املك ما أرجو، و لا اظيق دفع ما أكره، فأنى فقير أفقر منى؟

و قيل للنبيّ (صلى الله عليه وآله وسلّم): كيف أصبحت؟ قال:

«بخير من رجلٍ لم يصبح صائماً، و لم يعد مريضاً، و لم يشهد جنازة»

و قال جابر بن عبد الله الأنصارى:

لقيت على بن ابيطالب (عليهما السلام) ذات يوم صباحاً فقلت: كيف أصبحت يا أمير المؤمنين؟ قال: بنعمه من الله و فضل من رجل لم يذر أخاه، و لم يُدخل على مؤمن سروراً. قلت: و ما ذلك السرور؟ قال: يفرّج عنه كرباً، او يقضى عنه ديناً، أو يكشف عنه فافه.

قال جابر: و لقيت علياً يوماً فقلت: كيف أصبحت يا أمير المؤمنين؟ قال: «أصبحنا و بنا من نعم الله و فضله ما لا نحصيه، مع كثير ما نحصيه، فما ندرى أى نعمه نشكر؟ أجميل ما ينتشر؟ أم قبيح ما يستر؟»

و قيل لأبى ذرّ رضى الله عنه: كيف أصبحت يا صاحب رسول الله (صلى الله عليه وآله وسلّم): قال: «أصبحت بين نعمتين بين ذنبٍ مستور، و ثناء من اغترّ به فهو المغرور.» (2)

مؤلف گوید: هدف از نقل روایات فوق آمادگی برای اطاعت و تاسی به اخلاق رسول خدا و ائمه معصومین (علیهم السلام) و صحابه ی صالح آنان می باشد، چرا که تا انسان به یاد خدا و مرگ و عاقبت خود

ص: ۶

۱- - جامع الأخبار، ص ۱۰۷-۱۰۶، بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۶.

۲- - بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۷-۱۵، جامع الأخبار، ص ۱۰۷-۱۰۶.

نباشد، مظاهر فریبده ی دنیا نمی گذارد به عاقبت خود فکر کند، و این روایات افراد غافل را از خواب غفلت بیدار می کند، و به فکر عاقبت و معاد و وعده های خداوند می اندازد، و لا حول و لا قوه إلا بالله العلی العظیم.

«بِسْمِ اللَّهِ» و «إِنْ شَاءَ اللَّهُ» در سفر و غیره

خداوند در سوره کهف آیه ۲۳ می فرماید: «وَلَا تَقُولَنَّ لِشَيْءٍ إِنِّي فَاعِلٌ ذَلِكَ غَدًا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ وَادْكُرْ رَبَّكَ إِذَا نَسِيتَ»

یعنی، «و هرگز در مورد کاری نگو: «من فردا آن را انجام می دهم» مگر اینکه خدا بخواهد! و هر گاه فراموش کردی، (جبران کن) و پروردگارت را به خاطر بیاور.»

و در آیه ۳۹ این سوره می فرماید:

«وَلَوْ لَا إِذْ دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ...»

یعنی، «چرا هنگامی که وارد باغ شدی، نگفتی این نعمتی است که خدا خواسته است؟! قوت (و نیرویی) جز از ناحیه خدا نیست!»

و در آیه ۶۹ این سوره می فرماید:

«سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ صَابِرًا...» یعنی، (موسی) گفت: «به خواست خدا مرا شکیبای خواهی یافت.»

و در سوره قلم آیه ۱۷ تا ۲۸ می فرماید: «إِنَّا بَلَوْنَاهُمْ كَمَا بَلَوْنَا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ إِذْ أَقْبَسَ مُوَا لِيصِرِ مُمْتَهِنًا مُصْبِحِينَ * وَلَا يَسْتَتِنُونَ * فَطَافَ عَلَيْهَا طَائِفٌ مِّنْ رَبِّكَ وَهُمْ نَائِمُونَ * فَأَصْبَحَتْ كَالصَّرِيمِ * فَتَنَادُوا مُصْبِحِينَ * أَنْ اغْدُوا عَلَيَّ حَرْثِكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ * فَانظُرُوا وَهُمْ يَتَخَفَتُونَ * أَنْ لَا يَدْخُلْنَهَا الْيَوْمَ عَلَيْكُمْ مَسْكِينِينَ * وَغَدُوا عَلَيَّ حَرْدٍ قَادِرِينَ * فَلَمَّا رَأَوْهَا قَالُوا إِنَّا لَضَالُونَ * بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ * قَالَ أَوْسَطُهُمْ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ لَوْ لَا تُسَبِّحُونَ»

یعنی، ما آنها را آزمودیم، همان گونه که «صاحبان باغ» را آزمایش کردیم، هنگامی که سوگند یاد کردند که میوه های باغ را صبحگاهان (دور از چشم مستمندان) بچینند. و هیچ از آن استننا نکنند اما عذابی فراگیر (شب

هنگام) بر (تمام) باغ آنها فرود آمد در حالی که همه در خواب بودند، و آن باغ سرسبز همچون شب سیاه و ظلمانی شد! صبحگاهان یکدیگر را صدا زدند، که بسوی کشتزار و باغ خود حرکت کنید اگر قصد چیدن میوه ها را دارید! آنها حرکت کردند در حالی که آهسته با هم می گفتند: «مواظب باشید امروز حتی یک فقیر وارد بر شما نشود!» (آری) آنها صبحگاهان تصمیم داشتند که با قدرت از مستمندان جلوگیری کنند. هنگامی که (وارد باغ شدند و) آن را دیدند گفتند: «حقاً» ما گمراهیم! (آری، همه چیز از دست ما رفته) بلکه ما محرومیم! یکی از آنها که از همه عاقلتر بود گفت: «آیا به شما نگفتم چرا تسبیح خدا نمی گوید؟!»

امام صادق(علیه السلام) می فرماید:

بسا برخی از شیعیان ما در ابتدای کاری «بسم الله الرحمن الرحيم» را ترک می کنند، و خداوند او را گرفتار بلایی می نماید، تا به یاد شکر خدا و ثنای الهی بیفتند، و این کفاره ی ترک «بسم الله الرحمن الرحيم» است.

سپس فرمود: عبدالله بن یحیی وارد بر امیرالمؤمنین(علیه السلام) شد، و مقابل آن حضرت صندلی آماده بود و امیرالمؤمنین(علیه السلام) به او فرمود: روی این صندلی بنشین، و چون خواست بنشیند لغزید و سر او بر زمین خورد و خون جاری شد، و امیرالمؤمنین(علیه السلام) فرمود: تا آب آوردند و سر او را شستند و سپس دست مبارک خود را بر روی زخم او قرار داد و او بی صبری می کرد پس آب دهان مبارک خود را بر آن مالید، و یکباره بهبود یافت. و سپس به او فرمود: ای عبدالله! الحمد لله که خداوند گناهان شیعیان ما را به وسیله بلاهای دنیایی می بخشد، تا طاعات و عباداتشان سالم بماند و پاداش آنان ضایع نشود ...

عبدالله گفت: یا امیرالمؤمنین از سخنان شما استفاده کردم، اکنون بفرمایید من چه خطایی کرده بودم که این آسیب را دیدم؟ تا خطاهای خود را تکرار نکنم. امیرالمؤمنین(علیه السلام) فرمود: تو هنگامی که نشستی «بسم الله» نگفتی، و این عقوبت ترک «بسم الله» تو بود.

سپس فرمود: مگر نمی دانی که رسول خدا(صلی الله علیه وآله وسلم) به من فرمود:

«كُلُّ أَمْرٍ ذِي بَالٍ لَمْ يَذْكُرْ فِيهِ «بِسْمِ اللَّهِ» فَهُوَ أَتْر»؟ عبدالله گوید: گفتم: آری، پدر و مادرم فدای شما باد، از این پس «بِسْمِ اللَّهِ» را ترک نخواهم کرد. امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمود: اگر چنین کنی بهره مند و سعادت‌مند خواهی شد. (۱)

ابوحمزہ ثمالی گوید: امام باقر (علیه السلام) فرمود: حضرت آدم (علیه السلام) چون داخل بهشت شد، خداوند به او فرمود: «نزدیک این شجر مشو» آدم گفت: پروردگارا نزدیک نمی شوم. و نگفت: «إِنْ شَاءَ اللَّهُ [از این رو شیطان او را فریب داد و ...] و خداوند به حضرت محمد (صلی الله علیه وآله وسلم) فرمود: «وَلَا تَقُولَنَّ لِشَيْءٍ إِيَّائِي فَاعِلٌ ذَلِكَ غَدًا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ وَ أذْكُرُ رَبَّكَ إِذَا نَسِيتَ» و لو بعد سنه (۲)

امام صادق (علیه السلام) فرمود:

هر گاه یکی از شما می خواهید وضو بگیرید و یا آب و غذایی بخورید و یا لباس خود را بپوشید و یا هر کار دیگری را انجام بدهید، سزاوار است که «بِسْمِ اللَّهِ» بگویید و گر نه شیطان با شما شریک می شود. (۳)

مؤلف گوید: قصه تأخیر وحی تا چهل روز به خاطر «إِنْ شَاءَ اللَّهُ» نگفتن رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) در سوره ی کهف آیه ۲۳ که می فرماید: «وَلَا تَقُولَنَّ لِشَيْءٍ إِيَّائِي فَاعِلٌ ذَلِكَ غَدًا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ» معروف و مشهور است، و در همه تفاسیر ذکر شده است. (۴)

امام باقر (علیه السلام) می فرماید: مقصود از «وَأَذْكُرُ رَبَّكَ إِذَا نَسِيتَ» این است که مشیت خدا را در کار خود استثنا کن و بگو: «إِنْ شَاءَ اللَّهُ» [و لو بعد از یک سال] یعنی هر گاه به یاد آوردی بگو: «إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ». (۵)

ص: ۹

۱- - تفسیر امام عسکری (علیه السلام)، ص ۹، بحار الأنوار، ج ۷۶/۳۰۵.

۲- - تفسیر عیاشی، ج ۲/۳۲۴.

۳- - مکارم الاخلاق، ص ۱۱۷، بحار الأنوار، ج ۷۶/۳۰۶.

۴- - تفسیر عیاشی، ج ۲/۳۲۴.

۵- - تفسیر عیاشی، ج ۲/۳۲۵ - ۳۲۴.

آداب سلام کردن

از آیات قرآن و روایات معصومین (علیهم السلام) ظاهر می شود که دو نفر مسلمان در ابتدای برخورد قبل از هر سخنی باید به همدیگر سلام کنند و برای شروع کننده پاداش بیشتری خواهد بود و اگر کسی وارد به خانه ای و یا جمعیتی شود باید قبل از هر سخن به اهل آن خانه و آن مجلس سلام کند و مستحب است سلام خود را بلند و آشکار انجام بدهد، و در روایات آمده که شخص وارد اگر سلام نکرد پاسخ او را ندهید، و واجب است پاسخ سلام کننده داده شود، و مستحب است، پاسخ دهنده سلام را با احترام بیشتری پاسخ بدهد که خواهد آمد *إن شاء الله*.

آیات مربوط به سلام

۱- خداوند در سوره نور آیه ۶۱ می فرماید:

﴿فَإِذَا دَخَلْتُمْ بُيُوتًا فَسَلِّمُوا عَلَىٰ أَنفُسِكُمْ تَحِيَّةً مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ مُبَارَكَةً طَيِّبَةً كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ﴾

یعنی، «و هنگامی که داخل خانه ای شدید، بر خویشتن سلام کنید، سلام و تحیتی از سوی خداوند، سلامی پربرکت و پاکیزه! این گونه خداوند آیات را برای شما روشن می کند، باشد که بیندیشید!»

در تفسیر علی بن ابراهیم آمده که امام باقر (علیه السلام) به ابی الجارود می فرماید: هر گاه یکی از شما وارد خانه خود می شود، اگر کسی در خانه هست باید به او سلام کند، و اگر کسی در خانه نبود باید بگوید: «السلام علينا من عند ربنا» همان گونه که خداوند می فرماید: «تَحِيَّةً مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ مُبَارَكَةً طَيِّبَةً». (۱)

و در حدیث اربعمأه از امیرالمؤمنین (علیه السلام) نقل شده که می فرماید:

هنگامی که یکی از شما وارد منزل خود می شود باید بگوید: «السلام عليكم» و اگر در خانه کسی نیست باید بگوید: «السلام علينا من ربنا».

ص: ۱۰

سپس فرمود: اگر برادر تو به تو گفت: «حَیَّاكَ اللهُ بِالسَّلَامِ» تو بگو: «فَحَیَّاكَ اللهُ بِالسَّلَامِ وَاحْلُكْ دَارَ الْمَقَامِ».(۱)

امام صادق(علیه السلام) به عَمَّار صیرفی فرمود: ... هنگامی که مؤمن به برادران مؤمن خود برخورد می نماید و به آنان سلام می کند، ملائکه نیز سلام او را پاسخ می دهند و می گویند: «السَّلَامُ عَلَیْكَ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَکَاتُهُ أَبَدًا».(۲)

۲- و در سوره نساء آیه ۸۶ می فرماید:

«وَإِذَا حُیِّتُمْ بِتَحِيَّهِ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَسِيبًا» یعنی، «هر گاه به شما تحیت گویند، پاسخ آن را بهتر از آن بدهید یا (لا اقل) به همان گونه پاسخ گویند! خداوند حساب همه چیز را دارد.»

مرحوم علی بن ابراهیم در تفسیر خود گویند: این آیه شامل غیر سلام نیز می شود، و هر احسانی کسی به دیگری بکند بهتر است آن دیگری احسان بالاتری به او نماید.

مرحوم مجلسی در کتاب «بحار الأنوار» از «علل الشرایع» نقل نموده که چون خداوند به ملائکه امر نمود که به آدم سجده کنند و ابلیس از سجده به آدم(علیه السلام) امتناع کرد و خداوند به او فرمود: «أَخْرِجْ مِنْهَا فَإِنَّكَ رَجِيمٌ* وَإِنَّ عَلَيْكَ لَعْنَتِي إِلَى يَوْمِ الدِّينِ»

سپس خداوند عَزَّوَجَلَّ به آدم فرمود:

ای آدم داخل ملائکه شو و بگو: «السَّلَامُ عَلَیْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَکَاتُهُ» و چون بر آنان سلام کرد آن ها گفتند: «وَعَلَيْكَ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَکَاتُهُ».

و چون آدم به محضر خداوند بازگشت، خداوند به او فرمود: این است تحیت تو و ذریه ی تو تا قیامت.(۳)

ص: ۱۱

۱- بحار الأنوار، ج ۷۶/۴، معانی الأخبار، ص ۱۶۳.

۲- بحار الأنوار، ج ۷۶/۶، از کشف الغمه، ج ۲/۴۰۹.

۳- بحار الأنوار، ج ۷۶/۶، از علل الشرایع، ج ۱/۹۶.

امام باقر(علیه السلام) می فرماید: امیرالمؤمنین(علیه السلام) به گروهی برخورد نمود و به آنان سلام کرد و آنان در پاسخ او گفتند: «و علیکم السلام و رحمہ اللہ و برکاتہ و مغفرتہ و رضوانہ».

و آن حضرت فرمود: از آنچه پیامبران [و ملائکہ] به پدر ما ابراهیم(علیه السلام) گفتند تجاوز نکنید، آنان گفتند: «رَحِمْتُ اللّٰهَ وَ بَرَکَاتُهُ عَلَیْکُمْ أَهْلَ الْبَیْتِ إِنَّهُ حَمِیدٌ مَّجِیدٌ»^(۱)

مؤلف گوید: روایت فوق اشاره دارد به آیه ۷۳ - ۶۹ سوره هود که می فرماید: «وَلَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبُشْرَى قَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ فَمَا لَبِثَ أَنْ جَاءَ بِعِجْلٍ حَنِیْدٍ * فَلَمَّا رَأَىٰ أُوْدِيَهُمْ لَا تَصِلُ إِلَیْهِ نَكِرَهُمْ وَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِیْفَةً قَالُوا لَا تَخَفْ إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَىٰ قَوْمٍ لُّوْطٍ * وَامْرَأَتُهُ قَائِمَةٌ فَضَحِكَتْ فَبَشَّرْنَاهَا بِإِسْحَاقَ وَ مِنْ وَرَاءِ إِسْحَاقَ یَعْقُوبَ * قَالَتْ يَا وَيْلَتَىٰ أَأَلِدُ وَأَنَا عَجُوزٌ وَ هَذَا بَعْلِی شَیْخًا إِنَّ هَذَا لَشَیْءٌ عَجِیْبٌ * قَالُوا أَتَعْجَبِیْنَ مِنْ أَمْرِ اللّٰهِ رَحِمْتُ اللّٰهَ وَ بَرَکَاتُهُ عَلَیْکُمْ أَهْلَ الْبَیْتِ...»

یعنی، «فرستادگان ما [فرشتگان] برای ابراهیم بشارت آوردند گفتند: «سلام!» (او نیز) گفت: «سلام!» و طولی نکشید که گوساله بریانی (برای آنها) آورد. (اما) هنگامی که دید دست آنها به آن نمی رسد (و از آن نمی خورند، کار) آنها را زشت شمرد و در دل احساس ترس نمود. به او گفتند: «ترس! ما به سوی قوم لوط فرستاده شده ایم!» و همسرش ایستاده بود، (از خوشحالی) خندید پس او را بشارت به اسحاق، و بعد از او یعقوب دادیم.

گفت: «ای وای بر من! آیا من فرزند می آورم در حالی که پیر زنم، و این شوهرم پیر مردی است؟! این راستی چیز عجیبی است!» گفتند: «آیا از فرمان خدا تعجب میکنی؟! این رحمت خدا و برکاتش بر شما خانواده است...»

۳- و در سوره نحل آیه ۳۲ می فرماید:

ص: ۱۲

«... يَقُولُونَ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ» یعنی، می گویند: «سلام بر شما! وارد بهشت شوید به خاطر اعمالی که انجام می دادید!»

از آیه فوق استفاده می شود که بهترین سخن ملائکه با اهل بهشت بلکه سخن خداوند و سخن اهل بهشت با همدیگر سلام است، چنان که می فرماید: «تَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ»^(۱) و یا می فرماید: «سَلَامٌ قَوْلًا مِنْ رَبِّ رَحِيمٍ»^(۲)

پاداش سلام

مرحوم صدوق در کتاب جامع الأخبار از امیرالمؤمنین (علیه السلام) نقل نموده که فرمود: سلام هفتاد حسنه دارد، ۶۹ حسنه آن مربوط به سلام کننده است، و یک حسنه آن مربوط به پاسخ دهنده می باشد. [و در این روایت ثواب واجب کمتر از ثواب مستحب ذکر شده] و امام صادق (علیه السلام) فرمود: شروع کننده به سلام به خدا و رسول او (صلی الله علیه وآله وسلم) سزاوارتر است. و فرمود: یکی از نشانه های تواضع این است به هر کس از مسلمانان سلام بکنی.

و رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) فرمود: یکی از اسباب آمرزش «بِذَلِّ السَّلَامِ وَحَسَنِ الْكَلَامِ» است. و امام صادق (علیه السلام) فرمود: سلام تحیه ملت مسلمان است، و امانی است برای ادای ذمه و دین ما مسلمانان به همدیگر، و سواره باید به پیاده، و ایستاده باید به نشسته سلام کند، و قبل هر سخنی باید سلام باشد.^(۳)

سلام و وداع

رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) فرمود: هنگامی که یک نفر از شما می خواهد از مجلسی خارج شود باید با سلام با برادران خود وداع کند، و اگر چنین کند با عمل خیر آنان شریک خواهد بود.^(۴)

ص: ۱۳

۱- - ابراهیم/۲۳.

۲- - یس/۵۸.

۳- - جامع الأخبار، ص ۱۰۳، بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۲.

۴- - قرب الاسناد، ص ۲۳، بحار الأنوار، ج ۷۶/۹.

و فرمود: «إذا قام أحدكم من مجلسه فليؤدعهم بالسلام»^(۱)

کسانی که نباید به آنان سلام کرد

امام باقر(علیه السلام) می فرماید: هنگامی که وارد مسجد می شوی و مردم در حال نماز هستند به آنان

۱- سلام مکن بلکه بر پیامبر خدا(صلی الله علیه واله وسلم) سلام بفرست و مشغول نماز خود شو، و اگر گروهی را دیدی که با همدیگر سخن می گویند بر آنان سلام کن.^(۲)

۲- امیرالمؤمنین(علیه السلام) فرمود: در حال خطبه امام سلام مکروه است.^(۳)

۳- امام صادق(علیه السلام) فرمود: به کسی که تشییع جنازه می کند و کسی که به طرف نماز جمعه می رود و کسی که داخل حمام است سلام نکنید.^(۴)

۴- امیرالمؤمنین(علیه السلام) می فرماید: رسول خدا(صلی الله علیه وآله وسلم) فرمود: به چهار نفر سلام نکنید:

۱- به افراد مسّ، ۲- به کسی که تصویر می کشد، ۳- و کسی که با نرد بازی می کند، ۴- کسی که با چهارده خانه بازی می کند، سپس فرمود: من اضافه می کنم که به اهل شطرنج نیز سلام نکنید.^(۵)

مؤلف گوید: چهارده خانه اسباب بازی بچه هاست، و اهل قمار نیز با آن بازی می کنند، و مرحوم کلینی در کافی ج ۶/۴۳۵ از حضرت ابی الحسن(علیه السلام) نقل نموده که فرمود: نرد و شطرنج و چهارده خانه یکسانند و با هر چه قمار انجام شود آن میسر خواهد بود.

ص: ۱۴

۱- بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۱.

۲- بحار الأنوار، ج ۷۶/۸، قرب الاسناد، ص ۴۵.

۳- همان.

۴- همان.

۵- همان، از خصال ج ۱/۱۱۲.

۵- امام صادق (علیه السلام) از پدران خود (علیهم السلام) نقل نموده که می فرمایند: به شش نفر نباید سلام کرد: ۱- یهودی، ۲- مجوسی، ۳- نصرانی، ۴- کسی که در حال قضای حاجت است، ۵- کسی که بر سر سفره شراب نشسته، ۶- شاعر و غیر شاعری که قذف محصنات می کند. (۱)

رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) فرمود: به اهل کتاب سلام نکنید، و اگر آنان به شما سلام کردند، بگویید: «علیکم». (۲)
و روایت شده که گروهی از یهود به رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) گفتند: «السام علیک یا محمد» و سام به لغت آنان مرگ است، و رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) به آنان فرمود: «و علیکم». (۳)

آداب وارد شدن به خانه ها

خداوند در سوره نور آیه ۲۷ تا ۲۹ می فرماید:

۱- «يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا وَ تَسَلِّمُوا عَلَى أَهْلِهَا ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ * فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فِيهَا أَحَدًا فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتَّى يُؤْذَنَ لَكُمْ وَإِنْ قِيلَ لَكُمْ ارْجِعُوا فَارْجِعُوا هُوَ أَزْكَى لَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ * لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ مَسْكُونَةٍ فِيهَا مَتَاعٌ لَكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَ مَا تَكْتُمُونَ»

یعنی، «ای کسانی که ایمان آورده اید! در خانه هایی غیر از خانه خود وارد نشوید تا اجازه بگیرید و بر اهل آن خانه سلام کنید این برای شما بهتر است شاید متذکر شوید! و اگر کسی را در آن نیافتید، وارد نشوید تا به شما اجازه داده شود و اگر گفته شد: «باز گردید!» باز گردید این برای شما پاکیزه تر است و خداوند به آنچه انجام می دهید آگاه است! (ولی) گناهی بر شما نیست که وارد خانه های غیر مسکونی بشوید که در آن متاعی متعلق به شما وجود دارد و خدا آنچه را آشکار می کند و آنچه را پنهان می دارید، می داند!»

ص: ۱۵

۱- همان، ص ۹.

۲- همان.

۳- همان، ص ۱۰.

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَيْسَ تَأْذِنُكُمُ الَّذِينَ مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ وَالَّذِينَ لَمْ يَبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْكُمْ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ مِنْ قَبْلِ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَحِينَ تَصُومُونَ ثِيَابَكُمْ مِنَ الظَّهِيرَةِ وَمِنْ بَعْدِ صَلَاةِ الْعِشَاءِ ثَلَاثُ عَوْرَاتٍ لَكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ وَلَا عَلَيْهِمْ جُنَاحٌ بَعْدَهُنَّ طَوَّافُونَ عَلَيْكُمْ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ» یعنی، «ای کسانی که ایمان آورده اید! بردگان شما، و همچنین کودکانتان که به حد بلوغ نرسیده اند، در سه وقت باید از شما اجازه بگیرند: پیش از نماز صبح، و نیمروز هنگامی که لباسهای (معمولی) خود را بیرون می آورید، و بعد از نماز عشا این سه وقت خصوصی برای شماست اما بعد از این سه وقت، گناهی بر شما و بر آنان نیست (که بدون اذن وارد شوند) و بر گرد یکدیگر بگردید (و با صفا و صمیمیت به یکدیگر خدمت نمایید). این گونه خداوند آیات را برای شما بیان می کند، و خداوند دانا و حکیم است!»

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ إِلَّا أَنْ يُؤْذَنَ لَكُمْ إِلَى طَعَامٍ غَيْرٍ نَاظِرِينَ إِنَاءً وَلَكِنْ إِذَا دُعِيتُمْ فَادْخُلُوا فَإِذَا طَعَمْتُمْ فَانْتَشِرُوا وَلَا مُسْتَأْنَسِينَ لِحَدِيثٍ إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ يُؤْذَى النَّبِيَّ فَيَسْتَحْيِي مِنْكُمْ وَاللَّهُ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسْأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ وَمَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُؤْذُوا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا أَنْ تُنْكِحُوا زُوجَهُ مِنْ بَعْدِهِ أَبَدًا إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمًا» یعنی، «ای کسانی که ایمان آورده اید! در خانه های پیامبر داخل نشوید مگر به شما برای صرف غذا اجازه داده شود، در حالی که (قبل از موعد نیاید و) در انتظار وقت غذا ننشینید اما هنگامی که دعوت شدید داخل شوید و وقتی غذا خوردید پراکنده شوید، و (بعد از صرف غذا) به بحث و صحبت ننشینید این عمل، پیامبر را ناراحت می نماید، ولی از شما شرم می کند (و چیزی نمی گوید) اما خداوند از (بیان) حق شرم ندارد! و هنگامی که چیزی از وسایل زندگی را (بعنوان عاریت) از آنان [همسران پیامبر] می خواهید از پشت پرده بخواهید این کار برای پاکی دلهای شما و آنها بهتر است! و شما حق

ندارید رسول خدا را آزار دهید، و نه هرگز همسران او را بعد از او به همسری خود درآورید که این کار نزد خدا بزرگ است!»

مرحوم علی بن ابراهیم در تفسیر آیه «یا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِيَسْتَأْذِنَكُمْ الَّذِينَ مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ وَالَّذِينَ لَمْ يَبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْكُمْ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ مِنْ قَبْلِ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَحِينَ تَضَعُونَ ثِيَابَكُمْ مِنَ الظَّهِيرَةِ وَمِنْ بَعْدِ صَلَاةِ الْعِشَاءِ ثَلَاثُ عَوْرَاتٍ لَكُمْ» گوید: خدای تبارک و تعالی نهی نموده که در این سه وقت احدی - چه پدر و چه مادر و چه خادم و چه دیگری - وارد خانه بشود مگر با اذن و اجازه، و این سه وقت عبارت است از بعد از طلوع فجر و هنگام ظهر و بعد از نماز عشاء، و در غیر این سه وقت برای افراد یاد شده نیاز به اذن و اجازه نیست، چنان که می فرماید: «لَيْسَ عَلَيْكُمْ وَلَا عَلَيْهِمْ جُنَاحٌ بَعْدَهُنَّ طَوَّافُونَ عَلَيْكُمْ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ» (۱)

یعنی، «اما بعد از این سه وقت، گناهی بر شما و بر آنان نیست (که بدون اذن وارد شوند) و بر گرد یکدیگر بگردید»

ابوبصیر گوید: امام صادق (علیه السلام) فرمود: در اجازه خواستن برای وارد شدن به خانه ها، سه چیز لازم است ۱- اهل خانه صدای وارد شونده را بشنوند، ۲- خود را آماده کنند، ۳- اگر خواستند اجازه دخول بدهند و گر نه باید اجازه گیرنده باز گردد، [و کراهتی پیدا نکند]. (۲)

امام صادق (علیه السلام) در تفسیر «حَتَّى تَشْتَأْنِسُوا وَتُسَلِّمُوا» فرمود: «استیناس» شنیدن صدای کفش و سلام کردن است. (۳)

مرحوم علی بن ابراهیم در تفسیر «فَإِذَا دَخَلْتُمْ بُيُوتًا فَسَلِّمُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ تَحِيَّةً مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُبَارَكَةٌ طَيِّبَةٌ» (۴)

گوید: مقصود از «تحیه من عندالله ...» سلام تو بر اهل خانه و پاسخ آنان است، و در حقیقت تو بر خود سلام

ص: ۱۷

۱- بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۳، تفسیر قمی، ج ۱/۴۶۰.

۲- بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۴، خصال، ج ۱/۴۵.

۳- همان، از معانی الأخبار، ص ۱۶۳.

۴- نور/۶۱.

کرده ای، و امام صادق (علیه السلام) در تفسیر «بُيُوتًا غَيْرَ مَسْكُونَةٍ» فرمود: «حَمَامَاتٍ وَ خَانَاتٍ وَ آسِيَابٍ هَاسِتٍ» (۱).

امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرماید: من خواستم وارد بر رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) شوم و آن حضرت در یکی از حجره های همسران خود بود، پس من اجازه ی ورود خواستم و آن حضرت به من اجازه داد و فرمود: یا علی مگر نمی دانی که خانه ی من خانه ی توست، برای چه اجازه می گیری؟ گفتم: یا رسول الله دوست داشتم بدون اجازه وارد نشوم، فرمود: یا علی تو آنچه خدا دوست داشته است را دوست داشته ای، و به آداب الهی عمل کرده ای. (۲)

آداب احوالپرسی

همان گونه گذشت مرحوم صدوق در کتاب جامع الأخبار روایت نموده که شخصی به امام سجاد (علیه السلام) گفت: «کیف أصبحت یا بن رسول الله؟» یعنی چگونه است حال شما ای فرزند رسول خدا؟ امام سجاد (علیه السلام) فرمود: من صبح کردم در حالی که هشت طلبکار از من مطالبه می کنند: ۱- خدای تبارک و تعالی از من مطالبه ی واجبات خود را می کند، ۲- پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) سنت دین خود را از من مطالبه می کند، ۳- عیال نفقه ی خود را از من مطالبه می کنند، ۴- نفس من از من مطالبه ی شهوترانی و هوسرانی می کند، ۵- شیطان از من مطالبه ی معصیت می کند، ۶- دو ملک حافظ اعمال از من صدق عمل مطالبه می کنند، ۷- ملک الموت روح من را مطالبه، ۸- قبر جسد مرا مطالبه می کند، و من گرفتار این طلبکارها هستم. (۳)

ص: ۱۸

۱- همان.

۲- بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۴.

۳- بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۵، جامع الأخبار، ص ۱۰۵.

و در همان کتاب نقل شده که شخصی به امام حسین (علیه السلام) گفت: چگونه است حال شما ای فرزند رسول خدا؟ و امام حسین (علیه السلام) فرمود: من صبح کردم در حالی که پروردگارم بالای سر من است، و عذاب و آتش مقابل من است، و مرگ جانم را می طلبد، و حساب مرا احاطه نموده است، و من در گرو اعمال خود هستم، و به آنچه دوست دارم دست پیدا نمی کنم، و از آنچه کراهت دارم نمی توانم جلوگیری کنم، و امور من به دست دیگری است، او اگر بخواهد عذابم می کند، و اگر بخواهد از من می گذرد، پس کدام فقیری از من فقیرتر است؟

سپس فرمود: من به امیرالمؤمنین (علیه السلام) گفتم: چگونه است حال شما؟ و او فرمود: چگونه می تواند باشد حال کسی که دو نگهبان دارد، و خطاهای او در دفتری نوشته می شود، و اگر خداوند به او رحم نکند، باز گشت او به دوزخ و آتش خواهد بود.

سپس فرمود:

به فاطمه (علیها السلام) گفته شد: چگونه است حال شما ای دختر رسول خدا؟ و فاطمه فرمود: من صبح کردم در حالی که از دنیای شما سیر شده ام، و به مردان شما خشم دارم که از نادانی چه بر سر ما آوردند، پس من در کمال سختی و بلا به سر می برم، چرا که از پدرم دنیا رحلت نمود و وصی او مظلوم شد.

منهال گوید: در قصه ی کربلا خدمت علی بن الحسین زین العابدین (علیه السلام) رسیدم گفتم: السلام علیکم کیف أصبحتم رحکم الله؟ فرمود: آیا تو گمان می کنی شیعه ی ما هستی و نمی دانی شب و روز ما چگونه می گذرد؟

سپس فرمود: ما در بین این امت به منزله ی بنی اسرائیل در بین آل فرعون شده ایم که فرزندان ما را می کشند، و زن های ما را زنده نگه می دارند، و بهترین خلق خدا را بعد از پیامبر او (صلی الله علیه و آله و سلم) بالای منبرها لعنت می کنند، و به دشنام دهندگان به او جایزه می دهند، و هر که ما را دوست می دارد حق او ضایع می شود، و

روزی قریش به جمیع عرب افتخار می کرد که حضرت محمد (صلی الله علیه وآله وسلم) از اوست، و اکنون به این وسیله حق ما را می گیرند، و برای ما حقی قائل نیستند، پس تو وارد شو و بدان که حال ما چنین است،

جابر بن عبدالله انصاری گوید: روزی وارد بر امیرالمؤمنین (علیه السلام) شدم و گفتم: کیف أصبحت یا امیرالمؤمنین؟ فرمود: روزی خود را می خورم. گفتم: درباره ی دنیا چه می فرمایید؟ فرمود: چه بگویم درباره ی دنیایی که اول آن غم و اندوه است، و آخر آن مرگ است؟ گفتم: بهترین مردم کیست؟ فرمود: کسی است که زیر خاک آرمیده باشد، و از عذاب الهی ایمن باشد، و امیدوار به ثواب او باشد.

به سلمان گفته شد: کیف أصبحت؟ سلمان گفت: چگونه خواهد بود حال کسی که پایان کار او مرگ است، و قبر منزل او خواهد بود، و کرم ها همسایگان اویند، و اگر خداوند او را نبخشد آتش مسکن او خواهد شد. (۱)

مؤلف گوید: آنچه گذشت در احوالپرسی نصایحی بود که اولیای خداوند به دوستان خود می کردند، و در بین پیامبران گذشته علیهم السلام نیز چنین سخنانی دیده می شود، چنان که در امالی شیخ طوسی (رحمه الله) نقل شده که به حضرت عیسی (علیه السلام) گفته شد: «کیف أصبحت یا روح الله؟ و حضرت عیسی (علیه السلام) فرمود:

«أصبت و ربی تبارک و تعالی من فوقی، و النار امامی، و الموت فی طلبی، لا أملك ما أرجو و لا اطیق دفع ما أکره، فأی فقیر أفقر منی؟»

و همه این پاسخ ها برای ارشاد سؤال کننده و توصی به صبر و توأسی به حق است، و هدف خیرخواهی و تذکر و جلوگیری از غفلت نسبت به وعده های خداوند است، و لکن در برخی نیز یادی از نعمت های خداوند و شکر از اوست، چنان که جابر بن عبدالله انصاری گوید: روزی به امیرالمؤمنین (علیه السلام) گفتم: «کیف أصبحت با

ص: ۲۰

أمیر المؤمنین؟» و آن حضرت فرمود: بنعمه من الله، و فضل من رجل لم یزُرْ أخاً، و لم یدخل علی مؤمنٍ سروراً. قلت: و ما ذلک السرور؟ قال: یفرّج عنه کرباً، أو یقضی عنه دیناً، أو یکشف عنه فاقهً.»

و نیز گوید: روزی به امیر المؤمنین (علیه السلام) گفتم: «کیف أصبحت یا أمیر المؤمنین» و آن حضرت فرمود: ما صبح کردیم در حالی که نعمت هایی از خداوند و فضل او شامل حال ما شده که نمی توانیم شماره کنیم اضافه بر آنچه قابل شماره است، از این رو نمی دانیم بر کدامیک شاکر باشیم ...

و در همان کتاب نقل شده که به امام باقر (علیه السلام) گفته شد: کیف أصبحت؟ و آن حضرت فرمود: ما صبح کردیم در حالی که خود را غرق نعمت های خداوند دیدیم، و از گناهان خود جدا نشده ایم، و خداوند نعمت های خود را به ما ارزانی داشته، و ما به معاصی او مشغولیم، در حالی که ما به او نیازمندیم و او نیازی به ما ندارد. (۱)

آداب مصافحه و معافه

امام باقر (علیه السلام) از پدرانش (علیهم السلام) از جابر نقل نموده که گوید: من رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) را ملاقات نمودم و به آن حضرت سلام کردم و او دست مرا فشرد و فرمود: فشردن مرد دست برادر خود را به منزله ی بوسیدن اوست. (۲)

و در سخن دیگری فرمود: هنگامی که مؤمن با برادر مؤمن خود مصافحه می کند و از همدیگر جدا می شوند، گناهی از آنان باقی نمی ماند. (۳)

امیر المؤمنین (علیه السلام) می فرماید: هنگامی که برادران خود را ملاقات می کنید، با آنان مصافحه کنید، و اظهار شادی و مسرت کنید، و اگر چنین کنید، همه گناهان و آزار از آنان برطرف می شود.

سپس فرمود:

ص: ۲۱

۱- بحار الأنوار، ج ۱۸/۷۶-۱۷. از امالی طوسی، ج ۲/۲۵۴-۲۵۳.

۲- بحار الأنوار، ج ۲۳/۷۶.

۳- همان، ص ۲۰. از خصال، ج ۱/۱۳.

با دشمن خود نیز مصافحه کنید گر چه کراهت داشته باشد، چرا که خداوند عزوجل بندگان خود را به این عمل امر نموده است و می فرماید:

«ادْفَعْ بِأَلْتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ» (۱)

یعنی، «بدی را با نیکی دفع کن، ناگاه (خواهی دید) همان کس که میان تو و او دشمنی است، گویی دوستی گرم و صمیمی است!» (۲)

رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) فرمود: همدیگر را با سلام و مصافحه ملاقات کنید، و با استغفار از همدیگر جدا شوید. (۳)

امام باقر (علیه السلام) از جابر از رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) نقل نموده که فرمود: از مکامعه و مکامعه دوری کنید. مرحوم صدوق گوید: «مکامعه» این است مرد، مرد دیگری را بلیسد، و «مکامعه» این است که دو نفر مرد در کنار همدیگر بخوابند و بدون ضرورت بین آنان لباسی نباشد. (۴)

امام صادق (علیه السلام) می فرماید: مصافحه شما شیعیان پادشاه مجاهدین در راه خدا را دارد. (۵)

اسحاق بن عمّار گوید: امام صادق (علیه السلام) فرمود:

همان گونه که احدی قدر [و منزلت و عظمت] خدا را نمی داند، احدی نیز قدر و منزلت پیامبر خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) را نمی داند، و همان گونه که احدی قدر و منزلت رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) را نمی داند، احدی قدر و منزلت مؤمن را نمی داند، و بسا مؤمن با برادر دینی خود مصافحه می کند، و خداوند به آنان نظر رحمت می نماید، و گناهان آنان مانند برگ خزان می ریزد، تا از همدیگر جدا می شوند. (۶)

امام باقر (علیه السلام) می فرماید:

ص: ۲۲

۱- فصلت/۳۴.

۲- بحار الأنوار، ج ۷۶/۲۰.

۳- همان، از امالی طوسی، ج ۱/۲۱۹.

۴- بحار الأنوار، ج ۷۶/۲۰، معانی الأخبار، ص ۳۳۰.

۵- بحار الأنوار، ج ۷۶/۲۲، ثواب الاعمال، ص ۱۶۷.

۶- بحار الأنوار، ج ۷۶/۲۲، ثواب الأعمال، ص ۱۷۰.

هگامی که دو نفر مؤمن با همدیگر دست می دهند و مصافحه می کنند، خداوند نیز با آنان که محبت بیشتری به برادر دینی خود دارد، مصافحه می نماید و گناهان آنان مانند برگ خزان می ریزد. (۱)

در کتاب کافی از ابو حمزه نقل شده که گوید: با امام باقر (علیه السلام) در مسافرت به صورت مزامله از سفر بازگشتم و چون رحل مسافرت را پایین گذاردم آن حضرت کمی قدم زد و سپس دست مرا گرفت و شدیداً فشار داده گفتم: فدای شما شوم مگر من با شما در محل نبودم؟ فرمود: مگر نمی دانی که مؤمن چون با برادر مؤمن خود مصافحه می کند، خداوند به آنان نظر رحمت می نماید، و این گونه هست تا خداوند امر می کند تا گناهان شان بریزد، همان گونه که در فصل خزان برگ ها از درخت می ریزد، و چون از همدیگر جدا می شوند گناهی بر آنان باقی نمی ماند. (۲)

مؤلف گوید: روایات در این باب فراوان است، و ما خلاصه ی آن ها را بیان کردیم، امید آن که نویسندگان نبوت به این روایات عمل کنند، و لا حول و لا قوه إلا بالله العلیّ العظیم.

و لکن در زمان ما مع الأسف به خاطر بی اطلاعی نوعاً مردم در حال مصافحه لب ها و گونه های همدیگر را می بوسند، و در روایات از این عمل نهی شده و معصومین (علیهم السلام) می فرمایند: بوسیدن لب ها و گونه ها مربوط به زن و شوهر و بچه ها خردسال است، و دیگران باید از آن پرهیز کنند.

و امّا معانقه و صورت به صورت گذاردن و برادر دینی خود را در بغل گرفتن بین اهل سنت محل اختلاف است و لکن روایات ما آن را بالاتر از مصافحه قرار داده و امام صادق (علیه السلام) می فرماید:

هنگاهی که دو نفر مؤمن برای خدا با همدیگر معانقه می کنند، در رحمت خداوند فرو می روند، و به آنان گفته می شود: آمرزیده شدید، عمل خود را از سر بگیرید، و چون شروع به سخن می کنند، ملائکه به همدیگر می گویند: از آنان جدا شوید چرا که [ممکن است] سرّی بین آنان باشد و خداوند آن را مستور کرده است.

ص: ۲۳

۱- - کافی، ج ۲/۱۷۹، بحار الأنوار، ج ۷۶/۲۴.

۲- - کافی، ج ۲/۱۸۰، بحار الأنوار، ج ۷۶/۲۷.

اسحاق بن عمار در پایان این حدیث گوید: من به امام صادق (علیه السلام) گفتم: فدای شما شوم مگر خداوند نمی فرماید: «ما يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ» (۱)

پس امام صادق (علیه السلام) گریان شد و فرمود: ای اسحاق بن عمار خداوند تبارک و تعالی به این خاطر به ملائکه می فرماید از آنان دور شوید که آنان مورد اجلال خداوند هستند، و اگر ملائکه سخنان آنها را نشنوند و ندانند، خداوند که عالم به سر است همه چیز آنان را می داند. (۲)

و اما بوسیدن دست و سر: در روایات آمده که این عمل برای احدی صحیح نیست مگر بوسیدن دست و سر مبارک رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) و کسانی که به احترام آن حضرت سر و دست آنان بوسیده می شود. (۳)

*و اما قیام به پا خاستن در مقابل دیگران

در روایتی که گذشت امام صادق (علیه السلام) می فرماید: دست و سر کسی را نباید بوسید، مگر دست و سر مبارک رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) «أَوْ مِنْ أُرِيدَ بِهِ رَسُولَ اللَّهِ» یعنی «و یا کسی که مقصود از بوسیدن او احترام به رسول خدا باشد.»

علامه مجلسی (رحمه الله) گوید: قدر مسلم از جمله ی «أَوْ مِنْ أُرِيدَ بِهِ رَسُولَ اللَّهِ» ائمه (علیهم السلام) اجماعاً و سادات و علما علی الخلاف گر چه ندیده ایم که علمای شیعه تصریح به حرمت کرده باشند، و احتمال دارد که در مورد علمای حق جایز باشد چرا که علمای وارسته و اهل حق وارثین پیامبرانند و بعید نیست که آنان نیز مصداق «من يُرَادُ بِهِ رَسُولَ اللَّهِ» باشند.

مرحوم شهید نیز همین گونه سخن گفته، تا این که گوید: روایت صحیح داریم که رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) مقابل فاطمه (علیها السلام) و جعفر بن ابی طالب (علیهما السلام) که از حبشه بازگشته بود و به پاخواست، و انصار نیز فرمود: مقابل سید و آقای خود قیام کنید.

ص: ۲۴

۱- - ق/ ۱۸.

۲- - کافی، ج ۲/۱۸۴، بحار الأنوار، ج ۷۶/۳۵.

۳- - کافی، ج ۲/۱۸۵، بحار الأنوار، ج ۷۶/۳۷.

سپس علامه مجلسی (رحمه‌الله) گوید: و اما سخن رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) که فرمود:

«من أحبَّ أن يتمتَّل له الناس أو الرجال قیاماً فلیتَّبئ مقعده من النار» مربوط به سلاطین و جباران است آری آن حضرت کراهت داشت کسی مقابل او بایستد و اصحاب نیز به این خاطر مقابل او قیام نمی کردند، و چون خارج می شد به احترام او قیام می کردند تا داخل منزل خود شود. اقول: هذا ما افاده المجلسی و الشهید رحمهما الله و لكن امام صادق (علیه السلام) می فرماید: بوسیدن دست صحیح نیست مگر نسبت به پیامبر و وصی او. والله العالم. (۱)

آداب اصلاح بین مردم

از کارهای اخلاقی و بسیار ارزشمند و دارای پاداش بزرگ اصلاح بین مردم است و خداوند در قرآن پاداش و عظیمی برای آن وعده داده است، همان گونه که افساد بین مردم یعنی کوشش برای ایجاد فساد و گناه و ظلم نیز گناه بزرگی خواهد بود، و در آیات قرآن و روایات فراوان سفارش به اصلاح بین مردم دیده می شود و این توفیق بزرگی که خداوند به برخی از بندگان خود می دهد، و ما از او می خواهیم که این توفیق را به ما مرحمت نماید به حق محمد و آل محمد (صلوات الله علیهم اجمعین)، و لا حول و لا قوة إلا بالله العلی العظیم.

خداوند در سوره نساء آیه ۸۵ می فرماید:

«مَنْ يَشْفَعُ شَفَاعَةً سَيِّئَةً يَكُنْ لَهُ كِفْلٌ مِنْهَا وَ كَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ مُقِيتاً» یعنی، «کسی که شفاعت [تشویق و کمک] به کار نیکی کند، نصیبی از آن برای او خواهد بود و کسی که شفاعت [تشویق و کمک] به کار بدی کند، سهمی از آن خواهد داشت. و خداوند، حسابرس و نگهدار هر چیز است.»

و در سوره نساء آیه ۱۱۴ می فرماید:

«لَا خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِنْ نَجْوَاهُمْ إِلَّا - مَنْ أَمَرَ بِصِدْقِهِ أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلَاحِ بَيْنِ النَّاسِ وَ مَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا» یعنی، «در بسیاری از سخنان درگوشی (و جلسات محرمانه) آنها، خیر و سودی

ص: ۲۵

نیست مگر کسی که (به این وسیله)، امر به کمک به دیگران، یا کار نیک، یا اصلاح در میان مردم کند و هر کس برای خشنودی پروردگار چنین کند، پاداش بزرگی به او خواهیم داد.»

و در سوره انفال آیه ۱ می فرماید:

«... فَاتَّقُوا اللَّهَ وَ أَصْلِحُوا ذَاتَ بَيْنِكُمْ...» یعنی، «پس، از (مخالفت فرمان) خدا بپرهیزید! و خصومت‌هایی را که در میان شماست، آشتی دهید!

و در سوره حجرات آیه ۱۰ می فرماید:

«إِنِّي أُمُّ الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَ اتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ» یعنی، «مؤمنان برادر یکدیگرند پس دو برادر خود را صلح و آشتی دهید و تقوای الهی پیشه کنید، باشد که مشمول رحمت او شوید!»

و اما روایات درباره ی اصلاح بین مردم فراوان است و ما به اهم آن‌ها اشاره می کنیم.

۱- مرحوم شیخ طوسی در کتاب امالی از امام صادق از پدرانش از رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) نقل نموده که می فرماید: هیچ عملی بعد از انجام واجبات بهتر از اصلاح بین مردم نیست، که انسان حرف خیری بزند و منتهی خیر و اصلاح شود.

۲- و یا فرمود: اصلاح بین مردم از یک سال نماز و روزه [مستحبی] بهتر است. (۱)

۳- مرحوم صدوق در کتاب ثواب الأعمال از امام صادق (علیه السلام) نقل نموده که می فرماید: امیرالمؤمنین (علیه السلام) همواره می فرماید: نزد من اصلاح بین دو نفر بهتر از این است که دو دینار صدقه بدهم. (۲)

ص: ۲۶

۱- - امالی طوسی، ج ۲/۱۳۵، بحار الأنوار، ج ۷۶/۴۳.

۲- - ثواب الأعمال، ص ۱۳۳.

۴- مرحوم شیخ مفید در کتاب مجالس از امام صادق (علیه السلام) نقل نموده که می فرماید: صدقه ای که خداوند دوست می دارد این است که اگر فساد و خرابی بین مردم ایجاد شود، آنان را اصلاح دهند، و اگر جدایی و قهری رخ دهد آنان را آشتی دهند. (۱)

۵- و در کتاب عده الداعی از رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) نقل شده که می فرماید: بهترین صدقه، صدقه ی زبان است، گفته شد: صدقه زبان چیست؟ فرمود: شفاعت برای نجات اسیر، و جلوگیری از ریخته شدن خون، و رساندن خیر به برادر دینی، و جلوگیری از ناراحتی او. (۲)

۶- مرحوم کلینی در کتاب کافی از مفضل نقل نموده که گوید: امام صادق (علیه السلام) به من فرمود: اگر دیدی بین دو نفر از شیعیان ما نزاعی [درباره ی مال دنیا] رخ داده، تو از مال من نزاع آنان را بر طرف کن. (۳)

۷- در کتاب کافی از ابوحنیفه ی سابق الحاج نقل شده که گوید: من با دامادم در میراث نزاع داشتیم و مفضل رسید و ساعتی در کنار ما ایستاد و سپس گفت: به منزل من بیائید. و چون وارد منزل او شدیم، چهارصد درهم به ما داد و نزاع ما را اصلاح نمود، و سپس گفت: من آنچه به شما دادم از خودم نبود، بلکه امام صادق (علیه السلام) دستور داده بود که هرگاه دیدی بین دو نفر از اصحاب ما نزاعی رخ داده، با مال من آنان را اصلاح بده. (۴)

۸- مؤلف گوید: در روایتی نقل شده که خداوند از راست گفتن فساد خشم دارد و دروغ را دوست دارد هنگام اصلاح.

ص: ۲۷

۱- - مجالس مفید، ص ۱۴، بحار الأنوار، ج ۷۶/۴۴.

۲- - بحار الأنوار، ج ۷۶/۴۴.

۳- - کافی، ج ۲/۲۰۹.

۴- - همان.

۹- و در کافی از معاویه بن عمار نقل شده که گوید: امام صادق (علیه السلام) به من فرمود: ... مصلح برای اصلاح اگر دروغ بگوید کذاب نخواهد بود، چرا که دروغ برای اصلاح دروغ نوشته نمی شود. (۱)

علامه مجلسی ذیل روایت فوق گوید: برخی گفته اند: در چنین جایی باید توریه شود، و این احوط است و واجب نیست. مؤلف گوید: روایت شده که «إِنَّ اللَّهَ يَحِبُّ الْكُذْبَ فِي الصَّلَاحِ كَمَا أَنَّهُ يَبْغِضُ الصَّدْقَ فِي الْفَسَادِ» (۲)

با توجه به این روایت توریه معنا ندارد. والله العالم.

آداب عطسه و تسمیت عاطس

امیرالمؤمنین (علیه السلام) ضمن حدیث مفصّلی می فرماید: اگر یکی از شما عطسه کرد، به او «یرحمک الله» بگویند، و اگر در جواب شما گفت: «یرحمکم الله» شما بگویند: «یغفرالله لکم یرحمکم» چرا که خداوند می فرماید:

«إِذَا حُيِّتُمْ بِتَحِيَّهِ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ حَسِيبًا» (۳)

یعنی، «هر گاه به شما تحیت گویند، پاسخ آن را بهتر از آن بدهید یا (لا اقل) به همان گونه پاسخ گویند! خداوند حساب همه چیز را دارد.»

در کتاب مکارم الأخلاق از ابی مریم نقل شده که گوید: شخصی در مجلس امام باقر (علیه السلام) عطسه نمود، و آن حضرت فرمود: «عطسه چه چیز خوبیست، چرا که دلیل راحت [و سلامت] بدن است، و همراه آن ذکر خدا و صلوات بر پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) انجام می شود» پس من گفتم: محدّثین عراق روایت می کنند که در سه موضع نباید بر پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) صلوات فرستاده شود؛ ۱- هنگام

ص: ۲۸

۱- - کافی، ج ۲/۲۰۹.

۲- - بحار الأنوار، ج ۷۸/۳۵۸.

۳- - نساء/۸۶.

عطسه، ۲- هنگام ذبح حیوان، ۳- هنگام جماع. امام باقر (علیه السلام) فرمود: خدایا اگر دروغ می گویند آنان را به شفاعت حضرت محمد (صلی الله علیه وآله وسلم) نرسان. (۱)

عبدالله بن ابی یغفور گوید: من در خدمت امام صادق (صلوات الله وسلامه علیه) بودم، و عادت آن حضرت این بود که اگر کسی در مجلس او عطسه می کرد، می فرمود: «رحمک الله» و اهل مجلس می گفتند: آمین، و چون امام صادق (علیه السلام) عطسه نمود، اهل مجلس خجالت کشیدند، و نتوانستند چیزی بگویند، و امام (علیه السلام) فرمود: «أعلى الله ذکرک»

و در روایت دیگری از معصومین (علیهم السلام) نقل شده که می فرمایند: هنگام عطسه سزاوار است انسان دست خود را بالای بینی قرار بدهد و بگوید: «الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی محمد و آله الطاهیرین» ... و اگر دیگری عطسه نمود یک مرتبه یا دو مرتبه و یا سه مرتبه بگوید: یرحمک الله، و اگر باز عطسه نمود بگوید: «شفاک الله»، و در تسمیت مؤمن بگوید: «یرحمک اللهم، و برای ذمی بگوید: «هداک الله»، و برای پیامبر و امام بگوید: «صلی الله علیک»، و اگر عطسه نمود و دیگری به او گفت: «یرحمک الله»، بگوید: «یغفر الله لنا و لکم». (۲)

و ابوبصیر از امام صادق (علیه السلام) نقل نموده که فرمود: عطسه زیاد از پنج چیز جلوگیری می کند، ۱- جذام، ۲- بوی بد در سر و صورت، ۳- آبریزش چشم، ۴- گرفتگی بینی، ۵- خروج مو در چشم ... (۳)

امام صادق (علیه السلام) می فرماید:

کسی که هنگام عطسه دست خود را بالای بینی گذارد و بگوید: «الحمد لله رب العالمین کثیراً کما هو أهله» پرنده ای در زیر عرش تا قیامت برای استغفار می نماید.

و فرمود: اگر یکی از شما در بیت الخلا عطسه نماید باید در باطن خود حمد خدا را بجا بیاورد.

ص: ۲۹

۱- مکارم الأخلاق، ص ۴۰۷.

۲- همان.

۳- همان، بحار الأنوار، ج ۷۶/۵۲.

سپس فرمود: صاحب عطسه تا هفت روز از مرگ ایمن خواهد بود.

و در روایتی از حضرت صاحب الزمان (علیه السلام) نقل شده که تا سه روز از مرگ ایمن خواهد بود.

و از رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) نقل شده که فرمود: عطسه مریض دلیل عافیت و راحتی بدن اوست. (۱)

و در سخن دیگری می فرماید:

صلوات بر پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) در جمیع اماکن [و احوال] واجب است، و هنگام عطسه و بادها و غیر آن نیز لازم است. (۲)

در کتاب خرایج از نسیم خادم امام عسکری (علیه السلام) نقل شده که گوید: هنگامی که حضرت صاحب الزمان (علیه السلام) متولد شد، بر دو زانوی خود نشست و انگشت سبابه خود را به طرف آسمان بالا برد، و عطسه نمود و فرمود: «الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی محمد و عبه و عبه داخراً لله، غیر مستکف و لا مستکبر»

و سپس فرمود: ستمکاران گمان کردند که حجت خدا از بین رفته، و اگر به ما اذن سخن داده شود، شک [ها] بر طرف خواهد شد. (۳)

امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرماید: رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمود: همانا یکی از شما برای عطسه برادر خود، «یرحمک الله» نمی گوید، و او در قیامت از شما شکایت می کند، و به نفع او حکم می شود. (۴)

امام باقر (علیه السلام) می فرماید:

ص: ۳۰

۱- بحار الأنوار، ج ۷۶/۵۳.

۲- همان از خصال، ج ۲/۱۵۳.

۳- مختار الخرایج، ص ۲۱۶، بحار الأنوار، ج ۷۶/۵۳.

۴- بحار الأنوار، ج ۷۶/۵۲.

تا سه مرتبه عطسه برادر خود را تسلیت کن و به او «یرحمک الله» بگو، و اگر بیش از سه مرتبه شد او را رها کن. (۱) و در روایتی آمده که عطسه اگر بیش از سه مرتبه شود، به عاطس بگویند: «شفاک الله» چرا که این دلیل بیماری اوست. (۲)

آداب نوشیدن آب

مستحب است نوشیدن آب در شب در حال نشسته، و در روز در حال ایستاده باشد، و با چند نفس نوشیده شود و مانند حیوانات آب را نبلعند و با «بسم الله الرحمن الرحيم» شروع شود و پس از آن الحمد لله گفته شود، و یادی از عطش شهید لب تشنه کربلا حضرت سیدالشهدا کنند و بر آن حضرت صلوات و بر قاتلین و مانعین او از آب لعنت نمایند، و بعضی گفته اند که آن حضرت به شیعیان خود پیام داده و فرمود است:

شیعتی مهما شربتم ماء عذبٍ فاذکرونی

أو سمعتم بغریبٍ أو شهید فاندبونی

لیتکن فی یوم عاشورا جمیعاً تنظرونی

کیف أستسقی لطفی فأبوا أن یرحمونی

و مستحب است هر جگر تشنه ای را سیراب نمود، چرا که فرموده اند: «لک کبِدٌ حِزَّاءٌ أُجْرٌ» (۳)

و در روایتی آمده که فرموده اند: «من سقی مؤمناً سقاه الله من الرحیق المختوم» (۴)

و روایات درباره آب دادن و سقایی فراوان است و ما به برخی از آن ها اشاره می کنیم.

ص: ۳۱

۱- همان.

۲- همان، از خصال ج ۱/۶۲.

۳- بحار الأنوار، ج ۷۱/۳۷۰.

۴- کافی، ج ۲/۲۰۱.

۱- یکی از اعراب بدوی افسر شتر رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) را گرفت و مانع از حرکت آن حضرت شد و گفت: «یا رسول الله ذلنی علی عملی أنجو به» فقال النبی (صلی الله علیه وآله وسلم): «أطعم الجائع، و أرو العشان، و امر بالمعروف، و انه عن المنکر، فإن لم تطق ذلك فكف لسانک، فإنه بذک تغلب الشیطان.

و بهترین آب ها آب زمزم و فرات است، و در روایتی آمده که معصوم (علیه السلام) می فرماید: «ماء زمزم لما شرب له». یعنی آب زمزم را به هر قصدی و نیتی بنوشید همان اثر را خواهد داشت، و مستحب است پس از نوشیدن آب زمزم این دعا را بخوانند: «اللهم اجعله نوراً و شفائاً من کل داءٍ و سُقمٍ» (۱).

و مستحب است به کسی که آب نوشید گفته شود: «عافاک الله» و یا «هنیئاً مریناً»

در کتاب «مشارق الأنوار» از ابن عباس نقل شده که گوید: روزی امیرالمؤمنین و فاطمه و حسن و حسین (علیهم السلام) نزد رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) بودند و آن حضرت آب طلب کرد و نوشید. و سپس آب را به امام حسن (علیه السلام) داد و چون نوشید، رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) فرمود: «هنیئاً مریناً یا ابا محمّد، و سپس آب را به امام حسین (علیه السلام) داد و چون او نوشید، رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) فرمود: «هنیئاً مریناً» و سپس آب را به حضرت زهرا (علیها السلام) داد، و او نوشید، و رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) سجده نمود، و چون سر مبارک را از سجده بالا نمود، برخی از همسران آن حضرت از سرّ این ماجرا سؤال نمودند، و رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) فرمود:

«هنیئاً مریناً» گفتند، و چون امام حسن نوشید، به او نیز چنین گفتند، و چون امام حسین و فاطمه نوشیدند، جبرئیل و ملائکه به آنان «هنیئاً مریناً» گفتند، و من نیز همانند آنان «هنیئاً مریناً» گفتم، و چون امیرالمؤمنین (علیه السلام) نوشید، خداوند به او فرمود: «هنیئاً مریناً یا ولیّی و حجّتی علی خلقی» پس من سجده ی شکر نمودم بر انعام خداوند نسبت به خود و اهل بیت خود. (۲)

ص: ۳۲

۱- - فقه الرضا (ع)، ص ۳۴۶.

۲- - بحار الأنوار، ج ۷۶/۵۷، از مشارق الأنوار مرحوم بُرسی.

در کتاب «مکارم الأخلاق» از امام صادق (علیه السلام) نقل شده که می فرماید: من کراهت دارم که مسلمانی از دنیا برود و یک خصلت از خصلت های رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) مانده باشد، و او به آن عمل نکرده باشد. (۱)

مؤلف گوید: با توجه به روایت فوق و آیه شریفه «لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ» (۲)

ما باید بکوشیم آداب و سنت های پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) را به دست آوریم و به آن ها عمل کنیم إن شاء الله بفضل و توفیقه، و لا حول و لا قوة إلا بالله العلی العظیم.

مرحوم صدوق در کتاب «خصال» و «فقه الرضا (علیه السلام)» با سند خود از امام کاظم و امام رضا (علیهما السلام) نقل نموده که می فرمایند: سنت های حنیفیه که خداوند در آیه «وَ اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا» (۳)

به آن اشاره نموده، ده چیز است، پنج سنت در سیر انسان می باشد، و پنج سنت در بدن او، و آنچه مربوط به سر می باشد عبارت است از:

«مسواک، گرفتن و کوتاه کردن شارب، تنظیم موی سر، مضمضه، استنشاق و آب در بینی کردن»

و اما آنچه مربوط به بدن اوست عبارت است از:

«ختنه کردن، برطرف کردن و تراشیدن موی اطراف عورت، بر طرف کردن موی زیر بغل، گرفتن ناخن ها، و استنجا یعنی شستن محل بول و غایط» (۴)

مرحوم علی بن ابراهیم در تفسیر آیه «وَ اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا» (۵)

گوید: خداوند بر ابراهیم قانون حنیفیه یعنی نظافت و طهارت را نازل نمود، و آن ها ده چیز است، پنج چیز مربوط به نظافت سر، و پنج چیز مربوط به

ص: ۳۳

۱- مکارم الأخلاق، ص ۴۱، بحار الأنوار، ج ۷۶/۶۷.

۲- احزاب/۲۱.

۳- نساء/۱۲۵.

۴- فقه الرضا (ع)، ص ۱، بحار الأنوار، ج ۷۶/۶۷.

۵- نساء/۱۲۵.

نظافت بقیه ی بدن، و آنچه مربوط به سر می باشد، عبارت است از: کوتاه کردن شارب، و رها کردن محاسن، و تنظیم موی سر، و مسواک، و خلال.

و آنچه مربوط به بقیه ی بدن می باشد عبارت است از:

برطرف کردن موهای بدن، ختنه کردن، گرفتن ناخن ها، غسل جنابت، و تطهیر با آب، و این سنّت ها تا قیامت لازم می باشد، و نسخی در آن ها رخ نمی دهد، همان گونه که خداوند می فرماید: «وَ اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا» (۱)

امام صادق (علیه السلام) می فرماید: بین حضرت نوح و ابراهیم (علیهما السلام) هزار سال فاصله بود، و شریعت حضرت ابراهیم: توحید و یگانه پرستی و اخلاص، و پرهیز از بت پرستی بود و این را فطرت حنیفیه گویند، که خداوند می فرماید: «فَطَرَتَ اللَّهُ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا» و خداوند بر این فطرت از ابراهیم (علیه السلام) پیمان گرفت، که جز خدای خود را نپرستد، و شریکی برای او قرار ندهد. سپس فرمود: خداوند ابراهیم را امر به معروف و نهی ازمنکر نمود، و قانون ارث را بر او حکم نکرد.

و بر حنیفیه و نظافت او چند چیز را افزود: ختنه، کوتاه کردن شارب، بر طرف کردن موهای زیر بغل، گرفتن ناخن ها، برطرف کردن موهای اطراف عورت، و او را امر کرد تا کعبه را بنا کند، و ندای حج بدهد و اعمال حج را انجام دهد، و همه این ها شریعت ابراهیم (علیه السلام) را تشکیل داد.

امام صادق (علیه السلام) در سخن دیگری فرمود: خداوند عزّوجلّ به ابراهیم فرمود: نظافت کن. و ابراهیم شارب خود را کوتاه نمود، و باز به او فرمود: نظافت کن، و ابراهیم موهای زیر بغل خود را برطرف کرد، و باز به او فرمود: نظافت کن، و ابراهیم ناخ های خود را کوتاه نمود، و باز به او فرمود: نظافت کن، و ابراهیم ختنه نمود. (۲)

ص: ۳۴

۱- - تفسیر قمی، ص ۵۰.

۲- - مکارم الأخلاق، ص ۶۶، بحار الأنوار، ج ۷۶/۶۸.

امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرماید: رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) فرمود: اوّل کسی که ختنه نمود ابراهیم (علیه السلام) بود و او با «قدوم» ختنه کرد، و به سن هشتاد سال رسیده بود. (۱)

مؤلف گوید: از احادیث فوق ظاهر می شود که قوانین شرایع و ادیان گذشته محدود و تدریجی بوده است و دین اسلام دین کاملی بوده و تکمیل آن به ولایت و امامت امیرالمؤمنین و اولاد طاهرین او (علیهم السلام) انجام گرفته است، گرچه خداوند قوانین اسلام را نیز به تدریج نازل نمود، و سخن اوّل رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) این بود که فرمود: «قولوا لا إله إلاّ الله تفلحوا» و سپس نماز واجب شد و سال ها گذشت و تا زکات و حج و

آداب حمام رفتن

مرحوم صدوق در کتاب «امالی» از امام صادق (علیه السلام) از پدرانش از رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) نقل نموده که فرمود:

خدای تبارک و تعالی بر امت من بیست و چهار چیز را مکروه دانسته و شما را از آن نهی کرده است. تا این که فرمود: شما را از غسل زیر آسمان، و دخول به حمام ها بدون لنگ نهی نموده است. (۲)

و در مناهی پیامبر (صلی الله علیه وآله وسلم) آمده که آن حضرت فرمود: احدی از شما نباید بدون لنگ داخل حمام شود، و نباید داخل حمام مسواک بزند، و همسر خود را نباید با خود به حمام ببرد. (۳)

امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرماید: هنگامی که مرد عریان می شود، شیطان به او نگاه می کند، و در او طمع می نماید، پس شما باید خود را بپوشانید. (۴)

ص: ۳۵

۱- نوادر راوندی، ص ۲۳، بحار الأنوار، ج ۷۶/۶۹.

۲- امالی صدوق، ص ۱۸۱ ف بحار الأنوار، ج ۷۶/۶۹.

۳- بحار الأنوار، ج ۷۶/۷۰.

۴- خصال، ج ۲/۱۶۹، بحار الأنوار، ج ۷۶/۷۲.

و رسول خدا(صلی الله علیه و آله و سلم) فرمود: هر کس به خدا و قیامت ایمان دارد نباید بدون لنگک داخل حمام و نهرها شود، چرا که آب را اهل و سگانی هست. (۱)

و در کتاب «مکارم الأخلاق» از رسول خدا(صلی الله علیه و آله و سلم) نقل شده که آن حضرت سرو صورت خود را با سدر می شست. (۲)

امام صادق(علیه السلام) فرمود: با شکم پر و گرسنه به حمام نروید. (۳)

و فرمود: بعد از خروج از حمام پاها خود را بشوید تا بیماری شقیقه پیدا نکنید، و بعد از خروج از حمام عمامه بر سر بپیچید، که امان از سر درد می باشد. (۴)

مؤلف گوید: در روایات فراوانی آمده که زن ها را نگذارید به حمام بروند، و مقصود، حمام های عمومی بوده که زن ها در آن زمان خود را در حمام ها نمی پوشانده اند، و به عورت همدیگر نگاه می کرده اند، از این رو به مردها نیز گفته شده: که بدون لنگک داخل حمام ها نشوند، گر چه در حمام های خصوصی نیز نباید بدون لنگک داخل شوند.

اصلاح سر و صورت و نظافت بدن

رسول خدا(صلی الله علیه و آله و سلم) به یکی از اصحاب خود فرمود: سیر خود را بتراش تا بر جمال تو افزود شود. امام صادق(علیه السلام) نیز فرمود: تراشیدن سر در غیر حج و عمره، برای دشمنان شما مثله است، و برای شما جمال و زیبایی است.

و روایت شده که سر را از پریشانی تا آن دو استخوان بتراشید و هنگام شروع بگویید:

ص: ۳۶

۱- بحار الأنوار، ج ۷۶/۸۰.

۲- مکارم الأخلاق، ص ۳۴.

۳- بحار الأنوار، ج ۷۶/۷۷.

۴- همان، ص ۷۹.

«بسم الله و بالله و على مله رسول الله (صلى الله عليه وآله وسلم) اللهم أعطني بكل شعرة نورا يوم القيامة» و چون فارغ شدید، بگویید: «اللهم زيني بالتقوى و جتني الردى» (۱)

امام صادق (علیه السلام) می فرماید: کسی که می خواهد موی سیر او بلند باشد باید اصلاح و نظافت آن را رعایت کند. [و ژولیده نباشد] (۲)

امام باقر (علیه السلام) می فرماید: وحی از رسول خدا (صلى الله عليه وآله وسلم) قطع شد، و چون از علت آن سؤال کردند فرمود: چگونه وحی از من قطع نشود، در حالی که شما ناخن های خود را نمی گیرید، و بوی بد بدن های خود را برطرف نمی کنید. [و نظافت نمی نمایید]. (۳)

مؤلف گوید: در آداب تنظیف خواهد آمد که معصومین (علیهم السلام) می فرمایند: «النظافة من الإيمان» و یا «إِنَّ الله جميل و يحبّ الجمال و التجمل» (۴)

شستن سر با خطمی و سدر و ...

امام صادق (علیه السلام) می فرماید: شستن سر با خطمی، از سر درد و فقر جلوگیری می کند، و نخاله های سر را برطرف می نماید. (۵)

امام کاظم (علیه السلام) می فرماید: شستن سر با خطمی رزق را فراوان می کند. (۶)

امام صادق (علیه السلام) می فرماید: رسول خدا (صلى الله عليه وآله وسلم) همواره سیر خود را با سدر می شست و می فرمود: سرهای خود را با سدر بشوید و آلودگی ها را از آن برطرف کنید، چرا که هر ملک مقرب و هر پیامبر مرسلی آن را تقدیس نموده، و کسی که سر خود را با سدر بشوید، خداوند وسوسه شیطان را هفتاد روز از

ص: ۳۷

۱- - مکارم الأخلاق، ص ۶۵-۶۳، بحار الأنوار، ج ۷۶/۸۳-۸۲.

۲- - بحار الأنوار، ج ۷۶/۸۳.

۳- - همان، از قرب الإسناد، ص ۱۸.

۴- - کافی، ج ۶/۴۴۰.

۵- - بحار الأنوار، ج ۷۶/۸۶.

۶- - همان.

او دور می کند، و کسی که خداوند هفتاد روز شیطان را از او دور کند، معصیت و نافرمانی خدا را نمی کند، هر کسی که معصیت خدا را نکند، داخل بهشت می شود. (۱)

مرحوم شیخ طوسی در کتاب «تهذیب الأحکام» روایت نموده که هر کس در روز جمعه شارب خود را کوتاه کند، و ناخن های خود را بگیرد و سر خود را با خطمی بشوید، مانند کسی که یک بنده در راه خدا آزاد کرده باشد. (۲)

امام کاظم (علیه السلام) می فرماید:

شستن سر با خطمی در روز جمعه سنت دین است، و رزق را زیاد می کند، و فقر را بر طرف می نماید، و موها و پوست صورت را زیبا می کند، و امان از سر درد خواهد بود. (۳)

امام صادق (علیه السلام) می فرماید:

رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) همواره سر خود را با سدر می شست و می فرمود: کسی که سر خود را با سدر بشوید، خداوند وسوسه شیطان را از او بر طرف می کند، و معصیت خدا را نخواهد نمود، و چنین کسی اهل بهشت خواهد بود. (۴)

بر طرف نمودن موهای زائد بدن

برخی از اخبار مربوط به این بخش در آداب حمام رفتن و سنت های حقیقیه گذشت. امام صادق (علیه السلام) می فرماید: رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) فرمود:

هرگز نباید یکی از شما موی شارب و عانه و زیر بغل خود را رها کند، تا بلند شود، چرا که شیطان خود را زیر این موها پنهان می کند. (۵)

ص: ۳۸

۱- - ثواب الأعمال، ص ۱۹، بحار الأنوار، ج ۷۶/۸۷.

۲- - تهذیب، ج ۱/۳۲۱، بحار الأنوار، ج ۷۶/۸۷.

۳- - بحار الأنوار، ج ۷۶/۸۸.

۴- - همان.

۵- - علل الشرایع، ج ۲/۲۰۶، بحار الأنوار، ج ۷۶/۸۸.

امیر المؤمنین (علیه السلام) می فرماید: نوره سبب انبساط و نظافت و پاک شدن بدن است، و من دوست می دارم مؤمن در هر پانزده روز از نوره استفاده کند.

و در سخن دیگری فرمود: در روز چهارشنبه از حجامت و نوره دوری کنید، چرا که روز چهارشنبه روز نحس مستمر است، و جهنم در این روز آفریده شده. (۱)

امام صادق (علیه السلام) می فرماید:

حنّاء بوی بد بدن را برطرف می کند، و صورت را زیبایی می نماید، و فرزند را نیکو قرار می دهد، و کسی که از نوره استفاده می نماید، باید با حنّاء همه ی بدن خود را تمیز کند، تا فقر از او برطرف شود. و رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلّم) فرمود: کسی که بعد از نوره با حنّاء خضاب نماید، خداوند او را از جزام و پیسی و آکله [یعنی سرطان] ایمن می دارد. (۲)

و فرمود: گرفتن موی بینی، صورت را زیبا می نماید. (۳)

آداب خضاب با حنّاء

رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلّم) فرمود:

چهر چیز از سنّت های پیامبران است: ۱- عطر، ۲- بهره گیری از زن ها، ۳- مسواک زدن، ۴- خضاب با حنّاء. (۴)

و نیز فرمود: مصرف کردن یک درهم برای خریدن خضاب، بهتر از انفاق هزار درهم در راه خدا می باشد، و در خضاب چهارده خصلت وجود دارد، ۱- بوی بد گوش ها را برطرف می کند، ۲- نور چشم را زیاد می نماید، ۳- بینی ها را باز می کند، ۴- بوی بد بدن را برطرف می نماید، ۵- لثه ها را محکم می کند، ۶- از لایغری و بدحالی جلوگیری می کند، ۷- وسوسه شیطان را کم می نماید، ۸- ملائکه را خشنود می کند، ۹- مؤمن را شاد می نماید،

ص: ۳۹

۱- بحار الأنوار، ج ۷۶/۸۹.

۲- همان، ص ۸۹-۹۰.

۳- همان.

۴- بحار الأنوار، ج ۷۶/۹۷.

۱۰- کافر را گرفتار حسرت می کند، ۱۱- و آن زینت، ۱۲- و طیب مؤمن است، ۱۳- سبب بر طرف شدن عذاب قبر می شود، ۱۴- و منکر و نکیر از آن حیا می کنند. (۱)

و در کتاب «مکارم الأخلاق» از رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) نقل شده که فرمود:

با حنّاء خضاب کنید، تا چشم شما بینا شود، و موی شما بروید، و بوی بدن شما نیکو شود، و همسر شما آرامش پیدا کند، و به شما روی آورد. (۲)

حفص اعور گوید: به امام صادق (علیه السلام) گفتم: نظر شما درباره ی خضاب چیست؟

فرمود: خضاب سرو محاسن سنّت دین است. گفتم: پس برای چه امیرالمؤمنین (علیه السلام) خضاب نمی کرد؟ فرمود: به خاطر سخن رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) که به او فرمود: «زود است این محاسن با خون سر تو خضاب شود!!» (۳)

و در حکم نهج البلاغه شماره ۴۷۳، آمده که شخصی به امیرالمؤمنین (علیه السلام) گفت: ای کاش شما اثر پیری را با خضاب از خود برطرف می نمودی؟ و آن حضرت فرمود: ما عزادار رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) هستیم. (۴)

رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمود: با خضاب اثر پیری را از خود برطرف کنید، و مانند یهود نباشید. (۵)

امام صادق (علیه السلام) فرمود: خضاب با حنّاء، پیری را می شکنند و صورت را زیبا می کند. (۶)

ص: ۴۰

۱- همان.

۲- بحار الأنوار، ج ۷۶/۹۹.

۳- بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۰۳.

۴- همان.

۵- همان، ص ۹۸.

۶- بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۰۱.

رها کردن ریش و گرفتن شارب و موی بینی

رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) فرمود: باید هر کدام از شما شارب خود را کوتاه، و موی داخل بینی را بر طرف کند، و مواظب سر و صورت خود باشد، که سبب زیبایی او خواهد شد. (۱)

علی بن جعفر گوید: از برادرم موسی بن جعفر (علیهما السلام) سؤال کردم: آیا کسی می تواند موی لحيه و صورت خود را بزند [و بترشد]؟ فرمود: اطراف آن را بزند مانعی ندارد، اما اصل محاسن را نباید بزند. (۲)

ابی کهمش گوید: به امام صادق (علیه السلام) عرض کردم: دعایی یاد من بدهید که رزق من زیاد شود؟ فرمود: در روز جمعه شارب و ناخن های خود را کوتاه کن. (۳)

و در سخن دیگری فرمود: کسی که در روز جمعه شارب خود را بزند، و ناخن های خود را کوتاه کند، از جذام و پیسی و کوری ایمن خواهد شد، و اگر ناخن ها نیاز به کوتاه کردن ندارد، روی آن ها را بساید، و بگوید: «بسم الله و علی سته محمد و آل محمد (صلی الله علیه وآله وسلم)» و اگر چنین کند، خداوند به هر ریزه ناخن و ریزه مو پاداش آزاد کردن یک بنده از فرزندان اسماعیل را به او می دهد. (۴)

رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) فرمود: جبرئیل بعد از توبه آدم، نزد آدم آمد و گفت: من فرستاده ی خداوند هستم، و خداوند به تو سلام می رساند و می فرماید: «یا آدم! حیّاک و بیّاک» آدم گفت: معنای «حیّاک الله» را دانستم. «بیّاک الله» چیست؟ جبرئیل گفت: یعنی خدا تو را خندان کند. پس آدم سجده نمود و سپس سر به آسمان بلند کرد و گفت: خدایا بر جمال و زیبایی من بیفز. و چون خداوند محاسن مشکی به او عطا نمود، آدم گفت: این ها چیست؟ خطاب شد: من با این محاسن تو و فرزندان را تا قیامت زیبا نمودم. (۵)

ص: ۴۱

۱- - قرب الإسناد، ص ۴۵، بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۰۹.

۲- - همان.

۳- - خصال، ج ۱/۲۱، بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۱۰.

۴- - خصال، ج ۲/۳۰، بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۱۰.

۵- - بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۱۰.

امیر المؤمنین (علیه السلام) فرمود: کسانی که محاسن خود را می تراشند، و سبیل و شارب را بلند می گذارند، و می پیچید، لشکر بنی مروان هستند.

رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) فرمود: شارب ها را کوتاه کنید، و محاسن را رها کنید و نتراشید، و خود را شبیه به یهود نکنید، همانا مجوس ریش خود را می تراشیدند، و شارب ها را بلند می گذارند، و ما شارب ها را می زنییم و ریش را باقی می گذاریم، و این مطابق فطرت و خلقت الهی است. (۱)

آداب شانه کردن موی سر و محاسن

امام صادق (علیه السلام) در تفسیر آیه «خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ» (۲)

فرمود: مقصود از زینت شانه زدن مو هنگام نماز واجب و مستحب است.

امام کاظم (علیه السلام) می فرماید: پدرم امام صادق (علیه السلام) در مسجد شانه ای داشت که پس از فراغ از نماز با آن موهای خود را شانه می زد. (۳)

در کتاب «مکارم الأخلاق» نقل شده که رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) بسا در روز دو مرتبه موهای محاسن خود را شانه می کرد، و می فرمود: شانه زدن مو، و با برطرف می کند، و عادت آن حضرت این بود که چهل مرتبه محاسن خود را از زیر به بالا- شانه می زد، و هفت مرتبه از بالا- به پایین شانه می زد و می فرمود: شانه کردن محاسن حافظه را قوی، بلغم را بر طرف می نماید. (۴)

امام صادق (علیه السلام) در تفسیر آیه «خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ» فرمود: موهای خود را شانه بزنید، تا رزق شما زیاد شود، و موهای شما نیکو، و حاجت شما برآورده، و پشت شما محکم و بلغم شما قطع شود.

ص: ۴۲

۱- بحار الأنوار، ج ۱۱۲/۷۶.

۲- اعراف/۳۱.

۳- تفسیر عتاشی، ج ۲/۱۳، بحار الأنوار، ج ۷۶، ۱۱۶.

۴- همان از مکارم الأخلاق، ص ۳۴-۳۵.

و فرمود: شانه کردن سر، و با را برطرف می کند، و شانه کردن محاسن، دندان ها را محکم می نماید. امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمود: ایستاده شانه زدن سبب فقر می شود. (۱)

مرحوم صدوق در «فقه الرضا علیه السلام» نقل نموده که می فرماید:

هنگامی که خواستی محاسن خود را شانه کنی، شانه با دست راست خود بگیر و بگو:

«بسم الله» و از وسط به جلو شروع کن و بگو «اللهم أحسن شعری و بشری و طیب عیشتی، و أفرق عتتی السوء» و سپس پشت سر خود را شانه کن و بگو: «اللهم لا تردنی علی عقبی، و اصرف عتتی کید الشیطان و لا تمکنه منی» و سپس ابروها را شانه کن و بگو: «اللهم زینی بزینة أهل التقوی» و سپس محاسن خود را از بالا به پایین شانه کن و بگو: اللهم أسرح عتتی الغموم و الهموم و وسوسه الصدور» ... (۲)

مرحوم صدوق در کتاب «خصال» از رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) نقل نموده که فرمود: چهار چیز را دفن کنید: ۱- مو، ۲- دندان، ۳- ناخن، ۴- خون. (۳)

آداب مسواک زدن و فوائد و احکام آن

رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمود جبرئیل همواره به من سفارش به مسواک را نمود، تا جایی که من گمان کردم می خواهد مسواک را واجب نماید. (۴)

و نیز فرمود: اگر برای امت من مشقت نبود، مسواک را برای هر نماز بر آنان واجب می کردم. (۵)

امام صادق (علیه السلام) می فرماید:

ص: ۴۳

۱- همان، از مکارم الأخلاق، ص ۷۸-۷۷.

۲- بحار الأنوار، ج ۱۱۸/۷۶.

۳- خصال، ج ۱/۱۲۰، بحار الأنوار، ج ۱۲۵/۷۶.

۴- امالی صدوق، ص ۲۵۷، بحار الأنوار، ج ۱۲۶/۷۶.

۵- علل الشرایع، ج ۱/۲۷۷، بحار الأنوار، ج ۱۲۶/۷۶.

هنگامی که برای نماز شب قیام می کنی، مسواک بزن، چرا که ملک حافظ اعمال دهن خود را مقابل دهان تو قرار می دهد، و هر حرفی که تو می زنی آن را به آسمان می برد، از این رو باید بوی دهان تو بوی پاکیزه ای باشد. (۱)

مؤلف گوید:

از روایات استفاده می شود که مسواک زدن قلب ها را رقیق و نرم می کند، و دهن ها را شیرین [و پاکیزه] می نماید، و این از آثار عجیب این عمل مستحب است.

امام صادق (عالیه السلام) می فرماید: رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمود: هنگامی که مردم گروه گروه داخل اسلام و دین خدا شدند، بین آنان قبیله ازد، دارای قلب های رقیق تر و دهان های شیرین و پاکیزه بودند. پس بعضی به رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) گفتند: نرم بودن قلوب قبیله ازد را دانستم، و لکن شیرین و پاکیزه بودن دهان شان را ندانستم برای چیست؟ و رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمود: به خاطر مسواک زدن آنان است.

سپس امام صادق (علیه السلام) فرمود: برای هر چیزی پاک کننده ای است، و پاکی دهان به مسواک زدن است. (۲)

در وصیت های رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) به امیرالمؤمنین (علیه السلام) آمده که فرمود: یا علی! سه چیز حافظه را قوی و بیماری را از بدن برطرف می کند: ۱- کندر، ۲- مسواک زدن، ۳- قرائت قرآن. (۳)

رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمود: مسواک زدن ده خاصیت دارد: ۱- دهان را پاکیزه می کند، ۲- خدا را خشنود می کند، ۳- ثواب حسنات را هفتاد برابر می نماید، ۴- سنت و دین انجام می شود، ۵- دندان ها

ص: ۴۴

۱- - همان.

۲- - علل الشرایع، ج ۱/۱۷۸، بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۲۷.

۳- - همان.

را سفید و سالم می نماید، ۷- لثه ها را محکم می کند، ۸- بلغم را از بین می برد، ۹- ضعف چشم را بر طرف می کند، ۱۰- غذا را لذیذ می نماید. (۱)

در کتاب «خصال» نیز رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) نقل شده که فرمود:

در مسواک دوازده خصلت وجود دارد، ۱- پاک کننده ی دهان است، ۲- سبب خشنودی خداوند است، ۳- دندان ها را سفید می کند، ۴- از پوسیدگی دندان جلوگیری می کند، ۵- بلغم را کم می کند، ۶- طعام را گوارا می نماید، ۷- پاداش حسنات و اعمال نیک را دو چندان می کند، ۸- به سنت دین عمل می شود، ۹- ملائکه حاضر می شوند، ۱۰- لثه ها را محکم می کند، ۱۱- راه قرآن را پاکیزه می نماید، ۱۲- دو رکعت نماز با مسواک نزد خداوند محبوب تر از هفتاد رکعت بدون مسواک است. (۲)

امام باقر (علیه السلام) می فرماید: اگر مردم برکات مسواک را می دانستند، هنگام خواب هم از آن جدا نمی شدند. (۳)

در کتاب «مکارم الأخلاق» نقل شده که رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) ۹ دندان ها را عرضاً مسواک می نمود، و در شب سه مرتبه مسواک می کرد: قبل از خواب، هنگام قیام برای نماز شب، قبل از خارج شدن برای نماز صبح، و همیشه با چوب اراک مسواک می کرد، و می فرمود: جبرئیل مرا به آن امر کرده است. (۴)

رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) فرمود: بهترین مسواک چوب زیتون است، که شجره ی مبارکه می باشد، و از پوسیدگی دندان جلوگیری می کند، و آن مسواک من و مسواک پیامبران قبل از من می باشد.

حضرت موسی بن جعفر (علیهما السلام) می فرماید: شیعیان ما باید چهار چیز را برای خود فراهم کنند، ۱- حصیر کوچکی برای نماز، ۲- انگشتری برای نماز، ۳- مسواکی برای مسواک زدن، ۴- تسبیح ۳۳ دانه ای از

ص: ۴۵

۱- بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۲۸.

۲- خصال، ج ۲/۸۰، بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۲۹.

۳- ثواب الأعمال، ص ۱۸، بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۳۰.

۴- مکارم الأخلاق، ص ۴۱، بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۳۵.

خاک قبر امام حسین (علیه السلام) که با هر دانه آن که ذکر می گوید چهل حسنه خداوند به او می دهد و اگر بدون ذکر بگرداند، خداوند به هر دانه ای بیست حسنه به او می دهد. (۱)

آداب استعمال بوی خوش

رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمود:

بوی خوش قلب را محکم و قدرت جماع را زیاد می کند. (۲)

امام کاظم (علیه السلام) فرمود: روز سه شنبه ناخن بگیرید، و روز چهارشنبه حمام بروید، و روز پنجشنبه حجامت کنید، و روز جمعه خود را به بهترین بوی خوش خوشبو نمایید. (۳)

حضرت رضا (علیه السلام) می فرماید:

سزاوار است که مردها هر روز از بوی خوش استفاده کنند، و اگر امکان نداشت یک روز در میان انجام دهند، و اگر امکان نداشت در هر جمعه حتماً از بوی خوش استفاده کنند.

رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمود:

من از دنیای شما به سه چیز علاقه مند شده ام، ۱- بهره گیری از زن ها، ۲- بوی خوش، ۳- و نور چشم من [و شدیدترین علاقه ی من] در نماز است. (۴)

و در سخن دیگری فرمود:

چهار چیز از سنت های پیامبران است، ۱- استعمال عطر و بوی خوش، ۲- بهره گیری از زن ها، ۳- مسواک زدن، ۴- خضاب با حنّاء. (۵)

ص: ۴۶

۱- همان، ص ۱۳۶.

۲- قرب الأسناد، ص ۱۰۲، بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۴۰.

۳- همان.

۴- همان، ص ۱۴۱، از خصال، ج ۱/۷۹.

۵- خصال، ج ۱/۱۱۵، بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۴۲.

و در روایت دیگری آمده که رسول خدا(صلی الله علیه وآله وسلّم) همواره از بوهای مردانه که رنگی ندارد، مانند مشک و عنبر استفاده می نمود، و همسران آن حضرت با دست خود او را با «غالیه» خوشبو می نمودند.(۱)

حضرت رضا(علیه السلام) می فرماید: هنگامی که موهای خود را شانه زدی، صورت خود را با گلاب خوشبو کن. امام صادق(علیه السلام) می فرمود: کسی که می خواهد سراغ حاجتی برود، اگر صورت خود را با گلاب خوشبو کند، حاجت او برآورده می شود، و سختی و ذلتی نمی بیند.

رسول خدا(صلی الله علیه وآله وسلّم) فرمود: گلاب صورت را زیبا، و فقر را بر طرف می نماید.(۲)

امام صادق(علیه السلام) می فرماید: کسی که صورت خود را با گلاب مسح کند، در آن روز سختی و فقری نمی بیند، و کسی که سر خود را با گلاب خوشبو نماید، در آن سال از بیماری «برسام» یعنی پیسی ایمن خواهد بود، پس شما سفارشات را نادیده نگیرید و به آن ها عمل کنید.(۳)

چرب کردن بدن مؤمن

مؤلف گوید:

این سنت در زمان معصومین(علیهم السلام) و اصحاب آنان جاری بوده و در این زمان ها مورد عمل نمی باشد، گر چه برخی از اطمینان آثار خوبی برای آن ذکر کرده اند، و بسا با آن به منزله دارو، مردم را معالجه می کنند، و توجه ندارد که این عمل از سنت های اسلامی می باشد!!

و در بین روغن ها روغن «بنفسج» [یعنی روغن بنفشه] برای روغن مالیدن به بدن بیشتر سفارش شده است. امام صادق(علیه السلام) از پدران خود از رسول خدا(صلی الله علیه وآله وسلّم) نقل نموده که فرمود:

ص: ۴۷

۱- - مکارم الأخلاق، ص ۳۵، بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۴۲.

۲- - بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۴۴.

۳- - بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۴۴.

فضل ما اهل البيت بر بقیه مردم، مانند فضیلت روغن بنفسج نسبت به بقیه روغن هاست. و فرمود: با روغن بنفسج بدن های خود را چرب کنید، چرا که در تابستان سرد، و در زمستان گرم است.

و فرمود: فضیلت روغن «بنفسج» نسبت به روغن های دیگر، مانند فضیلت اسلام بر سایر ادیان است.

امام صادق (علیه السلام) فرمود:

کسی که بدن مسلمانی را از روی احترام به او چرب کند، خداوند در قیامت به هر مویی که در بدن اوست، نوری به او می دهد.

و فرمود: هنگام روغن مالیدن به بدن بگو:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الزَّيْنَةَ وَالِدِينَ، وَأَعُوذُ بِكَ [مِنَ الْمَقْتِ وَالْبَغْضَةِ] الشَّيْنِ وَالشَّنَانِ». (۱) یعنی، «خدایا من از تو زینت و دین را سؤال می کنم، و به تو پناه می برم از دشمنی و کینه».

آداب انتخاب مسکن

خداوند در سوره نحل آیه ۸۰ و ۸۱ می فرماید:

« وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ بُيُوتِكُمْ سَكَنًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ جُلُودِ الْأَنْعَامِ بُيُوتًا تَسْتَخِفُّونَهَا يَوْمَ ظَعْنِكُمْ وَ يَوْمَ إِقَامَتِكُمْ وَمِنْ أَصْوَافِهَا وَأَوْبَارِهَا وَأَشْعَارِهَا أَثَاثًا وَمَتَاعًا إِلَى حِينٍ * وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ مِمَّا خَلَقَ ظِلَالًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنَ الْجِبَالِ أَكْنَانًا... » یعنی «و خدا برای شما از خانه هایتان محل سکونت (و آرامش) قرار داد و از پوست چهارپایان نیز برای شما خانه هایی قرار داد که روز کوچ کردن و روز اقامتتان، به آسانی می توانید آنها را جا به جا کنید و از پشم و کرک و موی آنها، برای شما اثاث و متاع (و وسایل مختلف زندگی) تا زمان معینی قرار داد. و (نیز) خداوند از آنچه آفریده است سایه هایی برای شما قرار داده و از کوه ها پناهگاه هایی»

و در سوره شعراء آیه ۱۲۸ و ۱۵۰ می فرماید:

ص: ۴۸

«أَتَبْنُونَ بِكُلِّ رِيعٍ آيَةً تَعْبَثُونَ»... «فَاتَّقُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا اللَّهَ» یعنی، «آیا شما بر هر مکان مرتفعی نشانه ای از روی هوا و هوس می سازید؟»... «پس تقوای الهی پیشه کنید و مرا اطاعت نمایید!»

از آیه اول استفاده می شود که خانه ها را خداوند وسیله آرامش قرار داده، چه خانه های ثابت، و چه خانه هایی که از پوست حیوانات فراهم می شود و قابل جابه جایی می باشد، و چه خانه هایی که در دل کوه آماده می شود، و لکن باید توجه داشت که همه این خانه ها، خانه های موقت و بین راهیست، و احدی در آن ها ثابت نخواهد ماند، و خانه و صاحب خانه زوال پیدا خواهند نمود. و آنچه می ماند تقوای الهی و بندگی و اطاعت از خداوند است که در ذیل آیه دوم به آن اشاره شده، و خداوند می فرماید: «فَاتَّقُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا اللَّهَ».

نکته ی مهم تر که از روایات استفاده می شود این است که مسکن و خانه اگر بیش از نیاز باشد وبال است، و اگر برای ریا و چشم مردم باشد، به او گفته می شود: ای فاسق! ای فاسق! چه می کنی؟

و ارتفاع خانه نباید بیش از چهار متر باشد، و در آخرالزمان مردم برای خود قصر می سازند، و اگر ارتفاع بیش از چهار متر بود باید آیه الکرسی بر آن نوشته شود، و اکنون به سخنان معصومین (علیهم السلام) در این باره توجه می کنیم:

۱- شیرینی زندگی با سه چیز است:

در بین وصیت های پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) به امیرالمؤمنین (علیه السلام) آمده: یا علی شیرینی زندگی در سه چیز است: ۱- خانه ی وسیع، ۲- همسر زیبا، ۳- مرکب نرم و ملایم. (۱)

امام صادق (علیه السلام) می فرماید: آسایش مؤمن در سه چیز است: ۱- خانه وسیع که آبروی او را حفظ کند، ۲- همسر مؤمنه و صالحی که او را در امور دنیا و آخرت کمک کند، ۳- دختر و یا خواهری که او را تزویج نماید و یا از دنیا برود. (۲)

ص: ۴۹

۱- بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۴۸.

۲- همان.

۲- کیفر کسی که خانه ای برای ریا و خودنمایی بنا می کند.

در «امالی» صدوق آمده که رسول خدا(صلی الله علیه وآله وسلم) در حدیث مناهی فرمود:

کسی که ساختمانی را برای ریا و خودنمایی بنا کند، روز قیامت باید تا هفت طبقه زمین، آن را به دوش بگیرد، و آن آتشی خواهد بود که به گردن او آویخته می شود و او را در آتش دوزخ می افکند و به قعر آتش می رسد، جز آن که توبه کند.

گفته شد: یا رسول الله معنای ریا و خودنمایی چیست؟ فرمود: برای مباحات و بزرگی کردن بر همسایگان خود، بیش از نیاز ساختمان می نماید. (۱)

امام صادق(علیه السلام) فرمود:

شومی در سه چیز است: زن، مرکب و خانه، و شومی زن به زیاد بودن مهر و آزار او به شوهر خود می باشد، و شومی مرکب به بد خلقی و پشت ندادن اوست، و شومی خانه به تنگی و عیوب فراوان، و همسایگان ناشایسته ی آن است. (۲)

و نیز فرمود: کسی که از حرام مالی را به دست آورد، خداوند بنا و ساختمان و آب و گل را بر او مسلط می کند، [تا دار و ندار خود را صرف آن بکند و صرف هیچ کار خیری نکند]. (۳)

امیرالمؤمنین(علیه السلام) چون به خانه ای برخورد نمود که با آجر ساخته شده بود، فرمود: این خانه ی کیست؟ گفته شد: این خانه فلان مغرور و فریب خورده است. سپس به خانه دیگری همانند خانه اول برخورد نمود، و فرمود این خانه نیز از مغرور دیگری است.

مؤلف گوید:

ص: ۵۰

۱- همان، از امالی صدوق، ص ۲۵۶.

۲- بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۴۹.

۳- همان، ص ۱۵۰.

از روایات استفاده می شود که خانه باید به اندازه ی نیاز باشد، و سقف آن بالاتر از چهارمتر یا پنج متر نباشد، و لکن وسعت و وسیع بودن حیات آن مانعی ندارد.

رسول خدا(صلی الله علیه وآله وسلم) فرمود: چهار چیز از سعادت، و چهار چیز از شقاوت است، و چهار چیز که از سعادت است: زن صالحه، خانه وسیع، و همسایه خوب، و مرکب هموار می باشد، و آن چهار چیز که از شقاوت و بدبختی است، همسایه ناشایسته، و زن ناشایسته و خانه کوچک و تنگ و مرکب غیر ملایم است.^(۱)

زندگی در روستاها و قریه ها

رسول خدا(صلی الله علیه وآله وسلم) به امیرالمؤمنین(علیه السلام) فرمود:

یا علی! در روستاها ساکن مشو، چرا که شیوخ و پیرمردان آنان جاهل اند، و جوانانشان «عرمه» (یعنی مست) هستند، و زن هایشان بی حجابند، و عالم بین آنان مانند جیفه و مردار بین سگ ها است.^(۲)

و نیز فرمود:

کسی که تقوا و ورع خود را رعایت نکند، به یکی از سه چیز مبتلا می شود: یا جوانمرگ می شود، و یا خادم سلطان جور می گردد، و یا مبتلای به روستاها می شود و بین افراد جاهل قرار می گیرد.^(۳)

و نیز فرمود:

شش گروه به خاطر شش خصلت قبل از حساب داخل دوزخ و آتش می شوند. گفته شد یا رسول الله آنان کیانند؟ فرمود: اُمرا و حاکمان، به خاطر ظلم و جور، عرب به خاطر عصبیت، و دهقان ها به خاطر تکبر، و تجار به خاطر خیانت، و اهل روستاها به خاطر نادانی و جهالت، و علما به خاطر حسد.^(۴)

امیرالمؤمنین(علیه السلام) در نامه ی خود به حارث همدانی نوشت:

ص: ۵۱

۱- بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۵۴.

۲- بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۵۶.

۳- همان.

۴- همان از جامع الأخبار، ص ۱۶۳.

در شهرهای بزرگ ساکن شو، چرا که در آن ها مسلمانان جمع اند، و از منازل غفلت و جفا [یعنی روستاها] پرهیز کن. (۱)

آداب سکونت در خانه ی جدید

مؤلف گوید:

قبلاً راجع به ساختن خانه ی بیش از نیاز، بالا بردن سقف آن بیش از چهار متر و این که اگر کسی خانه خود را بیش از این مقدار بالا ببرد به او گفته می شود ای فاسق و ای فاسق چه می کنی؟ و او را مغرور می نامند، چرا که او فریب دنیا را خورده و غافل شده است، تقصیلاً بیان شد. و اکنون آداب ساکن شدن در خانه بیان می شود.

رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرماید:

ولیمه تنها در پنج چیز است، ۱- ازدواج، ۲- پیدا کردن اولاد، ۳- ختنه کردن فرزند، ۴- خریدن خانه، ۵- بازگشت از سفر حج. (۲)

امام صادق (علیه السلام) از پدران خود از رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) نقل نموده که فرمود:

کسی که خانه ای را بنا می کند، اگر گوسفند سمینی را ذبح کند، و گوشت آن را به فقراء و مساکین اطعام نماید، و بگوید: «اللهم ادحو عني مرده الجنّ و الإنس و الشیاطین، و بارک لی فی بنائی» آنچه از خداوند سؤال کرده است را خداوند به او عطا می نماید.

رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمود:

خداند حفظ سه گروه را تقبل و تضمین نمی کند: ۱- کسی که در خانه ی خرابه ای ساکن باشد، ۲- کسی که بین کوچه و راه نماز بخواند، ۳- کسی که مرکب خود را در جای ناامنی رها کند. (۳)

ص: ۵۲

۱- همان، از نهج البلاغه رساله ۶۹.

۲- بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۵۷، از خصال ج ۱/۱۵۱.

۳- بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۵۷، از خصال ج ۱/۶۹.

امیرالمؤمنین فرمود: در خانه ای که درب و ساتری ندارد، شایسته نیست بیتوته نماید، و شب را به سر ببرد. (۱)

آداب نظافت و اصلاح امور خانه

جابر بن عبد الله انصاری گوید: رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) فرمود:

شب که می شود درهای خانه ها را بندید، و سر ظرف ها را بپوشانید، و گلوی مشک های آب را محکم ببندید، و چراغ ها را خاموش کنید، چرا که موش بسا خانه را بر سر اهلش خراب می کند... (۲)

امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمود: خانه ها را از تار عنکبوت، نظافت کنید، چرا که رها کردن آن سبب فقر و تنگدستی می شود. (۳)

رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) در حدیث مناهی فرمود: زباله ها را در روز از خانه بیرون ببرید، چرا که آن ها لانه شیطان است. (۴)

امام صادق (علیه السلام) فرمود: خدای متعال جمال و زیبایی را دوست می دارد، و اگر گرفتگی و اظهار فقر کراهت دارد و چون به بنده ی خود نعمت عطا می کند، دوست می دارد که آثار

آن را بر او ببیند. گفته شد: آثار آن چیست؟ فرمود: آثار نعمت این است که لباس او نظیف باشد. و بدن او معطر باشد، و خانه ی او نیکو و پاکیزه باشد، و اطراف خانه او نظیف و جارو زده باشد، حتی قبل از غروب خورشید چراغ خانه را روشن کند تا فقر از او بر طرف شود. رزق او فراوان گردد. (۵)

ص: ۵۳

۱- همان از قرب الإسناد، ص ۹۰.

۲- علل الشرایع، ج ۲/۲۶۹، بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۷۴.

۳- همان، ص ۱۷۵.

۴- همان.

۵- امالی طوسی، ج ۱/۲۸۱، بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۷۶.

امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمود: تار عنکبوت در خانه سبب فقر می شود، و ماندن زباله نیز در خانه سبب فقر خواهد شد، و نظافت اطراف خانه رزق را زیاد می کند. (۱)

امام صادق (علیه السلام) فرمود: شستن ظرف ها و جاور کردن اطراف خانه روزی می آورد. (۲)

امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرماید: رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) فرمود: حوله و دستمال چرک خانه شیطان است. (۳)

امام صادق (علیه السلام) فرمود: ظرف های غذا را بدون سرپوش رها نکنید، چرا که شیطان می خورد و آب دهان در آن می اندازد. (۴)

و نیز می فرماید:

رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) همواره در تابستان روز پنجشنبه از خانه خارج می شد، و در زمستان [شب جمعه و یا] روز جمعه داخل خانه می شد. (۵)

آداب خوابیدن و بیدار شدن

رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) فرمود: شب بیداری فقط در سه چیز است، ۱- تهجد به قرآن، ۲- طلب علم، ۳- بردن عروس به خانه بخت. (۶)

و در سخن دیگری فرمود: خداوند شما را از خواب قبل از نماز عشا، و گفتگوی بعد از نماز عشا، و خوابیدن روی بامی که حصار ندارد، و تنها در اطاقی خوابیدن نهی نموده است ... (۷)

ص: ۵۴

۱- [۱] - خصال، ج ۲/۹۳، بحار الأنوار، همان.

۲- همان.

۳- همان.

۴- همان.

۵- مجالس مفید، ص ۱۲۰، بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۷۷.

۶- بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۷۸، خصال، ج ۱/۵۵.

۷- همان.

امام صادق(علیه السلام) فرمود: پنج نفر نمی توانند به خواب بروند، ۱- کسی که خون ناحقی را ریخته، ۲- صاحب فراوان که امینی برای حفظ مال خود ندارد، ۳- کسی که با دروغ و بهتان مالی را به ناحق گرفته، ۴- کسی که بدهکار مال سنگینی است و مالی ندارد، ۵- کسی که ترس از جدایی محبوب خود را دارد. (۱)

رسول خدا(صلی الله علیه و آله و سلم) فرمود: بیداری بعد از نماز عشاء صحیح نیست مگر برای نماز گزار و مسافر. (۲)

و فرمود: مادر سلیمان به سلیمان گفت: از خواب زیاد پرهیز کن که در قیامت فقیر خواهی بود. (۳)

امام صادق(علیه السلام) فرمود: خداوند عزوجل از سه چیز خشم دارد، ۱- خواب بدون شب بیداری، ۲- خنده ی بدون تعجب، ۳- با سیری غذا خوردن. (۴)

رسول خدا(صلی الله علیه و آله و سلم) فرمود:

در اول خلقت خدای تبارک و تعالی به خاطر شش چیز معصیت شد: ۱- حب دنیا، ۲- حب ریاست، ۳- حب طعام، ۴- حب زن ها، ۵- حب خواب، ۶- حب راحت. (۵)

امام باقر(علیه السلام) می فرماید:

حضرت موسی(علیه السلام) به پروردگار خود گفت: چه عملی نزد تو مبعوض تر است؟ و خداوند فرمود: عمل کسی که شب مانند مردار به خواب می رود، و روز مشغول به بطالت و هرزه گویی است. (۶)

امام کاظم(علیه السلام) می فرماید: به چشمان خود عادت مده که فراوان بخوابی، چرا که چشم بین اعضای بدن کمترین شکر را انجام می دهد. (۷)

ص: ۵۵

۱- همان، خصال، ج ۱/۱۴۲.

۲- همان.

۳- همان، ۱۷۹.

۴- همان، ص ۱۸۰.

۵- همان.

۶- همان.

۷- همان.

مرحوم صدوق در کتاب «خصال» نقل نموده که چهار چیز، کم آن زیاد است: ۱- آتش که کم آن فراوان می شود، ۲- خواب که کم آن زیاد است، ۳- بیماری که کم آن زیاد است، ۴- دشمنی که کم آن زیاد است. (۱)

خانه هایی که ملائکه در آن ها وارد نمی شود

امام صادق (علیه السلام) می فرماید: رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) مکروه می دانست که ساختمانی بر روی قبرها بنا کنند، و بر سقف خانه ها عکس انسان و حیوانی را تصویر کنند. (۲)

رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) نیز فرمود: جبرئیل نزد من آمد و گفت: ای محمد! پروردگارت تو را سلام می رساند، و می فرماید: تصاویر [انسان ها و حیوانات] را بر خانه ها نکشید. (۳)

و فرمود: جبرئیل به من گفت: ما داخل خانه ای که در آن سگ و یا صورت و تصویر انسانی باشد نمی شویم. (۴)

و فرمود: جبرئیل نزد من آمد و گفت: ما ملائکه به خانه ای که در آن سگ و یا تمثال انسان و حیوان و یا ظرف بول باشد، داخل نمی شویم. (۵)

محمد بن مسلم گوید: امام صادق (علیه السلام) فرمود: تمثال درخت و خورشید و ماه مانعی ندارد، به شرط آن که تمثال حیوان بین آن ها نباشد. (۶)

امام صادق (علیه السلام) نیز در تفسیر آیه «يَعْمَلُونَ لَهُ مَا يَشَاءُ مِنْ مَحَارِبٍ وَ تَمَائِيلِ» (۷)

فرمود: به خداوند سوگند اجنه برای سلیمان تنها تمائیل و امثال آن را انجام می دادند، و تمائیل انسان [و حیوان] بین آن ها نبود. (۸)

ص: ۵۶

۱- همان، ص ۱۷۹، از خصال، ج ۱/۱۱۳.

۲- بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۵۹، محاسن، ص ۶۱۲.

۳- محاسن، ص ۶۱۴.

۴- همان.

۵- همان، ص ۶۱۵، بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۵۹.

۶- مکارم الأخلاق، ص ۱۵۳، بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۶۱.

۷- سبأ/۱۳.

۸- همان.

مستحب است اطاقی را از خانه محل نماز و مسجد قرار دهند

امام صادق(علیه السلام) می فرماید: امیرالمؤمنین(علیه السلام) اطاقی را از خانه خود برای نماز قرار داده بود، و در آن جز فرش و شمشیر و قرآن نبود، و آن حضرت نماز خود را در آن اطاق می خواند، و یا در آن قیلوله می نمود.(۱)

یکی از اصحاب امام صادق به نام مسمع گوید: امام صادق(علیه السلام) به من نوشت: من دوست می دارم تو در خانه خود اطاقی را برای مسجد و نماز داشته باشی، و با دو لباس غلیظ نماز بخوانی و از خدا بخواهی تا تو را از آتش دوزخ آزاد، و داخل بهشت نماید، و در آن اطاق هیچ کلمه باطل و ناسزایی نگویی.(۲)

خانه ها را بدون مرغ یا کبوتر و یا گوسفند نگذارید

شخصی نزد امام باقر(علیه السلام) آمد و گفت: اجنه ما را از خانه ها اخراج نموده اند، یعنی صاحبان منازل را از منازل بیرون نموده اند؟!

امام باقر(علیه السلام) فرمود: سقف خانه های خود را هفت ذراع [یعنی ۳ متر] قرار دهید، و در اکناف خانه ها کبوتران را جای دهید. سؤال کننده گوید: ما به دستور امام(علیه السلام) عمل کردیم و از آن پس هیچ آسیبی ندیدیم.(۳)

و در کتاب «فقیه» نقل شده که شخصی به رسول خدا(صلی الله علیه وآله وسلم) از وحشت و ترس در خانه شکایت نمود، و آن حضرت فرمود: یک کبوتر نر در خانه نگهداری کن.(۴)

امیرالمؤمنین(علیه السلام) نیز فرمود: صدای بال کبوتر در خانه شیطان را دور می کند.(۵)

ص: ۵۷

۱- - محاسن، ص ۶۱۲، بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۶۱.

۲- - محاسن، ص ۶۱۲، بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۶۲.

۳- - مکارم الاخلاق، ص ۱۴۷، بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۶۲.

۴- - همان.

۵- - همان.

رسول خدا(صلی الله علیه و آله و سلم) فرمود: در خانه های خود از مرغ نگهداری کنید، تا بیچه های شما از آزار شیاطین ایمن باشند. (۱)

امام باقر(علیه السلام) فرمود: دوستان ما خانواده کبوتر را دوست می دارند. (۲)

امام کاظم(علیه السلام) فرمود:

هیچ خانه ای نباید از گربه و یا کبوتر و یا خروس خالی باشد، و اگر مرغی در کنار آن خروس باشد بهتر خواهد بود، و این حیوانات، عمار و نگهدارنده ی خانه ها [از شر شیاطین] می باشند. (۳)

امام صادق(علیه السلام) فرمود: خانه ی هیچ پیامبری بدون کبوتر نبوده است، چرا که سفهای اجنه با نبودن کبوتر، با بچه های خانه بازی می کنند، و با بودن کبوتر با کبوتران بازی می نمایند. (۴)

آداب دخول و خروج از خانه

خداوند در سوره بقره آیه ۱۸۹ می فرماید:

«لَيْسَ الْبِرُّ بِأَنْ تَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ ظُهُورِهَا وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنِ اتَّقَىٰ وَأَتُوا الْبُيُوتَ مِنْ أَبْوَابِهَا» یعنی، «کار نیک، آن نیست که از پشتِ خانه ها وارد شوید بلکه نیکی این است که پرهیزگار باشید! و از درِ خانه ها وارد شوید»

در این آیه خداوند از جهال و متکبرین زمان جاهلیت مذمت نموده چرا که آنان اهل تکبر و عجب بودند و اگر قامت آنان از دری بلندتر بود، سر خود را پایین نمی آوردند بلکه آن در را خراب می کردند و در برخی از مواقع لازم می دانستند که از دیوار وارد خانه شوند و ...

امیرالمؤمنین(علیه السلام) در حدیث اربعماه می فرماید:

ص: ۵۸

۱- - همان.

۲- - همان.

۳- - همان.

۴- - همان.

هنگامی که یکی از شما داخل منزل خود می شود باید بر اهل منزل سلام کند و بگوید: «السلام علیکم» و اگر کسی در خانه نیست باید بگوید: «السلام علینا من ربنا» و هنگام دخول «قل هو الله احد» را بخواند، تا فقر از او برطرف شود.

سپس فرمود: و هنگام خروج از خانه، آیات آخر سوره آل عمران را بخواند، [یعنی، «لِکَنِ الذِّیْنَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا نُزُلًا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَ مَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ لِلْأَبْرَارِ * وَ إِنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَمَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَ مَا أُنزِلَ إِلَيْكُمْ وَ مَا أُنزِلَ إِلَيْهِمْ خَاشِعِينَ لِلَّهِ لَا يَشْتَرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَئِكَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ * يَا أَيُّهَا الذِّیْنَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَ صَابِرُوا وَ رَابِطُوا وَ اتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ»]

و نیز فرمود: آیه الکرسی و سوره «إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ» و سوره حمد را بخواند، تا حوائج دنیا و آخرت او برآورده گردد. (۱)

امام صادق (علیه السلام) فرمود:

هنگامی که از منزل خود خارج می شوی فکر کن که دیگر به آن باز نمی گردی، و خروج تو باید برای اطاعت خداوند، و وظیفه ای از وظایف دین تو باشد، و با سکینه و آرامش و وقار خارج شوی، و خدای خود را در آشکار و پنهان بیاد آوری. (۲)

و فرمود: کسی که هنگام خروج از خانه ده مرتبه «قل هو الله احد» را بخواند، در امن و حفظ خداوند خواهد بود تا به خانه بازگردد. (۳)

امام صادق (علیه السلام) از پدران خود از رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) نقل نموده که فرمود: هنگامی که کسی از خانه خارج می شود، اگر بسم الله بگوید، ملائکه می گویند: سالم خواهی ماند، و اگر «لا

ص: ۵۹

۱- - خصال، ج ۲/۱۶۳-۱۶۲، بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۶۶.

۲- - همان، ص ۱۶۷.

۳- - همان، ص ۱۹۸.

حول و لا قوه إلا بالله» بگویند، ملائکه گویند: کفایت شدی و به حاجت خود رسیدی. و اگر بگویند: «تو کلت علی الله» ملائکه می گویند: محفوظ خواهی ماند. (۱)

امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرماید: کسی که هنگام خروج از خانه، انگشتر خود را به طرف کف دست بگرداند، و سوره «إنا أنزلناه فی ليله القدر» را بخواند، و سپس بگوید: «آمنت بالله وحده لا شریک له، آمنت بسر آل محمد و علانیتهم» در آن روز مکروهی نخواهد دید. (۲)

آداب ورود به بازار

امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرماید:

هنگامی که وارد بازار می شوید، و مردم مشغول دنیا هستند شما فراوان یاد خدا کنید و ذکر خدای عزوجل را بگویند، و این عمل کفاره ی گناهان شما خواهد شد و حسنات شما را زیاد می نماید و از غافلین نوشته نمی شوید.

و نیز فرمود:

هنگامی که برای نیازمندی های خود به بازار می روید بگویید: «أشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شریک له و أشهد أن محمداً عبده و رسوله، اللهم إني أعوذ بك من صفة خاسره و یمین فاجره و أعوذ بك من بوار الأیم» (۳)

و «أیم» زن بدون شوهر است و بوار به معنای کساد است، یعنی زنی که خواستگاری ندارد و این تشبیه کنایه از کساد بازار است.

و در کتاب «عیون» از حضرت رضا از پدرانیش از رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) نقل شده که می فرماید: کسی که هنگام وارد شدن به بازار بگوید: «سبحان الله و الحمد لله و لا إله إلا الله وحده لا شریک له، له

ص: ۶۰

۱- - قرب الإسناد، ص ۴۵، بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۹۸.

۲- - مکارم الأخلاق، ص ۳۷۴، بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۷۲.

۳- - خصال، ج ۲/۱۵۷.

الملك و له الحمد يحيى و يُميت و هو حيّ لا يموت بيده الخير و هو على كل شيء قدير» خداوند به عدد مخلوق خود تا قیامت به او پاداش می دهد. (۱)

امام صادق(علیه السلام) فرمود:

کسی که وارد بازار شود و بگوید: «أشهد أن لا إله إلا الله و أن محمداً(صلى الله عليه وآله وسلم) عبده و رسوله، اللهم إني أعوذ بك من الظلم و المأثم و المغرم» خداوند به عدد کسانی که در بازار هستند- عرب و عجم - برای او حسنات می نویسد. (۲)

و در سخن دیگری فرمود: برای او خداوند هزار هزار حسنه می نویسد. (۳)

حضرت رضا(علیه السلام) می فرماید:

هنگامی که متاعی و یا مالی و یا کنیزی و یا حیوانی را خریداری می کنی بگو «خدایا برای من در این ها بهره و رزقی قرار بده و من درخواست فضل تو را می کنم. سپس تو فضل خود را شامل حال من کن، و من از تو درخواست خیر و برکت و وسعت رزق می کنم، پس تو در این ها برای من رزق وسیع، و سود پاک و طیب و گوارا قرار بده» و این ها را سه مرتبه تکرار کن. (۴)

آداب خوابیدن

امام صادق(علیه السلام) از پدران خود از رسول خدا(صلى الله عليه وآله وسلم) نقل نموده که آن حضرت روزی به اصحاب خود فرمود: کدامیک از شما همیشه روزه دار است؟ سلمان(رحمه الله) گفت: من هستم یا رسول الله. پیامبر(صلى الله عليه وآله وسلم) فرمود: کدامیک از شما همه ی شب ها به عبادت مشغول است؟

ص: ۶۱

۱- عیون الأخبار، ج ۲/۳۱، بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۷۲.

۲- امالی طوسی، ج ۱/۱۴۴، بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۷۳.

۳- همان، از محاسن ص ۴۰.

۴- بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۷۳، از فقه الرضا(ع).

سلمان گفت: من هستم یا رسول الله. پیامبر خدا(صلی الله علیه وآله وسلّم) فرمود: کدامیک از شما هر روز یک ختم قرآن می خواند؟ سلمان گفت: من هستم یا رسول الله.

پس برخی از اصحاب [یعنی عمر بن خطاب] خشم نمود و گفت: یا رسول الله، سلمان فارسی می خواهد بر ما قریش فخر کند، و گر نه ما می بینیم که او اکثر روزها غذا می خورد، و اکثر شب ها در خواب است، و اکثر روزها در حال سکوت است، و ادعاهای او خلاف واقع می باشد. پس رسول خدا(صلی الله علیه وآله وسلّم) خشم نمود و فرمود: ساکت باش تو کجا سلمان حکیم را می شناسی؟ از او سؤال کن تا حکمت گفته های او برای تو روشن شود. سلمان گفت: من در ماه سه روز روزه می گیرم و خداوند فرموده است: «مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا» و ماه شعبان را نیز به ماه رمضان متصل می کنم و این معنای صوم دهر است.

سپس گفت: من از حبیب خود رسول خدا(صلی الله علیه وآله وسلّم) شنیدم که می فرمود: کسی که با وضو بخوابد مانند این است که همه ی شب را عبادت کرده باشد. و نیز از حبیب خود رسول خدا(صلی الله علیه وآله وسلّم) شنیدم که به علی(علیه السلام) می فرمود:

مَثَلُ تُو در این اُمَّت مَثَلُ «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» است که اگر کسی یکبار آن را قرائت کند مانند این است که ثلث قرآن را قرائت کرده باشد، و اگر دو بار قرائت کند، مانند این است که دو ثلث قرآن را قرائت کرده باشد، و اگر سه بار آن را قرائت نماید مانند این است که قرآن را ختم نموده باشد، و کسی که تو را به زبان دوست بدارد، ثلث ایمان را به دست آورده و اگر با زبان و قلب تو را دوست بدارد، دو ثلث ایمان را به دست آورده، و اگر با زبان و قلب تو را دوست بدارد و با دست تو را یاری کند، ایمان او کامل شده است.

سپس فرمود: یا علی سو گند به خدایی که مرا به نبوت مبعوث نموده اگر اهل زمین، همانند اهل آسمان تو را دوست می داشتند، خداوند احدی را عذاب نمی کرد.

سپس سلمان گفت: و من سوره «قل هو الله أحد» را هر روز سه مرتبه می خوانم. و با این سخنان آن شخص [یعنی عمر بن خطاب] مبهوت شد و سنگی در گلوئی او فرو رفت، و چیزی نگفت. (۱)

امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرماید: جنب نباید بدون غسل بخوابد و اگر آب نبود باید تیمم کند و بخوابد، چرا که روح مؤمن هنگام خواب به طرف خدای تبارک و تعالی بالا می رود، و خداوند او را می پذیرد و او را مبارک می گرداند، و اگر اجل او رسیده باشد، خداوند او را در کنوز رحمت خود قرار می دهد، و اگر اجل او نرسیده باشد، خداوند توسط ملائکه او را به بدن خود باز می گرداند. (۲)

امام صادق (علیه السلام) می فرماید:

کسی که با وضو بخوابد، بستر برای او مسجد خواهد بود. [و تا صبح برای او عبادت نوشته می شود]

و اگر سبک باشد و نماز و ذکر خدا را بگوید، هر چه از خدا بخواهد خدا به او می دهد. (۳)

رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) فرمود:

کسی که با وضو بخوابد، اگر در آن شب مرگ او برسد نزد خداوند شهید خواهد بود. (۴)

امام صادق (علیه السلام) می فرماید: کسی که وارد بستر خواب گردد و متوجه شود که وضو نگرفته است، کافیهست که بر روی لباس خود تیمم کند [هر گونه که لباس او باشد] و چنین کسی تا وقتی که ذاکر خداوند است، همواره در حال نماز خواهد بود. (۵)

خواب های ممدوح و مکروه

رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) فرمود:

ص: ۶۳

۱- معانی الأخبار، ص ۲۳۴، بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۸۱.

۲- خصال، ج ۲/۱۵۶، بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۸۲.

۳- همان.

۴- بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۸۳، از دعوات راوندی.

۵- محاسن، ۴۷، بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۸۲.

زمین برای سه چیز بیش از همه به درگاه خداوند عزوجلّ ضجّه می زند، ۱- هنگامی که روی زمین خون ناحقی ریخته می شود، ۲- هنگامی که کسی روی زمین زنا می کند و غسل جنابت می نماید، ۳- هنگام خوابیدن قبل از طلوع خورشید. (۱)

امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمود: خواب بین نماز مغرب و عشاء و خواب قبل از طلوع خورشید، سبب فقر می شود. (۲)

ابوحمزه ثمالی گوید: امام سجّاد (علیه السلام) به من فرمود: ای اباحمزه هرگز قبل از طلوع خورشید، در خواب مباش، و من این کار را برای تو ناشایسته می دانم، چرا که خداوند در این ساعت ارزاق مردم را تقسیم می نماید، و به دست خود جاری می کند. (۳)

امام صادق (علیه السلام) می فرماید: رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلّم) فرمود:

خواب اوّل روز، خلاف سنّت است، و خواب نزدیک ظهر، نعمت است، و خواب بعد از نماز عصر حماقت است، و خواب بین مغرب و عشاء سبب محرومیت از رزق است. (۴)

خواب قیلوله

خواب قیلوله خواب قبل از ظهر است، و خواب در این ساعت مستحب است و آثار و برکات خوبی دارد و کسی که به آن عادت دارد باید آن را ترک نکند و گرنه فراموشی پیدا می کند.

امام صادق (علیه السلام) از پدر خود از پدرانش نقل نموده که یک اعرابی بادیه نشین نزد رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلّم) آمد و گفت: من مرد هوشیاری بودم و اکنون فراموش کار شده ام؟ رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلّم) به او فرمود: نکند تو عادت به خواب قیلوله داشته ای و آن را ترک کرده ای؟ مرد اعرابی گفت:

ص: ۶۴

۱- - خصال، ج ۱/۶۹، بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۸۴.

۲- - همان.

۳- - بصائر الدرجات، ص ۳۴۳، بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۸۵.

۴- - مکارم الأخلاق، ص ۳۳۳، بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۸۵.

چنین بوده. رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) فرمود: عادت خود را ادامه بده تا حافظه ی تو باز گردد إن شاء الله. (۱)

در کتاب «دعوات» راوندی آمده که امام سجّاد (علیه السلام) همواره نماز صبح را که می خواند مشغول تعقیب بود تا طلوع خورشید، و سپس برمی خاست و نماز مفصّلی می خواند و سپس مختصری می خوابید و چون بیدار می شد مسواک می زد و سپس برای او صبحانه می آوردند. (۲)

انواع خواب ها

امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرماید:

کسی نباید در بین راه بخوابد، و نباید به رو بخوابد، و اگر شما دیدید کسی به رو خوابیده او را بیدار کنید [تا روی دست راست خود بخوابد].

و فرمود: هنگام خواب دست راست خود را زیر صورت قرار بدهید و بخوابید، چرا که معلوم نیست از خواب بیدار شوید و یا بیدار نشوید. (۳)

رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) فرمود: هنگامی که یکی از شما به بستر خواب می رود، باید بستر را بر روی شلوار خویش قرار دهد چرا که نمی داند چه حادثه ای رخ خواهد داد، و سپس بگوید:

«اللّهُمَّ إِن أَمَسَكَ نَفْسِي فِي مَنَامِي فَاعْفِرْ لَهَا، وَ إِن أُرْسَلْتَهَا فَاحْفَظْهَا بِنَمَائِكَ الصَّالِحِينَ» (۴)

امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرماید:

خواب چهار قسم است: ۱- خواب پیامبران که آنان بر پشت می خوابند، و چشمان شان به خواب نمی رود و منتظر وحی هستند، ۲- خواب مؤمن که به طرف قبله بر روی دست راست می خوابد، ۳- خواب پادشاهان و

ص: ۶۵

۱- - قرب الإسناد، ص ۴۸، بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۸۵.

۲- - همان.

۳- - خصال، ج ۲/۱۵۶، بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۸۶.

۴- - همان، از علل الشرایع، ج ۲/۲۷۶.

فرزندانشان که بر روی دست چپ می خوابند تا غذای آنان هضم شود، ۴- خواب ابلیس و برادران و هر دیوانه و ... که به رو می خوابند. (۱)

امام کاظم (علیه السلام) می فرماید:

رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) سه گروه از مردم را لعنت نمود، ۱- کسی که تنها غذا می خورد، ۲- کسی که تنها در اطاقی می خوابد، ۳- کسی که تنها در بیابان مسافرت می کند.

امیرالمؤمنین (علیه السلام) به فرزند خود امام حسن (علیه السلام) فرمود:

آیا می خواهی من چهار چیز را به تو یاد بدهم تا از طب [و طبیب] بی نیاز شوی؟ امام حسن (علیه السلام) فرمود: آری یا امیرالمؤمنین. پس امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمود: تا گرسنه نشده ای غذا مخور، و تا سیر نشده ای از سفره جدا مشو، و غذا را در دهان خود، خوب آسیاب کن، و قبل از خواب، خود را سبک کن، و اگر این چهار چیز را رعایت کنی از طبیب بی نیاز می شوی. (۲)

رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمود: با دست های چرب و آلوده نخواید، تا گرفتار آزار و وسوسه شیطان نشوید، و اگر کسی چنین شد، باید خود را ملامت کند. (۳)

و فرمود: چرکی و چربی را از بچه های خود برطرف کنید، چرا که شیطان به طرف چرکی می آید و بچه ها در خواب وحشت می کنند و آن دو ملک کاتب نیز اذیت می شوند. (۴)

امام صادق (علیه السلام) فرمود:

هنگامی که داخل بستر خواب می شوی، بنگر چه خورده ای؟ و در این روز چه کرده ای؟ و بیاد بیاور که تو خواهی مرد و معاد و بازگشتی برای تو خواهد بود. (۵)

ص: ۶۶

۱- - همان، از خصال ج ۱/۱۲۶.

۲- - خصال، ج ۱/۱۰۹، بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۸۷.

۳- - همان.

۴- - همان.

۵- - بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۹۰.

مؤلف گوید: در روایات آمده که خواب خود را به هر کسی نگوئید، و خواب کسی را نیز ندانسته تعبیر نکنید.

خواندن قرآن و دعا هنگام خواب و بیدار شدن

امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرماید:

هر گاه یکی از شما می خواهد بخوابد، باید دست راست خود را زیر طرف راست صورت خود قرار دهد و بگوید: «بسم الله وضعت جنبی لله علی مله ابراهیم و دین محمد (صلی الله علیه وآله وسلم) و ولایه من افترض الله طاعته، ما شاء الله کان و ما لم یسأ یکن» و اگر چنین کند، از خطر دزد و غارتگر و خرابی ساختمان ایمن می شود، و ملائکه برای او استغفار می نمایند، و کسی که هنگام خواب سوره ی «قل هو الله أحد» را بخواند، خداوند هزار ملک را مأمور حفظ او می نماید. (۱)

رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) فرمود:

کسی که هنگام خواب سوره ی «قل هو الله أحد» را بخواند، خداوند گناهان پنجاه سال او را می آمرزد. (۲)

امام صادق (علیه السلام) می فرماید:

کسی که هنگام رفتن در بستر خواب صد مرتبه بگوید: «لا إله إلا الله» خداوند خانه ای در بهشت برای او بنا می کند و اگر صد مرتبه استغفار کند، گناهان او مانند برگ خزان می ریزد. (۳)

و نیز فرمود:

کسی که قلب و یا بدن او ضعیف باشد، باید گوشت گوسفند را با شیر بخورد، تا همه دردها از او دور شود، و جسم او قوی گردد، و پشت او محکم شود.

ص: ۶۷

۱- - خصال، ج ۲/۱۶۲.

۲- - بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۹۲، امالی صدوق، ص ۱۰.

۳- - همان.

سپس فرمود: و باید قبل از خواب ده مرتبه بگوید: «لا إله إلا الله و حده لا شريك له يُحيى و يُميت و يُحيى و هو حي لا يموت» و تسيح حضرت فاطمه (عليها السلام) را بخواند، و آيه الكرسي و «قل هو الله أحد» را نیز بخواند. (۱)

امير المؤمنين (عليه السلام) فرمود:

من از پیامبر بالای منبر شنیدم که فرمود: کسی که بعد از هر نماز واجبی آیهالکرسی را بخواند، بین او و بهشت فاصله ای جز مرگ نخواهد بود، و مواظبت بر این عمل نمی کند مگر صدیق و یا عابد، و کسی که هنگام خواب آن را بخواند، خداوند او و همسایگان نزدیک و دور او، و اهل خانه های اطراف او را ایمن خواهد نمود. (۲)

رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمود:

کسی که سوره ی «قل هو الله أحد» را هنگام خواب بخواند، خداوند گناهان پنجاه سال او را می بخشد. (۳)

رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) همواره هنگامی که از خواب بیدار می شد می فرمود:

«الحمد لله الذي أحياني بعد موتي إن ربي لغفور شكور» و نیز می فرمود: «اللهم إني أسألك خير هذا اليوم و نوره و هداه و برکتة و ظهوره و معافاته، اللهم إني أسألك خيره و خير ما فيه و أعوذ بك من شره و شر ما بعده» (۴)

امام صادق (عليه السلام) فرمود:

هر کس آیه آخر سوره ی کهف را هنگام خواب بخواند، در آن ساعتی که می خواهد بیدار می شود. (۵)

و نیز می فرماید: رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمود:

ص: ۶۸

۱- بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۹۴.

۲- همان، ص ۱۹۶.

۳- بحار الأنوار، ج ۷۶/۱۹۶.

۴- مکارم الأخلاق، ص ۴۰-۴۱، بحار الأنوار، ج ۷۶/۲۰۳.

۵- همان.

کسی که بخواهد در ساعتی از شب بیدار شود باید هنگام خوابیدن بگوید: «اللَّهُمَّ لَا تُؤْمِنِي مَكْرَكٌ وَلَا تَنْسِنِي ذِكْرَكَ، وَلَا تَجْعَلَنِي مِنَ الْغَافِلِينَ» و سپس بگوید: «خدایا در فلان ساعت من بیدار شوم» و اگر چنین بگوید، خداوند ملکی را مأمور می کند که در آن ساعت او را بیدار نماید. (۱)

امام صادق (علیه السلام) می فرماید:

هنگامی که شخصی خواب بد می بیند، باید کیفیت خوابیدن خود را تغییر بدهد و بگوید:

«إِنَّمَا النَّجْوَى مِنَ الشَّيْطَانِ لِيَحْزُنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَ لَيْسَ بِضَارِّهِمْ شَيْئًا إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ» سپس بگوید: «عدت بما عادت به ملائكة الله المقربون و أنبياءه المرسلون و عباده الصالحون، من شر ما رأيت و من شر الشيطان الرجيم» (۲)

در کتاب «دعوات» مرحوم راوندی از حضرت جواد (علیه السلام) نقل شده که شخصی نزد آن حضرت آمد و گفت: ای فرزند رسول خدا، پدرم از دنیا رفت و مالی داشت و من نمی دانم مال او کجا و نزد کیست؟ و من صاحب عیال و نیازمند هستم و از شیعیان شما میم به فریاد من برسید.

حضرت جواد (علیه السلام) به او فرمود: بعد از نماز عشا یکصد مرتبه بر محمد و آل او صلوات بفرست، تا پدرت به خواب تو بیاید و به تو بگوید مال او کجاست.

پس آن مرد به دستور آن حضرت عمل نمود، و پدر او در خواب مال خود را معرفی کرد و او آن را گرفت. (۳)

امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرماید: رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) به من فرمود: بر تو باد هنگام خواب استغفار و صلوات و تسبیحات اربعه و لا- حول و لا- قوه إلا بالله العلیّ العظیم، بگویی و «قل هو الله أحد» را زیاد بخوانی که آن نور قرآن است، و بر تو باد به خواندن آیها لکرسی، چرا که در هر حرفی از آن هزار برکت و هزار رحمت خواهد بود. (۴)

ص: ۶۹

۱- همان.

۲- کافی، ج ۸/۱۴۲، بحار الأنوار، ج ۷۶/۲۱۹.

۳- بحار الأنوار، ج ۷۶/۲۲۰، خرائج، ص ۲۳۷.

۴- همان.

*سفر باید هدفمند باشد

در روایات از سفرهای تفریحی و خوشگذرانی مذمت شده و فرموده اند: سفر باید هدفمند باشد، مانند سیر در روی زمین برای دیدن عبرت ها و آیات و نشانه های قدرت و صنع الهی و یا برای برخی از نیازهای زندگی و یا زیارت قبور اولیای خداوند و حج خانه ی خدا و

امیرالمؤمنین (علیه السلام) در دیوان شعری که منسوب به آن حضرت است می فرماید:

تغزّب عن الأوطان فی طلب العلی

و سافر ففی الأسفار خمس فوائد

تفرّج همّ و اکتساب معیشه

علم و آداب و صحبه ماجد

فإن قیل فی الأسفار ذلّ و محنّه

و قطع الفیا فی وار تکاب شدائد؟

فموت الفتی خیر من قیامه

بدار هوان بین واش و حاسد

امام صادق (علیه السلام) می فرماید:

در حکمت آل داود (علیه السلام) نوشته شده: سفر مسلمان باید یا برای تحصیل توشه آخرت و یا برای تأمین معاش و یا برای لذت غیر حرام باشد. (۱)

رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلّم) فرمود:

ص: ۷۰

سفر کنید تا سالم باشید، جهاد کنید تا بهره مند شوید، و حجّ به جا بیاورید، تا بی نیاز شوید [و فقر و تنگدستی پیدا نکنید].^(۱)

سفر نباید به سبب ترک مراسم دینی بشود

محمّد بن مسلم گوید: به امام باقر (علیه السلام) گفتم: شخصی به خاطر چراگاه دام و اصلاح شتران خود، به حایبی می رود که آب در آنجا یافت نمی شود [و نمی تواند به وظایف دینی خود عمل کند؟] فرمود: نباید به چنین مناطقی برود.^(۲)

و در سخن دیگری محمّد بن مسلم گوید: از امام صادق (علیه السلام) درباره ی کسی که در سفر جنب شود و جز برف و یخ پیدا نکند، سؤال کردم، و امام صادق (علیه السلام) فرمود: این ضرورت و اضطراب است، و نباید کسی در چنین اماکنی که دیانت او دچار مشکل می شود برود.^(۳)

اوقات نیک و بد برای سفر و انجام کارها

مرحوم علی بن جعفر (علیهما السلام) گوید: شخصی نزد برادرم موسی بن جعفر (علیهما السلام) آمد و گفت: «فدای شما شوم من می خواهم به سفر بروم برای من دعا کنید» و موسی بن جعفر (علیهما السلام) فرمود: «چه روزی می خواهی سفر کنی؟» او گفت: «روز دوشنبه» امام (علیه السلام) فرمود: برای چه؟ او گفت: من امید برکت دارم، چرا که رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلّم) روز دوشنبه به دنیا آمده است.

امام کاظم (علیه السلام) فرمود: دروغ گفته اند رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلّم) روز جمعه به دنیا آمده است. و هیچ روزی شوم تر از روز دوشنبه نیست چرا که رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلّم) در این روز از دنیا رفته و وحی الهی در این روز قطع شده و در این روز به ما ظلم شده است.

ص: ۷۱

۱- - همان، از محاسن، ص ۳۴۵.

۲- - همان، ص ۲۲۲، از سرائر، ص ۴۷۸.

۳- - همان، از سرائر، ص ۴۷۸.

سپس فرمود: آیا می خواهی من روز نرم و سهلی را به تو معرفی کنم! که خداوند در آن روز برای داود آهن را نرم کرد، و آن روز سه شنبه است. (۱)

امام صادق(علیه السلام) فرمود:

هر کسی می خواهد به سفر برود باید روز سه شنبه حرکت کند تا کار او سامان یابد [ان شاء الله] چرا که اگر در آن روز گرسنگی از بالای کوهی به پایین آید خداوند آن را در جای خود قرار خواهد داد، و هر کس مشکلی در کار او افتاده، باید برای حل آن روز سه شنبه اقدام کند، چرا که خداوند در چنین روزی برای داود(علیه السلام) آهن را نرم نمود. (۲)

و نیز فرمود: مسافرت و اقدام بر اصلاح امور، قبل از جمعه به خاطر نماز جمعه مکروه است، و بعد از نماز جمعه جایز و مبارک است. (۳)

و فرمود: کسی که در حال قمر در عقرب ازدواج و یا مسافرت بکند، خیری نمی بیند. و فرمود: صدقه بده و هر روزی می خواهی مسافرت کن. (۴)

امام باقر(علیه السلام) فرمود: رسول خدا(صلی الله علیه وآله وسلم) همواره روز پنج شنبه مسافرت می کرد و می فرمود: روز پنج شنبه را خدا و رسول او و ملائکه دوست می دارند. (۵)

ص: ۷۲

۱- - قرب الاسناد، ص ۱۶۵، بحار الأنوار، ج ۷۶/۲۳۳.

۲- - خصال، ج ۲/۳۱-۲۷، بحار الأنوار، ج ۷۶/۲۲۴.

۳- - همان، ص ۲۲۶.

۴- - همان.

۵- - همان، ص ۲۲۶.

قبلاً از رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) نقل شد که آن حضرت به سه نفر لعنت نمود، ۱- کسی که تنها غذا بخورد، ۲- کسی که در بیابان تنها مسافرت کند، ۳- کسی که در اطایق تنها بخوابد. (۱)

امام باقر (علیه السلام) می فرماید: رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمود: محبوب ترین جمعیت و گروه نزد خداوند جمعیت چهار نفره است، و بیش از این تا هفت نفر مایه گرفتاری است. (۲)

ابن عباس گوید: رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمود: بهترین جمعیت، جمعیت چهار نفره است، و بهترین سرایا [و گردان ها] چهارصد نفر است، و بهترین لشکر، لشکر چهار هزار نفره است، و هرگز لشکر دوازده هزار نفری گر چه [مقابل دشمن] کم باشند شکست نمی خورند، اگر صابر و صادق باشند. (۳)

امام باقر (علیه السلام) می فرماید: اگر کسی در سفر تنها بود باید بگوید:

«ما شاء الله لا حول ولا قوه إلا بالله، اللهم أنس وحشتی و أعنی علی وحدتی و إدّ غیبتی» (۴)

اسماعیل بن جابر گوید: من در مکه خدمت امام صادق (علیه السلام) بودم که پیکی از مدینه نزد آن حضرت آمد و امام صادق (علیه السلام) به او فرمود: با چه کسی همراه بودی؟ او گفت: من تنها آمدم و با کسی همراه نبودم. پس امام (علیه السلام) ناراحت شد و فرمود: اگر قبل از این تو را دیده بودم تو را ادب می کردم.

سپس فرمود: کسی که تنها مسافرت می کند، شیطان است، و اگر دو نفر باشند، دو شیطان خواهند بود، و اگر سه نفر باشند گروه اند، و اگر چهار نفر باشند رفقا خواهند بود. (۵)

ص: ۷۳

۱- - خصال، ج ۱/۴۶، بحار الأنوار، ج ۷۶/۲۲۷.

۲- - همان، ص ۲۲۸، خصال، ج ۱/۱۱۳.

۳- - همان.

۴- - همان.

۵- - محاسن، ص ۳۵۶، بحار الأنوار، ج ۷۶/۲۲۸.

امام صادق(علیه السلام) می فرماید: رسول خدا(صلی الله علیه وآله وسلم) فرمود: آیا به شما بگویم: بدترین مردم کیست؟ اصحاب گفتند: آری، فرمود: کسی که تنها سفر می کند، و میهمان نمی پذیرد، و غلام خود را می زند.(۱)

امیرالمؤمنین(علیه السلام) در وصیت خود به امام حسن(علیه السلام) می فرماید: قبل از حرکت، رفیق سفر را انتخاب کن، و قبل از خریدن خانه، همسایه خود را انتخاب کن.(۲)

ملزومات سفر

*برداشتن عصا از چوب درخت بادام تلخ

امام صادق(علیه السلام) از پدرانیش از امیرالمؤمنین از رسول خدا(صلی الله علیه وآله وسلم) نقل نموده که فرمود: کسی که در سفر عصایی از چوب درخت بادام تلخ با خود داشته باشد، خداوند او را از شرّ هر درّنده و دزد و هر صاحب شرّی ایمن خواهد نمود تا به خانه و اهل خود بازگردد، و از ناحیه ی خداوند هفتاد و هفت نگهبان برای او می باشد و آنان برای او استغفار می کنند تا به خانه خود بازگردد و عصا را زمین گذارد.

سپس فرمود: برداشتن عصا فقر را برطرف می کند و شیطان را دور می نماید. و این آیه را تلاوت نمود: «وَلَمَّا تَوَجَّهَ تَلْقَاءَ مَدْيَنَ ... وَ اللَّهُ عَلَى مَا نَقُولُ وَكِيلٌ»(۳) یعنی، « و هنگامی که متوجه جانب مدین شد ... ! و خدا بر آنچه ما می گوییم گواه است!»(۴)

در کتاب «مکارم الأخلاق» از رسول خدا(صلی الله علیه وآله وسلم) نقل شده که آن حضرت در سفرهای خود همواره شیشه ی روغن، و سرمه دان، قیچی، آینه، مسواک، شانه، نخ و سوزن برای لباس و کفش خود برمی داشت.(۵)

ص: ۷۴

۱- همان.

۲- بحار الأنوار، ج ۷۶/۲۲۹، از نهج البلاغه، نامه ۳۱.

۳- قصص/۲۸-۲۲.

۴- بحار الأنوار، ج ۷۶/۲۲۹.

۵- مکارم الأخلاق، ص ۳۶، بحار الأنوار، ج ۷۶/۲۳۲.

صدقه بده هر روزی که می خواهی سفر کن

حمّاد بن عثمان گوید: به امام صادق (علیه السلام) گفتم: آیا من در ایام مکروهه مانند چهارشنبه و امثال آن سفر بکنم؟ امام (علیه السلام) فرمود: سفر خود را با صدقه شروع کن و هر روزی که می خواهی سفر کن و یا حجامت کن، و آیها لکرسی را نیز بخوان. (۱)

و نیز فرمود: کسی که اول روز صدقه بدهد نحوست آن روز از او برطرف می شود. (۲)

دعای هنگام سفر و هنگام بازگشت از سفر

امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرماید: هنگام حرکت برای سفر بگو: «اللّهم أنت الصاحب فی السفر، و الحامل علی الظهر، و الخلیفه فی الأهل و المال و الولد» و هنگام نزول بگو:

«اللّهم أنزلنا منزلاً مبارکاً و أنت خیر المنزلین» (۳)

و در کتاب «فقه الرضا (علیه السلام)» آمده که آن حضرت می فرماید: چون آماده ی سفر می شوی خانواده ی خود را جمع کن و دو رکعت نماز بخوان و بگو: «اللّهم إنی أستودعک دینی و نفسی و أعلى و ولدی و عیالی». (۴)

استحباب دعا و تواضع راكب در سفر

علی بن ربیعہ اسدی گوید:

امیرالمؤمنین (علیه السلام) هنگامی که پای خود را در رکاب گذارد فرمود:

«بسم الله» و چون بر مرکب قرار گرفت فرمود: «الحمد لله الذی کرمنا و حملنا فی البرّ و البحر، و رزقنا من الطیبات، و فضلنا علی کثیر ممّن خلق تفضیلاً سبحان الذی سخر لنا هذا و ما کنا له مقرنین» و سپس سه مرتبه

ص: ۷۵

۱- - همان.

۲- - همان، ص ۲۳۳.

۳- - خصال، ج ۲/۱۶۸، بحار الأنوار، ج ۷۶/۲۳۵.

۴- - همان.

«سبحان الله» و سه مرتبه «الحمد لله» و سه مرتبه «الله اكبر» گفت، و فرمود: «رب اغفر لي فإنه لا يغفر الذنوب إلا أنت» و فرمود: رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) این گونه دعا کرد و من در کنار او بودم. (۱)

امام صادق (علیه السلام) می فرماید: امیرالمؤمنین (علیه السلام) بر مرکب خود سوار بود، و چون بین اصحاب خود آمد و آنان به دنبال او حرکت کردند، و آن حضرت روی مبارک خود را برگرداند و فرمود: حاجتی دارید؟ اصحاب گفتند: حاجتی نداریم و لکن دوست می داریم که همراه شما حرکت کنیم. امیرالمؤمنین (علیه السلام) فرمود: باز گردید، چرا که راه رفتن به دنبال سواره، برای سواره مفسده دارد، برای پیاده ذلت خواهد بود.

و روز دیگری نیز آن حضرت سوار بر مرکب بود و اصحاب به دنبال او حرکت کردند، و فرمود: باز گردید که این عمل قلب را کب را فاسد می کند. (۲)

عبدالله بن عطا گوید: امام صادق (علیه السلام) برای مسافرت مرا خواست، و برای او استر و حماری را آماده کرده بودند، پس به من فرمود: آیا مایلی با ما همسفر شوی؟ گفتم: آری. فرمود کدامیک از این دو مرکب را دوست می داری؟ گفتم: حمار را. فرمود: حمار برای من مناسب تر است. گفتم: من دوست نمی دارم که شما بر حمار سوار شوی و من بر استر سوار شوم، تا این که آن حضرت سوار بر حمار و من سوار بر استر شدم، و چون از مدینه خارج شدیم و آن حضرت برای من حدیث می خواند، ناگهان حمار شروع به بازی کرد و آن حضرت خود را به زین و قربوس چسبانید، و من فکر کردم زین به او آسیبی رسانده است تا این که سر مبارک را بالا نمود و من گفتم: فدای شما شوم آیا زین حمار به شما آسیب رسانید؟ ای کاش بر استر سوار می شدید؟ فرمود: هرگز چنین نیست، و لکن حمار شادی نمود و بازی کرد، و من نیز کار رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) را انجام دادم، چرا که آن حضرت حماری به نام عفیر [یعفور] داشت، و همین عمل را هنگام سوار شدن رسول

ص: ۷۶

۱- - امالی طوسی، ج ۲/۱۲۸، بحار الأنوار، ج ۷۶/۲۹۹.

۲- - همان، ص ۳۰۰، از محاسن، ص ۶۲۹.

خدا(صلی الله علیه وآله وسلم) انجام داد، و آن حضرت مدتی سر خود را روی قریوس حمار گذارد، و سپس سر مبارک را بالا کرد و فرمود: خدایا این کار عفیر است و کار من نیست. (۱)

جابر بن عبدالله انصاری گوید: رسول خدا(صلی الله علیه وآله وسلم) به دیوانه و مصروعی برخورد نمود که مردم گرد او جمع شده بودند، و آن حضرت به آنان فرمود: برای چه جمع شده اید؟ گفتند: به این دیوانه نگاه می کنیم. رسول خدا(صلی الله علیه وآله وسلم) فرمود: او دیوانه نیست [بلکه بیمار است] آیا می خواهید بگویم دیوانه ی واقعی کیست؟ گفتند: آری. فرمود: دیوانه کسی است که با تکبر راه می رود، و به اطراف خود می نگرد، و از روی تکبر شانه های خود را حرکت می دهد و این است دیوانه ای که مبتلای به تکبر است. (۲)

امام صادق(علیه السلام) می فرماید:

رسول خدا(صلی الله علیه وآله وسلم) فرمود: کسی که از روی تکبر راه برود، زمین و آنچه زیر زمین و آنچه بالای زمین است او را لعنت می کنند. (۳)

مؤلف گوید:

تکبر بدترین خصلت هاست، چرا که متکبر خود را بزرگ می پندارد، و بزرگی شأن خدای جبار است و تکبر سبب می شود که متکبر برای هیچ صاحب حقی حرمت قائل نیست و خود را بهتر از هر کسی می داند، و خصلت مقابل آن تواضع است، و تواضع افضل صفات نیک و مادر همه ی خوبی هاست.

و در روایتی از حضرت رضا(علیه السلام) نقل شده که شخصی به آن حضرت گفت: «ماحدّ التواضع الذی إذا فعله العبد کان متواضعاً؟ و امام(علیه السلام) فرمود: «التواضع درجات: منها أن يعرف المرأ قدر نفسه

ص: ۷۷

۱- رجال کشی، ص ۱۸۸، بحار الأنوار، ج ۷۶/۳۰۰.

۲- معانی الأخبار، ص ۲۳۷، بحار الأنوار، ج ۷۶/۳۰۳.

۳- همان، از ثواب الاعمال، ص ۲۴۵.

فینزلها منزلتها بقلب سلیم، لا- یحب أن یأتی إلى أحدٍ إلما ما یؤتی إليه، إن رای سیئہ درأها بالحسنه، کاظم الغیظ، عافٍ عن الناس، والله یحب المحسنین. (۱)

یعنی: تواضع درجاتی دارد و یکی از آن درجات این است که انسان خود را ارزش یابی کند و قدر و منزلت خویش را بشناسد، و با قلب سلیم و رضایت باطنی خود را در جای خویش قرار بدهد، و هر چه برای دیگران می پسندد برای خود نیز پسندد، و اگر از کسی بدی دید، با خوبی خود او را اصلاح کند، خشم خود را فرو ببرد، و از مردم گذشت کند، چرا که خداوند نیکوکاران را دوست می دارد.

امام صادق (علیه السلام) فرمود: چهار چیز نشانه تواضع است، ۱- راضی بودن به پایین مجلس، ۲- سلام کردن به هر مسلمان، ۳- پرهیز از مرء و خصومت در برخورد با مردم گر چه صاحب حق باشد، ۴- علاقه نداشتن به ستایش مردم نسبت به تقوا و پرهیزکاری او. (۲)

آداب معاشرت در سفر

امیرالمؤمنین (علیه السلام) در وصیت خود به محمد بن حنفیه فرمود:

مرؤت مرد مسلمان در وطن: قرائت قرآن، و مجالست با علما، و دقت در فهم معارف اسلام، و محافظت بر نماز جماعت است، و امریا مرؤت او در سفر؛ بذل زاد و توشه، و موافقت و سازگاری با همراهان و کثرت ذکر خداوند عزوجل در همه ی حالات است. (۳)

رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) نیز فرمود: مرؤت در وطن، تلاوت قرآن، و رفت و آمد در مساجد، و به دست آوردن برادران خالص و الهی می باشد، و مرؤت در سفر، بذل زاد و حُسن خلق، و مزاح بدون معصیت است. (۴)

ص: ۷۸

۱- - کافی، ج ۲/۱۲۴.

۲- - کافی، ج ۲/۱۲۳.

۳- - خصال، ج ۱/۲۸، بحار الأنوار، ج ۷۶/۲۶۶.

۴- - خصال، ج ۱/۱۵۷، بحار الأنوار، ج ۷۶/۲۶۶.

با بهتر از خود سفر کن تا از او بهره مند شوی

امام صادق(علیه السلام) فرمود: «إِصْحَبْ مَنْ تَتَزَيَّنْ بِهِ، وَ لَا تَصْحَبْ مَنْ تَتَزَيَّنْ بِكَ». یعنی، با کسی هم نشین شو تا از او بهره مند شوی، نه آن که او از تو بهره مند شود. (۱)

امیرالمؤمنین(علیه السلام) می فرماید: با کسی که تو برای او ارزش قائلی و او برای تو ارزش قائل نیست، هم نشین مشو. (۲)

امام صادق(علیه السلام) شایسته نمی دانست با کسی هم نشین شوی که خود را بر تو فضیلت می دهد و می فرمود: « با امثال خودت هم نشین شو» (۳)

سازش و خوشرویی با همراهان

ابوالربیع گوید: ما در مجلس بزرگی خدمت امام صادق(علیه السلام) بودیم و آن حضرت به اهل مجلس فرمود: از ما نیست کسی که با همراهان خود نیکو معاشرت نکند، و با آنان هماهنگ و رفیق نباشد، و شیرین با آنان سخن نگوید، و با اخلاق آنان سازش نکند. (۴)

رسول خدا(صلی الله علیه و آله و سلم) فرمود:

دو نفر با هم، هم نشین و همراه نمی شوند، جز آن که پاداش بزرگتر، و محبوبیت بیشتر نزد خداوند، مربوط به آن کسی است که به رفیق خود بیشتر ارفاق و سازش می کند. (۵)

امام صادق(علیه السلام) می فرماید: لقمان به فرزند خود فرمود:

ص: ۷۹

۱- - محاسن، ص ۳۵۷، بحار الأنوار، ج ۷۶/۲۶۷.

۲- - همان.

۳- - همان، ص ۲۶۹.

۴- - محاسن، ص ۳۵۷، بحار الأنوار، ج ۷۶/۲۶۸.

۵- - همان.

هنگامی که با گروهی مسافرت می کنی، فراوان با آنان مشورت کن، و فراوان مقابل آنان خندان و متبسم باش، و نسبت به زاد و توشه ی خود به آنان کریم باش، و اگر آنان تو را دعوت کردند، اجابت کن، و اگر از تو کمک خواستند به آنان کمک کن، و در سه چیز بر آنان غالب باش: سکوت، نماز فراوان، گذشت نسبت به آنان در حدّ توان، و اگر شهادت خواستند اجابت کن، و اگر با تو مشورت کردند، با عجله پاسخ مده تا رأی تو ثابت شود، و شبانه روزی از آن بگذرد و درباره ی آن فکر کنی، چرا که اگر کسی در جواب مشورت دیگران خیرخواهی نکند، خداوند فکر و امانت را از او سلب می کند ... (۱).

عَمَّارِ بْنِ مَرْوَانَ گوید: امام صادق (علیه السلام) در وصیت خود به من فرمود:

«أوصيك بتقوى الله، و أداء الأمانة، و صدق الحديث، و حسن الصحابة لمن صحبتك، و لا قوه إلا بالله» (۲) یعنی، من تو را به تقوای الهی و ترس از خدا، و ادای امانت، و راستگویی، و حسن معاشرت با همراهان، سفارش می کنم، و لا قوه إلا بالله.

رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) در سفر حجّ خود فرمود:

کسی که بد اخلاق و بد همسایه است، با ما همراه و همسفر نشود.

در سفر باید هر کسی کاری را تقبل کند

رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمود: «سید القوم خادمهم» یعنی، آقا و سرور هر جمعیتی باید خادم آن جمعیت باشد. (۳)

در کتاب «مکارم الأخلاق» از رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) نقل شده که آن حضرت در سفری به اصحاب خود فرمود: گوسفندی را ذبح کنید. و چون این دستور صادر شد، شخصی گفت: من آن را ذبح می کنم.

ص: ۸۰

۱- - محاسن، ص ۳۷۵، بحار الأنوار، ج ۷۶/۲۷۰.

۲- - بحار الأنوار، ج ۷۶/۲۷۲.

۳- - بحار الأنوار، ج ۷۶/۲۷۳.

و دیگری گفت: من پوست آن را جدا می کنم. و دیگری گفت: من گوشت آن را جدا می کنم. و دیگری گفت: من آن را طبخ می کنم. و رسول خدا(صلی الله علیه و آله و سلم) فرمود: من نیز هیزم جمع می کنم. اصحاب گفتند: یا رسول الله، پدران و مادران ما فدای شما، خود را به زحمت نیندازید، ما خود به جای شما این عمل را انجام خواهیم داد. رسول خدا(صلی الله علیه و آله و سلم) فرمود: راست می گوئید، و لکن خداوند عزوجل نسبت به بنده ی خود کراهت دارد که بین همراهان خویش تشخص و انفرادی داشته باشد. از این رو رسول خدا(صلی الله علیه و آله و سلم) خود مشغول جمع آوری هیزم شد. (۱)

آداب شروع سفر

امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرماید: بر شما باد به بکر گر چه معیوب باشد، و بر شما باد به جاده ی اصلی گر چه دورتر باشد، و بر شما باد به [زندگی در] شهر گر چه اهل آن گنهکار باشند.

و فرمودند: هنگام حرکت بگو: «اللهم حلّ سیلنا، و أحسن نسیرنا، و أحسن عافیتنا» سپس فرمود:

فراوان «الله اکبر» و «الحمد لله» و «سبحان الله» بگو و استغفار کن، چرا که سفر قطعه ای از سقر و عذاب است. (۲)

رسول خدا(صلی الله علیه و آله و سلم) فرمود: بر شما باد به حرکت در شب، چرا که زمین در شب درهم پیچیده و کوتاه می شود. (۳)

رسول خدا(صلی الله علیه و آله و سلم) هنگام وداع با مؤمن مسافر می فرمود:

«رحمکم الله و زودکم التقوی، و وجهکم إلى کلّ خیر، و قضی لکم حاجه، و سلّم لکم دینکم و دنیاکم، و ردکم سالمین إلى سالمین» (۴)

ص: ۸۱

۱- - همان، مکارم الأخلاق، ص ۲۸۸-۲۸۶.

۲- - بحار الأنوار، ج ۷۶/۲۷۷.

۳- - همان، ص ۲۷۸.

۴- - بحار الأنوار، ج ۷۶/۲۸۰.

امام صادق(علیه السلام) هنگام وداع با مسافر می فرمود:

«أستودع الله نفسك و أمانتك و دينك، و زودك زاد التقوى، و وجهك الله للخير حيث توجهت»

و می فرمود: این وداع آن حضرت با علی(علیهما السلام) بود هنگامی که او را به جایی اعزام می کرد.(۱)

آداب بازگشت از سفر

امام صادق(علیه السلام) می فرماید: رسول خدا(صلی الله علیه و آله و سلم) فرمود:

هنگامی که یکی از شما از سفر باز می گردد، باید برای اهل و خانواده ی خود سوغات بیاورد گر چه پاره ی سنگی باشد.(۲)

سپس فرمود: حضرت ابراهیم خلیل(علیه السلام) هر گاه در مزیقه ی زندگی قرار می گرفت سراغ قوم و خویشان خود می رفت، و در یک نوبت چیزی به دست نیاورد و بازگشت، و چون نزدیک منزل خود رسید خورجین الاغ را پر از شن کرد و داخل منزل خود شد و مشغول نماز گردید، و ساره آمد و خورجین را باز کرد و دید پر از آرد است، پس نانی تهیه کرد و به ابراهیم(علیه السلام) گفت: از نماز فارغ شو، نان آمده است. ابراهیم(علیه السلام) فرمود: نان از کجا آوردی؟ ساره گفت: از همان آردی که در خورجین بود. پس ابراهیم سر به طرف آسمان نمود و فرمود: من شهادت می دهم که تو خلیل منی.(۳)

امام صادق(علیه السلام) می فرماید: رسول خدا(صلی الله علیه و آله و سلم) به کسی که از سفر حج باز می گشت می فرمود: خدا حج تو را قبول نماید، و آنچه هزینه کرده ای را جبران نماید، و گناهان تو را ببخشد.(۴)

امام صادق(علیه السلام) فرمود: کس که با زائر خانه خدا و غبار سفر معانقه کند، مانند کسی خواهد بود که حجرالأسود را استلام نموده باشد.(۵)

ص: ۸۲

۱- - محاسن، ص ۳۵۴، بحار الأنوار، ج ۷۶/۲۸۱.

۲- - مکارم الأخلاق، ص ۳۰۵.

۳- - تفسیر عیاشی، ج ۱/۲۷۷، بحار الأنوار، ج ۷۶/۲۸۲.

۴- - همان.

۵- - همان.

مرحوم علامه مجلسی پس از نقل حدیث فوق گوید: در احادیث معصومین (علیهم السلام) آمده که هنگام بازگشت از سفر قبل از هر چیز باید مسافر آبی به بدن خود بریزد و دو رکعت نماز بخواند، و صد مرتبه در سجده، شکر خدا را به جا بیاورد. (۱)

و در کتاب «مکارم الأخلاق» نقل شده که چون جعفر طیار از حبشه بازگشت، رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) او را در آغوش گرفت، و بین دو چشم او را بوسید و فرمود:

«نمی دانم برای بازگشت جعفر بیشتر شاد شوم، و یا برای فتح خیبر؟»

و از آن پس اصحاب چون از سفر باز می گشتند با همدیگر معانقه می نمودند. (۲)

خداحافظی با مسافر

امام صادق (علیه السلام) می فرماید: امیرالمؤمنین و امام حسن و امام حسین (علیهم السلام) و عقیل و عبدالله جعفر و عمار یاسر، ابوذر را هنگام رفتن به ربه بدرقه و وداع کردند، و امیرالمؤمنین (علیه السلام) به آنان فرمود: «با برادر خود وداع کنید، چرا که او چاره ای از رفتن ندارد، و شما باید باز گردید» پس هر کدام با او وداع و خداحافظی نمودند، و امام حسین (علیه السلام) به او فرمود:

«ای ابوذر خدا تو را رحمت کند، این مردم [یعنی طرفداران عثمان] به خاطر این که تو از دین خود نگذشتی تو را گرفتار بلا نمودند، تا دنیای خود را حفظ کنند، و چه قدر تو از دنیای آنان بی نیاز هستی، و چه قدر به دین خود نیازمندی.»

و ابوذر (رحمه الله) گفت: خدا شما خانواده و اهل البیت را رحمت کند، من در دنیا آرزویی جز شما ندارم، و هر گاه شما را می بینم بیاد رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) می افتم. (۳)

ص: ۸۳

۱- همان.

۲- مکارم الأخلاق، ص ۳۰۰، بحار الأنوار، ج ۷۶/۲۸۳.

۳- محاسن، ص ۳۵۳، بحار الأنوار، ج ۷۶/۲۸۰.

امام صادق(علیه السلام) می فرماید: رسول خدا(صلی الله علیه وآله وسلّم) هنگام وداع با مؤمنین می فرمود: «رحمکم الله و زودکم التقوی، و وجهکم إلى خیر، و قضی لکم کلّ حاجه و سلّم لکم دینکم و دنیاکم، و ردّکم سالمین إلى سالمین»(۱)

و آن حضرت در وداع با شخصی فرمود: «سلّمک الله و غنّمک»(۲).

کمک به مسافر

امام صادق(علیه السلام) می فرماید: رسول خدا(صلی الله علیه وآله وسلّم) فرمود: کسی که به مؤمن مسافری کمک کند، خداوند هفتاد و سه بلا از او بر طرف می کند، و در دنیا از هم و غم و در آخرت از بلای بزرگ، او را ایمن می نماید. گفته شد: بلای بزرگ چیست؟ فرمود: آن، زمانی است که مردم در قیامت به خود مشغول هستند.(۳)

امام صادق(علیه السلام) از پدران خود نقل نموده که فرموده اند:

کسی که حاجت مؤمن مسافری را بر آورده کند، خداوند ۲۳ بلای دنیا و ۷۲ بلای آخرت را از او بر طرف خواهد نمود، هنگامی که در قیامت مردم مشغول به خود هستند.(۴)

رسول خدا(صلی الله علیه وآله وسلّم) فرمود: برای چهار چیز ولیمه باید داده شود، ۱- عروسی و زفاف، ۲- به دنیا آمدن فرزند، ۳- ختنه سُران، ۴- بازگشت از سفر.(۵)

آداب حرکت و سیر در سفر

۱- جابر جعفی گوید: امام باقر(علیه السلام) فرمود:

ص: ۸۴

۱- همان.

۲- مکارم الأخلاق، ص ۲۸۶، بحار الأنوار، ج ۷۶/۲۸۲.

۳- محاسن، ص ۳۶۲، بحار الأنوار، ج ۷۶/۲۸۷.

۴- همان.

۵- بحار الأنوار، ج ۷۶/۲۸۷.

بر زن جایز نیست سوار بر زین [اسب و یا مرکب دیگری] بشود، جز هنگام ضرورت و یا در سفر ... (۱).

۲- راه رفتن در سفر و غیر آن نباید همراه با تکبر باشد، چنان که خداوند می فرماید: «وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طَوْلًا» (۲).

یعنی، «و روی زمین، با تکبر راه مرو! تو نمی توانی زمین را بشکافی، و طول قامت هرگز به کوه ها نمی رسد!»
و می فرماید:

«... وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ *وَ أَقْصِدْ فِي مَشْيِكَ ...» (۳)

یعنی، «و مغرورانه بر زمین راه مرو که خداوند هیچ متکبر مغروری را دوست ندارد. (پسرم!) در راه رفتن، اعتدال را رعایت کن»

۳- امام صادق (علیه السلام) می فرماید:

اگر تو انسان هستی، باید سفر تو با نیت صحیح و صادق باشد، چرا که نفس اماره تو را به کار زشت و منکر دعوت می کند، و تو باید در حال حرکت در فکر عجایب خلقت و صنع الهی باشی، و از تکبر و تبختر پرهیزی، و چشم خود را از چیزی که دین تو به تو اجازه نمی دهد ببندی، و فراوان بیاد خدا باشی، چرا که موضوعی که در آن ها به یاد خدا بوده ای، در قیامت برای تو شهادت می دهند، و برای تو استغفار می کنند تا داخل بهشت شوی.

۴- سپس فرمود:

در بین راه، زیاد با مردم سخن مگو، که آن بی ادبی خواهد بود، و در بیشتر راه ها دام های شیطان وجود دارد، و تو نباید از کید و مکر او ایمن باشی، و بکوش تا رفتن و برگشتن تو از سفر اطاعت خداوند و تحصیل رضای او باشد، چرا که همه ی حرکات تو در نامه عمل تو نوشته می شود، چنان که خداوند می فرماید:

«يَوْمَ تَشْهَدُ عَلَيْهِمْ أَلْسِنَتُهُمْ وَ أَيْدِيهِمْ وَ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ» (۴) یعنی، «در آن روز زبانها و دستها و پاهایشان بر ضد آنها به اعمالی که مرتکب می شدند گواهی می دهد!»

ص: ۸۵

۱- بحار الأنوار، ج ۷۶/۳۰۰، خصال، ج ۲/۱۴۲.

۲- اسراء/۳۷.

۳- لقمان/۱۹-۱۸.

۴- نور/۲۴.

و نیز می فرماید:

«وَكُلِّ إِنْسَانٍ أَلْزَمْنَاهُ طَائِرَهُ فِي عُنُقِهِ وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مَنْشُورًا * أَقْرَأُ كِتَابَكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا» (۱)

یعنی، «و هر انسانی، اعمالش را بر گردنش آویخته ایم و روز قیامت، کتابی برای او بیرون می آوریم که آن را در برابر خود، گشوده می بیند! (این همان نامه اعمال اوست!) (و به او می گوئیم): کتابت را بخوان، کافی است که امروز، خود حسابگر خویش باشی!» (۲)

۵- رسول خدا(صلی الله علیه وآله وسلم) فرمود:

کسی که در وطن و سفر از روی تواضع عصا به دست بگیرد، خداوند به هر گامی که برمی دارد هزار حسنه به او عطا می کند، و هزار گناه را از او محو می نماید، و هزار درجه به درجات او می افزاید. (۳)

۶- امام صادق(علیه السلام) فرمود:

خداوند از سه گروه خشمگین است، ۱- متکبر، ۲- کسی که ازار و شلوار او روی زمین کشیده می شود، ۳- کسی که مال خود را همراه با قسم انفاق می کند. (۴)

۷- و در سخن دیگری فرمود: رسول خدا(صلی الله علیه وآله وسلم) می فرماید:

سواره سزاوارتر به جاده است از پیاده، و پا برهنه سزاوارتر از صاحب کفش است. (۵)

۸- و در سخن دیگری فرمود:

همواره حضرت زین العابدین(علیه السلام) آرام راه می رفت مانند کسی که پرنده ای روی سر باشد، و پای راست او از پای چپ او سبقت نداشت. (۶)

ص: ۸۶

۱- اسراء/۱۴-۱۳.

۲- مصباح الشریعه، ص ۲۸.

۳- جامع الأخبار، ص ۱۴۱، بحار الأنوار، ج ۷۶/۳۰۲.

۴- همان، ص ۳۰۴.

۵- همان، از مکارم الأخلاق، ص ۲۹۶.

۶- محاسن، ص ۱۲۴، بحار الأنوار، ج ۷۶/۳۰۴.

مناهی و نبایدهای رسول خدا(صلی الله علیه و آله وسلم) (حدیث مناهی)

مرحوم شیخ صدوق در کتاب «امالی» و «فقیه» با سند خود از امام صادق(علیه السلام) از پدراناش از امیرالمؤمنین(علیهم السلام) نقل نموده که آن حضرت فرمود:

رسول خدا(صلی الله علیه و آله وسلم) از چیزهایی نهی نمود:

۱- از غذا خوردن در حال جنابت، و فرمود: این عمل سبب فقر می شود.

۲- از گرفتن ناخن با دندان

۳- از مسواک زدن در حمام

۴- از انداختن آب دهان و نخاع در مساجد

۵- از نیم خورده ی موش خوردن

۶- از راه قرار دادن مساجد، جز آن که دو رکعت نماز در آنها خوانده شود.

۷- از بول کردن زیر درخت میوه و یا در بین کوچه و خیابان

۸- از خوردن غذا با دست چپ و یا در حال تکیه نمودن بر چیزی

۹- از گچ کاری کردن قبرها و نماز خواندن بین آنها

۱۰- از غسل کردن در فضای بیز و بدون پوشاندن عورت

۱۱- از محل دسته ی ظرف آب خوردن، به خاطر چرکین بودن آن.

۱۲- از بول کردن در آب راکد، که سبب بی عقلی خواهد شد.

۱۳- از پوشیدن کفش در حال ایستادن و با یک تایی کفش راه رفتن [که دلیل ضعف عقل می باشد]

۱۴- مقابل خورشید و یا ماه بول کردن

۱۵- مقابل قبله [و یا پشت به قبله] قضای حاجت نمودن

۱۶- ناله و نوحه کردن هنگام مصیبت و گوش کردن به آن.

۱۷- و از تشییع جنازه کردن زن ها

۱۸- و با آب دهان آیه قرآن را پاک کردن و نوشتن.

۱۹- و عمداً به خواب خود دروغی را افزودن، و اگر چنین کند در قیامت تکلیف می شود که دو دانه ی جو را به همدیگر گره بزند و قدرت بر آن نخواهد داشت [و گرفتار می شود]

۲۰- و انسان و یا حیوانی را به تصویر کشیدن و اگر چنین کند در قیامت او را تکلیف می کنند که روح در آن بدمد و قدرت آن را ندارد [و گرفتار می شود]

۲۱- و از آتش زدن حیوان و یا چیزی از آن.

۲۲- و از دشنام دادن به خروس و فرمود: او مردم را برای نماز بیدار می کند.

۲۳- و از وارد شدن در معامله دیگری

۲۴- و از صحبت زیاد هنگام مجامعت و فرمود: این کار سبب گنگ شدن فرزند می شود.

۲۵- و فرمود: زباله را شب نگهداری نکنید و روز آن را از خانه خارج کنید، چرا که آن محل شیطان است.

۲۶- و فرمود: نباید احدی از شما با دستهای چرک آلود بخوابد، و اگر شیطان به او آزاری برساند باید خود را ملامت کند.

۲۷- و فرمود: نباید کسی با فضولات حیوانات استنجا کند.

۲۸- و فرمود: زن نباید بدون اجازه شوهر از خانه خارج شود و اگر بدون اجازه خارج شود، ملائکه آسمان و جنّ و انس او را لعنت می کنند، تا به خانه باز گردد.

۲۹- و فرمود: زن نباید برای غیر شوهر خود زینت کند، و اگر چنین کند بر خدا حق است که او را در آتش بسوزاند.

۳۰- و فرمود: زن نباید با غیر شوهر و محرم خود در حال ضرورت بیش از پنج کلمه حرف بزند.

۳۱- و فرمود: زن نباید در کنار زن دیگر بدون فاصله بخوابد.

۳۲- و فرمود: زن نباید سخنانی که با شوهر خود داشته است برای زن دیگری بگوید.

۳۳- و فرمود: مرد نباید رو به قبله و در بین راه با همسر خود مجامعت کند، و اگر چنین کند لعنت خدا و ملائکه و همه مردم بر او خواهد بود.

۳۴- و فرمود: کسی نباید به دیگری بگوید: خواهر خود را به من تزویج کن تا من نیز خواهرم را به تو تزویج نمایم.

۳۵- و فرمود: کسی نباید به کاهن و منجم رجوع کند و اگر چنین کند، از آنچه بر محمد (صلی الله علیه وآله وسلم) نازل شده بیزار گردیده است.

۳۶- و از قماربازی با نرد و شطرنج و کوبه و طنبور و طبل یعنی عود نهی نمود.

۳۷- و از غیبت و سخن چینی، و استماع آن ها، نهی نمود و فرمود: قَتَات یعنی نَمَام داخل بهشت نمی شود.

۳۸- و از خوردن غذای فاسقان نهی نمود و فرمود: دعوت آنان را اجابت نکنید.

۳۹- و از سوگند دروغ نهی نمود، و فرمود: سوگند دروغ خانمان برانداز است.

۴۰- و فرمود: کسی که با قسم دروغ مال مسلمانی را تصاحب کند، در قیامت خداوند عَزَّوَجَلَّ از او خشمگین خواهد بود، جز آن که توبه کند و مالی را به صاحبش برگرداند.

۴۱- و از نشستن بر سر سفره شراب نهی نمود

۴۲- و فرمود: بدون لنگ و ساتر عورت داخل حمام مشوید.

۴۳- و فرمود: به زن ها اجازه ی رفتن به حمام های عمومی را ندهید.

۴۴- و از مباحثه ای که منتهی به غیر خدا می شود نهی نمود.

۴۵- و از تَضْفِیق وجه یعنی نهی نمود.

۴۶- و از آشامیدن از ظرف طلا و نقره نهی فرمود.

۴۷- و پوشیدن لباس حریر و دیباج و ابریشم را برای مردها حرام فرمود.

۴۸- و از فروختن میوه ی بالای درخت قبل از زرد و یا سرخ شدن نهی نمود.

۴۹- و از بیع محاقله یعنی فروختن خرما به رطب، و انگور به کشش و امثال این ها نهی فرمود.

۵۰- و از خرید و فروش آلت نرد و شطرنج نهی نمود، و فرمود: این کار مانند خوردن گوشت خوک می باشد.

۵۱- و از فروختن شراب و خریدن و آشامیدن آن نهی نمود، و فرمود: خداوند شراب و سازنده و غارس و شارب و ساقی و فروشنده و خریدار و آکل ثمن و حامل و محمول الیه آن را لعنت نموده و فرمود: کسی که شراب بخورد، خداوند تا چهل روز نماز او را نمی پذیرد و اگر بمیرد و در شکم او چیزی از شراب مانده باشد، بر خداوند حق است که از صدید و آب چرکین جهنم که از فروج زن های زانیه در ظرف های جهنم جمع می شود و اهل جهنم از آن ها می نوشند و آتش می گیرند و به او بنوشاند.

۵۲- و از خوردن ربا و شهادت دروغ و نوشتن قرارداد ربا نهی نمود و فرمود: خداوند آکل ربا و موکل و کاتب و شاهد آن را لعنت نموده است.

۵۳- و از بیع نقد با بیع سلف، و از دو بیع با یک بیع و از بیع که مالک آن نشده، و از بیع چیزی که هنوز ضمانت آن به عهده او نیامده نهی نمود.

۵۴- و از مصافحه با ذمی [از اهل کتاب] نهی نمود.

۵۵- و از شعر خوانی و معرفی گمشده در مسجد نهی نمود.

۵۶- و از شمشیر کشیدن در مسجد نهی نمود.

۵۷- و از زدن به صورت چهارپایان نهی نمود.

۵۸- و از نگاه به عورت برادر مؤمن نهی نمود و فرمود: کسی که با تأمل به عورت برادر مؤمن خود نگاه کند، هفتاد هزار از ملائکه او را لعنت می کنند.

۵۹- و از نگاه زن به عورت زن دیگر نهی نمود.

۶۰- و از دمیدن در آب و غذا و محل سجده نهی نمود.

۶۱- و از خواندن نماز در قبرستان ها و راه ها و آسیاب ها و درّه ها و خوابگاه های شتر و سطح کعبه نهی نمود.

۶۲- و از کشتن زنبور عسل و داغ گذاردن به صورت های چهارپایان نهی نمود.

۶۳- و از سوگند به غیر خدا نهی نمود و فرمود: کسی که به غیر خدا سوگند یاد کند نزد خداوند ارزشی ندارد.

۶۴- و از سوگند به سوره ای از قرآن نهی نمود و فرمود: کسی که به سوره ای از قرآن قسم بخورد برای هر آیه ی آن باید کفاره بدهد، پس باید به خوب و بد کار خود آگاه باشد.

۶۵- و نهی نمود به دیگری بگوید: نه به جان تو و به جان فلانی.

۶۶- و نهی نمود از این که شخص جنب در مسجد بنشیند.

۶۷- و نهی نمود کسی در شب و [یا] روز عریان باشد.

۶۸- و از حجامت روز چهارشنبه و جمعه نهی نمود.

۶۹- و نهی نمود که کسی در حال خطبه نماز جمعه سخن بگوید و فرمود: اگر چنین کند کار لغوی کرده و نماز جمعه ی او صحیح نخواهد بود.

۷۰- و نهی کرد کسی انگشتر زرد و یا از جنس آهن به دست کند.

۷۱- و از نقش حیوان بر روی انگشتر نهی نمود.

۷۲- و از خواندن نماز هنگام طلوع خورشید و هنگام غروب آن و در وسط روز نهی نمود.

۷۳- و از روزه گرفتن روز عید فطر و قربان و یوم الشک و ایام تشریق نهی نمود.

۷۴- و از یکباره خوردن آب مانند چهارپایان نهی نمود و فرمود: با دستان خود آب را بنوشید که آن ها بهترین ظرف شما می باشند.

۷۷- و از آب دهان انداختن در چاهی که از آن می نوشید نهی نمود.

۷۸- و نهی نمود از این که کسی را اجیر کنند و اجرت او را معین نکنند.

۷۹- و از قهر کردن و جدایی نهی نمود و فرمود: اگر چاره ای از آن نبود نباید بیش از سه روز ادامه پیدا کند و اگر سه روز ادامه یابد، آتش به صاحب آن سزاوارتر است.

۸۰- و از فروختن طلا و نقره به صورت نسیه نهی نمود.

۸۱- و از فروختن طلا به طلا با اضافه نهی نمود و فرمود: باید هم وزن باشند.

۸۲- و از مدح و ستایش دیگران نهی نمود و فرمود: به صورت مَلَّاحِینِ خَاکِ بَاشِید.

۸۳- و فرمود: کسی که متولّی خصومت ظالمی باشد و یا از او دفاع کند، ملک الموت هنگام مرگ به او می گوید: بشارت باد تو را به لعنت خدا و آتش جهنّم، و چه بد جایی است.

۸۴- و فرمود: کسی که سلطان ظالم و جائری را ستایش کند، و به خاطر طمع به او در مقابلش خضوع نماید، با او به آتش دوزخ روانه خواهد شد.

۸۵- و فرمود: خداوند می فرماید:

«وَلَا تَرْكَنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ...» (۱)

یعنی، «و بر ظالمان تکیه ننمایید، که موجب می شود آتش شما را فرا گیرد»

۸۶- و فرمود: کسی که ظالم و جائری را برای ظلم راهنمایی کند، و در جهنم، قرین همامان خواهد بود.

۸۷- و فرمود: کسی که ساختمانی را برای خودنمایی و چشم مردم بنا کند، روز قیامت تا هفت طبقه زمین آن را به دوش خواهد گرفت، و آن ساختمان آتش می شود و به گردن او طوق می گردد و به دوزخ افکنده می شود و به قعر جهنم می رسد، جز آن که توبه کند، گفته شد: یا رسول الله ریا و سمعه ی او چیست؟ فرمود: بیش از نیاز می سازد تا بر همسایه های خود برتری پیدا نماید و در مقابل دیگران مباحات کند.

ص: ۹۲

۸۸- و فرمود: کسی که در اجرت اجیری ظلم کند، خداوند اعمال نیک او را حبط و نابود می کند، و بوی بهشت بر او حرام می شود، در حالی که بوی بهشت از پانصد سال راه به اهل آن می رسد.

۸۹- و فرمود: کسی که یک وجب از زمین همسایه ی خود را بگیرد، خداوند آن را تا هفت طبقه ی زمین به گردن او طوق می نماید، تا در قیامت خدا را ملاقات کند، جز آن که توبه نماید و...

۹۰- و فرمود: کسی که قرآن را حفظ نماید سپس عمداً فراموش کند، روز قیامت مغلول، خدای عزوجل را ملاقات می کند و به هر آیه ای که فراموش نموده ماری قرین او خواهد بود تا به آتش برسد، جز آن که خداوند او را ببخشد.

۹۱- و فرمود: کسی که قرآن بخواند و سپس حرامی را بنوشد، و یا دنیا را بر قرآن مقدم کند، مستحق خشم خداوند خواهد شد، جز آن که توبه کند، و اگر توبه نکند قرآن در قیامت با او محاجّه می کند و گرفتار خواهد شد.

۹۲- فرمود: آگاه باشید که اگر کسی با زن مسلمان و یا یهودی و یا نصرانی و یا مجوسی زنا کند و توبه نکند، خداوند در قبر او سیصد راه برای مارها و عقرب ها و اژدها های آتش باز می کند، و تا قیامت معذب و گرفتار خواهد بود، و چون از قبر خارج می شود مردم از بوی او اذیت می شوند، و اهل محشر او را می شناسند که اهل زنا بوده، تا این که داخل آتش می شود.

۹۳- و فرمود: آگاه باشید که خداوند حرام ها را حرام نمود و حدود دین خود را معین کرد و او از هر صاحب غیرتی غیرتمندتر است، و به همین علت فواحش را حرام نموده، و اجازه ی نداده کسی از اسرار خانه ی همسایه خود آگاه شود، و فرموده است: کسی که عمداً به عورت غیر خانواده خود نگاه کند، او را با منافقین محشر می کنم، و از دنیا نمی رود تا رسوا شود.

۹۵- و فرمود: نباید کسی با تکبر راه برود و کسی که با لباس خود تکبر می کند، خداوند او را در شفیر جهنم فرو می برد، و هم نشین قارون می شود، چرا که او نخستین متکبر بود، و خداوند او را با اموالش در زمین فرو برد، و انسان متکبر با خدا و جبروت او منازعه می نماید.

۹۶- و فرمود: کسی که در مهر همسر خود ظلم کند، نزد خداوند زانی خواهد بود، و خداوند روز قیامت به او می گوید: من کنیز خود را به تو تزویج نمودم، و تو به پیمان خود عمل نکردی، و به کنیز من ظلم نمودی، و از حسنات او گرفته می شود و به آن زن داده می شود، و اگر حسناتی برای او باقی نماند، به خاطر رعایت نکردن عهد خداوند او را به آتش می برند، چرا که خداوند می فرماید: «إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا» (۱).

۹۷- و فرمود: شهادت را کتمان نکنید، و کسی که شهادت را کتمان کند خداوند مقابل چشم خلائق گوشت او را طعمه آتش می نماید، چنان که می فرماید: «وَلَا تَكْتُمُوا الشَّهَادَةَ وَمَنْ يَكْتُمْهَا فَإِنَّهُ آثِمٌ قَلْبُهُ» (۲).

۹۸- و فرمود: کسی که به همسایه ی خود ظلم کند، خداوند بوی بهشت را بر او حرام می کند، و جایگاه او جهنم خواهد بود، و آن بد جایگاه است.

۹۹- و فرمود: کسی که حق همسایه خود را ضایع کند از ما خانواده نیست، و همواره جبرئیل مرا نسبت به حق همسایه سفارش نمود، تا جایی که من گمان کردم می خواهد همسایه را وارث همسایه قرار بدهد ... و همواره مرا نسبت به مسواک زدن سفارش کرد، تا من گمان کردم می خواهد مسواک را واجب نماید، و همواره مرا نسبت به نماز شب سفارش نمود تا من گمان کردم خوبان از امت من نباید شب ها بخوابند.

۱۰۰- و فرمود: آگاه باشید که اگر کسی به فقیر مسلمانی توهین کند و او را سبک نماید، حق خدا را سبک شمرده، و خداوند در روز قیامت او را سبک و خفیف خواهد کرد، جز آن که توبه کند.

۱۰۱- و فرمود: کسی که فقیر مسلمانی احسان و اکرام نماید، خداوند در قیامت از او راضی خواهد شد.

ص: ۹۴

۱- - اسراء/۳۴.

۲- - بقره/۲۸۳.

۱۰۲- و فرمود: کسی که عمل زنا و شهوت بر او عرضه شود، و از ترس خداوند از آن دوری کند، خداوند آتش را بر او حرام می کند، و او را از وحشت بزرگ قیامت ایمن می نماید، و وعده ی خود را که در قرآن فرموده: «وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّاتٍ» (۱)

منجّر می نماید.

۱۰۳- و فرمود: آگاه باشید که هر کس دنیا و آخرت بر او عرضه شد، و او دنیا را بر آخرت مقدم نمود، خدا را که ملاقات می کند، هیچ حسنه و عمل خیری ندارد که به وسیله آن از آتش نجات پیدا کند. و کسی که آخرت را انتخاب کند، و دنیا را رها نماید، خداوند از او راضی می شود و گناهان او را می بخشد.

۱۰۴- و فرمود: کسی که چشم خود را از حرام پر کند، خداوند در قیامت چشم او را از آتش پر خواهد نمود، مگر توبه کند و به خدای خود باز گردد.

۱۰۵- و فرمود: کسی که با زن نامحرمی مصافحه کند، خدا را به خشم آورده، و کسی که زن نامحرمی را در بغل بگیرد، با زنجیر آتشین در کنار شیطان به آتش دوزخ پرتاب خواهد شد.

۱۰۶- و فرمود: کسی که با مسلمانی در خرید و فروش خیانت کند از ما نیست، و در قیامت با یهودیان محشور می شود، چرا که آنان بیش از همه به مسلمانان خیانت کردند.

۱۰۷- و فرمود: نباید احدی از ماعون [یعنی عاریه دادن لوازم زندگی] منع کند، و کسی که نسبت به همسایه خود چنین کند، خداوند در قیامت او را از خیر محروم می کند، و او را به خود وامی گذارد، و هر کسی که خداوند او را به خود واگذارد، حال او بدتر از هر کسی خواهد بود.

۱۰۸- و فرمود: هر زنی با زبان خود به همسر خویش اذیت کند، خداوند هیچ عملی را از او نمی پذیرد، تا همسر خود را راضی نماید، گر چه روزها روزه باشد و شب ها را به عبادت طی کند، و بنده هایی را در راه خدا آزاد نماید، و اموال زیادی در راه خدا بدهد، چنین زنی اگر همسر خود را راضی نکند، نخستین کسی خواهد بود که داخل آتش می شود، و هم چنین است اگر مرد به همسر خود ظلم کند.

ص: ۹۵

۱۰۹- و فرمود: آگاه باشید که هر کس لطمه به صورت مسلمانی بزند، خداوند گوشت صورت او را در قیامت جدا می کند و استخوان صورت او نمایان می شود، و با غل و زنجیر محشور می شود تا داخل دوزخ شود، جز آن که توبه کند.

۱۱۰- و فرمود: کسی که شب را طی کند و در قلب او قصد خیانت به برادر مسلمانش داشته باشد، مورد خشم خداوند بوده، و چون صبح می کند نیز خداوند به او خشم دارد، مگر توبه کند.

۱۱۱- و فرمود: غیبت نکنید، و کسی که غیبت مسلمانی را بکند، روزه و وضوی او باطل می شود، و چون وارد محشر می شود، بوی دهان او بدتر از مردار است، و اهل محشر از بوی بد دهان او اذیت می شوند، و اگر قبل از توبه بمیرد، حرام خدا را حلال دانسته است.

۱۱۲- و فرمود: کسی که خشم خود را فرو ببرد، و حلم کند، در حالی که قدرت بر اعمال غیظ خود دارد، خداوند به او پاداش شهید را می دهد، سپس فرمود: کسی که از برادر خود حمایت کند و غیبت او را رد نماید، خداوند هزار باب شر را در دنیا و آخرت بر او می بندد، و اگر قدرت ردّ غیبت را داشته باشد و ردّ نکند، گناه او هفتاد برابر غیبت کننده خواهد بود.

۱۱۳- و فرمود: خیانت نکنید، و کسی که در امانتی خیانت کند، و آن را به صاحبش بازگرداند، مرگ او فرا برسد، بر دین و ملت من نمرده است، و خداوند به او خشم خواهد داشت.

۱۱۴- و فرمود: کسی که شهادت ناحق بدهد، با منافقین در دوزخ به زبان خود آویزان خواهد شد، و در پایین ترین جای جهنم جای او خواهد بود، و کسی که دانسته مال خیانتی را خریداری کند، گناه خیانت کننده را خواهد داشت.

۱۱۵- و فرمود: کسی که حق برادر مسلمان خود را حبس کند و به او ندهد، خداوند برکت را از رزق او برمی دارد، جز آنکه توبه کند.

۱۱۶- و فرمود: کسی که عمل زشتی را از کسی بشنود و افشا نماید، گناه او همانند صاحب عمل زشت خواهد بود.

۱۱۷- و فرمود: کسی که برادر مسلمان او از او قرض بخواهد، و قدرت آن را داشته باشد، و به او قرض ندهد خداوند بوی بهشت را بر او حرام خواهد نمود.

۱۱۸- و فرمود: کسی که بر بداخلاقی همسر خود صبر کند، و برای خدا سکوت کند، خداوند پاداش شاکرین را به او خواهد داد.

۱۱۹- و فرمود: هر زنی که به شوهر خود ارفاق نکند، و او را به چیزی که قدرت بر آن ندارد وابدارد، خداوند هیچ عمل خیری را از او نمی پذیرد، و چون خداوند را ملاقات می کند مورد خشم او خواهد بود.

۱۲۰- و فرمود: کسی که به برادر مسلمان خود اکرام و احسانی بکند، در حقیقت به خداوند اکرام نموده است.

۱۲۱- و فرمود: کسی نباید بر مردم امامت کند، مگر با اذن و اجازه ی آنان، و کسی که با اذن مردم بر آنان امامت کند، و مردم از او راضی باشند، و حضور و نماز و قیام و قرائت و رکوع و سجود او نیکو باشد، پاداش همه نمازگزاران را خواهد داشت، و از پاداش آنان چیزی کم نمی شود، و کسی که بر مردمی با اذن آنان امامت کند، و لکن نماز خود را ناقص نماید، و رکوع و سجود و خشوع و قرائت او نیکو نباشد نماز او مردود خواهد بود، و مقبول نخواهد شد، و منزلت او مانند منزلت امام جائز و ظالمی است که حق مردم را ادا نمی کند، و به مصالح آنان رسیدگی نمی نماید.

۱۲۲- و فرمود: کسی که با خویشان خود از جان و مال صله می کند، خداوند پاداش یکصد شهید را به او خواهد داد، و به هر گامی که به طرف خویش خود برمی دارد، چهل هزار حسنه برای او خواهد بود، . چهل هزار گناه او محو خواهد شد، و به همین اندازه درجات او بالا خواهد رفت، و مانند کسی خواهد بود که یکصد سال خدا را خالصانه عبادت کرده است.

۱۲۳- و فرمود: کسی که حاجت ناتوانی را برآورده کند، و به دنبال اصلاح کار او برود، تا خداوند کار او را اصلاح نماید، خداوند او را از نفاق و آتش دوزخ دور می کند، و هفتاد حاجت از حوائج دنیای او را برآورده می نماید، و در رحمت خدا خواهد بود تا باز گردد.

۱۲۴- و فرمود: کسی که یک شبانه روز مریض شود، و درباره ی عیادت کنندگان خد شک نکند، خداوند او را در قیامت با حضرت ابراهیم خلیل مبعوث می کند، تا از صراط مانند برق لامع عبور نماید.

۱۲۵- و فرمود: کسی که برای مریضی بکوشد تا حاجت او برآورده شود، خواه حاجت او برآورده بشود و یا نشود، از گناهان خود پاک می شود، مانند روزی که از مادر متولّد شده است. پس یکی از انصار مدینه گفت: پدر و مادرم فدای شما ای رسول خدا، آیا اگر آن مریض از اهل بیت او باشد، پاداش بیشتری نخواهد داشت؟ فرمود: آری.

۱۲۶- و فرمود: آگاه باشید که هر کس اندوه و مشکلی را از برادر دینی خود برطرف کند، خداوند هفتاد و دو بلا و غم و اندوه آخرت و هفتاد و دو بلا و اندوه دنیای او بر طرف خواهد نمود.

۱۲۷- و فرمود: کسی که ممانعه کند و دین و بدهکاری و حق کسی را تأخیر بیندازد، و قدرت بر ادای آن را داشته باشد، برای هر روز گناه راهزن برای او می نویسند.

۱۲۸- و فرمود: کسی که برای سلطان جائری تازیانه را آماده کند، آن تازیانه در قیامت برای او اژدهائی از آتش خواهد شد، که طول آن هفتاد ذراع می باشد، و در دوزخ بر او مسلط خواهد شد.

۱۲۹- و فرمود: کسی که برای برادر دینی خود کاری را انجام بدهد و بر او منت گذارد، خداوند پاداش او را حبط می کند، و گناه بر او ثبت می شود، و کوشش او ارجی نخواهد داشت. سپس فرمود: خداوند بهشت را بر مَنان و مَنّت گذار و بخیل و سخن چین حرام کرده است.

۱۳۰- و فرمود: آگاه باشید، هر کس صدقه ای بدهد، به هر دره‌می که می دهد به اندازه ی کوه احد از نعمت های بهشت به او داده می شود، و کسی که صدقه ی دیگری را به دست فقیر می رساند پاداش آن صدقه به او نیز داده می شود، بدون این که از پاداش صاحب صدقه چیزی کم شود.

۱۳۱- و فرمود: کسی که بر میّت مسلمانی نماز بخواند، هفتاد هزار ملک برای او نماز می خوانند، و گناهان گذشته و آینده ی او را خداوند می بخشد، و اگر به ایستد تا آن مسلمان را دفن کنند، و خاک بر قبر او بریزد، به هر قدمی که برداشته به اندازه ی کوه احد به او پاداش داده می شود.

۱۳۲- و فرمود: آگاه باشید کسی که از خوف خدا اشک بریزد، خداوند به هر قطره اشک او در بهشت قصری از طلا و درّ به او می دهد، که نه چشمی دیده، و نه گوشی شنیده، و نه به قلب بشری خطور کرده است.

۱۳۳- و فرمود: کسی که به طرف مسجد برای رسیدن به جماعت حرکت کند، به هر گامی که برمی دارد، هزار حسنه و پاداش به او داده می شود، و به همین اندازه درجات او بالا می رود، و اگر با این روش بمیرد، خداوند هفتاد هزار ملک را مأمور می کند که تا قبر، او را بدرقه کنند، و در قبر مونس او باشند، و برای او استغفار کنند، تا قیامت برپا شود.

۱۳۴- و فرمود: آگاه باشید، کسی که برای خدا اذان بگوید، خداوند پاداش چهل هزار شهید، و چهل هزار صدیق را به او می دهد، و چهل هزار گنهکار از امت من را برای دخول به بهشت شفاعت می کند.

۱۳۵- آگاه باشید، هر گاه مؤمن بگوید: «أشهد أن لا إله إلا الله» نود هزار ملک بر تو درود می فرستند، و برای او استغفار می کنند، و در قیامت در زیر سایه عرش خدا خواهد بود تا مردم از حساب فارغ شوند، و هنگامی که می گوید: «أشهد أن محمداً رسول الله» چهل هزار ملک، پاداش او را می نویسند، و کسی که همواره در صفّ اوّل جماعت می ایستد، و تکبیر را اوّل می گوید، اگر آزاری به کسی نمی رساند، خداوند پاداش همه ی مؤذنین دنیا و آخرت را به او می دهد.

۱۳۶- و فرمود: آگاه باشید کسی که از ناحیه حاکم سرپرستی مردم را به عهده گرفته اگر به آنان ظلم کند، خداوند به هر روزی هزار سال او را لب جهنم حبس می کند، و چون روز قیامت محشور می شود، دست های او به گردنش غل شده و به دوزخ پرتاب می شود، و چه بد جایگاهيست برای او، و اگر به عدالت و امر خداوند عمل کرده باشد، خداوند او را آزاد خواهد نمود.

۱۳۷- و فرمود: هیچ گناه و شری را کوچک نشمارید، گرچه به نظر شما کوچک باشد، و هیچ عمل خیری را بزرگ نشمارید، گرچه به نظر شما فراوان و بزرگ باشد، چرا که با استغفار هیچ گناهی بزرگ نیست، و با اصرار بر گناه هیچ گناهی کوچک نیست.

راوی این حدیث گوید: به امام صادق (علیه السلام) گفتم: چه قدر این حدیث طولانی است؟ فرمود: کل این حدیث با املای رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) و خط امیرالمؤمنین (علیه السلام) مکتوب شده است. (۱)

ص: ۱۰۰

۱- - لی، [الأمالی للصدوق] عَنِ حَمْزَةَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْعَلَوِيِّ عَنِ عَزِيدِ بْنِ الْعَزِيزِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَيْسَى الْأَبْهَرِيِّ عَنِ مُحَمَّدِ بْنِ زَكَرِيَّا الْجَوْهَرِيِّ الْغَلَابِيِّ عَنِ شُعَيْبِ بْنِ وَاقِدِ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ زَيْدِ عَنِ الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ أَبِيهِ عَنِ آبَائِهِ عَنِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع قَالَ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ص عَنِ الْأَكْلِ عَلَى الْجَنَابَةِ وَقَالَ إِنَّهُ يُورَثُ الْفَقْرَ وَنَهَى عَنِ تَقْلِيمِ الْأَطْفَارِ بِالْأَشْيَانِ وَعَنِ السَّوَاكِ فِي الْحَمَامِ وَالتَّنَخُّعِ فِي الْمَسَاجِدِ وَنَهَى عَنِ أَكْلِ سُورِ الْفَأْرَةِ وَقَالَ لَمَّا تَجَعَلُوا الْمَسَاجِدَ طُرُقًا حَتَّى تَصِلُوا فِيهَا رَكَعَتَيْنِ وَنَهَى أَنْ يَبُولَ أَحَدٌ تَحْتَ شَجَرِهِ مُثْمَرِهِ أَوْ عَلَى قَارِعِهِ الطَّرِيقِ وَنَهَى أَنْ يَأْكُلَ الْإِنْسَانُ بِشِمَالِهِ وَأَنْ يَأْكُلَ وَهُوَ مُتَكَبِّرٌ وَنَهَى أَنْ تُجَصَّصَ الْمَقَابِرُ وَتُصَلَّى فِيهَا وَقَالَ إِذَا اغْتَسَلَ أَحَدُكُمْ فِي فِضَاءٍ مِنَ الْأَرْضِ فَلْيَحَازِرْ عَلَى عَوْرَتِهِ وَلَا يَشْرَبَنَّ أَحَدُكُمْ الْمَاءَ مِنْ عِنْدِ عَزْوِهِ الْإِنَاءِ فَإِنَّهُ مُجْتَمِعُ الْوَسِيخِ وَنَهَى أَنْ يَبُولَ أَحَدٌ فِي الْمَاءِ الرَّائِدِ فَإِنَّهُ مِنْهُ يَكُونُ ذَهَابُ الْعَقْلِ وَنَهَى أَنْ يَمْسِسَ الرَّجُلُ فِي فَرْجِهِ نَعْلًا أَوْ يَنْتَعَلَ وَهُوَ قَائِمٌ وَنَهَى أَنْ يَبُولَ الرَّجُلُ وَفَرْجُهُ بَادٍ لِلشَّمْسِ أَوْ لِلْقَمَرِ وَقَالَ إِذَا دَخَلْتُمُ الْغَائِطَ فَتَجَنَّبُوا الْقِبْلَةَ وَنَهَى عَنِ الرَّثَةِ عِنْدَ الْمُصْتَبِيهِ وَنَهَى عَنِ النَّيَاحِ وَالِاسْتِمَاعِ إِلَيْهَا وَنَهَى عَنِ اتِّبَاعِ النَّسَاءِ الْجَنَائِزَ وَنَهَى أَنْ يُمْحَى شَيْءٌ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ بِالْبُرَاقِ أَوْ يُكْتَبَ مِنْهُ وَنَهَى أَنْ يَكْذِبَ الرَّجُلُ فِي رُؤْيَاهُ مُتَعَمِّدًا وَقَالَ يُكَلِّفُهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَنْ يَعْقِدَ شَعِيرَةً وَ مَا هُوَ بِعَاقِدِهَا وَنَهَى عَنِ التَّصَاوِيرِ وَقَالَ مَنْ صَوَّرَ صُورَةَ كَلَّفَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَنْ يَنْفُخَ فِيهَا وَ لَيْسَ بِنَافِخٍ وَنَهَى أَنْ يُحْرِقَ شَيْءٌ مِنَ الْحَيَوَانِ بِالنَّارِ وَنَهَى عَنِ سَبِّ الدِّيَكِ وَقَالَ إِنَّهُ يُوقِظُ لِلصَّلَاةِ وَنَهَى أَنْ يَدْخُلَ الرَّجُلُ فِي سَوْمِ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ وَنَهَى أَنْ يُكْثَرَ الْكَلَامُ عِنْدَ الْمُجَامَعَةِ وَقَالَ مِنْهُ يَكُونُ حَرَسُ الْوَلَدِ وَقَالَ لَا تُبَيِّتُوا الْقَمَامَةَ فِي بَيْتِكُمْ وَأَخْرِجُوهَا نَهَارًا فَإِنَّهَا مَقْعِدُ الشَّيْطَانِ وَقَالَ لَا يَبِيَّتَنَّ أَحَدٌ وَ يَدُهُ غَمْرَةٌ فَإِنْ فَعَلَ فَاصْبِرْ أَبَاهُ لِمِمُّ الشَّيْطَانِ فَلَا يَلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ وَنَهَى أَنْ يَسْتَنْجِيَ الرَّجُلُ بِالرُّوثِ وَنَهَى أَنْ تَخْرُجَ الْمَرْأَةُ مِنْ بَيْتِهَا بِغَيْرِ إِذْنِ زَوْجِهَا فَإِنْ خَرَجَتْ لَعْنَهَا كُلُّ مَلِكٍ فِي السَّمَاءِ وَ كُلُّ شَيْءٍ تَمُرُّ عَلَيْهِ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ حَتَّى تَرْجِعَ إِلَى بَيْتِهَا وَنَهَى أَنْ تَتَزَيَّنَ الْمَرْأَةُ لِغَيْرِ زَوْجِهَا فَإِنْ فَعَلَتْ كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ أَنْ يُحْرِقَهُ بِالنَّارِ وَنَهَى أَنْ تَتَكَلَّمَ الْمَرْأَةُ عِنْدَ غَيْرِ زَوْجِهَا وَ غَيْرِ ذِي مَحْرَمٍ مِنْهَا أَكْثَرَ مِنْ خَمْسِ كَلِمَاتٍ مِمَّا لَا بُدَّ لَهَا مِنْهُ وَنَهَى أَنْ تُبَاشِرَ الْمَرْأَةُ الْمَرْأَةَ لَيْسَ بَيْنَهُمَا ثَوْبٌ وَنَهَى أَنْ تُحَدِّثَ الْمَرْأَةُ الْمَرْأَةَ بِمَا تَحْلُو بِهِ مَعَ زَوْجِهَا وَنَهَى أَنْ يَحِيَامَعَ الرَّجُلُ أَهْلَهُ مُسْتَقْبَلِ الْقِبْلَةِ وَ عَلَى ظَهْرِ طَرِيقِ عِيَامِرٍ فَمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ لَعْنَهُ اللَّهُ وَ الْمَلَائِكَةُ وَ النَّاسُ أَجْمَعِينَ وَنَهَى أَنْ يَقُولَ الرَّجُلُ لِلرَّجُلِ زَوْجِي حَتَّى أُزَوِّجَكَ أَوْ أُخْتِي حَتَّى يُنَازِلَ الْعَرَّافَ وَقَالَ مَنْ أَتَاهُ وَ صَدَّقَهُ فَقَدْ بَرِيَ

مِمَّا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ ص وَنَهَى عَنِ اللَّعْبِ بِالنَّزْدِ وَالشُّطْرُنْجِ وَالْكُوبَةِ وَالْعَرْطَبَةِ وَهِيَ الطَّبْشُورُ وَالْعُودِ يَغْنِي الطَّبْلَ وَنَهَى عَنِ
الْغَيْبَةِ وَالِاسْتِمْاعِ إِلَيْهَا وَنَهَى عَنِ النَّسِيمَةِ وَالِاسْتِمْاعِ إِلَيْهَا وَقَالَ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ قَتَاتٌ يَعْنِي نَمَامًا وَنَهَى عَنِ إِجَابَةِ الْفَاسِقِينَ إِلَى
طَعَامِهِمْ وَنَهَى عَنِ الْيَمِينِ الْكَاذِبَةِ وَقَالَ إِنَّهَا تَتْرُكُ الدِّيَارَ بِلَاقِعٍ وَقَالَ مَنْ حَلَفَ بِيَمِينٍ كَاذِبَةٍ صَبْرًا لِيَقْطَعَ بِهَا مَالَ امْرِئٍ مُسْلِمٍ لَقِيَ
اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ وَهُوَ عَلَيْهِ غَضَبَانُ إِلَّا أَنْ يَتُوبَ وَيَرْجِعَ وَنَهَى عَنِ الْجُلُوسِ عَلَى مَائِدَةٍ يُشْرَبُ عَلَيْهَا الْخَمْرُ وَنَهَى أَنْ يَدْخُلَ الرَّجُلُ
حَلِيلَتَهُ إِلَى الْحَمَامِ وَقَالَ لَا يَدْخُلَنَّ أَحَدُكُمْ الْحَمَامَ إِلَّا بِمِثْرٍ وَنَهَى عَنِ الْمُحَادَثَةِ الَّتِي تَدْعُو إِلَى غَيْرِ اللَّهِ وَنَهَى عَنِ تَضْيِيقِ الْوَجْهِ
وَ نَهَى عَنِ الشُّرْبِ فِي آيَةِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَنَهَى عَنِ لُبْسِ الْحَرِيرِ وَالدِّيْبَاجِ وَالْقَزْلِ لِلرِّجَالِ فَأَمَّا لِلنِّسَاءِ فَلَا بَأْسَ وَنَهَى أَنْ يُبَاعَ
الشَّمَارُ حَتَّى يَزْهُوَ يَعْنِي يَضْفَرُ أَوْ يَحْمَرُّ وَنَهَى عَنِ الْمُحَاقَلَةِ يَعْنِي بَيْعَ التَّمْرِ بِالرُّطْبِ وَالْعِنَبِ بِالرَّيْبِ وَ مَا أَشْبَهَ ذَلِكَ وَنَهَى عَنِ بَيْعِ
النَّزْدِ وَالشُّطْرُنْجِ وَقَالَ مَنْ فَعَلَ ذَلِكَ فَهُوَ كَأَكْلِ لَحْمِ الْخَنزِيرِ وَنَهَى عَنِ بَيْعِ الْخَمْرِ وَأَنْ تُشْتَرَى الْخَمْرُ وَأَنْ تُسْقَى الْخَمْرُ وَقَالَ
ع لَعَنَ اللَّهُ الْخَمْرَ وَعَاصِرَهَا وَغَارِسَهَا وَشَارِبَهَا وَسَاقِيَهَا وَبَائِعَهَا وَمُشْتَرِبَهَا وَآكِلَ ثَمَنِهَا وَحَامِلَهَا وَالْمُحْمَوْلَةَ إِلَيْهِ وَقَالَ ع مَنْ
شَرِبَهَا لَمْ تُقْبَلْ لَهُ صَلَاةٌ أَرْبَعِينَ يَوْمًا وَإِنْ مَاتَ وَفِي بَطْنِهِ شَيْءٌ مِنْ ذَلِكَ كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ أَنْ يَسْقِيَهُ مِنْ طِينِهِ خَبَالٍ وَهُوَ صَدِيدُ
أَهْلِ النَّارِ وَ مَا يَخْرُجُ مِنْ فُرُوجِ الزَّانَةِ فَيَجْتَمِعُ ذَلِكَ فِي قُدُورِ جَهَنَّمَ فَيَشْرَبُهَا أَهْلُ النَّارِ فَيُضْفَرُ بِهِ مَا فِي بُطُونِهِمْ وَالْجُلُودُ وَنَهَى
عَنْ أَكْلِ الرِّبَا وَ شَهَادَةِ الزُّورِ وَ كِتَابَةِ الرِّبَا وَقَالَ ع إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَعَنَ آكِلَ الرِّبَا وَمُوكِلَهُ وَكَاتِبَهُ وَشَاهِدِيهِ وَنَهَى عَنِ بَيْعِ
سَلْفٍ وَنَهَى عَنِ بَيْعِ فِي بَيْعٍ وَنَهَى عَنِ بَيْعِ مَا لَيْسَ عِنْدَكَ وَنَهَى عَنِ بَيْعِ مَا لَمْ يُضْمَنْ وَنَهَى عَنِ مُصَافَحَةِ الذَّمِّيِّ وَنَهَى عَنِ
أَنْ يُنْشَدَ الشُّعْرُ أَوْ تُنْشَدَ الضَّالَّةُ فِي الْمَسْجِدِ وَنَهَى أَنْ يُسَلَّ السَّيْفُ فِي الْمَسْجِدِ وَنَهَى عَنِ ضَرْبِ وُجُوهِ الْبَهَائِمِ وَنَهَى أَنْ يَنْظُرَ
الرَّجُلُ إِلَى عَوْرَةِ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ وَقَالَ مَنْ تَأَمَّلَ عَوْرَةَ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ لَعَنَهُ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ وَنَهَى الْمَرْأَةَ أَنْ تَنْظُرَ إِلَى عَوْرَةِ الْمَرْأَةِ وَ
نَهَى أَنْ يُنْفَخَ فِي طَعَامٍ أَوْ فِي شَرَابٍ أَوْ يُنْفَخَ فِي مَوْضِعِ السُّجُودِ وَنَهَى أَنْ يُصَلِّيَ الرَّجُلُ فِي الْمَقَابِرِ وَالطُّرُقِ وَالْأَرْحِيَةِ وَالْأُدُوبِ وَ
مَرَابِضِ الْإِبِلِ وَعَلَى ظَهْرِ الْكَعْبَةِ وَنَهَى عَنِ قَتْلِ النَّحْلِ وَنَهَى عَنِ الْوَسْمِ فِي وُجُوهِ الْبَهَائِمِ وَنَهَى أَنْ يُحْلَفَ بِغَيْرِ اللَّهِ وَقَالَ مَنْ
حَلَفَ بِغَيْرِ اللَّهِ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ وَنَهَى أَنْ يُحْلَفَ الرَّجُلُ بِسُورِهِ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ وَقَالَ مَنْ حَلَفَ بِسُورِهِ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ فَعَلَيْهِ
بِكُلِّ آيَةٍ مِنْهَا يَمِينٌ فَمَنْ شَاءَ بَرَّ وَمَنْ شَاءَ فَجَرَ وَنَهَى أَنْ يَقُولَ الرَّجُلُ لِلرَّجُلِ لَأَ وَحَيَاتِكَ وَحَيَاةِ فُلَانٍ وَنَهَى أَنْ يَقْعِدَ الرَّجُلُ فِي
الْمَسْجِدِ وَهُوَ جُنْبٌ وَنَهَى عَنِ التَّعَرَّى بِاللَّيْلِ وَ النَّهَارِ وَنَهَى عَنِ الْحِجَامَةِ يَوْمَ الْأَرْبَعَاءِ وَالْجُمُعَةِ وَنَهَى عَنِ الْكَلَامِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَ
الْإِمَامُ يَخْطُبُ فَمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ فَقَدْ لَعَا وَمَنْ لَعَا فَلَا جُمُعَةَ لَهُ وَنَهَى عَنِ التَّحْتُمِ بِخَاتَمِ صُفْرٍ أَوْ حَدِيدٍ وَنَهَى أَنْ يُنْفَسَ شَيْءٌ مِنْ
الْحَيَوَانَ عَلَى الْخَاتَمِ وَنَهَى عَنِ الصَّلَاةِ فِي ثَلَاثِ سَاعَاتٍ عِنْدَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَعِنْدَ غُرُوبِهَا وَعِنْدَ اسْتِوَائِهَا وَنَهَى عَنِ صِيَامِ سِتِّتِهِ
أَيَّامَ يَوْمِ الْفِطْرِ وَيَوْمِ الشُّكِّ وَيَوْمِ النَّحْرِ وَأَيَّامِ التَّشْرِيقِ وَنَهَى أَنْ يُشْرَبَ الْمَاءُ كَرَعًا كَمَا تَشْرَبُ الْبَهَائِمُ وَقَالَ اشْرَبُوا بِأَيْدِيكُمْ
فَإِنَّهَا أَفْضَلُ وَأَوَانِيكُمْ وَنَهَى عَنِ الْبِرَاقِ فِي الْبُرِّ الَّتِي يُشْرَبُ مِنْهَا وَنَهَى أَنْ يُسْتَعْمَلَ أَحْيَرٌ حَتَّى يُعْلَمَ مَا أُجْرَتُهُ وَنَهَى عَنِ الْهَجْرَانِ
فَإِنْ كَانَ لَهَا بُيْدٌ فَاعْلَمَا لَا يَهْجُرُ أَحَاهُ أَكْثَرَ مِنْ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ فَمَنْ كَانَ مُهَاجِرًا لِأَخِيهِ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ كَانَتْ النَّارُ أَوْلَى بِهِ وَنَهَى عَنِ بَيْعِ
الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ بِالنَّسِيئَةِ وَنَهَى عَنِ بَيْعِ الذَّهَبِ بِالذَّهَبِ زِيَادَةً إِلَّا وَزَنًا بوزنٍ وَنَهَى عَنِ الْمِدْحِ وَقَالَ اخْشُوا فِي وُجُوهِ الْمَدَّاحِينَ
التُّرَابَ وَقَالَ ص مَنْ تَوَلَّى خُصُومَهُ ظَالِمًا أَوْ أَعَانَ عَلَيْهَا ثُمَّ نَزَلَ بِهِ مَلَكُ الْمَوْتِ قَالَ لَهُ أَبَشِرْ بِلَعْنَةِ اللَّهِ وَنَارِ جَهَنَّمَ وَبِسَسِ الْمَصِيرِ وَ
قَالَ مَنْ مَدَحَ سُلْطَانًا جَائِرًا وَتَخَفَّفَ وَتَضَعَّعَ لَهُ طَمَعًا فِيهِ كَمَا كَانَ قَرِينَهُ إِلَى النَّارِ وَقَالَ ص قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ وَ لَا تَرْكُنُوا إِلَى
الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ وَقَالَ ص مَنْ دَلَّ جَائِرًا عَلَى جَوْرِ كَمَا كَانَ قَرِينٌ هَامَانَ فِي جَهَنَّمَ وَمَنْ بَنَى بُنْيَانًا رِيَاءً وَ سَمِعَهُ حَمَلَهُ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ مِنَ الْأَرْضِ السَّابِعَةِ وَهُوَ نَارٌ تُسْتَعْلُ ثُمَّ يُطَوَّقُ فِي عُنُقِهِ وَيُلْقَى فِي النَّارِ فَلَا يَحْسِبُهُ شَيْءٌ مِنْهَا دُونَ فَعْرَهَا إِلَّا أَنْ يَتُوبَ قِيلَ يَا
رَسُولَ اللَّهِ ص كَيْفَ يَبْنِي رِيَاءً وَ سَمِعَهُ قَالَ يَبْنِي فَضْلًا عَلَى مَا يَكْفِيهِ اسْتِطَالَهُ مِنْهُ عَلَى جِيرَانِهِ وَ مَبَاهَاةَ لِإِخْوَانِهِ وَقَالَ ع مَنْ ظَلَمَ
أَجِيرًا أَجْرَهُ أَحْبَبَ اللَّهُ عَمَلَهُ وَ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ رِيحَ الْجَنَّةِ وَإِنْ رِيحَهَا لَتَوْجِدُ مِنْ مَسِيرِهِ حَمْسَةَ مِائَةِ عِوَامٍ وَمَنْ حَانَ جَارُهُ شَبْرًا مِنْ

الْمَأْرُضَ جَعَلَهَا اللَّهُ طَوْقًا فِي عُنُقِهِ مِنْ تُخُومِ الْأَرْضِ بَيْنَ السَّابِعِ حَتَّى يَلْقَى اللَّهَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مُطَوَّقًا إِلَّا أَنْ يُتُوبَ وَيَرْجِعَ أَلَا وَمَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ تَمَّ نَسِيَهُ مُتَعَمِّدًا لَقِيَ اللَّهَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَغْلُوبًا يُسَلِّطُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَيْهِ بِكُلِّ آيَةٍ مِنْهَا حَيَّةً تَكُونُ قَرِينَهُ إِلَى النَّارِ إِلَّا أَنْ يُغْفِرَ لَهُ وَقَالَ عَمَّنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ ثُمَّ شَرِبَ عَلَيْهِ حَرَامًا أَوْ أَثَرَ عَلَيْهِ حَبِّ الدُّنْيَا وَزِينَتِهَا اسْتَوْجَبَ عَلَيْهِ سَخَطُ اللَّهِ إِلَّا أَنْ يُتُوبَ أَلَا وَإِنَّهُ إِنْ مَاتَ عَلَى غَيْرِ تَوْبِهِ حَاجَهُ الْقُرْآنُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَلَا يُزِيلُهُ إِلَّا مَدْحُوضًا أَلَا وَمَنْ زَنَى بِامْرَأَةٍ مُسْلِمَةٍ أَوْ يَهُودِيَّةٍ أَوْ نَصْرَانِيَّةٍ أَوْ مَجُوسِيَّةٍ حُرَّهِ أَوْ أُمِّهِ ثُمَّ لَمْ يُتَّبَ وَمَاتَ مُصِرًّا عَلَيْهِ فَتَحَّ اللَّهُ لَهُ فِي قَبْرِهِ ثَلَاثِمِائَةَ بَابٍ تَخْرُجُ مِنْهُ حَيَاتٌ وَعَقَارِبُ وَثُعْبَانُ النَّارِ فَهُوَ يَحْتَرِقُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ فَإِذَا بُعِثَ مِنْ قَبْرِهِ تَأْذَى النَّاسُ مِنْ نَتْنِ رِيحِهِ فَيُعْرَفُ بِعَذَابِكَ وَبِمَا كَانَ يَعْمَلُ فِي دَارِ الدُّنْيَا حَتَّى يُؤَمَّرَ بِهِ إِلَى النَّارِ أَلَا وَ إِنْ اللَّهُ حَرَّمَ الْحَرَامَ وَحَدَّ الْحُدُودَ وَ مَا أَحَدٌ أَغْيَرَ مِنَ اللَّهِ وَ مِنْ غَيْرَتِهِ حَرَّمَ الْفَوَاحِشَ وَ نَهَى أَنْ يَطَّلَعَ الرَّجُلُ فِي بَيْتِ جَارِهِ وَقَالَ مَنْ نَظَرَ إِلَى عَوْرَةِ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ أَوْ عَوْرَةِ غَيْرِ أَهْلِهِ مُتَعَمِّدًا أَدْخَلَهُ اللَّهُ مَعَ الْمُنَافِقِينَ الَّذِينَ كَانُوا يَبْحَثُونَ عَنْ عَوْرَاتِ الْمُسْلِمِينَ وَ لَمْ يَخْرُجْ مِنَ الدُّنْيَا حَتَّى يَفْضَحَهُ اللَّهُ إِلَّا أَنْ يُتُوبَ وَقَالَ عَمَّنْ لَمْ يَرْضَ بِمَا قَسَمَهُ اللَّهُ لَهُ مِنَ الرِّزْقِ وَ بَثَّ شَكْوَاهُ وَ لَمْ يَصْبِرْ وَ لَمْ يَحْتَسِبْ لَمْ تُزَفَّعْ لَهُ حَسِينَةٌ وَ يَلْقَى اللَّهَ وَ هُوَ عَلَيْهِ غَضَبَانُ إِلَّا أَنْ يُتُوبَ وَ نَهَى أَنْ يَخْتَالَ الرَّجُلُ فِي مَشِيئِهِ وَقَالَ مَنْ لَبَسَ ثَوْبًا فَاخْتَالَ فِيهِ خَسَفَ اللَّهُ بِهِ مِنْ شَفِيرِ جَهَنَّمَ وَ كَانَ قَرِينٌ قَارُونَ لِأَنَّهُ أَوَّلُ مَنْ اخْتَالَ فَخَسَفَ اللَّهُ بِهِ وَ بِدَارِهِ الْأَرْضُ وَ مِنْ اخْتَالَ فَقَدْ نَارَعَ اللَّهُ فِي جَبْرُوتِهِ وَقَالَ صَمَنْ ظَلَمَ امْرَأَةً مَهْرَهَا فَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ زَانٍ يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَيْدِي زَوَّجْتُكَ أُمَّتِي عَلَى عَهْدِي فَلَمْ تُوفِّ بِعَهْدِي وَ ظَلَمْتَ أُمَّتِي فَيُؤَخَّذُ مِنْ حَسَنَاتِهِ فَيُدْفَعُ إِلَيْهَا بِقَدْرِ حَقِّهَا فَإِذَا لَمْ تَبْقَ لَهُ حَسَنَةٌ أَمَرَ بِهِ إِلَى النَّارِ بِنِكَتِهِ لِلْعَهْدِ إِنْ الْعَهْدُ كَانَ مَسْئُولًا وَ نَهَى صَمَنْ كَيْتْمَانَ الشَّهَادَةِ وَقَالَ مَنْ كَتَمَهَا أَطْعَمَهُ اللَّهُ لَحْمَهُ عَلَى رُءُوسِ الْخَلَائِقِ وَ هُوَ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَ لَا تَكْتُمُوا الشَّهَادَةَ وَ مَنْ يَكْتُمُهَا فَإِنَّهُ آثِمٌ قَلْبُهُ وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَمَنْ آذَى جَارَهُ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ رِيحَ الْجَنَّةِ وَ مَاوَاهُ جَهَنَّمَ وَ بِئْسَ الْمَصِيرُ وَ مَنْ ضَيَّعَ حَقَّ جَارِهِ فَلَيْسَ مِنَّا وَ مَا زَالَ جَبْرِئِيلُ عَمَّ يُوَصِّئُنِي بِالْجَارِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُورَّثُهُ وَ مَا زَالَ يُوصِينِي بِالْمَمَالِكِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيَجْعَلُ لَهْمًا وَ قَتًّا إِذَا بَلَّغُوا ذَلِكَ الْوَقْتَ أُعْتِقُوا وَ مَا زَالَ يُوصِينِي بِالسَّوَاكِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيَجْعَلُهُ فَرِيضَةً وَ مَا زَالَ يُوصِينِي بِقِيَامِ اللَّيْلِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنْ خِيَارَ أُمَّتِي لَنْ يَنَامُوا أَلَا وَ مَنْ اسْتَحْفَفَ بِفَقِيرٍ مُسْلِمٍ فَقَدْ اسْتَحْفَفَ بِحَقِّ اللَّهِ وَ اللَّهُ يَسْتَحْفِفُ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَّا أَنْ يُتُوبَ وَقَالَ صَمَنْ أَكْرَمَ فَقِيرًا مُسْلِمًا لَقِيَ اللَّهَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَ هُوَ عَنْهُ رَاضٍ وَقَالَ صَمَنْ عَرِضَتْ لَهُ فَاحِشَةٌ أَوْ شَهْوَةٌ فَاجْتَنَبَهَا مِنْ مَخَافَةِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ النَّارَ وَ آمَنَهُ مِنَ الْفَرْعِ الْكَبِيرِ وَ أَنْجَزَ لَهُ مِآءَ وَعِيدِهِ فِي كِتَابِهِ فِي قَوْلِهِ وَ لِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّتَانِ أَلَا وَ مَنْ عَرِضَتْ لَهُ دُنْيَا وَ آخِرَةٌ فَاخْتَارَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ لَقِيَ اللَّهَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَ لَيْسَتْ لَهُ حَسَنَةٌ يَتَّقِي بِهَا مِنَ النَّارِ وَ مَنْ اخْتَارَ الْآخِرَةَ عَلَى الدُّنْيَا وَ تَرَكَ الدُّنْيَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَ غَفَرَ لَهُ مَسَاوِي عَمَلِهِ وَ مَنْ مَلَأَ عَيْنَهُ مِنْ حَرَامٍ مَلَأَ اللَّهُ عَيْنَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنَ النَّارِ إِلَّا أَنْ يُتُوبَ وَيَرْجِعَ وَقَالَ صَمَنْ صَافَحَ امْرَأَةً تَحْرُمُ عَلَيْهِ فَقَدْ بَاءَ بِسَخَطِ اللَّهِ وَ مِنَ التَّرَمِّ امْرَأَةً حَرَامًا قَرْنَ فِي سِلْسِلَتِهِ نَارٍ مَعَ شَيْطَانٍ فَيُقَمِّدَانِ فِي النَّارِ وَ مَنْ عَشَّ مُسْلِمًا فِي شِرَاءٍ أَوْ بَيْعٍ فَلَيْسَ مِنَّا وَ يُحْشَرُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَعَ الْيَهُودِ لِأَنَّهُمْ أَغْشَى الْخَلْقِ لِلْمُسْلِمِينَ وَ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَمَنْ أَنْ يَمْنَعَ أَحَدًا الْمَاعُونَ وَقَالَ مَنْ مَنَعَ الْمَاعُونَ مِنْ جَارِهِ مَنَعَهُ اللَّهُ خَيْرَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَ وَكَلَهُ إِلَى نَفْسِهِ وَ مَنْ وَكَلَهُ إِلَى نَفْسِهِ فَمَا أَسْوَأَ حَالَهُ وَقَالَ صَمَنْ أَيْمَأَ امْرَأَةً آذَتْ زَوْجَهَا بِلِسَانِهَا لَمْ يَقْبَلِ اللَّهُ مِنْهَا صِرْفًا وَ لَا عِدْلًا وَ لَا حَسِينَةً مِنْ عَمَلِهَا حَتَّى تُرَضِيَهُ وَ إِنْ صِيَامَتْ نَهَارَهَا وَ قَامَتْ لَيْلَهَا وَ اعْتَقَتِ الرِّقَابَ وَ حَمَلَتْ عَلَى جِنَادِ الْخَيْلِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَ كَانَتْ أَوَّلَ مَنْ يَرُدُّ النَّارَ وَ كَذَلِكَ الرَّجُلُ إِذَا كَانَ لَهَا ظَالِمًا أَلَا وَ مَنْ لَطَمَ حَدَّ مُسْلِمٍ أَوْ وَجْهَهُ بَدَّدَ اللَّهُ عِظَامَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَ حَشَرَهُ مَغْلُوبًا حَتَّى يَدْخُلَ جَهَنَّمَ إِلَّا أَنْ يُتُوبَ وَ مَنْ بَاتَ وَ فِي قَلْبِهِ غِشٌّ لِأَخِيهِ الْمُسْلِمِ بَاتَ فِي سَخَطِ اللَّهِ وَ أَضْيَحَ كَمَا كَذَلِكَ حَتَّى يُتُوبَ وَ نَهَى عَنِ الْغِيْبَةِ وَقَالَ مَنْ اغْتَابَ امْرَأَةً مُسْلِمًا بَطَلَ صَوْمُهُ وَ نُقِضَ وَضُوءُهُ وَ جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَفُوحُ مِنْ فِيهِ رَائِحَةٌ أَنْتَنُ مِنَ الْجِيْفَةِ يَتَأَذَى بِهِ أَهْلُ الْمَوْقِفِ فَإِنْ مَيَاتَ قَبْلَ أَنْ يُتُوبَ مَاتَ مُسْتَحِلًّا لِمَا حَرَّمَ اللَّهُ وَقَالَ صَمَنْ كَطَمَ غَيْظًا وَ هُوَ قَادِرٌ عَلَى إِنْفَازِهِ وَ حَلَمَ عَنْهُ أَعْطَاهُ اللَّهُ أَجْرَ شَهِيدٍ أَلَا وَ مَنْ تَطَوَّلَ عَلَى أَخِيهِ فِي غِيْبِهِ سَمِعَهَا فِيهِ فِي مَجْلِسٍ فَرَدَّهَا عَنْهُ رَدَّ اللَّهُ عَنْهُ أَلْفَ بَابٍ مِنَ الشُّؤْمِ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ

فَإِنْ هُوَ لَمْ يَزِدْهَا وَهُوَ قَادِرٌ عَلَى رَدِّهَا كَانَ عَلَيْهِ كَوَازِرٌ مِّنْ عِتَابِهِ سَبْعِينَ مَرَّةً وَنَهَى رَسُولُ اللَّهِ ص عَنِ الْخِيَانَةِ وَقَالَ مَنْ خَانَ أَمَانَةَ
فِي الدُّنْيَا وَلَمْ يَزِدْهَا إِلَى أَهْلِهَا ثُمَّ أَدْرَكَهُ الْمَوْتُ مَاتَ عَلَى غَيْرِ مِلَّتِي وَيَلْقَى اللَّهَ وَهُوَ عَلَيْهِ غَضَبَانُ وَقَالَ ص مَنْ شَهِدَ شَهَادَةَ
زُورٍ عَلَى أَحَدٍ مِنَ النَّاسِ عُلِقَ بِلِسَانِهِ مَعَ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ وَمَنِ اشْتَرَى خِيَانَةً وَهُوَ يَغْلَمُ فَهُوَ كَالَّذِي خَانَهَا وَ
مَنْ حَبَسَ عَنِ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ شَيْئًا مِنْ حَقِّهِ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ بَرَكَهَ الرِّزْقِ إِلَّا أَنْ يَتُوبَ أَلَا وَمَنْ سَمِعَ فَاحِشَةً فَأَفْشَاهَا فَهُوَ كَالَّذِي أَتَاهَا وَ
مَنْ اِحْتِيَاجَ إِلَيْهِ أَخُوهُ الْمُسْلِمُ فِي قَرْضٍ وَهُوَ يَقْدِرُ عَلَيْهِ فَلَمْ يَفْعَلْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ رِيحَ الْجَنَّةِ أَلَا وَمَنْ صَبَرَ عَلَى خُلُقِ امْرَأَةٍ سَيِّئَةٍ
الْخُلُقِ وَاحْتَسَبَ فِي ذَلِكَ الْأَجْرَ أَعْطَاهُ اللَّهُ ثَوَابَ الشَّاكِرِينَ فِي الْآخِرَةِ أَلَا وَأَيُّمَا امْرَأَةٍ لَمْ تَزُقْ بِرُؤُوسِهَا وَحَمَلَتْهُ عَلَى مَا لَا يَقْدِرُ
عَلَيْهِ وَمَا لَا يُطِيقُ لَمْ تُقْبَلْ مِنْهَا حَسَنَةٌ وَتَلْقَى اللَّهَ وَهُوَ عَلَيْهَا غَضَبَانُ أَلَا وَمَنْ أَكْرَمَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ فَإِنَّمَا يُكْرِمُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ وَنَهَى
رَسُولُ اللَّهِ ص أَنْ يُؤَمَّ الرَّجُلُ قَوْمًا إِلَّا بِإِذْنِهِمْ وَقَالَ مَنْ أَمَّ قَوْمًا بِإِذْنِهِمْ وَهُمْ بِهِ رَاضُونَ فَاقْتَصِدْ بِهِمْ فِي حُضُورِهِ وَ أَحْسَنَ صِلَاتَهُ
بِقِيَامِهِ وَقِرَاءَتِهِ وَرُكُوعِهِ وَسُجُودِهِ وَقَعُودِهِ فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِ الْقَوْمِ وَلَا يُنْقِصُ مِنْ أَجُورِهِمْ شَيْءٌ أَلَا وَمَنْ أَمَّ قَوْمًا بِأَمْرِهِمْ ثُمَّ لَمْ يُيَمِّمْ
بِهِمُ الصَّلَاةَ وَلَمْ يُحْسِنْ فِي رُكُوعِهِ وَسُجُودِهِ وَخُشُوعِهِ وَقِرَاءَتِهِ رُدَّتْ عَلَيْهِ صَلَاتُهُ وَلَمْ تَجَاوِزْ تَرْفُوقَهُ وَكَانَتْ مَنْزِلَتُهُ كَمَنْزِلَةِ إِمَامٍ
جَائِرٍ مُعْتَدٍ لَمْ يُضْمَلْخَ إِلَى رَعِيَّتِهِ وَلَمْ يَقُمْ فِيهِمْ بِحَقٍّ وَلَا قَامَ فِيهِمْ بِأَمْرٍ وَقَالَ ص مَنْ مَشَى إِلَى ذِي قَرَابَةٍ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ لِيَصِلَ رَحِمَهُ
أَعْطَاهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ أَجْرَ مَائَةِ شَهِيدٍ وَ لَهُ بِكُلِّ خَطْوَةٍ أَرْبَعُونَ أَلْفَ حَسَنَةٍ وَيُمْحَى عَنْهُ أَرْبَعُونَ أَلْفَ سَيِّئَةٍ وَيُرْفَعُ لَهُ مِنَ الدَّرَجَاتِ
مِثْلُ ذَلِكَ وَكَانَمَا عَبْدَ اللَّهِ مِائَةَ سِنِينَ صَابِرًا مُحْتَسِبًا وَمَنْ كَفَى ضَرِيرًا حَاجَةً مِنْ حَوَائِجِ الدُّنْيَا وَمَشَى لَهُ فِيهَا حَتَّى يَقْضِيَ اللَّهُ لَهُ
حَاجَتَهُ أَعْطَاهُ اللَّهُ بَرَاءَةً مِنَ النَّفَاقِ وَ بَرَاءَةً مِنَ النَّارِ وَقَضَى لَهُ سَبْعِينَ حَاجَةً مِنَ حَوَائِجِ الدُّنْيَا وَلَا يَزَالُ يَخُوضُ فِي رَحْمَةِ اللَّهِ عَزَّ وَ
جَلَّ حَتَّى يَزْجَعَ وَمَنْ مَرِضَ يَوْمًا وَلَيْلَةً فَلَمْ يَشْكُكْ إِلَى عَوَادِهِ بَعَثَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَعَ خَلِيلِهِ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلِ الرَّحْمَنِ حَتَّى يَجُوزَ
الصُّرَاطَ كَالْبُرْقِ اللَّامِعِ وَمَنْ سَعَى لِمَرِيضٍ فِي حَاجَتِهِ قَضَاهَا أَوْ لَمْ يَقْضِهَا خَرَجَ مِنْ ذُنُوبِهِ كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ
بِأَبِي أَنْتَ وَ أُمِّي يَا رَسُولَ اللَّهِ ص فَإِذَا كَانَ الْمَرِيضُ مِنْ أَهْلِ بَيْتِهِ أَوْ لَيْسَ ذَلِكَ أَعْظَمَ أَجْرًا إِذَا سَعَى فِي حَاجَتِهِ أَهْلُ بَيْتِهِ قَالَ نَعَمْ
أَلَا وَمَنْ فَرَّجَ عَنْ مُؤْمِنٍ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ الدُّنْيَا فَرَّجَ اللَّهُ عَنْهُ اثْنَتَيْنِ وَ سَبْعِينَ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ الْآخِرَةِ وَ اثْنَتَيْنِ وَ سَبْعِينَ كُرْبَةً مِنْ
كُرْبِ الدُّنْيَا أَهْوَنُهَا الْمَغْصُ قَالَ وَمَنْ مَطَّلَ عَلَى ذِي حَقٍّ حَقَّهُ وَهُوَ يَقْدِرُ عَلَى آدَاءِ حَقِّهِ فَعَلَيْهِ كُلُّ يَوْمٍ خَطِيئَةٌ عَشْرًا أَلَا وَمَنْ عَلَّقَ
سَوْطًا بَيْنَ يَدَيْ سُلْطَانٍ جَائِرٍ جَعَلَ اللَّهُ ذَلِكَ السَّوْطَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثُعْبَانًا مِنَ النَّارِ طَوَّلَهُ سَبْعُونَ ذِرَاعًا يُسَلِّطُ عَلَيْهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ وَ بِنَسِ
الْمَصِيرِ وَمَنْ اضْطَمَعَ إِلَى أَخِيهِ مَعْرُوفًا فَاثْمَنَّ بِهِ أَحْبَطَ اللَّهُ عَلَيْهِ عَمَلَهُ وَ ثَبَّتَ وَزَرَهُ وَ لَمْ يَشْكُرْ لَهُ سَعْيَهُ ثُمَّ قَالَ ص يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَ
جَلَّ حَرَّمْتُ الْجَنَّةَ عَلَى الْمَنَّانِ وَ الْبَخِيلِ وَ الْقَنَاتِ وَ هُوَ النَّمَامُ أَلَا وَمَنْ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ فَلَهُ بِوِزْنِ كُلِّ دَرَاهِمٍ مِثْلُ جَبَلٍ أُحُدٍ مِنْ نَعِيمِ
الْجَنَّةِ وَمَنْ مَشَى بِصِدْقِهِ إِلَى مُحْتَاجٍ كَانَ لَهُ كَأَجْرِ صَاحِبِهَا مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْقُصَ مِنْ أَجْرِهِ شَيْءٌ وَمَنْ صَلَّى عَلَى مَيِّتٍ صَلَّى عَلَيْهِ
سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ وَ عَفَرَ اللَّهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ فَإِنْ أَقَامَ حَتَّى يُدْفَنَ وَ يُحْتَى عَلَيْهِ التُّرَابُ كَانَ لَهُ بِكُلِّ قَدَمٍ نَقَلَهَا قِيرَاطٌ مِنَ الْأَجْرِ
وَ الْقِيرَاطُ مِثْلُ جَبَلِ أُحُدٍ أَلَا وَمَنْ ذَرَفَتْ عَيْنَاهُ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ كَانَ لَهُ بِكُلِّ قَطْرَةٍ قَطْرَةٌ مِنْ دُمُوعِهِ قَصِيرٌ فِي الْجَنَّةِ مُكَلَّمًا بِالْأُذُنِ وَ
الْجُوهَرِ فِيهِ مِائَةُ عَيْنٍ رَأَتْ وَ لَا أُذُنٌ سَمِعَتْ وَ لَا خَطَرَ عَلَى قَلْبٍ بَشَرٍ أَلَا وَمَنْ مَشَى إِلَى مَسْجِدٍ يَطْلُبُ فِيهِ الْجَمَاعَةَ كَانَ لَهُ بِكُلِّ
خَطْوَةٍ سَبْعُونَ أَلْفَ حَسَنَةٍ وَ يُرْفَعُ لَهُ مِنَ الدَّرَجَاتِ مِثْلُ ذَلِكَ وَ إِنْ مَاتَ وَهُوَ عَلَى ذَلِكَ وَكَلَّ اللَّهُ بِهِ سَبْعِينَ أَلْفَ مَلَكٍ يَعُودُونَهُ
فِي قَبْرِهِ وَ يُؤَنِّسُونَهُ فِي وَحْدَانَتِهِ وَ يَسْتَتَفِرُّونَ لَهُ حَتَّى يُبْعَثَ أَلَا وَمَنْ أَذَّنَ مُحْتَسِبًا يُرِيدُ بِذَلِكَ وَجَهَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ أَعْطَاهُ اللَّهُ ثَوَابَ
أَرْبَعِينَ أَلْفَ شَهِيدٍ وَ أَرْبَعِينَ أَلْفَ صِدْقٍ وَ يُدْخَلُ فِي شَفَاعَتِهِ أَرْبَعِينَ أَلْفَ مُسَيِّئٍ مِنْ أُمَّتِي إِلَى الْجَنَّةِ أَلَا وَ إِنْ الْمُؤَدَّنُ إِذَا قَالَ
أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ صَلَّى عَلَيْهِ تَسْبِعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ وَ اسْتَتَفِرُّوا لَهُ وَ كَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي ظِلِّ الْعَرْشِ حَتَّى يَفْرُغَ اللَّهُ مِنْ حِسَابِ
الْخَلَائِقِ وَ يَكْتُبُ ثَوَابَ قَوْلِهِ أَشْهَدُ أَنْ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ أَرْبَعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ وَ مَنْ حَافِظَ عَلَى الصَّفِّ الْمَأْوُولِ وَ التَّكْبِيرِ الْأُولَى لَا
يُؤَدِّي مُسَلِّمًا أَعْطَاهُ اللَّهُ مِنَ الْأَجْرِ مَا يُعْطَى الْمُؤَدَّنُونَ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ أَلَا وَمَنْ تَوَلَّى عِرَافَةَ قَوْمٍ حَبَسَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ عَلَى شَفِيرِ

جَهَنَّمَ بِكُلِّ يَوْمٍ أَلْفَ سَنَةٍ وَ حُسْرَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَ يَدَاهُ مَغْلُوبَتَانِ إِلَى عُنُقِهِ فَإِنْ كَانَ قَامَ فِيهِمْ بِأَمْرِ اللَّهِ أَطْلَقَهُ اللَّهُ وَ إِنْ كَانَ ظَالِمًا هُوِيَ
بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ وَ بَشَسَ الْمَصِيرَ وَ قَالَ ص لَا تَحْقَرُوا شَيْئًا مِنَ الشَّرِّ وَ إِنْ صَغُرَ فِي أَعْيُنِكُمْ وَ لَا تَسْتَكْبِرُوا الْخَيْرَ وَ إِنْ كَثُرَ فِي أَعْيُنِكُمْ
فَإِنَّهُ لَا كَبِيرَ مَعَ الْإِسْتِغْفَارِ وَ لَا صَغِيرَ مَعَ الْإِضْرَارِ لِي، [الأمالي للصدوق] عَنْ حَمْرَةَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْعَلَوِيِّ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ
عِيْسَى الْأَبْهَرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زَكَرِيَّا الْجَوْهَرِيِّ الْعَلَابِيِّ عَنْ شُعَيْبِ بْنِ وَاقِدٍ عَنْ الْحَسَنِ بْنِ زَيْدٍ عَنِ الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ
أَبِيهِ عَنْ آيَاتِهِ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع قَالَ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ص عَنِ الْأَكْلِ عَلَى الْجَنَابَةِ وَ قَالَ إِنَّهُ يُورِثُ الْفَقْرَ وَ نَهَى عَنْ تَقْلِيمِ الْأَطْفَارِ
بِالْأَسْنَانِ وَ عَنِ السُّوَاكِ فِي الْحَمَامِ وَ التَّنْحُحِ فِي الْمَسَاجِدِ وَ نَهَى عَنْ أَكْلِ سُورِ الْفَارَةِ وَ قَالَ لَا تَجْعَلُوا الْمَسَاجِدَ طُرُقًا حَتَّى تُصَلُّوا
فِيهَا رَكَعَتَيْنِ وَ نَهَى أَنْ يُبُولَ أَحَدٌ تَحْتَ شَجَرِهِ مُشْمَرَهُ أَوْ عَلَى قَارِعِهِ الطَّرِيقِ وَ نَهَى أَنْ يَأْكُلَ الْإِنْسَانُ بِشِمَالِهِ وَ أَنْ يَأْكُلَ وَ هُوَ مُتَكَبِّرٌ
وَ نَهَى أَنْ تُجَصَّصَ الْمَقَابِرُ وَ تُصَلَّى فِيهَا وَ قَالَ إِذَا اغْتَسَلَ أَحَدُكُمْ فِي فِضَاءٍ مِنَ الْأَرْضِ فَلْيُحَازِذْ عَلَى عَوْرَتِهِ وَ لَا يَشْرَبَنَّ أَحَدُكُمْ
الْمَاءَ مِنْ عِنْدِ عَزْوِهِ الْإِنَاءِ فَإِنَّهُ مُجْتَمِعُ الْوَسِيخِ وَ نَهَى أَنْ يُبُولَ أَحَدٌ فِي الْمَاءِ الرَّائِدِ فَإِنَّهُ مِنْهُ يَكُونُ ذَهَابُ الْعَقْلِ وَ نَهَى أَنْ يَمْسِيَ
الرَّجُلُ فِي فُودٍ نَعْلٍ أَوْ يَتَنَعَلَ وَ هُوَ قَائِمٌ وَ نَهَى أَنْ يُبُولَ الرَّجُلُ وَ فَرْجُهُ بَادٍ لِلشَّمْسِ أَوْ لِلْقَمَرِ وَ قَالَ إِذَا دَخَلْتُمْ الْغَائِطَ فَتَجَنَّبُوا الْقِبْلَةَ وَ
نَهَى عَنِ الرِّزَةِ عِنْدَ الْمُصْطَبِ وَ نَهَى عَنِ التَّيَاحِ وَ الْإِسْتِمَاعِ إِلَيْهَا وَ نَهَى عَنِ اتِّبَاعِ النِّسَاءِ الْجَنَائِزِ وَ نَهَى أَنْ يُمْحَى شَيْءٌ مِنْ كِتَابِ
اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ بِالْبُرَاقِ أَوْ يُكْتَبَ مِنْهُ وَ نَهَى أَنْ يَكْذِبَ الرَّجُلُ فِي رُؤْيَاهُ مُتَعَمِّدًا وَ قَالَ يُكَلِّفُهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَنْ يَعْقِدَ شَعِيرَةً وَ مَا هُوَ
بِعَاقِبِهَا وَ نَهَى عَنِ التَّصَاوِيرِ وَ قَالَ مَنْ صَوَّرَ صُورَةَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَنْ يَنْفَخَ فِيهَا وَ لَيْسَ بِنَافِثٍ وَ نَهَى أَنْ يُحْرَقَ شَيْءٌ مِنْ
الْحَيَوَانَاتِ بِالنَّارِ وَ نَهَى عَنْ سَبِّ الدِّيَكِ وَ قَالَ إِنَّهُ يُوقِظُ لِلصَّلَاةِ وَ نَهَى أَنْ يَدْخُلَ الرَّجُلُ فِي سَوْمٍ أَحْيَاهُ الْمُسْلِمَ وَ نَهَى أَنْ يُكْتَبَرَ الْكَلَامُ
عِنْدَ الْمُجَامَعَةِ وَ قَالَ مِنْهُ يَكُونُ خَرَسُ الْوَالِدِ وَ قَالَ لَا تُبَيِّنُوا الْقَمَامَةَ فِي بُيُوتِكُمْ وَ أَخْرِجُوهَا نَهَارًا فَإِنَّهَا مَقْعَدُ الشَّيْطَانِ وَ قَالَ لَا يَبِيْتَنَّ
أَحَدٌ وَ يَدُهُ غَيْرُهُ فَإِنْ فَعَلَ فَاصَابَهُ لَمَمُ الشَّيْطَانِ فَلَا يُلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ وَ نَهَى أَنْ يَسْتَنْجِيَ الرَّجُلُ بِالرُّوثِ وَ نَهَى أَنْ تَخْرُجَ الْمَرْأَةُ مِنْ
بَيْتِهَا بِغَيْرِ إِذْنِ زَوْجِهَا فَإِنْ خَرَجَتْ لَعْنَتْهَا كُلُّ مَلَكٍ فِي السَّمَاءِ وَ كُلُّ شَيْءٍ تَمُرُّ عَلَيْهِ مِنَ الْجِنِّ وَ الْإِنْسِ حَتَّى تَرْجِعَ إِلَى بَيْتِهَا وَ نَهَى
أَنْ تَتَزَيَّنَ الْمَرْأَةُ لِغَيْرِ زَوْجِهَا فَإِنْ فَعَلَتْ كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ أَنْ يُحْرِقَهُ بِالنَّارِ وَ نَهَى أَنْ تَتَكَلَّمَ الْمَرْأَةُ عِنْدَ غَيْرِ زَوْجِهَا وَ غَيْرِ
ذِي مَحْرَمٍ مِنْهَا أَكْثَرَ مِنْ خَمْسِ كَلِمَاتٍ مِمَّا لَا بُدَّ لَهَا مِنْهُ وَ نَهَى أَنْ تُبَاشِرَ الْمَرْأَةُ الْمَرْأَةَ لَيْسَ بَيْنَهُمَا ثَوْبٌ وَ نَهَى أَنْ تُحَدِّثَ الْمَرْأَةُ
الْمَرْأَةَ بِمَا تَخْلُو بِهِ مَعَ زَوْجِهَا وَ نَهَى أَنْ يُجَامِعَ الرَّجُلُ أَهْلَهُ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ وَ عَلَى ظَهْرِ طَرِيقِ عَامِرٍ فَمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ وَ
الْمَلَائِكَةِ وَ النَّاسِ أَجْمَعِينَ وَ نَهَى أَنْ يَقُولَ الرَّجُلُ لِلرَّجُلِ زَوْجِي أَخْتِكَ حَتَّى أُرْوَجَكَ أَخْتِي وَ نَهَى إِنْثَانِ الْعَرَّافِ وَ قَالَ مَنْ أَتَاهُ
وَ صَدَقَهُ فَقَدْ بَرَّئَ مِمَّا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ ص وَ نَهَى عَنِ اللَّعِبِ بِالزُّرْدِ وَ الشُّطْرُنِجِ وَ الْكُوبَةِ وَ الْعُرْطَبَةِ وَ هِيَ الطُّشْبُورُ وَ الْعُودُ يَعْنِي
الطُّبْلَ وَ نَهَى عَنِ الْعِيْبَةِ وَ الْإِسْتِمَاعِ إِلَيْهَا وَ نَهَى عَنِ النَّمِيمَةِ وَ الْإِسْتِمَاعِ إِلَيْهَا وَ قَالَ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ قَتَاتٌ يَعْنِي نَمَامًا وَ نَهَى عَنْ إِجَابَةِ
الْفَاسِقِينَ إِلَى طَعَامِهِمْ وَ نَهَى عَنِ الَّتِيْمِينِ الْكَاذِبَةِ وَ قَالَ إِنَّهَا تَتْرُكُ الدِّيَارَ بِلَاقِعٍ وَ قَالَ مَنْ حَلَفَ بِيَمِينٍ كَاذِبَةٍ صَبْرًا لِيَقْطَعَ بِهَا مَالَ
أَمْرِي مُسْلِمٍ لَقِيَ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ وَ هُوَ عَلَيْهِ غَضَبَانُ إِلَّا أَنْ يَتُوبَ وَ يَرْجِعَ وَ نَهَى عَنِ الْجُلُوسِ عَلَى مَائِدَةٍ يُشْرَبُ عَلَيْهَا الْخَمْرُ وَ نَهَى
أَنْ يَدْخُلَ الرَّجُلُ حَلِيَّتَهُ إِلَى الْحَمَامِ وَ قَالَ لَا يَدْخُلَنَّ أَحَدُكُمْ الْحَمَامَ إِلَّا بِمِثْرَةٍ وَ نَهَى عَنِ الْمُحَادَثَةِ الَّتِي تَدْعُو إِلَى غَيْرِ اللَّهِ وَ نَهَى
عَنْ تَضْيِيقِ الْوَجْهِ وَ نَهَى عَنِ الشُّرْبِ فِي آتِيَةِ الذَّهَبِ وَ الْفِضَّةِ وَ نَهَى عَنِ لُبْسِ الْحَرِيرِ وَ الدِّيَبَاجِ وَ الْقَزِّ لِلرِّجَالِ فَأَمَّا لِلنِّسَاءِ فَلَا بَأْسَ
وَ نَهَى أَنْ يُبَاعَ التَّمَارُ حَتَّى يَزْهُوَ يَعْنِي يَصْفَرُّ أَوْ يَحْمَرُّ وَ نَهَى عَنِ الْمُحَاقَلَةِ يَعْنِي بَيْعَ التَّمْرِ بِالرُّطْبِ وَ الْعِنَبِ بِالرَّيْبِ وَ مَا أَشْبَهَ ذَلِكَ
وَ نَهَى عَنِ بَيْعِ النَّزْدِ وَ الشُّطْرُنِجِ وَ قَالَ مَنْ فَعَلَ ذَلِكَ فَهُوَ كَأَكْلِ لَحْمِ الْخَنزِيرِ وَ نَهَى عَنِ بَيْعِ الْخَمْرِ وَ أَنْ تُشْتَرَى الْخَمْرُ وَ أَنْ تُسْقَى
الْخَمْرُ وَ قَالَ ع لَعَنَ اللَّهُ الْخَمْرَ وَ عَاصِرَهَا وَ غَارِسَهَا وَ شَارِبَهَا وَ سَاقِيَهَا وَ بَائِعَهَا وَ مُشْتَرِبَهَا وَ آكِلَ ثَمَرِهَا وَ حَامِلَهَا وَ الْمُحْمُولَةَ إِلَيْهِ وَ
قَالَ ع مَنْ شَرِبَهَا لَمْ تُقْبَلْ لَهُ صَلَاةٌ أَرْبَعِينَ يَوْمًا وَ إِنْ مَاتَ وَ فِي بَطْنِهِ شَيْءٌ مِنْ ذَلِكَ كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ أَنْ يَسْقِيَهُ مِنْ طِينِهِ حَبَالٍ وَ
هُوَ صَدِيدٌ أَهْلِلِ النَّارِ وَ مَا يَخْرُجُ مِنْ فُرُوجِ الزُّنَاهِ فَيَجْتَمِعُ ذَلِكَ فِي قُدُورِ جَهَنَّمَ فَيَشْرَبُهَا أَهْلُ النَّارِ فَيُضِيهَرُّ بِهِ مَا فِي بُطُونِهِمْ وَ

الْجُلُودَ وَنَهَى عَنْ أَكْلِ الرِّبَا وَشَهَادَةِ الزُّورِ وَكِتَابَةِ الرِّبَا وَقَالَ ع إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَعَنَ آكِلَ الرِّبَا وَمُوكَلَّهُ وَكَاتِبَهُ وَشَاهِدِيهِ وَ
نَهَى عَنْ بَيْعِ وَسَيْلَفٍ وَنَهَى عَنْ بَيْعِ عِنْدَكَ وَنَهَى عَنْ بَيْعِ مَا لَمْ يُضْمَنْ وَنَهَى عَنْ مُصِيفَةِ
الدَّمِيِّ وَنَهَى عَنْ أَنْ يُشَدَّ الشُّعْرُ أَوْ تُشَدَّ الضَّالَّةُ فِي الْمَسْجِدِ وَنَهَى أَنْ يُسَلَّ السَّيْفُ فِي الْمَسْجِدِ وَنَهَى عَنْ ضَرْبِ وَجْهِ الْبَهَائِمِ
وَ نَهَى أَنْ يَنْظُرَ الرَّجُلُ إِلَى عَوْرَةِ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ وَقَالَ مَنْ تَأَمَّلَ عَوْرَةَ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ لَعَنَهُ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ وَنَهَى الْمَرْأَةَ أَنْ تَنْظُرَ
إِلَى عَوْرَةِ الْمَرْأَةِ وَنَهَى أَنْ يُفْنَخَ فِي طَعَامٍ أَوْ فِي شَرَابٍ أَوْ يُفْنَخَ فِي مَوْضِعِ السُّجُودِ وَنَهَى أَنْ يُصَلِّيَ الرَّجُلُ فِي الْمَقَابِرِ وَ الطُّرُقِ وَ
الْمَارِجِيهِ وَالْمَأْدُويَةِ وَ مَرَابِضِ الْإِبِلِ وَ عَلَى ظَهْرِ الْكَعْبَةِ وَ نَهَى عَنْ قَتْلِ النَّحْلِ وَ نَهَى عَنِ الوَسْمِ فِي وَجْهِ الْبَهَائِمِ وَ نَهَى أَنْ يُخَلَّفَ
بِغَيْرِ اللَّهِ وَقَالَ مَنْ حَلَفَ بِغَيْرِ اللَّهِ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ وَ نَهَى أَنْ يُخَلَّفَ الرَّجُلُ بِسُورِهِ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ وَقَالَ مَنْ حَلَفَ بِسُورِهِ
مِنْ كِتَابِ اللَّهِ فَعَلَيْهِ بِكُلِّ آيَةٍ مِنْهَا يَمِينٌ فَمَنْ شَاءَ بَرَّ وَ مَنْ شَاءَ فَجَرَ وَ نَهَى أَنْ يَقُولَ الرَّجُلُ لِلرَّجُلِ لَأَ وَ حَيَاتِكَ وَ حَيَاهِ فَلَانَ وَ نَهَى
أَنْ يَقْعِدَ الرَّجُلُ فِي الْمَسْجِدِ وَ هُوَ جُنْبٌ وَ نَهَى عَنِ التَّعْرَى بِاللَّيْلِ وَ النَّهَارِ وَ نَهَى عَنِ الْحِجَامَةِ يَوْمَ الْأَرْبَعَاءِ وَ الْجُمُعَةِ وَ نَهَى عَنِ
الْكَلَامِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَ الْإِمَامُ يُخَطِّبُ فَمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ فَقَدْ لَغَا وَ مَنْ لَغَا فَلَا جُمُعَةَ لَهُ وَ نَهَى عَنِ التَّخْتُمِ بِخَاتَمِ صُفْرٍ أَوْ حديدٍ وَ نَهَى
أَنْ يُنْقَشَ شَيْءٌ مِنَ الْحَيَوَانِ عَلَى الْخَاتَمِ وَ نَهَى عَنِ الصَّلَاةِ فِي ثَلَاثِ سَاعَاتٍ عِنْدَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَ عِنْدَ غُرُوبِهَا وَ عِنْدَ اسْتِوَائِهَا وَ
نَهَى عَنِ صَيَامِ سِتَّةِ أَيَّامٍ يَوْمَ الْفِطْرِ وَ يَوْمَ الشُّكِّ وَ يَوْمَ النَّحْرِ وَ أَيَّامِ التَّشْرِيقِ وَ نَهَى أَنْ يُشْرَبَ الْمَاءُ كَرَعًا كَمَا تُشْرَبُ الْبَهَائِمُ وَقَالَ
اشْرَبُوا بِأَيْدِيكُمْ فَإِنَّهَا أَفْضَلُ وَأَوْنِيكُمْ وَ نَهَى عَنِ الْبِرَاقِ فِي الْبِئْرِ الَّتِي يُشْرَبُ مِنْهَا وَ نَهَى أَنْ يُسَيِّعَ أَجِيرٌ حَتَّى يُعْلَمَ مَا أُجْرَتُهُ وَ
نَهَى عَنِ الْهَجْرَانِ فَإِنْ كَانَ لَا بُدَّ فَاعِلًا لَا يَهْجُرُ أَحَاهُ أَكْثَرَ مِنْ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ فَمَنْ كَانَ مُهَاجِرًا لِأَخِيهِ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ كَانَتْ النَّارُ أَوْلَى بِهِ
وَ نَهَى عَنِ بَيْعِ الذَّهَبِ وَ الْفِضَّةِ بِالنَّسِيئَةِ وَ نَهَى عَنِ بَيْعِ الذَّهَبِ بِالذَّهَبِ زِيَادَةً إِلَّا وَزْنًا بِوَزْنٍ وَ نَهَى عَنِ الْمِدْحِ وَقَالَ اخْشَا فِي
وَجْهِ الْمَدَّاحِينَ التُّرَابِ وَقَالَ ص مَنْ تَوَلَّى خُصُومَهُ ظَالِمًا أَوْ أَعَانَ عَلَيْهَا ثُمَّ نَزَلَ بِهِ مَلَكُ الْمَوْتِ قَالَ لَهُ أَبَيْتُ بِلَعْنَةِ اللَّهِ وَ نَارِ جَهَنَّمَ
وَ بَسَسَ الْمَصِيرُ وَقَالَ مَنْ مَدَحَ سُلْطَانًا جَائِرًا وَ تَخَفَّ وَ تَضَعَّعَ لَهُ طَمَعًا فِيهِ كَانَ قَرِينَهُ إِلَى النَّارِ وَقَالَ ص قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ وَ لَا
تَزْكُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَمَتَّسِكُمْ النَّارُ وَقَالَ ص مَنْ دَلَّ جَائِرًا عَلَى جَوْرِ كَانَ قَرِينًا فِي جَهَنَّمَ وَ مَنْ بَنَى بُيْتَانًا رِيَاءً وَ سُمِعَتْ
حَمَلُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنَ الْمَارِضِ السَّابِعِ وَ هُوَ نَارٌ تَشْتَعِلُ ثُمَّ يُطَوَّقُ فِي عُنُقِهِ وَ يُلْقَى فِي النَّارِ فَلَا يَحْبِسُهُ شَيْءٌ مِنْهَا دُونَ قَعْرِهَا إِلَّا أَنْ
يَتُوبَ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ص كَيْفَ يَفِينِي رَبِّي رِيَاءً وَ سُمِعَتْ قَالَ يَفِينِي فَضْلًا عَلَى مَا يَكْفِيهِ اسْتِطَالَهُ مِنْهُ عَلَى جِيرَانِهِ وَ مُبَاهَاةَ لِإِخْوَانِهِ وَقَالَ
ع مَنْ ظَلَمَ أَجِيرًا أَجْرَهُ أَحْبَبَ اللَّهُ عَمَلَهُ وَ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ رِيحَ الْجَنَّةِ وَ إِنْ رِيحَهَا لَتَوَجِدُ مِنْ مَسِيرِهِ خَمْسَةَ مِائَةِ عَامٍ وَ مَنْ خَانَ جَارَهُ
شَيْرًا مِنَ الْمَارِضِ جَعَلَهَا اللَّهُ طَوْقًا فِي عُنُقِهِ مِنْ تُحُومِ الْأَرْضِينَ السَّابِعِ حَتَّى يَلْقَى اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَطُوقًا إِلَّا أَنْ يَتُوبَ وَ يَرْجِعَ أَلَا وَ
مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ ثُمَّ نَسِيَهُ مُتَعَمِّدًا لَقِيَ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَغْلُوبًا يُسَلِّطُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَيْهِ بِكُلِّ آيَةٍ مِنْهَا حَيَّةٌ تَكُونُ قَرِينَهُ إِلَى النَّارِ إِلَّا
أَنْ يُغْفَرَ لَهُ وَقَالَ ع مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ ثُمَّ شَرِبَ عَلَيْهِ حَرَامًا أَوْ آثَرَ عَلَيْهِ حَبَّ الدُّنْيَا وَ زِينَتَهَا اسْتَوْجَبَ عَلَيْهِ سَخَطُ اللَّهِ إِلَّا أَنْ يَتُوبَ أَلَا وَ
إِنَّهُ إِنْ مَاتَ عَلَى غَيْرِ تَوْبَةٍ حَرَّمَ الْقُرْآنَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَلَا يُزِيلُهُ إِلَّا مِدْحُوضًا أَلَا وَ مَنْ زَنَى بِأَمْرَاهِ مُسْلِمَةٍ أَوْ يَهُودِيَةٍ أَوْ نَصْرَانِيَةٍ أَوْ
مَجُوسِيَّةٍ حُرِّهُ أَوْ أُمِّهِ ثُمَّ لَمْ يَتُبْ وَ مَاتَ مُصْرًا عَلَيْهِ فَتِيحَ اللَّهُ لَهُ فِي قَبْرِهِ ثَلَاثِمِائَةَ بَابٍ تَخْرُجُ مِنْهُ حَيَاتٌ وَ عَقَارِبُ وَ تُعْبَأُ النَّارُ فَهُوَ
يَحْتَرِقُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ فَإِذَا بُعِثَ مِنْ قَبْرِهِ تَأَذَى النَّاسُ مِنْ نَشْنِ رِيحِهِ فَيَعْرِفُ بِمَذَلِكِ وَ بِمَا كَانَ يَعْمَلُ فِي دَارِ الدُّنْيَا حَتَّى يُؤْمَرَ بِهِ
إِلَى النَّارِ أَلَا وَ إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ الْحَرَامَ وَ حَدَّ الْحُدُودَ وَ مَا أَحَدٌ أُغْيِرَ مِنَ اللَّهِ وَ مَنْ غَيَّرَتْهُ حَرَمَ الْفَوَاحِشِ وَ نَهَى أَنْ يَطَّلِعَ الرَّجُلُ فِي بَيْتِ
خِيَارِهِ وَقَالَ مَنْ نَظَرَ إِلَى عَوْرَةِ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ أَوْ عَوْرَةِ غَيْرِ أَهْلِهِ مُتَعَمِّدًا أَذْخَلَهُ اللَّهُ مَعَ الْمُنَافِقِينَ الَّذِينَ كَانُوا يَبْحَثُونَ عَنْ عَوْرَاتِ
الْمُسْلِمِينَ وَ لَمْ يَخْرُجْ مِنَ الدُّنْيَا حَتَّى يَفْضَحَهُ اللَّهُ إِلَّا أَنْ يَتُوبَ وَقَالَ ع وَ مَنْ لَمْ يَرْضَ بِمَا قَسَمَهُ اللَّهُ لَهُ مِنَ الرِّزْقِ وَ بَثَّ شَكْوَاهُ وَ
لَمْ يَضْبِرْ وَ لَمْ يَحْتَسِبْ لَمْ تُرْفَعْ لَهُ حَسَنَةٌ وَ يَلْقَى اللَّهُ وَ هُوَ عَلَيْهِ غَضَبَانُ إِلَّا أَنْ يَتُوبَ وَ نَهَى أَنْ يَحْتِيَالَ الرَّجُلُ فِي مَشِيهِ وَقَالَ مَنْ
لَبَسَ ثَوْبًا فَاحْتِيَالَ فِيهِ حَسَفَ اللَّهُ بِهِ مِنْ شَفِيرِ جَهَنَّمَ وَ كَانَ قَرِينًا قَارُونَ لِأَنَّهُ أَوَّلُ مَنْ احْتَالَ فَحَسَفَ اللَّهُ بِهِ وَ بَدَارِهِ الْأَرْضَ وَ مَنْ

اخْتَالَ فَقَدْ نَارَعَ اللَّهَ فِي جَبْرُوتِهِ وَقَالَ صَ مَنْ ظَلَمَ امْرَأَهُ مَهْرَهَا فَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ زَانٍ يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عِنْدِي زَوْجُكَ
 أُمِّي عَلَى عَهْدِي فَلَمْ تُوفِ بِعَهْدِي وَظَلَمْتَ أُمَّتِي فَيُؤْخَذُ مِنْ حَسَنَاتِهِ فَيُدْفَعُ إِلَيْهَا بِقَدْرِ حَقِّهَا فَإِذَا لَمْ تَبْقَ لَهُ حَسَنَةٌ أَمَرَ بِهِ إِلَى النَّارِ
 بِنَكَيْتِهِ لِلْعَهْدِ إِنْ الْعَهْدُ كَانَ مَسْئُولًا وَنَهَى صَ عَنْ كِتْمَانِ الشَّهَادَةِ وَقَالَ مَنْ كَتَمَهَا أَطْعَمَهُ اللَّهُ لَحْمَهُ عَلَى رُءُوسِ الْخَلَائِقِ وَهُوَ قَوْلُ
 اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَلَا تَكْتُمُوا الشَّهَادَةَ وَمَنْ يَكْتُمُهَا فَإِنَّهُ آثِمٌ قَلْبُهُ وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَ مَنْ آذَى جَارَهُ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ رِيحَ الْجَنَّةِ وَ
 مِأْوَاهُ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ وَمَنْ ضَيَّعَ حَقَّ جَارِهِ فَلَيْسَ مِنَّا وَمَا زَالَ جَبْرِئِيلُ عَ يُوصِي بِنِي بِالْجَارِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُورُّنُهُ وَمَا زَالَ
 يُوصِي بِنِي بِالْمَمَالِيكِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيَجْعَلُ لَهُمْ وَقْتًا إِذَا بَلَّغُوا ذَلِكَ الْوَقْتَ أَعْتَقُوا وَمَا زَالَ يُوصِي بِنِي بِالسَّوَاكِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ
 سَيَجْعَلُهُ فَرِيضَةً وَمَا زَالَ يُوصِي بِنِي بِقِيَامِ اللَّيْلِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّ خِيَارَ أُمَّتِي لَنْ يَنَامُوا أَلَا وَمَنِ اسْتَحَفَّ بِفَقِيرٍ مُسْلِمٍ فَقَدْ اسْتَحَفَّ بِحَقِّ
 اللَّهِ وَاللَّهُ يَسْتَحِفُّ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَّا أَنْ يُتُوبَ وَقَالَ صَ مَنْ أَكْرَمَ فَقِيرًا مُسْلِمًا لَقِيَ اللَّهَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَهُوَ عَنْهُ رَاضٍ وَقَالَ صَ مَنْ
 عُرِضَتْ لَهُ فَاحِشَةٌ أَوْ شَهْوَةٌ فَاجْتَنَبَهَا مِنْ مَخَافَةِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ النَّارَ وَآمَنَهُ مِنَ الْفَرْعِ الْأَكْبَرِ وَأَنْجَزَ لَهُ مَا وَعَدَهُ فِي
 كِتَابِهِ فِي قَوْلِهِ وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّاتٍ أَلَا وَمَنْ عُرِضَتْ لَهُ دُنْيَا وَآخِرَةٌ فَاخْتَارَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ لَقِيَ اللَّهَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَ لَيْسَتْ
 لَهُ حَسَنَةٌ يَتَّقِي بِهَا مِنَ النَّارِ وَمَنِ اخْتَارَ الْآخِرَةَ عَلَى الدُّنْيَا وَ تَرَكَ الدُّنْيَا رِضَى اللَّهِ عَنْهُ وَ غَفَرَ لَهُ مَسَاوِي عَمَلِهِ وَمَنْ مَلَأَ عَيْنَهُ مِنْ
 حَرَامٍ مَلَأَ اللَّهُ عَيْنَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنَ النَّارِ إِلَّا أَنْ يُتُوبَ وَيُزَجَّجَ وَقَالَ صَ مَنْ صَافَحَ امْرَأَةً تَحْرُمُ عَلَيْهِ فَقَدْ بَاءَ بِسَخَطٍ مِنَ اللَّهِ وَمَنِ
 التَزَمَ امْرَأَةً حَرَامًا قَرَنَ فِي سَلْسَلَتِهِ نَارٍ مَعَ شَيْطَانٍ فَيُقَدِّفَانِ فِي النَّارِ وَمَنْ عَشَّ مُسْلِمًا فِي شِرَاءٍ أَوْ بَيْعٍ فَلَيْسَ مِنَّا وَ يُحْشَرُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
 مَعَ الْيَهُودِ لِأَنَّهُمْ أَغْشَى الْخَلْقِ لِلْمُسْلِمِينَ وَ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَ أَنْ يَمْنَعَ أَحَدُ الْمَاعُونِ وَقَالَ مَنْ مَنَعَ الْمَاعُونَ مِنْ جَارِهِ مَنَعَهُ اللَّهُ
 خَيْرَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَ كَلَهُ إِلَى نَفْسِهِ وَمَنْ وَكَلَهُ إِلَى نَفْسِهِ فَمَا أَسْوَأَ حَالِهِ وَقَالَ صَ أَيُّمَا امْرَأَةٍ آذَتْ زَوْجَهَا بِلِسَانِهَا لَمْ يَقْبَلِ اللَّهُ مِنْهَا
 صِرْفًا وَلَا عَدْلًا وَلَا حَسَنَةً مِنْ عَمَلِهَا حَتَّى تُرْضِيَهُ وَإِنْ صَامَتْ نَهَارَهَا وَقَامَتْ لَيْلَهَا وَأَعْتَقَتْ الرِّقَابَ وَ حَمَلَتْ عَلَى جِيَادِ الْخَيْلِ فِي
 سَبِيلِ اللَّهِ وَ كَانَتْ أَوَّلَ مَنْ يَرِدُ النَّارَ وَ كَذَلِكَ الرَّجُلُ إِذَا كَانَ لَهَا ظَالِمًا أَلَا وَمَنْ لَطَمَ خَدَّ مُسْلِمٍ أَوْ وَجْهَهُ يَدَّدَ اللَّهُ عِظَامَهُ يَوْمَ
 الْقِيَامَةِ وَ حَشَرَهُ مَغْلُورًا حَتَّى يَدْخُلَ جَهَنَّمَ إِلَّا أَنْ يُتُوبَ وَمَنْ بَاتَ وَ فِي قَلْبِهِ غِشٌّ لِأَخِيهِ الْمُسْلِمِ بَاتَ فِي سَخَطِ اللَّهِ وَ أَصْبَحَ كَذَلِكَ
 حَتَّى يُتُوبَ وَ نَهَى عَنِ الْغِيْبَةِ وَقَالَ مَنْ اغْتَابَ امْرَأً مُسْلِمًا بَطَلَ صَوْمُهُ وَ نَقُضَ وَضُوءُهُ وَ جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَفُوحُ مِنْ فِيهِ رَائِحَةُ أَنْتَنِ
 مِنَ الْجِيفَةِ يَتَأَذَى بِهِ أَهْلُ الْمَوْقِفِ فَإِنْ مَاتَ قَبِيلَ أَنْ يُتُوبَ مَاتَ مُسْتِحِلًّا لِمَا حَرَّمَ اللَّهُ وَقَالَ صَ مَنْ كَظَمَ غَيْظًا وَهُوَ قَادِرٌ عَلَى
 إِنْصَادِهِ وَ حَلَمَ عَنْهُ أَعْطَاهُ اللَّهُ أَجْرَ شَهِيدٍ أَلَا وَمَنْ تَطَوَّلَ عَلَى أَخِيهِ فِي غَيْبِهِ سَجَّعَهَا فِيهِ فِي مَجْلِسٍ فَرَدَّهَا عَنْهُ رَدَّ اللَّهُ عَنْهُ أَلْفَ بَابٍ
 مِنَ السُّوءِ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ فَإِنْ هُوَ لَمْ يَرُدَّهَا وَهُوَ قَادِرٌ عَلَى رَدِّهَا كَانَ عَلَيْهِ كَوْرُورٌ مِنْ اغْتَابَتِهِ سَبْعِينَ مَرَّةً وَ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَ
 عَنِ الْخِيَانَةِ وَقَالَ مَنْ خَانَ أَمِيَانَهُ فِي الدُّنْيَا وَ لَمْ يَرُدَّهَا إِلَى أَهْلِهَا ثُمَّ أَدْرَكَهُ الْمَوْتُ مَاتَ عَلَى غَيْرِ مِلَّتِي وَ يَلْقَى اللَّهَ وَهُوَ عَلَيْهِ
 غَضَبَانٌ وَقَالَ صَ مَنْ شَهِدَ شَهَادَةً زُورٍ عَلَى أَحَدٍ مِنَ النَّاسِ عُلِقَ بِلسَانِهِ مَعَ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ وَمَنِ اشْتَرَى
 خِيَانَةً وَهُوَ يَغْلُمُ فَهُوَ كَالَّذِي خَانَهَا وَمَنْ حَبَسَ عَنْ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ شَيْئًا مِنْ حَقِّهِ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ بَرَكَهَ الرِّزْقِ إِلَّا أَنْ يُتُوبَ أَلَا وَمَنْ
 سَمِعَ فَاحِشَةً فَأَفْشَاهَا فَهُوَ كَالَّذِي أَتَاهَا وَمَنِ احْتَجَّ إِلَيْهِ أَخُوهُ الْمُسْلِمُ فِي قَرْضٍ وَهُوَ يَقْدِرُ عَلَيْهِ فَلَمْ يَفْعَلْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ رِيحَ الْجَنَّةِ
 أَلَا وَمَنْ صَبَرَ عَلَى خُلُقِ امْرَأَةٍ سَيِّئَةٍ الْخُلُقِ وَ احْتَسَبَ فِي ذَلِكَ الْأَجْرَ أَعْطَاهُ اللَّهُ ثَوَابَ الشَّاكِرِينَ فِي الْآخِرَةِ أَلَا وَ أَيُّمَا امْرَأَةٍ لَمْ تَرْفُقْ
 بِزَوْجِهَا وَ حَمَلَتْهُ عَلَى مَا لَا يَقْدِرُ عَلَيْهِ وَ مَا لَا يُطِيقُ لَمْ تُقْبَلْ مِنْهَا حَسَنَةٌ وَ تَلْقَى اللَّهَ وَهُوَ عَلَيْهَا غَضَبَانٌ أَلَا وَمَنِ أَكْرَمَ أَحَاهُ الْمُسْلِمِ
 فَإِنَّمَا يُكْرِمُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ وَ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَ أَنْ يُؤْمَ الرَّجُلُ قَوْمًا إِلَّا بِإِذْنِهِمْ وَقَالَ مَنْ أَمَّ قَوْمًا بِإِذْنِهِمْ وَ هُمْ بِهِ رَاضُونَ فَاقْتَصِدَ
 بِهِمْ فِي حُضُورِهِ وَ أَحْسَنَ صِلَاتَهُ بِقِيَامِهِ وَ قِرَاءَتِهِ وَ رُكُوعِهِ وَ سُجُودِهِ وَ قُعودِهِ فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِ الْقَوْمِ وَ لَا يُنْقِصُ مِنْ أَجُورِهِمْ شَيْءٌ أَلَا
 وَمَنْ أَمَّ قَوْمًا بِأَمْرِهِمْ ثُمَّ لَمْ يُتَمِّمْ بِهِمُ الصَّلَاةَ وَ لَمْ يُحْسِنْ فِي رُكُوعِهِ وَ سُجُودِهِ وَ حُشُوعِهِ وَ قِرَاءَتِهِ رُدَّتْ عَلَيْهِ صِلَاتُهُ وَ لَمْ تَجَاوِزْ
 تَرْفُوتَهُ وَ كَانَتْ مَنْرَلَتَهُ كَمَنْرَلِهِ إِمَامٍ جَائِرٍ مُعْتَدٍ لَمْ يُضِلِّحْ إِلَى رَعِيَّتِهِ وَ لَمْ يَقُمْ فِيهِمْ بِحَقِّ وَ لَا قَامَ فِيهِمْ بِأَمْرِ وَقَالَ صَ مَنْ مَشَى إِلَى

ذِي قَرَابِهِ بِنَفْسِهِ وَ مَالِهِ لِيَصِلَ رَحْمَهُ أَعْطَاهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ أَجْرَ مِائَةِ شَهِيدٍ وَ لَهُ بِكُلِّ خُطْوَةٍ أَرْبَعُونَ أَلْفَ حَسَنَةٍ وَ يُمْحَى عَنْهُ أَرْبَعُونَ أَلْفَ سَيِّئَةٍ وَ يُرْفَعُ لَهُ مِنَ الدَّرَجَاتِ مِثْلُ ذَلِكَ وَ كَانَتْهَا عَبْدَ اللَّهِ مِائَةَ سَنَةٍ صَابِرًا مُحْتَسِبًا وَ مَنْ كَفَى ضَرِيرًا حَاجَةً مِنْ حَوَائِجِ الدُّنْيَا وَ مَشَى لَهُ فِيهَا حَتَّى يَقْضِيَ اللَّهُ لَهُ حَاجَتَهُ أَعْطَاهُ اللَّهُ بَرَاءَةً مِنَ النَّفَاقِ وَ بَرَاءَةً مِنَ النَّارِ وَ قَضَى لَهُ سَبْعِينَ حَاجَةً مِنْ حَوَائِجِ الدُّنْيَا وَ لَا يَزَالُ يَخْوِضُ فِي رَحْمَةِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ حَتَّى يَرْجِعَ وَ مَنْ مَرِضَ يَوْمًا وَ لَيْلَةً فَلَمْ يَشْكُ إِلَى عُمُودِهِ بَعَثَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَعَ خَلِيلِهِ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلِ الرَّحْمَنِ حَتَّى يَجُوزَ الصَّرَاطَ كَالْبُرْقِ اللَّامِعِ وَ مَنْ سَعَى لِمَرِيضٍ فِي حَاجَةٍ قَضَاهَا أَوْ لَمْ يَقْضِهَا خَرَجَ مِنْ ذُنُوبِهِ كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ بِأَبِي أَنْتَ وَ أُمِّي يَا رَسُولَ اللَّهِ صَ فَإِذَا كَانَ الْمَرِيضُ مِنْ أَهْلِ بَيْتِهِ أَوْ لَيْسَ ذَلِكَ أَعْظَمَ أَجْرًا إِذَا سَعَى فِي حَاجَةٍ أَهْلِ بَيْتِهِ قَالَ نَعَمْ أَلَا وَ مَنْ فَرَّجَ عَنْ مُؤْمِنٍ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ الدُّنْيَا فَرَّجَ اللَّهُ عَنْهُ اثْنَتَيْنِ وَ سَبْعِينَ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ الْآخِرَةِ وَ اثْنَتَيْنِ وَ سَبْعِينَ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ الدُّنْيَا أَهْوَنُهَا الْمَغْصُ قَالَ وَ مَنْ مَطَّلَ عَلَى ذِي حَقِّ حَقَّهُ وَ هُوَ يَقْضِي عَلَى آدَاءِ حَقِّهِ فَعَلَيْهِ كُفْلٌ يَوْمَ خَطِيئَتِهِ عَشَارٍ أَلَا وَ مَنْ عَلَّقَ سَوْطًا بَيْنَ يَدَيْ سُلْطَانٍ جَائِرٍ جَعَلَ اللَّهُ ذَلِكَ السَّوْطَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تُعْبَانًا مِنَ النَّارِ طُولُهُ سَبْعُونَ ذِرَاعًا يَسِيلُ عَلَيْهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ وَ بِنَسِ الْمَصْرِيِّ وَ مَنْ اضْطَمَعَ إِلَى أَخِيهِ مَعْرُوفًا فَامْتَنَّنَ بِهِ أَحْبَبَ اللَّهُ عَلَيْهِ عَمَلَهُ وَ ثَبَّتَ وَزْرَهُ وَ لَمْ يَشْكُرْ لَهُ سَعْيُهُ ثُمَّ قَالَ ص يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ حَرَمْتُ الْجَنَّةَ عَلَى الْمَنَانِ وَ الْبَخِيلِ وَ الْقَتَاتِ وَ هُوَ النَّمَامُ أَلَا وَ مَنْ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ فَلَهُ بِوِزْنِ كُلِّ دَرَاهِمٍ مِثْلُ جَبَلِ أُحُدٍ مِنْ نَعِيمِ الْجَنَّةِ وَ مَنْ مَشَى بِصِدْقِهِ إِلَى مُحْتَاجٍ كَانَ لَهُ كَأَجْرِ صَاحِبِهَا مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْقُصَ مِنْ أَجْرِهِ شَيْءٌ وَ مَنْ صَامَ عَلَى مَيِّتٍ صَلَّى عَلَيْهِ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ وَ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ فَإِنْ أَقَامَ حَتَّى يُدْفَنَ وَ يُحْتَمَى عَلَيْهِ التُّرَابُ كَانَ لَهُ بِكُلِّ قَدَمٍ نَقَلَهَا قِيرَاطٌ مِنَ الْأَجْرِ وَ الْقِيرَاطُ مِثْلُ جَبَلِ أُحُدٍ أَلَا وَ مَنْ ذَرَفَتْ عَيْنَاهُ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ كَانَ لَهُ بِكُلِّ قَطْرَةٍ قَطْرَةٌ مِنْ دُمُوعِهِ قُضِيَ فِي الْجَنَّةِ مُكَلَّمًا بِالذُّرِّ وَ الْجَوْهَرِ فِيهِ مَا لَا عَيْنٌ رَأَتْ وَ لَا أُذُنٌ سَمِعَتْ وَ لَا خَطَرَ عَلَى قَلْبٍ بَشَرٍ أَلَا وَ مَنْ مَشَى إِلَى مَسْجِدٍ يَطْلُبُ فِيهِ الْجَمَاعَةَ كَانَ لَهُ بِكُلِّ خُطْوَةٍ سَبْعُونَ أَلْفَ حَسَنَةٍ وَ يُرْفَعُ لَهُ مِنَ الدَّرَجَاتِ مِثْلُ ذَلِكَ وَ إِنْ مَاتَ وَ هُوَ عَلَى ذَلِكَ وَ كَلَّ اللَّهُ بِهِ سَبْعِينَ أَلْفَ مَلَكٍ يَعُودُونَهُ فِي قَبْرِهِ وَ يُؤْنِسُونَهُ فِي وَحْدَتِهِ وَ يَسْتَعْفِفُونَ لَهُ حَتَّى يُبْعَثَ أَلَا وَ مَنْ أَذَنَ مُحْتَسِبًا يَرِيدُ بِذَلِكَ وَجْهَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ أَعْطَاهُ اللَّهُ ثَوَابَ أَرْبَعِينَ أَلْفَ شَهِيدٍ وَ أَرْبَعِينَ أَلْفَ صِدْقٍ وَ يُدْخَلُ فِي شَفَاعَتِهِ أَرْبَعِينَ أَلْفَ مَسِيءٍ مِنْ أُمَّتِي إِلَى الْجَنَّةِ أَلَا وَ إِنْ الْمُؤَدَّنُ إِذَا قَالَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ صَلَّى عَلَيْهِ تَسْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ وَ اسْتَعْفَفُوا لَهُ وَ كَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي ظِلِّ الْعَرْشِ حَتَّى يَفْرَغَ اللَّهُ مِنْ حِسَابِ الْخَلَائِقِ وَ يَكْتُبُ ثَوَابَ قَوْلِهِ أَشْهَدُ أَنْ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ أَرْبَعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ وَ مَنْ حَافِظَ عَلَى الصَّفِّ الْأَوَّلِ وَ التَّكْبِيرِ الْأَوَّلِيِّ لَا يُؤْذَى مَسَلِمًا أَعْطَاهُ اللَّهُ مِنَ الْأَجْرِ مَا يُعْطَى الْمُؤَدَّنُونَ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ أَلَا وَ مَنْ تَوَلَّى عِرَافَةَ قَوْمٍ حَبَسَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ عَلَى شَفِيرِ جَهَنَّمَ بِكُلِّ يَوْمٍ أَلْفَ سِنَةٍ وَ حُسْرَ يَوْمٍ الْقِيَامَةِ وَ يَدَاهُ مَغْلُوبَتَانِ إِلَى عُنُقِهِ فَإِنْ كَانَ قَامَ فِيهِمْ بِأَمْرِ اللَّهِ أَطْلَقَهُ اللَّهُ وَ إِنْ كَانَ ظَالِمًا هُوِيَ بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ وَ بِنَسِ الْمَصْرِيِّ وَ قَالَ ص لَا تُحَقِّرُوا شَيْئًا مِنَ الشَّرِّ وَ إِنْ صَغُرَ فِي أَعْيُنِكُمْ وَ لَا تَسْتَكْبِرُوا الْخَيْرَ وَ إِنْ كَثُرَ فِي أَعْيُنِكُمْ فَإِنَّهُ لَا كَبِيرَ مَعَ الْأَشْيَةِ تَغْفَارٍ وَ لَا صَغِيرَ مَعَ الْإِضْرَارِ لِي، [الأمالي للصدوق] عَنْ حَمْرَةَ بِنِ مُحَمَّدِ الْعَلَوِيِّ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَيْسَى الْأَبْهَرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زَكَرِيَّا الْجَوْهَرِيِّ الْغَلَابِيِّ عَنْ شُعَيْبِ بْنِ وَقِيدٍ عَنْ الْحَسَنِ بْنِ زَيْدٍ عَنْ الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ آيَاتِهِ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع قَالَ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَ عَنِ الْأَكْلِ عَلَى الْجَنَابَةِ وَ قَالَ إِنَّهُ يُورِثُ الْفَقْرَ وَ نَهَى عَنِ تَقْلِيمِ الْأُظْفَارِ بِالْأَسْنَانِ وَ عَنِ السُّوَائِكِ فِي الْحَمَامِ وَ التَّنْحَعِ فِي الْمَسَاجِدِ وَ نَهَى عَنِ أَكْلِ سُورِ الْفَأْرَةِ وَ قَالَ لَا تَجْعَلُوا الْمَسَاجِدَ طُرُقًا حَتَّى تُصَلُّوا فِيهَا رَكَعَتَيْنِ وَ نَهَى أَنْ يَبُولَ أَحَدٌ تَحْتَ شَجَرَةٍ مُثْمَرَةٍ أَوْ عَلَى قَارِعِ الطَّرِيقِ وَ نَهَى أَنْ يَأْكُلَ الْإِنْسَانُ بِشِمَالِهِ وَ أَنْ يَأْكُلَ وَ هُوَ مُتَكَيِّئٌ وَ نَهَى أَنْ تُجَصَّصَ الْمَقَابِرُ وَ تُصَلَّى فِيهَا وَ قَالَ إِذَا اغْتَسَلَ أَحَدُكُمْ فِي فِضَاءٍ مِنَ الْأَرْضِ فَلْيَحَازِرْ عَلَى عَوْرَتِهِ وَ لَا يَشْرَبَنَّ أَحَدُكُمْ الْمَاءَ مِنْ عِنْدِ عَوْرَةِ الْإِنَاءِ فَإِنَّهُ مُجْتَمِعُ الْوَسْخِ وَ نَهَى أَنْ يَبُولَ أَحَدٌ فِي الْمَاءِ الرَّائِدِ فَإِنَّهُ مِنْهُ يَكُونُ ذَهَابُ الْعَقْلِ وَ نَهَى أَنْ يَمْسِيَ الرَّجُلُ فِي فَرْدٍ نَعْلٍ أَوْ يَتَنَعَلَ وَ هُوَ قَائِمٌ وَ نَهَى أَنْ يَبُولَ الرَّجُلُ وَ فَوْجُهُ بَادٍ لِلشَّمْسِ أَوْ لِلْقَمَرِ وَ قَالَ إِذَا دَخَلْتُمْ الْغَائِطَ فَتَجَبَّجُوا الْقَبْلَةَ وَ نَهَى عَنِ الرَّثَةِ عِنْدَ الْمُصْتَبِيهِ وَ نَهَى عَنِ اللَّيَاحَةِ وَ الْإِسْتِمَاعِ إِلَيْهَا وَ نَهَى عَنِ اتِّبَاعِ النِّسَاءِ الْجَنَائِزِ

وَنَهَى أَنْ يُمْحَى شَيْءٌ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ بِالْبُرَاقِ أَوْ يُكْتَبَ مِنْهُ وَنَهَى أَنْ يَكْذِبَ الرَّجُلُ فِي رُؤْيَاهُ مُتَعَمِّدًا وَقَالَ يُكَلِّفُهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَنْ يَعْتَمِدَ شَجِيرَةً وَ مَا هُوَ بِعَاقِدِهَا وَنَهَى عَنِ التَّصَاوِيرِ وَقَالَ مَنْ صَوَّرَ صُورَةً كَلَّفَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَنْ يَنْفُخَ فِيهَا وَ لَيْسَ بِنَافِثٍ وَنَهَى أَنْ يُحْرِقَ شَيْءٌ مِنَ الْحَيَوَانِ بِالنَّارِ وَنَهَى عَنِ سَبِّ الدِّيَكِ وَقَالَ إِنَّهُ يُوقِظُ لِلصَّلَاةِ وَنَهَى أَنْ يَدْخُلَ الرَّجُلُ فِي سَوْمِ أَحِيهِ الْمُسْلِمِ وَنَهَى أَنْ يُكْتَبَ الْكَلَامُ عِنْدَ الْمُجَامَعَةِ وَقَالَ مِنْهُ يَكُونُ خَرَسُ الْوَلَدِ وَقَالَ لَا تُبَيِّتُوا الْقَمَامَةَ فِي بُيُوتِكُمْ وَ أَخْرِجُوهَا نَهَارًا فَإِنَّهَا مَقْعِدُ الشَّيْطَانِ وَقَالَ لَا يَبِيَّتَنَّ أَحَدٌ وَ يَدُهُ عَمْرَةٌ فَإِنْ فَعَلَ فَاصَابَهُ لَمَمُ الشَّيْطَانِ فَلَا يَلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ وَنَهَى أَنْ يَسْتَنْجِيَ الرَّجُلُ بِالرُّوثِ وَنَهَى أَنْ تَخْرُجَ الْمَرْأَةُ مِنْ بَيْتِهَا بِغَيْرِ إِذْنِ زَوْجِهَا فَإِنْ خَرَجَتْ لَعْنَهَا كُلُّ مَلَكٍ فِي السَّمَاءِ وَ كُلُّ شَيْءٍ تَمُرُّ عَلَيْهِ مِنَ الْجِنِّ وَ الْبَانِسِ حَتَّى تَرْجِعَ إِلَى بَيْتِهَا وَنَهَى أَنْ تَتَرَيَّنَ الْمَرْأَةُ لِغَيْرِ زَوْجِهَا فَإِنْ فَعَلَتْ كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ أَنْ يُحْرِقَهُ بِالنَّارِ وَنَهَى أَنْ تَتَكَلَّمَ الْمَرْأَةُ عِنْدَ غَيْرِ زَوْجِهَا وَ غَيْرِ ذِي مَحْرَمٍ مِنْهَا أَكْثَرَ مِنْ خَمْسِ كَلِمَاتٍ مِمَّا لَمَّا بِيَدِهَا مِنْهُ وَنَهَى أَنْ تُبَاشِرَ الْمَرْأَةُ الْمَرْأَةَ لَيْسَ بَيْنَهُمَا ثَوْبٌ وَنَهَى أَنْ تُحَدِّثَ الْمَرْأَةُ الْمَرْأَةَ بِمَا تَخْلُو بِهِ مَعَ زَوْجِهَا وَنَهَى أَنْ يُجَامِعَ الرَّجُلُ أَهْلَهُ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ وَ عَلَى ظَهْرِ طَرِيقِ عِيَامِرٍ فَمِنْ فَعِلَ ذَلِكَ فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ وَ الْمَلَائِكَةِ وَ النَّاسِ أَجْمَعِينَ وَنَهَى أَنْ يَقُولَ الرَّجُلُ لِلرَّجُلِ زَوَّجْنِي أُخْتِكَ حَتَّى أُزَوِّجَكَ أُخْتِي وَنَهَى إِيْتِيَانَ الْعَرَّافِ وَقَالَ مَنْ آتَاهُ وَ صَدَقَهُ فَقَدْ بَرَّئَ مِمَّا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ ص وَنَهَى عَنِ اللَّعِبِ بِالنُّزْدِ وَ الشُّطْرُنْجِ وَ الْكُوبَةِ وَ الْعُزْبَةِ وَ هِيَ الطُّبُورُ وَ الْعُودِ يَعْنِي الطُّبِيلَ وَنَهَى عَنِ الْغِيْبَةِ وَ الْإِسْتِمَاعِ إِلَيْهَا وَنَهَى عَنِ النَّوْمِ وَ الْإِسْتِمَاعِ إِلَيْهَا وَقَالَ لَمَّا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ فَتَاتَ بِعَيْنِي نَمَامًا وَنَهَى عَنِ إِجَابَةِ الْفَاسِقِينَ إِلَى طَعَامِهِمْ وَنَهَى عَنِ الْيَمِينِ الْكَاذِبَةِ وَقَالَ إِنَّهَا تُتْرَكُ الدِّيَارَ بِلَمَاقِعٍ وَقَالَ مَنْ حَلَفَ بِيَمِينٍ كَإِذِيهِ صَبْرًا لِيَقْطَعَ بِهَا مَالَ امْرَأَةٍ مُسْلِمَةٍ لَقِيَ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ وَ هُوَ عَلَيْهِ غَضَبَانُ إِلَّا أَنْ يَتُوبَ وَ يَزْجَعَ وَنَهَى عَنِ الْجُلُوسِ عَلَى مَا يَدُهُ يُشْرَبُ عَلَيْهَا الْخَمْرُ وَنَهَى أَنْ يَدْخُلَ الرَّجُلُ حَلِيلَتَهُ إِلَى الْحَمَّامِ وَقَالَ لَا يَدْخُلَنَّ أَحَدُكُمْ الْحَمَّامَ إِلَّا بِمِثْرٍ وَنَهَى عَنِ الْمُحَادَثَةِ الَّتِي تَدْعُو إِلَى غَيْرِ اللَّهِ وَنَهَى عَنِ تَصْفِيْقِ الْوَجْهِ وَنَهَى عَنِ الشُّرْبِ فِي آيَةِ الذَّهَبِ وَ الْفِضَّةِ وَنَهَى عَنِ لُبْسِ الْحَرِيرِ وَ الدِّيْبَاجِ وَ الْقَزِّ لِلرِّجَالِ فَأَمَّا لِلنِّسَاءِ فَلَا بَأْسَ وَنَهَى أَنْ يُبَاعَ الثَّمَارُ حَتَّى يَزْهُوَ يَعْنِي يَضِيءَ أَوْ يَحْمَرَّ وَنَهَى عَنِ الْمُحَاقَلَةِ يَعْنِي يَبِيعُ الثَّمَرَ بِالرُّطْبِ وَ الْعِنَبِ بِالرَّيْبِ وَ مَا أَشْبَهَ ذَلِكَ وَنَهَى عَنِ بَيْعِ النَّزْدِ وَ الشُّطْرُنْجِ وَقَالَ مَنْ فَعَلَ ذَلِكَ فَهُوَ كَأَكْلِ لَحْمِ الْخَيْزُرِ وَنَهَى عَنِ بَيْعِ الْخَمْرِ وَ أَنْ تُشْتَرَى الْخَمْرُ وَ أَنْ تُسَيَّقَى الْخَمْرُ وَقَالَ ع لَعَنَ اللَّهُ الْخَمْرَ وَ عَاصِرَهَا وَ غَارِسَهَا وَ شَارِبَهَا وَ سَاقِيَهَا وَ بَائِعَهَا وَ مُشْتَرِيَهَا وَ آكَلَ ثَمَرَهَا وَ حَامِلَهَا وَ الْمُحْمُولَةَ إِلَيْهِ وَقَالَ ع مَنْ شَرِبَهَا لَمْ تُقْبَلْ لَهُ صِلَاةٌ أَرْبَعِينَ يَوْمًا وَ إِنْ مَاتَ وَ فِي بَطْنِهِ شَيْءٌ مِنْ ذَلِكَ كَمَا كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ أَنْ يَسْقِيَهُ مِنْ طِينِهِ خَبَالٍ وَ هُوَ صَدِيدُ أَهْلِ النَّارِ وَ مَا يَخْرُجُ مِنْ فُرُوجِ الرُّنَاهِ فَيَجْتَمِعُ ذَلِكَ فِي قُدُورِ جَهَنَّمَ فَيُشْرَبُ بِهَا أَهْلُ النَّارِ فَ يَضِيءُ هَرَبًا مَا فِي بُطُونِهِمْ وَ الْجُلُودُ وَنَهَى عَنِ أَكْلِ الرِّبَا وَ شَهَادَةِ الزُّورِ وَ كِتَابَةِ الرِّبَا وَقَالَ ع إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَعَنَ أَكْلَ الرِّبَا وَ مُوَكَّلَهُ وَ كَاتِبَهُ وَ شَاهِدِيهِ وَنَهَى عَنِ بَيْعِ وَ سَلْفِ وَنَهَى عَنِ بَيْعِ فِي بَيْعٍ وَنَهَى عَنِ بَيْعِ مَا لَيْسَ عِنْدَكَ وَنَهَى عَنِ بَيْعِ مَا لَمْ يَضْمَنْ وَنَهَى عَنِ مُضِيءِ فَحِهِ الدَّمِيِّ وَنَهَى عَنِ أَنْ يُنْشَدَ الشُّعْرُ أَوْ تُنْشَدَ الضَّلَاةُ فِي الْمَسْجِدِ وَنَهَى أَنْ يُسَلَّ السَّيْفُ فِي الْمَسْجِدِ وَنَهَى عَنِ ضَرْبِ وَجْهِ الْبُهَائِمِ وَنَهَى أَنْ يَنْظُرَ الرَّجُلُ إِلَى عَوْرَةِ أَحِيهِ الْمُسْلِمِ وَقَالَ مَنْ تَأَمَّلَ عَوْرَةَ أَحِيهِ الْمُسْلِمِ لَعْنَهُ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ وَنَهَى الْمَرْأَةَ أَنْ تَنْظُرَ إِلَى عَوْرَةِ الْمَرْأَةِ وَنَهَى أَنْ يَنْفُخَ فِي طَعَامٍ أَوْ فِي شَرَابٍ أَوْ يُنْفَخَ فِي مَوْضِعِ السُّجُودِ وَنَهَى أَنْ يُضِلِّي الرَّجُلُ فِي الْمَقَابِرِ وَ الطُّرُقِ وَ الْأَرْجِيهِ وَ الْأَدْوِيهِ وَ مَرَابِضِ الْإِبِلِ وَ عَلَى ظَهْرِ الْكَعْبَةِ وَنَهَى عَنِ قَتْلِ النَّحْلِ وَنَهَى عَنِ الْوَسْمِ فِي وَجْهِ الْبُهَائِمِ وَنَهَى أَنْ يُحْلَفَ بِغَيْرِ اللَّهِ وَقَالَ مَنْ حَلَفَ بِغَيْرِ اللَّهِ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ وَنَهَى أَنْ يُحْلَفَ الرَّجُلُ بِسُورِهِ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ وَقَالَ مَنْ حَلَفَ بِسُورِهِ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ فَعَلَيْهِ بِكُلِّ آيَةٍ مِنْهَا يَمِينٌ فَمَنْ شَاءَ بَرَّ وَ مَنْ شَاءَ فَجَرَ وَنَهَى أَنْ يَقُولَ الرَّجُلُ لِلرَّجُلِ لَا وَ حَيَاتِكَ وَ حَيَاةِ فُلَانٍ وَنَهَى أَنْ يَقْعُدَ الرَّجُلُ فِي الْمَسْجِدِ وَ هُوَ جُنْبٌ وَنَهَى عَنِ التَّعَرَّى بِاللَّيْلِ وَ النَّهَارِ وَنَهَى عَنِ الْحِجَامَةِ يَوْمَ الْأَرْبَعَاءِ وَ الْجُمُعَةِ وَنَهَى عَنِ الْكَلَامِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَ الْإِمَامُ يَحْطُبُ فَمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ فَقَدْ لَعَا وَ مَنْ لَعَا فَلَا جُمُعَةَ لَهُ وَنَهَى عَنِ التَّحْتِمِ بِخَاتَمٍ ضِعْفٍ أَوْ حديدٍ وَنَهَى أَنْ يُنْقَشَ شَيْءٌ مِنَ الْحَيَوَانِ عَلَى الْخَاتَمِ وَنَهَى عَنِ الصَّلَاةِ فِي

ثَلَاثَ سَاعَاتٍ عِنْدَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَعِنْدَ غُرُوبِهَا وَعِنْدَ اسْتِوَائِهَا وَنَهَى عَنْ صِيَامِ سِتَّةِ أَيَّامٍ يَوْمِ الْفِطْرِ وَيَوْمِ الشُّكِّ وَيَوْمِ النَّحْرِ وَ
أَيَّامِ التَّشْرِيقِ وَنَهَى أَنْ يُشْرَبَ الْمَاءُ كَرَعًا كَمَا تَشْرَبُ الْبَهَائِمُ وَقَالَ اشْرَبُوا بِأَيْدِيكُمْ فَإِنَّهَا أَفْضَلُ أَوْ أَيْدِيكُمْ وَنَهَى عَنِ الْبُرَاقِ فِي الْبَيْتِ
الَّذِي يُشْرَبُ مِنْهَا وَنَهَى أَنْ يُسْتَعْمَلَ أُجِيرٌ حَتَّى يُعْلَمَ مَا أُجْرَتْهُ وَنَهَى عَنِ الْهَجْرَانِ فَإِنْ كَانَ لَا بُدَّ فَاعِلًا لَا يَهْجُرُ أَخَاهُ أَكْثَرَ مِنْ ثَلَاثَةِ
أَيَّامٍ فَمَنْ كَانَ مِنْهَا جَائِرًا لِأَخِيهِ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ كَانَتْ النَّارُ أَوْلَى بِهِ وَنَهَى عَنِ بَيْعِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ بِالنِّسْيَةِ وَنَهَى عَنِ بَيْعِ الذَّهَبِ
بِالذَّهَبِ زِيَادَةً إِلَّا وَزْنًا بوزنٍ وَنَهَى عَنِ الْمَدْحِ وَقَالَ اخْثُوا فِي وُجُوهِ الْمَدَّاحِينَ التُّرَابَ وَقَالَ صَ مِنْ تَوَلَّى خُصُومَهُ ظَالِمٌ أَوْ أَعَانَ
عَلَيْهَا ثُمَّ نَزَلَ بِهِ مَلَكُ الْمَوْتِ قَالَ لَهُ أَبَشِرْ بِلَعْنَةِ اللَّهِ وَنَارِ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ وَقَالَ مَنْ مَدَحَ سُلْطَانًا جَائِرًا وَتَخَفَفَ وَتَضَعَّعَ
لَهُ طَمَعًا فِيهِ كَمَا كَانَ قَرِينُهُ إِلَى النَّارِ وَقَالَ صَ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ وَلَا تَزْكُنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ وَقَالَ صَ مِنْ دَلَّ جَائِرًا
عَلَى جَوْرٍ كَانَ قَرِينٌ هَامَانٌ فِي جَهَنَّمَ وَمَنْ بَنَى بُيْتَانًا رِيَاءً وَسَمِعَهُ حَمَلَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنَ الْأَرْضِ السَّابِعَةِ وَهُوَ نَارٌ تَشْتَعِلُ ثُمَّ يَطْوَقُ
فِي عُنُقِهِ وَيُلْقَى فِي النَّارِ فَلَمَّا يَحْسِبُهُ شَيْءٌ مِنْهَا دُونَ قَعْرِهَا إِلَّا أَنْ يُتُوبَ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ صَ كَيْفَ يَبْنِي رِيَاءً وَسَمِعَهُ قَالَ يَبْنِي
فَضْلًا عَلَى مَا يَكْفِيهِ اسْتِطَالَهُ مِنْهُ عَلَى جِيرَانِهِ وَمُبَاهَاةَ لِإِخْوَانِهِ وَقَالَ عَ مِنْ ظَلَمَ أُجِيرًا أُجْرَهُ أَحْبَطَ اللَّهُ عَمَلَهُ وَحَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ رِيحَ
الْجَنَّةِ وَإِنْ رِيحَهَا لَتَوَخَّدُ مِنْ مَسِيرِهِ خَمْسَةَ مِائَةِ عَامٍ وَمَنْ خَانَ جَارَهُ شَبْرًا مِنَ الْأَرْضِ جَعَلَهَا اللَّهُ طَوْقًا فِي عُنُقِهِ مِنْ تُخُومِ الْأَرْضِ بَيْنَ
السَّابِعَةِ حَتَّى يَلْقَى اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ طَوْقًا إِلَّا أَنْ يُتُوبَ وَيَرْجِعَ أَلَمًا وَمَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ ثُمَّ نَسِيَهُ مُتَعَمِّدًا لَقِيَ اللَّهَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَغْلُوبًا
يُسَيِّطُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَيْهِ بِكُلِّ آيَةٍ مِنْهَا حَيَّةٌ تَكُونُ قَرِينَهُ إِلَى النَّارِ إِلَّا أَنْ يَغْفِرَ لَهُ وَقَالَ عَ مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ ثُمَّ شَرِبَ عَلَيْهِ حَرَامًا أَوْ
آثَرَ عَلَيْهِ حُبِّ الدُّنْيَا وَزَيَّنَّهَا اسْتِوَجَبَ عَلَيْهِ سَخَطُ اللَّهِ إِلَّا أَنْ يُتُوبَ أَلَمًا وَإِنَّهُ إِنْ مَاتَ عَلَى غَيْرِ تَوْبَةٍ حَاجَهُ الْقُرْآنُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَلَا
يُزَالُهُ إِلَّا مَدْحُوضًا أَلَا وَمَنْ زَنَى بِامْرَأَةٍ مُسْلِمَةٍ أَوْ يَهُودِيَّةٍ أَوْ نَصْرَانِيَّةٍ أَوْ مَجُوسِيَّةٍ حُرَّهَ أَوْ أُمِّهِ ثُمَّ لَمْ يَتُبْ وَمَاتَ مُصْرًّا عَلَيْهِ فَتَحَ اللَّهُ
لَهُ فِي قَبْرِهِ ثَلَاثِمِائَةَ بَابٍ تَخْرُجُ مِنْهُ حَيَاتٌ وَعَقَارِبٌ وَثُعْبَانٌ النَّارِ فَهُوَ يَحْتَرِقُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ فَإِذَا بُعِثَ مِنْ قَبْرِهِ تَأَذَى النَّاسُ مِنْ نَنْنِ
رِيحِهِ فَيَعْرِفُ بِذَلِكَ وَبِمَا كَانَ يَعْمَلُ فِي دَارِ الدُّنْيَا حَتَّى يُؤْمَرَ بِهِ إِلَى النَّارِ أَلَا وَإِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ الْحَرَامَ وَحَدَّ الْحُدُودَ وَمَا أَحَدٌ أُغْيِرَ
مِنَ اللَّهِ وَمَنْ غَيَّرَ حَرَّمَ الْفَوَاحِشَ وَنَهَى أَنْ يَطَّلَعَ الرَّجُلُ فِي بَيْتِ جَارِهِ وَقَالَ مَنْ نَظَرَ إِلَى عَوْرَةِ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ أَوْ عَوْرَةِ غَيْرِ أَهْلِهِ
مُتَعَمِّدًا أَدْخَلَهُ اللَّهُ مَعَ الْمُنَافِقِينَ الَّذِينَ كَانُوا يَبْحَثُونَ عَنْ عَوْرَاتِ الْمُسْلِمِينَ وَلَمْ يَخْرُجْ مِنَ الدُّنْيَا حَتَّى يَفْضَحَ لَهُ اللَّهُ إِلَّا أَنْ يُتُوبَ وَ
قَالَ عَ وَمَنْ لَمْ يَرْضَ بِمَا قَسَمَهُ اللَّهُ لَهُ مِنَ الرِّزْقِ وَبَثَّ شَكْوَاهُ وَلَمْ يَصْبِرْ وَلَمْ يَحْتَسِبْ لَمْ تُرْفَعْ لَهُ حَسَنَةٌ وَيَلْقَى اللَّهَ وَهُوَ عَلَيْهِ
غَضَبَانُ إِلَّا أَنْ يُتُوبَ وَنَهَى أَنْ يَخْتَالَ الرَّجُلُ فِي مَشِيهِ وَقَالَ مَنْ لَبَسَ ثَوْبًا فَاخْتَالَ فِيهِ حَسَفَ اللَّهُ بِهِ مِنْ شَفِيرِ جَهَنَّمَ وَكَانَ قَرِينٌ
قَارُونَ لِأَنَّهُ أَوَّلُ مَنْ اخْتَالَ فَحَسَفَ اللَّهُ بِهِ وَبَدَارِهِ الْأَرْضُ وَمَنْ اخْتَالَ فَقَدْ نَارَعَ اللَّهُ فِي جَبْرُوتِهِ وَقَالَ صَ مَنْ ظَلَمَ امْرَأَةً مَهْرَهَا فَهُوَ
عِنْدَ اللَّهِ زَانٍ يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَيْدِي زَوَّجْتُكَ أُمَّتِي عَلَى عَهْدِي فَلَمْ تُوفِ بِعَهْدِي وَظَلَمْتَ أُمَّتِي فَيُؤَخِّدُ مِنْ
حَسَنَاتِهِ فَيَدْفَعُ إِلَيْهَا بِقَدْرِ حَقِّهَا فَإِذَا لَمْ تَبْقَ لَهُ حَسَنَةٌ أَمَرَ بِهِ إِلَى النَّارِ بِنِكَاحِهِ لِلْعَهْدِ إِنْ الْعَهْدُ كَانَ مَسْئُولًا وَنَهَى صَ عَنْ كِتْمَانِ
الشَّهَادَةِ وَقَالَ مَنْ كَتَمَهَا أَطَعَمَهُ اللَّهُ لَحْمَهُ عَلَى رُءُوسِ الْخَلَائِقِ وَهُوَ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَلَا تَكْتُمُوا الشَّهَادَةَ وَمَنْ يَكْتُمُهَا فَإِنَّهُ آثَمُ
قَلْبُهُ وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَ مَنْ آذَى جَارَهُ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ رِيحَ الْجَنَّةِ وَمَا وَاهُ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ وَمَنْ ضَيَّعَ حَقَّ جَارِهِ فَلَيْسَ مِنَّا وَ
مَا زَالَ جَبْرئِيلُ عَ يُوصِي بِنِي بِالْجَارِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُورُّهُ وَمَا زَالَ يُوصِي بِنِي بِالْمَمَالِكِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيَجْعَلُ لَهُمْ وَقْتًا إِذَا بَلَغُوا
ذَلِكَ الْوَقْتِ أَعْتَقُوا وَمَا زَالَ يُوصِي بِنِي بِالسُّوَاكِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيَجْعَلُهُ فَرِيضَةً وَمَا زَالَ يُوصِي بِنِي بِقِيَامِ اللَّيْلِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّ خِيَارَ
أُمَّتِي لَنْ يَنَامُوا أَلَا وَمَنْ اسْتَحَفَّ بِفَقِيرٍ مُسْلِمٍ فَقَدْ اسْتَحَفَّ بِحَقِّ اللَّهِ وَاللَّهُ يَسْتَحِفُّ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَّا أَنْ يُتُوبَ وَقَالَ صَ مَنْ أَكْرَمَ
فَقِيرًا مُسْلِمًا لَقِيَ اللَّهَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَهُوَ عَنْهُ رَاضٍ وَقَالَ صَ مَنْ عُرِضَتْ لَهُ فَاحِشَةٌ أَوْ شَهْوَةٌ فَاجْتَنَّبَهَا مِنْ مَخَافَةِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ حَرَّمَ
اللَّهُ عَلَيْهِ النَّارَ وَآمَنَهُ مِنَ الْفَرْعِ الْأَكْبَرِ وَأَنْجَزَ لَهُ مَا وَعَدَهُ فِي كِتَابِهِ فِي قَوْلِهِ وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّتَانِ أَلَا وَمَنْ عُرِضَتْ لَهُ دُنْيَا وَ
آخِرَةٌ فَاخْتَارَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ لَقِيَ اللَّهَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَ لَيْسَتْ لَهُ حَسَنَةٌ يَتَّقَى بِهَا مِنَ النَّارِ وَمَنْ اخْتَارَ الْآخِرَةَ عَلَى الدُّنْيَا وَ تَرَكَ

الدُّنْيَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَغَفَرَ لَهُ مَسَاوِي عَمَلِهِ وَ مَنْ مَلَأَ عَيْنَهُ مِنْ حَرَامٍ مَلَأَ اللَّهُ عَيْنَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنَ النَّارِ إِلَّا أَنْ يُتُوبَ وَ يَرْجَعَ وَ قَالَ
صَ مِنْ صَافِحِ امْرَأَةٍ تَحْرُمُ عَلَيْهِ فَقَدْ بَاءَ بِسَخَطِ مِنَ اللَّهِ وَ مِنَ التَّرَمِ امْرَأَةٌ حَرَامًا قُرْنٌ فِي سِلْسِلِهِ نَارٍ مَعَ شَيْطَانٍ فَيُقَدِّفَانِ فِي النَّارِ وَ مَنْ
غَشَّ مُسْلِمًا فِي شَرَاءٍ أَوْ بَيْعٍ فَلَيْسَ مِنَّا وَ يُحْشَرُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَعَ الْيَهُودِ لِأَنَّهُمْ أَغْشَى الْخَلْقِ لِلْمُسْلِمِينَ وَ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَ أَنْ يَمْنَعَ
أَحَدٌ الْمَاعُونَ وَ قَالَ مَنْ مَنَعَ الْمَاعُونَ مِنْ جَارِهِ مَنَعَهُ اللَّهُ خَيْرَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَ وَكَلَهُ إِلَى نَفْسِهِ وَ مَنْ وَكَلَهُ إِلَى نَفْسِهِ فَمَا أَسْوَأَ حَالَهُ وَ
قَالَ صَ أَيُّمَا امْرَأَةٍ آذَتْ زَوْجَهَا بِلِسَانِهَا لَمْ يَقْبَلِ اللَّهُ مِنْهَا صِدْقًا وَ لَا عَدْلًا وَ لَا حَسَنَةً مِنْ عَمَلِهَا حَتَّى تُرَضَّ بِهِ وَ إِنْ صَامَتْ نَهَارَهَا وَ
قَامَتْ لَيْلَهَا وَ اعْتَقَتِ الرَّقَابَ وَ حَمَلَتْ عَلَى جِيَادِ الْخَيْلِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَ كَانَتْ أَوَّلَ مَنْ يَرُدُّ النَّارَ وَ كَذَلِكَ الرَّجُلُ إِذَا كَانَ لَهَا
ظَالِمًا أَلَا وَ مَنْ لَطَمَ حَدَّ مُسْلِمٍ أَوْ وَجَّهَهُ بَدَدَ اللَّهُ عِظَامَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَ حَشَرَهُ مَغْلُورًا حَتَّى يَدْخُلَ جَهَنَّمَ إِلَّا أَنْ يُتُوبَ وَ مَنْ بَاتَ وَ فِي
قَلْبِهِ غِشٌّ لِأَخِيهِ الْمُسْلِمِ بَاتَ فِي سَخَطِ اللَّهِ وَ أَصْبَحَ كَذَلِكَ حَتَّى يُتُوبَ وَ نَهَى عَنِ الْغَيْبَةِ وَ قَالَ مَنْ اغْتَابَ امْرَأً مُسْلِمًا بَطَلَ صَوْمُهُ
وَ نَقِضَ وَصُورُهُ وَ جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يُفُوحُ مِنْ فِيهِ رَائِحَةٌ أَنْتَنُ مِنَ الْجِيفَةِ يَتَأَذَى بِهِ أَهْلُ الْمَوْقِفِ فَإِنْ مَاتَ قَبْلَ أَنْ يُتُوبَ مَاتَ مُسْتَحِلًّا
لِمَا حَرَّمَ اللَّهُ وَ قَالَ صَ مَنْ كَظَمَ غَيْظًا وَ هُوَ قَادِرٌ عَلَى إِنْفَاقِهِ وَ حَلَمَ عَنْهُ أَعْطَاهُ اللَّهُ أَجْرَ شَهِيدٍ أَلَا وَ مَنْ تَطَوَّلَ عَلَى أَخِيهِ فِي غَيْبِهِ
سَمِعَهَا فِيهِ فِي مَجْلِسٍ فَرَدَّهَا عَنْهُ رَدَّ اللَّهُ عَنْهُ أَلْفَ يَابٍ مِنَ السُّوءِ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ فَإِنْ هُوَ لَمْ يَرُدَّهَا وَ هُوَ قَادِرٌ عَلَى رَدِّهَا كَانَ
عَلَيْهِ كَوَازِرٌ مِنْ اغْتَابِهِ سَبْعِينَ مَرَّةً وَ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَ عَنِ الْخِيَانَةِ وَ قَالَ مَنْ خَانَ أَمَانَةَ فِي الدُّنْيَا وَ لَمْ يَرُدَّهَا إِلَى أَهْلِهَا ثُمَّ أَدْرَكَهُ
الْمَيُوتُ مَيَاتٌ عَلَى غَيْرِ مِلَّتِي وَ يَلْقَى اللَّهُ وَ هُوَ عَلَيْهِ غَضَبَانُ وَ قَالَ صَ مَنْ شَهِدَ شَهَادَةً زُورٍ عَلَى أَحَدٍ مِنَ النَّاسِ عُلِقَ بِلِسَانِهِ مَعَ
الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ وَ مَنْ اشْتَرَى حَيَاتَهُ وَ هُوَ يَغْلَمُ فَهُوَ كَالَّذِي خَانَهَا وَ مَنْ حَبَسَ عَنِ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ شَيْئًا مِنْ حَقِّهِ
حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ بَرَكَهَ الرَّزْقِ إِلَّا أَنْ يُتُوبَ أَلَا وَ مَنْ سَمِعَ فَاحِشَةً فَأَفْشَاهَا فَهُوَ كَالَّذِي أَتَاهَا وَ مِنْ اِحْتِاجِ إِلَيْهِ أَخُوهُ الْمُسْلِمِ فِي قَرْضٍ وَ
هُوَ يَقْدِرُ عَلَيْهِ فَلَمْ يَفْعَلْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ رِيحَ الْجَنَّةِ أَلَا وَ مَنْ صَبَرَ عَلَى خُلُقِ امْرَأَةٍ سَيِّئَةٍ الْخُلُقِ وَ اِحْتَسَبَ فِي ذَلِكَ الْأَجْرَ أَعْطَاهُ اللَّهُ
ثَوَابَ الشَّاكِرِينَ فِي الْآخِرَةِ أَلَا وَ أَيُّمَا امْرَأَةٍ لَمْ تَرْفُقْ بِزَوْجِهَا وَ حَمَلَتْهُ عَلَى مَا لَا يَقْدِرُ عَلَيْهِ وَ مَا لَا يُطِيقُ لَمْ تُقْبَلْ مِنْهَا حَسَنَةٌ وَ تَلْقَى
اللَّهُ وَ هُوَ عَلَيْهَا غَضَبَانُ أَلَا وَ مَنْ أَكْرَمَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ فَإِنَّمَا يُكْرِمُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ وَ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَ أَنْ يُؤَمَّ الرَّجُلُ قَوْمًا إِلَّا بِأَذْنِهِمْ
وَ قَالَ مَنْ أَمَّ قَوْمًا بِأَذْنِهِمْ وَ هُمْ بِهِ رَاضُونَ فَاقْتَصَدَ بِهِمْ فِي حُضُورِهِ وَ أَحْسَنَ صَلَاتَهُ بِقِيَامِهِ وَ قِرَاءَتِهِ وَ رُكُوعِهِ وَ سُجُودِهِ وَ قُعُودِهِ فَلَهُ
مِثْلُ أَجْرِ الْقَوْمِ وَ لَا يُنْقَضُ مِنْ أَجُورِهِمْ شَيْءٌ أَلَا وَ مَنْ أَمَّ قَوْمًا بِأَمْرِهِمْ ثُمَّ لَمْ يُتِمَّ بِهِمُ الصَّلَاةَ وَ لَمْ يُحْسِنْ فِي رُكُوعِهِ وَ سُجُودِهِ وَ
خُشُوعِهِ وَ قِرَاءَتِهِ رُدَّتْ عَلَيْهِ صِيَامَاتُهُ وَ لَمْ تَجَاوِزْ تَرْفُوتَهُ وَ كَانَتْ مَنَزِلَتُهُ كَمَنَزِلَةِ إِمَامٍ جَائِرٍ مُعْتَدٍ لَمْ يُصْلِحْ إِلَى رِعْيَتِهِ وَ لَمْ يَقُمْ فِيهِمْ
بِحَقِّ وَ لَا قَامَ فِيهِمْ بِأَمْرٍ وَ قَالَ صَ مَنْ مَشَى إِلَى ذِي قَرَابَةٍ بِنَفْسِهِ وَ مَالِهِ لِيَصِلَ رَحِمَهُ أَعْطَاهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ أَجْرَ مَائَةِ شَهِيدٍ وَ لَهُ بِكُلِّ
خَطْوَةٍ أَرْبَعُونَ أَلْفَ حَسَنَةٍ وَ يُمْحَى عَنْهُ أَرْبَعُونَ أَلْفَ سَيِّئَةٍ وَ يُرْفَعُ لَهُ مِنَ الدَّرَجَاتِ مِثْلُ ذَلِكِ وَ كَانَتْ مَائَةِ عِبَادِ اللَّهِ مَائَةً سَيِّئَةٍ صَابِرًا
مُحْتَسِبًا وَ مَنْ كَفَى ضَرِيرًا حَاجَةً مِنْ حَوَائِجِ الدُّنْيَا وَ مَشَى لَهُ فِيهَا حَتَّى يَقْضِيَ اللَّهُ لَهُ حَاجَتَهُ أَعْطَاهُ اللَّهُ بَرَاءَةً مِنَ النِّفَاقِ وَ بَرَاءَةً مِنَ
النَّارِ وَ قَضَى لَهُ سَبْعِينَ حَاجَةً مِنْ حَوَائِجِ الدُّنْيَا وَ لَا يَزَالُ يُخَوضُ فِي رَحْمَةِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ حَتَّى يَرْجِعَ وَ مَنْ مَرِضَ يَوْمًا وَ لَيْلَةً فَلَمْ
يَشْكُ إِلَى عَوَادِهِ بَعَثَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَعَ خَلِيلِهِ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلِ الرَّحْمَنِ حَتَّى يَجُوزَ الصُّرَاطَ كَالْبُرْقِ اللَّامِعِ وَ مَنْ سَعَى لِمَرِيضٍ فِي
حَاجَتِهِ قَضَاهَا أَوْ لَمْ يَقْضِهَا خَرَجَ مِنْ دُنُوبِهِ كَيَوْمٍ وَلَمَدَتْهُ أُمُّهُ فَصَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ بِأَبِي أَنْتَ وَ أُمِّي يَا رَسُولَ اللَّهِ صَ فَإِذَا كَانَ
الْمَرِيضُ مِنْ أَهْلِ بَيْتِهِ أَوْ لَيْسَ ذَلِكَ أَكْبَرَ أَجْرًا إِذَا سَعَى فِي حَاجَتِهِ أَهْلَ بَيْتِهِ قَالَ نَعَمْ أَلَا وَ مَنْ فَرَّجَ عَنْ مُؤْمِنٍ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ
الدُّنْيَا فَرَّجَ اللَّهُ عَنْهُ اثْنَتَيْنِ وَ سَبْعِينَ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ الْآخِرَةِ وَ اثْنَتَيْنِ وَ سَبْعِينَ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ الدُّنْيَا أَهْوَنُهَا الْمَعْصُ قَالَ وَ مَنْ مَطَّلَ
عَلَى ذِي حَقِّ حَقَّهُ وَ هُوَ يَقْدِرُ عَلَى آدَاءِ حَقِّهِ فَعَلِيهِ كُلُّ يَوْمٍ حَطِيئَةُ عَشَارٍ أَلَا وَ مَنْ عَلَّقَ سَوْطًا بَيْنَ يَدَيْ سُلْطَانٍ جَائِرٍ جَعَلَ اللَّهُ ذَلِكَ
السَّوْطَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثُعْبَانًا مِنَ النَّارِ طُولُهُ سَبْعُونَ ذِرَاعًا يَسْلُطُ عَلَيْهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ وَ بَسَّ الْمَصِيرُ وَ مَنْ اضْطَنَّ إِلَى أَخِيهِ مَعْرُوفًا فَامْتَنَّ
بِهِ أَحْبَبَ اللَّهُ عَلَيْهِ عَمَلَهُ وَ ثَبَّتَ وَزْرَهُ وَ لَمْ يَشْكُرْ لَهُ سَعْيُهُ ثُمَّ قَالَ صَ يَقْضِي اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ حَرَمَتِ الْجَنَّةِ عَلَى الْمَنَانِ وَ الْبَخِيلِ وَ

الْقَتَاتِ وَهُوَ النَّمَامُ أَلَا وَ مَنْ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ فَلَهُ بِوِزْنِ كُلِّ دِرْهَمٍ مِثْلُ جَبَلٍ أَحَدٍ مِنْ نَعِيمِ الْجَنَّةِ وَ مَنْ مَشَى بِصَدَقَةٍ إِلَى مُحْتَاكِ كَانَ لَهُ كَأَجْرِ صَاحِبِهَا مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْقُصَ مِنْ أَجْرِهِ شَيْءٌ وَ مَنْ صَلَّى عَلَى مَيِّتٍ صَلَّى عَلَيْهِ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ وَ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ فَإِنْ أَقَامَ حَتَّى يُدْفَنَ وَ يُحْتَى عَلَيْهِ التُّرَابُ كَانَ لَهُ بِكُلِّ قَدَمٍ نَقَلَهَا قِيرَاطٌ مِنَ الْأَجْرِ وَ الْقِيرَاطُ مِثْلُ جَبَلٍ أَحَدٍ أَلَا وَ مَنْ ذَرَفَتْ عَيْنَاهُ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ كَانَ لَهُ بِكُلِّ قَطْرَةٍ قَطْرَتٌ مِنْ دُمُوعِهِ قَصِيرٌ فِي الْجَنَّةِ مُكَلَّلًا بِالذُّرِّ وَ الْجَوْهَرِ فِيهِ مَا لَا عَيْنٌ رَأَتْ وَ لَا أُذُنٌ سَمِعَتْ وَ لَمَّا خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ أَلَمًا وَ مَنْ مَشَى إِلَى مَسْجِدٍ يَطْلُبُ فِيهِ الْجَمَاعَةَ كَانَ لَهُ بِكُلِّ خُطْوَةٍ سَبْعُونَ أَلْفَ حَسَنَةٍ وَ يُرْفَعُ لَهُ مِنَ الدَّرَجَاتِ مِثْلُ ذَلِكَ وَ إِنْ مَاتَ وَ هُوَ عَلَى ذَلِكَ وَ كَلَّ اللَّهُ بِهِ سَبْعِينَ أَلْفَ مَلَكٍ يَعُودُونَهُ فِي قَبْرِهِ وَ يُؤْنِسُونَهُ فِي وَحْدَتِهِ وَ يَسْتَغْفِرُونَ لَهُ حَتَّى يُبْعَثَ أَلَا وَ مَنْ أَذَّنَ مُحْتَسِبًا يُرِيدُ بِذَلِكَ وَجْهَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ أَعْطَاهُ اللَّهُ ثَوَابَ أَرْبَعِينَ أَلْفَ شَهِيدٍ وَ أَرْبَعِينَ أَلْفَ صَدِيقٍ وَ يُدْخِلُ فِي شَفَاعَتِهِ أَرْبَعِينَ أَلْفَ مُسَيِّئٍ مِنْ أُمَّتِي إِلَى الْجَنَّةِ أَلَا وَ إِنْ الْمُؤَدِّنُ إِذَا قَالَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ صَلَّى عَلَيْهِ تَسْبِيعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ وَ اسْتَغْفَرُوا لَهُ وَ كَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي ظِلِّ الْعَرْشِ حَتَّى يَفْرُغَ اللَّهُ مِنْ حِسَابِ الْخَلَائِقِ وَ يَكْتُبُ ثَوَابَ قَوْلِهِ أَشْهَدُ أَنْ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ أَرْبَعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ وَ مَنْ حَافَظَ عَلَى الصَّفِّ الْأَوَّلِ وَ التَّكْبِيرِ الْأَوَّلِيِّ لَا يُؤَدِّي مُسَلِّمًا أَعْطَاهُ اللَّهُ مِنَ الْأَجْرِ مَا يُعْطَى الْمُؤَدِّنُونَ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ أَلَا وَ مَنْ تَوَلَّى عِرَافَةَ قَوْمٍ حَبَسَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ عَلَى شَفِيرِ جَهَنَّمَ بِكُلِّ يَوْمٍ أَلْفَ سَنَةٍ وَ حُشِرَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَ يَدَاهُ مَغْلُوتَانِ إِلَى عُنُقِهِ فَإِنْ كَانَ قَامَ فِيهِمْ بِأَمْرِ اللَّهِ أَطْلَقَهُ اللَّهُ وَ إِنْ كَانَ ظَالِمًا هُوِيَ بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ وَ بَسَّ الْمَصِيرُ وَ قَالَ ص لَا تُحَقِّقُوا شَيْئًا مِنَ الشَّرِّ وَ إِنْ صَغُرَ فِي أَعْيُنِكُمْ وَ لَا تَسْتَكْبِرُوا الْخَيْرَ وَ إِنْ كَثُرَ فِي أَعْيُنِكُمْ فَإِنَّهُ لَا كَبِيرَ مَعَ الْإِسْتِغْفَارِ وَ لَا صَغِيرَ مَعَ الْإِصْرَارِ . (نمونہ، جامع منہی النبی) امالی صدوق/۲۶۰-۲۵۳، و رواہ فی الفقیہ، ج ۴/۱-۲، بحار الأنوار، ج ۳۲۸/۷۶.

مؤلف گوید: آنچه در این روایت گذشت، به طور متفرق ضمن عده ای از روایات دیگر نیز نقل شده است و ما این روایت را که معروف به روایت مناهی رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلّم) و جامع روایات دیگر بود را انتخاب نمودیم. و از خداوند توفیق عمل به این روایات را خواستاریم، والله الموفق و لا حول و لا قوه و إلا بالله العلی العظیم.

ص: ۱۰۱

شد نمی باشد، و ما محرمات اسلام را در کتابی به نام «محرمات اسلام» جمع آوری نموده ایم و در آن کتاب نیز ادعای بررسی کامل نداریم، و شاید محرمات دیگر هم باشد که ما به آنها پی نبرده باشیم، و الله العالم.

واجبات اسلام را نیز نویسنده در کتابی به نام «واجبات اسلام» جمع آوری نموده، و ادعای بررسی کامل ندارد،

و از خداوند می خواهد که توفیق انجام واجبات اسلام و ترک محرمات اسلام را به همه دوستان اهل البیت (علیهم السلام) مرحمت فرماید و نویسنده نیز موفق به عمل به واجبات و محرمات خداوند باشد. ان شاء الله والله الموفق و نرجو منه الفضل و الرحمه بحق محمد و اهل بیته الطاهرین صلوات الله علیهم اجمعین و قال تبارک و تعالی:

«فَلَوْ لَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَكُنْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ؛ و اگر فضل و رحمت خداوند بر شما نبود، از زیانکاران بودید.»

«وَلَوْ لَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَاتَّبَعْتُمُ الشَّيْطَانَ إِلَّا قَلِيلًا؛ و اگر فضل و رحمت خدا بر شما نبود، جز عده کمی، همگی از شیطان پیروی می کردید (و گمراه می شدید).»

«وَلَوْ لَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ مَا زَكِيَ مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ أَبَدًا؛ و اگر فضل و رحمت الهی بر شما نبود، هرگز احدی از شما پاک نمی شد.»

شد نمی باشد، و ما محرمات اسلام را در کتابی به نام «محرمات اسلام» جمع آوری نموده ایم و در آن کتاب نیز ادعای بررسی کامل نداریم، و شاید محرمات دیگر هم باشد که ما به آنها پی نبرده باشیم، و الله العالم.

واجبات اسلام را نیز نویسنده در کتابی به نام «واجبات اسلام» جمع آوری نموده، و ادعای بررسی کامل ندارد،

و از خداوند می خواهد که توفیق انجام واجبات اسلام و ترک محرمات اسلام را به همه دوستان اهل البیت (علیهم السلام) مرحمت فرماید و نویسنده نیز موفق به عمل به واجبات و محرمات خداوند باشد. ان شاء الله والله الموفق و نرجو منه الفضل و الرحمه بحق محمد و أهل بيته الطاهرين صلوات الله عليهم اجمعين و قال تبارك و تعالی:

«فَلَوْ لَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَتُهُ لَكُنْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ؛ و اگر فضل و رحمت خداوند بر شما نبود، از زیانکاران بودید.»

«وَلَوْ لَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَتُهُ لَاتَّبَعْتُمُ الشَّيْطَانَ إِلَّا قَلِيلًا؛ و اگر فضل و رحمت خدا بر شما نبود، جز عدّه کمی، همگی از شیطان پیروی می کردید (و گمراه می شدید).»

«وَلَوْ لَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَتُهُ مَا زَكَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ أَبَدًا؛ و اگر فضل و رحمت الهی بر شما نبود، هرگز احدی از شما پاک نمی شد.»

شد نمی باشد، و ما محرمات اسلام را در کتابی به نام «محرمات اسلام» جمع آوری نموده ایم و در آن کتاب نیز ادعای بررسی کامل نداریم، و شاید محرمات دیگر هم باشد که ما به آنها پی نبرده باشیم، و الله العالم.

واجبات اسلام را نیز نویسنده در کتابی به نام «واجبات اسلام» جمع آوری نموده، و ادعای بررسی کامل ندارد،

و از خداوند می خواهد که توفیق انجام واجبات اسلام و ترک محرمات اسلام را به همه دوستان اهل البیت (علیهم السلام) مرحمت فرماید و نویسنده نیز موفق به عمل به واجبات و محرمات خداوند باشد. ان شاء الله والله الموفق و نرجو منه الفضل و الرحمه بحق محمد و اهل بیته الطاهرین صلوات الله علیهم اجمعین و قال تبارک و تعالی:

«فَلَوْ لَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَكُنْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ؛ و اگر فضل و رحمت خداوند بر شما نبود، از زیانکاران بودید.»

«وَلَوْ لَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَاتَّبَعْتُمُ الشَّيْطَانَ إِلَّا قَلِيلًا؛ و اگر فضل و رحمت خدا بر شما نبود، جز عده کمی، همگی از شیطان پیروی می کردید (و گمراه می شدید).»

«وَلَوْ لَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ مَا زَكَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ أَبَدًا؛ و اگر فضل و رحمت الهی بر شما نبود، هرگز احدی از شما پاک نمی شد.»

شد نمی باشد، و ما محرمات اسلام را در کتابی به نام «محرمات اسلام» جمع آوری نموده ایم و در آن کتاب نیز ادعای بررسی کامل نداریم، و شاید محرمات دیگر هم باشد که ما به آنها پی نبرده باشیم، و الله العالم.

واجبات اسلام را نیز نویسنده در کتابی به نام «واجبات اسلام» جمع آوری نموده، و ادعای بررسی کامل ندارد،

و از خداوند می خواهد که توفیق انجام واجبات اسلام و ترک محرمات اسلام را به همه دوستان اهل البیت (علیهم السلام) مرحمت فرماید و نویسنده نیز موفق به عمل به واجبات و محرمات خداوند باشد. ان شاء الله والله الموفق و نرجو منه الفضل و الرحمة بحق محمد و أهل بيته الطاهرين صلوات الله عليهم اجمعين و قال تبارك و تعالی:

«فَلَوْ لَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَتُهُ لَكُنْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ؛ و اگر فضل و رحمت خداوند بر شما نبود، از زیانکاران بودید.»

«و لَوْ لَا - فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَتُهُ لَاتَّبَعْتُمُ الشَّيْطَانَ إِلَّا قَلِيلًا؛ و اگر فضل و رحمت خدا بر شما نبود، جز عدّه کمی، همگی از شیطان پیروی می کردید (و گمراه می شدید).»

«و لَوْ لَا - فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَتُهُ مَا زَكِيَ مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ أَبَدًا؛ و اگر فضل و رحمت الهی بر شما نبود، هرگز احدی از شما پاک نمی شد.»

شد نمی باشد، و ما محرمات اسلام را در کتابی به نام «محرمات اسلام» جمع آوری نموده ایم و در آن کتاب نیز ادعای بررسی کامل نداریم، و شاید محرمات دیگر هم باشد که ما به آنها پی نبرده باشیم، و الله العالم.

واجبات اسلام را نیز نویسنده در کتابی به نام «واجبات اسلام» جمع آوری نموده، و ادعای بررسی کامل ندارد،

و از خداوند می خواهد که توفیق انجام واجبات اسلام و ترک محرمات اسلام را به همه دوستان اهل البیت (علیهم السلام) مرحمت فرماید و نویسنده نیز موفق به عمل به واجبات و محرمات خداوند باشد. ان شاء الله والله الموفق و نرجو منه الفضل و الرحمة بحق محمد و أهل بيته الطاهرين صلوات الله عليهم اجمعين و قال تبارك و تعالی:

«فَلَوْ لَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَتُهُ لَكُنْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ؛ و اگر فضل و رحمت خداوند بر شما نبود، از زیانکاران بودید.»

«و لَوْ لَا - فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَتُهُ لَاتَّبَعْتُمُ الشَّيْطَانَ إِلَّا قَلِيلًا؛ و اگر فضل و رحمت خدا بر شما نبود، جز عدّه کمی، همگی از شیطان پیروی می کردید (و گمراه می شدید).»

«و لَوْ لَا - فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَتُهُ مَا زَكِيَ مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ أَبَدًا؛ و اگر فضل و رحمت الهی بر شما نبود، هرگز احدی از شما پاک نمی شد.»

شد نمی باشد، و ما محرمات اسلام را در کتابی به نام «محرمات اسلام» جمع آوری نموده ایم و در آن کتاب نیز ادعای بررسی کامل نداریم، و شاید محرمات دیگر هم باشد که ما به آنها پی نبرده باشیم، و الله العالم.

واجبات اسلام را نیز نویسنده در کتابی به نام «واجبات اسلام» جمع آوری نموده، و ادعای بررسی کامل ندارد،

و از خداوند می خواهد که توفیق انجام واجبات اسلام و ترک محرمات اسلام را به همه دوستان اهل البیت (علیهم السلام) مرحمت فرماید و نویسنده نیز موفق به عمل به واجبات و محرمات خداوند باشد. ان شاء الله والله الموفق و نرجو منه الفضل و الرحمه بحق محمد و اهل بیته الطاهرین صلوات الله علیهم اجمعین و قال تبارک و تعالی:

«فَلَوْ لَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَكُنْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ؛ و اگر فضل و رحمت خداوند بر شما نبود، از زیانکاران بودید.»

«وَلَوْ لَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَاتَّبَعْتُمُ الشَّيْطَانَ إِلَّا قَلِيلًا؛ و اگر فضل و رحمت خدا بر شما نبود، جز عده کمی، همگی از شیطان پیروی می کردید (و گمراه می شدید).»

«وَلَوْ لَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ مَا زَكَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ أَبَدًا؛ و اگر فضل و رحمت الهی بر شما نبود، هرگز احدی از شما پاک نمی شد.»

شد نمی باشد، و ما محرمات اسلام را در کتابی به نام «محرمات اسلام» جمع آوری نموده ایم و در آن کتاب نیز ادعای بررسی کامل نداریم، و شاید محرمات دیگر هم باشد که ما به آنها پی نبرده باشیم، و الله العالم.

واجبات اسلام را نیز نویسنده در کتابی به نام «واجبات اسلام» جمع آوری نموده، و ادعای بررسی کامل ندارد،

و از خداوند می خواهد که توفیق انجام واجبات اسلام و ترک محرمات اسلام را به همه دوستان اهل البیت (علیهم السلام) مرحمت فرماید و نویسنده نیز موفق به عمل به واجبات و محرمات خداوند باشد. ان شاء الله والله الموفق و نرجو منه الفضل و الرحمة بحق محمد و أهل بيته الطاهرين صلوات الله عليهم اجمعين و قال تبارك و تعالی:

«فَلَوْ لَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَتُهُ لَكُنْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ؛ و اگر فضل و رحمت خداوند بر شما نبود، از زیانکاران بودید.»

«و لَوْ لَا - فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَتُهُ لَاتَّبَعْتُمُ الشَّيْطَانَ إِلَّا قَلِيلًا؛ و اگر فضل و رحمت خدا بر شما نبود، جز عدّه کمی، همگی از شیطان پیروی می کردید (و گمراه می شدید).»

«و لَوْ لَا - فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَتُهُ مَا زَكِيَ مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ أَبَدًا؛ و اگر فضل و رحمت الهی بر شما نبود، هرگز احدی از شما پاک نمی شد.»

شد نمی باشد، و ما محرمات اسلام را در کتابی به نام «محرمات اسلام» جمع آوری نموده ایم و در آن کتاب نیز ادعای بررسی کامل نداریم، و شاید محرمات دیگر هم باشد که ما به آنها پی نبرده باشیم، و الله العالم.

واجبات اسلام را نیز نویسنده در کتابی به نام «واجبات اسلام» جمع آوری نموده، و ادعای بررسی کامل ندارد،

و از خداوند می خواهد که توفیق انجام واجبات اسلام و ترک محرمات اسلام را به همه دوستان اهل البیت (علیهم السلام) مرحمت فرماید و نویسنده نیز موفق به عمل به واجبات و محرمات خداوند باشد. ان شاء الله والله الموفق و نرجو منه الفضل و الرحمه بحق محمد و اهل بیته الطاهرین صلوات الله علیهم اجمعین و قال تبارک و تعالی:

«فَلَوْ لَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَكُنْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ؛ و اگر فضل و رحمت خداوند بر شما نبود، از زیانکاران بودید.»

«وَلَوْ لَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَاتَّبَعْتُمُ الشَّيْطَانَ إِلَّا قَلِيلًا؛ و اگر فضل و رحمت خدا بر شما نبود، جز عدّه کمی، همگی از شیطان پیروی می کردید (و گمراه می شدید).»

«وَلَوْ لَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ مَا زَكِيَ مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ أَبَدًا؛ و اگر فضل و رحمت الهی بر شما نبود، هرگز احدی از شما پاک نمی شد.»

مؤلف گوید: آنچه در این روایت گذشت، به طور متفرق ضمن عده ای از روایات دیگر نیز نقل شده است و ما این روایت را که معروف به روایت مناهی رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلّم) و جامع روایات دیگر بود را انتخاب نمودیم. و از خداوند توفیق عمل به این روایات را خواستاریم، والله الموفق و لا حول و لا قوه و إلا بالله العلی العظیم.

ص: ۱۱۰

پس از نوشتن مناهای رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) لازم دیدم مناهای و محرمات قرآنی را نیز به ترتیب آیات قرآنی بیان نمایم، تا اوقع در نفوس باشد، چرا که در این زمان ها برخی از مخالفین و منافقین به مردم تلقین نموده اند که ما هر چه در قرآن باشد را قبول داریم.

و محرمات و دستوراتی که از رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) و اهل بیت او به ما رسیده است را نمی پذیرند و می گویند حجّتی بر آنها نیست، و این سخن، سخن کسانی است که از اول گفتند: «حسبنا کتاب الله» و عترت و اهل بیت و اوصیای رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) را نپذیرفتند، و به همین علت از دین خدا خارج شدند، چرا که رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) در حدیث متواتر و مسلمی که شیعه و سنی نقل کرده اند فرمود:

«إِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ كِتَابَ اللَّهِ وَعِزَّتِي؛ أَهْلَ بَيْتِي مَا إِنْ تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا لَنْ تَضِلُّوا بَعْدِي أَبَدًا، وَإِنَّهُمَا لَنْ يَفْتَرِقَا حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضَ...» (۱)

و مفهوم این روایت متواتر این است که تمسک نکردن به عترت سبب گمراهی خواهد بود و کتاب خدا بدون بیان و تفسیر عترت هادی کسی نمی باشد، و مردم در گمراهی سختی واقع خواهند شد، همان گونه که اهل سنت واقع شده اند، آنان چون از معارف اهل بیت (علیهم السلام) جدا شدند به ناچار سخنان و تفاسیر ابوحنیفه و احمد بن حنبل و مالک بن انس و محمد بن ادریس شافعی را پذیرفتند در حالی که اختلاف بین آنان فراوان است و دلیلی بر حجّیت سخنان آنان نیست. و لکن شیعیان و دوستان اهل بیت (علیهم السلام) به حدیث فوق عمل نموده اند، و آیات قرآن را با بیان و تفسیر اهل بیت (علیهم السلام) معنا می کنند، از این رو خطای زیادی ندارند و به آنچه اهل بیت و عترت رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) فرموده اند عمل می کنند و معتقد هستند و می گویند:

«الحمد لله الذي جعلنا من المتمسكين بولايه امير المؤمنين و اولاده المعصومين عليهم السلام».

ص: ۱۱۱

در کتاب بصائر الدرجات مرحوم محمد بن حسن صفار از امام صادق (علیه السلام) نقل شده که رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود: من اولین کسی هستم که در قیامت بر خدای خود وارد می شوم، و سپس کتاب خدا و اهل بیت من وارد می شوند، و پس از آنان امت من وارد می شوند، و خداوند از آنان سؤال می نماید که شما با کتاب من و اهل بیت پیامبر خود چه کردید؟!

و در سخن دیگری امام صادق (علیه السلام) می فرماید: رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) از دنیا رفت و دو چیز را جایگزین خود نمود: کتاب خدا، و وصی خویش امیرالمؤمنین (علیه السلام) را، و او امیرمؤمنان و امام متقین، و ریسمان محکم خداوند، و دستگروه ی جدا نشدنی و عهد محکم و قوی اوست ... (۱)

صاحب کتاب بصائرالدرجات سپس با سند خود از جابر از امام باقر (علیه السلام) نقل نموده که فرمود: رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) در منا اصحاب خود را خواند و به آنان فرمود:

«أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ أَمَا! إِنْ تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا لَنْ تَضِلُّوا: كِتَابَ اللَّهِ وَ عِزَّتِي؛ أَهْلَ بَيْتِي فَإِنَّهُمَا لَنْ يَفْتَرِقَا حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضَ ثُمَّ قَالَ: أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ حُرْمَاتِ اللَّهِ: كِتَابَ اللَّهِ وَ عِزَّتِي وَ الْكَعْبَةَ الْبَيْتِ الْحَرَامِ.

ثُمَّ قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (عَلَيْهِ السَّلَامُ): أَمَا كِتَابَ اللَّهِ فَحَرِّقُوا، وَ أَمَا الْكَعْبَةَ فَهَدِّمُوا، وَ أَمَا الْعِتْرَةَ فَاقْتُلُوا، وَ كُلَّ وَدَائِعِ اللَّهِ فَقَدْ تَبَرَّؤُا» (۲)

مؤلف گوید: صاحب کتاب بصائر الدرجات سپس روایات دیگری را نسبت به این موضوع بیان نموده است و از خوانندگان محترم انتظار می رود که مراجعه بفرمایند.

و تَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ صِدْقًا وَ عَدْلًا وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى تَوْفِيقِهِ وَ لَطْفِهِ وَ كَرَمِهِ.

ص: ۱۱۲

۱- - بصائر الدرجات، ص ۴۳۳.

۲- - بصائر الدرجات، ص ۴۳۴.

۱- کفر بالله و صدّ عن سبیل الله

قال الله سبحانه: «إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَأَنْذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ» (۱) کسانی که کافر شدند، برای آنان تفاوت نمی کند که آنان را (از عذاب الهی) بترسانی یا نترسانی ایمان نخواهند آورد.»

«إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَ صَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ قَدْ ضَلُّوا ضَلَالًا بَعِيدًا» (۲) کسانی که کافر شدند، و (مردم را) از راه خدا بازداشتند، در گمراهی دوری گرفتار شده اند.»

«إِلَّا طَرِيقَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا وَ كَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا» (۳) مگر به راه دوزخ! که جاودانه در آن خواهند ماند و این کار برای خدا آسان است!»

۲- از خدعه و فریب پرهیز کنید

قال الله سبحانه: «يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَ الَّذِينَ آمَنُوا وَ مَا يَخْدَعُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَ مَا يَشْعُرُونَ * فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا وَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ» (۴) می خواهند خدا و مؤمنان را فریب دهند در حالی که جز خودشان را فریب نمی دهند (اما) نمی فهمند. در دل‌های آنان یک نوع بیماری است خداوند بر بیماری آنان افزوده و به خاطر دروغهایی که میگفتند، عذاب دردناکی در انتظار آنهاست.»

ص: ۱۱۳

۱- - بقره/۶.

۲- - نساء/۱۶۷.

۳- - نساء/۱۶۹.

۴- - بقره/۱۰-۹.

۳- از فساد روی زمین پرهیز کنید

قال الله سبحانه: «وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ * أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَلَكِنْ لَا يَشْعُرُونَ؛(۱) و هنگامی که به آنان گفته شود: «در زمین فساد نکنید» می گویند: «ما فقط اصلاح کننده ایم!» آگاه باشید! اینها همان مفسدانند ولی نمی فهمند.»

«وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا وَادْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِنَ الْمُحْسِنِينَ؛(۲) و در زمین پس از اصلاح آن فساد نکنید، و او را با بیم و امید بخوانید! (بیم از مسئولیتها، و امید به رحمتش. و نیکی کنید) زیرا رحمت خدا به نیکوکاران نزدیک است!»

۴- از نفاق و دورویی پرهیز نمایید

قال الله سبحانه: «وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَوْا إِلَى شَيَاطِينِهِمْ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِؤُنَ؛(۳) و هنگامی که افراد باایمان را ملاقات می کنند، و می گویند: «ما ایمان آورده ایم!» (ولی) هنگامی که با شیطانهای خود خلوت می کنند، می گویند: «ما با شما ایم! ما فقط (آنها را) مسخره می کنیم!»

۵- از خریدن ضلالت و گمراهی به جای هدایت پرهیز کنید

قال الله سبحانه: «أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الضَّلَالَةَ بِالْهُدَىٰ فَمَا رَبِحَت تِّجَارَتُهُمْ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ؛(۴) آنان کسانی هستند که «هدایت» را به «گمراهی» فروخته اند و (این) تجارت آنها سودی نداده و هدایت نیافته اند.»

ص: ۱۱۴

۱- - بقره/۱۲-۱۱.

۲- - اعراف/۵۶.

۳- - بقره/۱۴.

۴- - بقره/۱۶.

قال الله سبحانه: «الَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ»؛ (۱) فاسقان کسانی هستند که پیمان خدا را، پس از محکم ساختن آن، میشکنند و پیوندهایی را که خدا دستور داده برقرار سازند، قطع نموده، و در روی زمین فساد میکنند اینها زیانکارانند.»

۷- از ندانسته سخن گفتن پرهیز کنید

قال الله سبحانه: «وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ» * وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ * قَالُوا سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ * قَالَ يَا آدَمُ أَنْبِئْهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ فَلَمَّا أَنْبَأَهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ الْغَيْبِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ»؛ (۲) (به خاطر بیایور) هنگامی را که پروردگارت به فرشتگان گفت: «من در روی زمین، جانشینی [نماینده ای] قرار خواهم داد.» فرشتگان گفتند: «پروردگارا! آیا کسی را در آن قرار می دهی که فساد و خونریزی کند؟! (زیرا موجودات زمینی دیگر، که قبل از این آدم وجود داشتند نیز، به فساد و خونریزی آلوده شدند. اگر هدف از آفرینش این انسان، عبادت است)، ما تسبیح و حمد تو را بجای می آوریم، و تو را تقدیس می کنیم.» پروردگار فرمود: «من حقایقی را می دانم که شما نمی دانید.» سپس علم اسماء [علم اسرار آفرینش و نامگذاری موجودات] را همگی به آدم آموخت. بعد آنها را به فرشتگان عرضه داشت و فرمود: «اگر راست می گوئید، اسمای اینها را به من خبر دهید!» فرشتگان عرض کردند: «منزهی تو! ما چیزی جز آنچه به ما تعلیم داده ای، نمی دانیم تو دانا و حکیمی.» فرمود: «ای آدم! آنان را از اسمای (و اسرار) این موجودات آگاه کن.» هنگامی که آنان را آگاه کرد، خداوند فرمود: «آیا به شما نگفتم که من، غیب آسمانها و زمین را میدانم؟! و نیز میدانم آنچه را شما آشکار میکنید، و آنچه را پنهان میداشتید!»

ص: ۱۱۵

۱- - بقره/۲۷.

۲- - بقره/۳۳-۳۰.

۸- از تکبر و تمرد از امر الهی پرهیزید

قال الله سبحانه: «وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَىٰ وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ»؛ (۱) و (یاد کن) هنگامی را که به فرشتگان گفتیم: «برای آدم سجده و خضوع کنید!» همگی سجده کردند جز ابلیس که سر باز زد، و تکبر ورزید، (و به خاطر نافرمانی و تکبرش) از کافران شد.»

۹- از فریب شیطان پرهیزید

قال الله سبحانه: «وَقُلْنَا يَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَكُلَا مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ * فَأَزَلَّهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا فَأَخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا فِيهِ وَقُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ»؛ (۲) و گفتیم: «ای آدم! تو با همسرت در بهشت سکونت کن و از (نعمتهای) آن، از هر جا می خواهید، گوارا بخورید (اما) نزدیک این درخت نشوید که از ستمگران خواهید شد. پس شیطان موجب لغزش آنها از بهشت شد و آنان را از آنچه در آن بودند، بیرون کرد. و (در این هنگام) به آنها گفتیم: «همگی (به زمین) فرود آید! در حالی که بعضی دشمن دیگری خواهید بود. و برای شما در زمین، تا مدت معینی قرارگاه و وسیله بهره برداری خواهد بود.»

۱۰- از تکذیب آیات الهی دوری کنید

قال الله سبحانه: «وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ * يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَوْفُوا بِعَهْدِي أَوْفٍ بِعَهْدِكُمْ وَإِيَّايَ فَارْهَبُونِ»؛ (۳) و کسانی که کافر شدند، و

ص: ۱۱۶

۱- - بقره/۳۴.

۲- - بقره، ۳۶-۳۵.

۳- - بقره/۴۰-۳۹.

آیات ما را دروغ پنداشتند اهل دوزخند و همیشه در آن خواهند بود. ای فرزندان اسرائیل! نعمتهایی را که به شما ارزانی داشتم به یاد آورید! و به پیمانی که با من بسته اید وفا کنید، تا من نیز به پیمان شما وفا کنم. (و در راه انجام وظیفه، و عمل به پیمانها) تنها از من بترسید!»

۱۱- از کتمان حق و فریب دادن مردم بپرهیزید

قال الله سبحانه: «وَلَا تَلْبِسُوا الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَ تَكْتُمُوا الْحَقَّ وَ أَنْتُمْ تَعْلَمُونَ؛(۱) و حق را با باطل نیامیزید! و حقیقت را با اینکه می دانید کتمان نکنید!»

«إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ الْكِتَابِ وَيَشْتُرُونَ بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَئِكَ مَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ إِلَّا النَّارَ وَ لَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَ لَا يُزَكِّيهِمْ وَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ * أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الضَّلَالَهَ بِالْهُدَى وَ الْعَذَابَ بِالْمَغْفِرَةِ فَمَا أَصْبَرَهُمْ عَلَى النَّارِ * ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ نَزَلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَ إِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِي الْكِتَابِ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ؛(۲) کسانی که کتمان می کنند آنچه را خدا از کتاب نازل کرده، و آن را به بهای کمی می فروشند، آنها جز آتش چیزی نمی خورند (و هدایا و اموالی که از این رهگذر به دست می آورند، در حقیقت آتش سوزانی است.) و خداوند، روز قیامت، با آنها سخن نمی گوید و آنان را پاکیزه نمی کند و برای آنها عذاب دردناکی است. اینان، همانهایی هستند که گمراهی را با هدایت، و عذاب را با آمرزش، مبادله کرده اند راستی چقدر در برابر عذاب خداوند، شکیبایی هستند!! اینها، به خاطر آن است که خداوند، کتاب (آسمانی) را به حق، (و توأم با نشانه ها و دلایل روشن)، نازل کرده و آنها که در آن اختلاف می کنند، (و با کتمان و تحریف، اختلاف به وجود می آورند)، در شکاف و (پراکندگی) عمیقی قرار دارند.»

ص: ۱۱۷

۱- - بقره/۴۲.

۲- - بقره/۱۷۶-۱۷۴.

۱۲- از عالم بی عمل دوری کنید

قال الله سبحانه: «أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ وَأَنْتُمْ تَتْلُونَ الْكِتَابَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ؟» (۱) آیا مردم را به نیکی (و ایمان به پیامبری که صفات او آشکارا در تورات آمده) دعوت می کنید، اما خودتان را فراموش می نمایید با اینکه شما کتاب (آسمانی) را می خوانید! آیا نمی اندیشید؟!»

۱۳- از درخواست رؤیت خداوند خودداری نمایید

قال الله سبحانه: «وَإِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَى لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّى نَرَى اللَّهَ جَهْرَةً فَأَخَذَتْكُمُ الصَّاعِقَةُ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ» (۲) و (نیز به یاد آورید) هنگامی را که گفتید: «ای موسی! ما هرگز به تو ایمان نخواهیم آورد مگر اینکه خدا را آشکارا (با چشم خود) ببینیم!» پس صاعقه شما را گرفت در حالی که تماشا می کردید.»

۱۴- از فریب خوردن از سامری درس بگیرید

قال الله سبحانه: «وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ إِنَّكُمْ ظَلَمْتُمْ أَنْفُسَكُمْ بِاتِّخَاذِكُمُ الْعِجْلَ فَتُوبُوا إِلَى بَرِّئِكُمْ فَاقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ ذَلِكَ خَيْرٌ لَكُمْ عِنْدَ بَرِّئِكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ» (۳) و زمانی را که موسی به قوم خود گفت: «ای قوم من! شما با انتخاب گوساله (برای پرستش) به خود ستم کردید! پس توبه کنید و به سوی خالق خود باز گردید! و خود را [یکدیگر را] به قتل برسانید! این کار، برای شما در پیشگاه پروردگارتان بهتر است.» سپس خداوند توبه شما را پذیرفت زیرا که او توبه پذیر و رحیم است.»

ص: ۱۱۸

۱- - بقره/۴۴.

۲- - بقره/۵۵.

۳- - بقره/۵۴.

قال الله سبحانه: «وَلَقَدْ عَلَّمْتُمُ الَّذِينَ اعْتَدُوا مِنْكُمْ فِي السَّبْتِ فَقُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ * فَجَعَلْنَاهَا نَكَالًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهَا وَ مَا خَلَفَهَا وَ مَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ؛ (۱)» به طور قطع از حال کسانی از شما، که در روز شنبه نافرمانی و گناه کردند، آگاه شده اید! ما به آنها گفتیم: «به صورت بوزینه هایی طردشده در آید!» ما این کیفر را درس عبرتی برای مردم آن زمان و نسلهای بعد از آنان، و پند و اندرزی برای پرهیزکاران قرار دادیم.»

۱۶- از بهانه گیری و گرفتاری قوم موسی (علیه السلام) عبرت بگیرید

قال الله سبحانه: «وَ إِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَى لَنْ نَصْبِرَ عَلَىٰ طَعَامٍ وَاحِدٍ فَادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُخْرِجْ لَنَا مِمَّا تُنْبِتُ الْأَرْضُ مِنْ بَقْلِهَا وَقِثَّائِهَا وَ فُومِهَا وَ عَدَسِهَا وَ بَصَلِهَا قَالَ أَ تَسْتَبْدِلُونَ الَّذِي هُوَ أَدْنَىٰ بِالَّذِي هُوَ خَيْرٌ اهْبِطُوا مِصْرًا فَإِنَّ لَكُمْ مَا سَأَلْتُمْ وَ ضَرِبْتَ عَلَيْهِمُ الذَّلَّةَ وَ الْمَسْكَنَةَ وَ بَأَوْ بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ ذَلِكُمْ بِأَنَّهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَ يَقْتُلُونَ النَّبِيِّينَ بِغَيْرِ الْحَقِّ ذَلِكُمْ بِمَا عَصَوْا وَ كَانُوا يَعْتَدُونَ؛ (۲)» و (نیز به خاطر بیاورید) زمانی را که گفتید: «ای موسی! هرگز حاضر نیستیم به یک نوع غذا اکتفاء کنیم! از خدای خود بخواه که از آنچه زمین می رویاند، از سبزیجات و خیار و سیر و عدس و پیازش، برای ما فراهم سازد.» موسی گفت: «آیا غذای پست تر را به جای غذای بهتر انتخاب می کنید؟! (اکنون که چنین است، بکشید از این بیابان) در شهری فرود آید زیرا هر چه خواستید، در آنجا برای شما هست.» و (مهر) ذلت و نیاز، بر پیشانی آنها زده شد و باز گرفتار خشم خدایی شدند چرا که آنان نسبت به آیات الهی، کفر می ورزیدند و پیامبران را به ناحق می کشتند. اینها به خاطر آن بود که گناهکار و متجاوز بودند.»

و قال الله سبحانه: «وَ إِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَدْبَحُوا بَقَرَةً قَالُوا أَ تَتَّخِذُنَا هُزُوعًا قَالَ أَعُوذُ بِاللَّهِ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ * قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا هِيَ قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَا فَارِضٌ وَلَا بِكْرٌ عَوَانٌ

بَيْنَ ذَلِكَ فَافْعَلُوا مَا تُؤْمَرُونَ * قَالُوا اذْعُ لَنَا رَبِّكَ يُبَيِّنُ لَنَا مَا لُونَهَا قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقْرَةٌ صَفَرَاءُ فَاقْع لُونَهَا تَسِيرُ النَّاطِرِينَ * قَالُوا اذْعُ لَنَا رَبِّكَ يُبَيِّنُ لَنَا مَا هِيَ إِنَّ الْبَقْرَ تَشَابَهَ عَلَيْنَا وَإِنَّا إِن شَاءَ اللَّهُ لَمُهْتَدُونَ * قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقْرَةٌ لَا ذَلُولَ تُثِيرُ الْأَرْضَ وَلَا تَسْقِي الْحَرْثَ مُسَلِّمَةٌ لَا سِيَةَ فِيهَا قَالُوا الْآنَ جِئْتَ بِالْحَقِّ فَذَبْحُوهَا وَ مَا كَادُوا يَفْعَلُونَ * وَ إِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَادَّارَأْتُمْ فِيهَا وَ اللَّهُ مُخْرِجُ مَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ * فَقُلْنَا اضْرِبُوهُ بِيَعْضِهَا كَذَلِكَ يُحْيِي اللَّهُ الْمَوْتَى وَ يُرِيكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ؛ (۱) و (به یاد آورید) هنگامی را که موسی به قوم خود گفت: «خداوند به شما دستور می دهد ماده گاوی را ذبح کنید (و قطعه ای از بدن آن را به مقتولی که قاتل او شناخته نشده بزنید، تا زنده شود و قاتل خویش را معرفی کند و غوغا خاموش گردد.)» گفتند: «آیا ما را مسخره می کنی؟» (موسی) گفت: «به خدا پناه می برم از اینکه از جاهلان باشم!» گفتند: «(پس) از خدای خود بخواه که برای ما روشن کند این ماده گاو چگونه ماده گاوی باشد؟» گفت: خداوند می فرماید: «ماده گاوی است که نه پیر و از کار افتاده باشد، و نه بکر و جوان بلکه میان این دو باشد. آنچه به شما دستور داده شده، (هر چه زودتر) انجام دهید.» گفتند: «از پروردگار خود بخواه که برای ما روشن سازد رنگ آن چگونه باشد؟» گفت: خداوند می گوید: «گاوی باشد زرد یک دست، که رنگ آن بینندگان را شاد و مسرور سازد.» گفتند: «از خدایت بخواه برای ما روشن کند که چگونه گاوی باید باشد؟ زیرا این گاو برای ما مبهم شده! و اگر خدا بخواهد ما هدایت خواهیم شد!» گفت: خداوند می فرماید: «گاوی باشد که نه برای شخم زدن رام شده و نه برای زراعت آبکشی کند از هر عیبی برکنار باشد، و حتی هیچ گونه رنگ دیگری در آن نباشد.» گفتند: «الان حق مطلب را آوردی!» سپس (چنان گاوی را پیدا کردند و) آن را سر بریدند ولی مایل نبودند این کار را انجام دهند. و (به یاد آورید) هنگامی را که فردی را به قتل رساندید سپس درباره (قاتل) او به نزاع پرداختید و خداوند آنچه را مخفی می داشتید، آشکار می سازد. سپس گفتیم: «قسمتی از گاو را به مقتول بزنید! (تا زنده شود، و قاتل را معرفی کند.) خداوند این گونه مردگان را زنده می کند و آیات خود را به شما نشان می دهد شاید اندیشه کنید!»

ص: ۱۲۰

قال سبحانه: «أَفَتَطْمَعُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ * وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَا بِغَضٍ مِنْهُمْ إِلَى بَعْضِ قَالُوا أَ تَحِدُّونَهُمْ بِمَا فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ لِيُحَاجُّوكُمْ بِهِ عِنْدَ رَبِّكُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ * أَوْ لَا يَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَ مَا يُعْلِنُونَ * وَمِنْهُمْ أُمِّيُونَ لَا يَعْلَمُونَ الْكِتَابَ إِلَّا أَمَانِيًّ وَ إِن هُمْ إِلَّا يَظُنُّونَ * فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ يَكْتُمُونَ الْكِتَابَ بِأَيْدِيهِمْ ثُمَّ يَقُولُونَ هَذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ لِيَشْتَرُوا بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا فَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا كَتَبَتْ أَيْدِيهِمْ وَ وَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا يَكْسِبُونَ» (۱) آیا انتظار دارید به (آئین) شما ایمان بیاورند، با اینکه عده ای از آنان، سخنان خدا را می شنیدند و پس از فهمیدن، آن را تحریف می کردند، در حالی که علم و اطلاع داشتند؟! و هنگامی که مؤمنان را ملاقات کنند، می گویند: «ایمان آورده ایم.» ولی هنگامی که با یکدیگر خلوت می کنند، (بعضی به بعضی دیگر اعتراض کرده)، می گویند: «چرا مطالبی را که خداوند (در باره صفات پیامبر اسلام) برای شما بیان کرد، به مسلمانان بازگو می کنید تا (روز رستاخیز) در پیشگاه خدا، بر ضد شما به آن استدلال کنند؟! آیا نمی فهمید؟! آیا اینها نمی دانند خداوند آنچه را پنهان می دارند یا آشکار می کنند می دانند؟! و پاره ای از آنان عوامانی هستند که کتاب خدا را جز یک مشت خیالات و آرزوها نمی دانند و تنها به پندارهایشان دل بسته اند. پس وای بر آنها که نوشته ای با دست خود می نویسند، سپس می گویند: «این، از طرف خداست.» تا آن را به بهای کمی بفروشند. پس وای بر آنها از آنچه با دست خود نوشتند و وای بر آنان از آنچه از این راه به دست می آورند!»

قال الله سبحانه: «وَ قَالُوا لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ إِلَّا أَيَّامًا مَعْدُودَةً قُلْ أَتَّخَذْتُمْ عِنْدَ اللَّهِ عَهْدًا فَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ عَهْدَهُ أَمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ * بَلَى مَنْ كَسَبَ سَيِّئَةً وَ أَحَاطَتْ بِهِ خَطِيئَتُهُ فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا

خالدون؛(۱) و گفتند: «هرگز آتش دوزخ، جز چند روزی، به ما نخواهد رسید.» بگو: «آیا پیمانی از خدا گرفته اید؟! - و خداوند هرگز از پیمان‌ش تخلف نمی‌ورزد- یا چیزی را که نمی‌دانید به خدا نسبت می‌دهید؟! آری، کسانی که کسب گناه کنند، و آثار گناه، سراسر وجودشان را بیوشاند، آنها اهل آتشند و جاودانه در آن خواهند بود.»

۱۹- از ایمان به بعضی کتاب و کفر بعضی آن بترسید

قال الله سبحانه: «ثُمَّ أَنْتُمْ هَؤُلَاءِ تَقْتُلُونَ أَنْفُسَكُمْ وَ تَخْرُجُونَ فَرِيقًا مِّنْكُمْ مِنْ دِيَارِهِمْ تَظَاهَرُونَ عَلَيْهِم بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَإِنْ يَأْتُوكُمْ أُسَارَى تُفَادُوهُمْ وَ هِيَ مُحَرَّمٌ عَلَيْكُمْ إِخْرَاجُهُمْ أَفَتُؤْمِنُونَ بِبَعْضِ الْكِتَابِ وَ تَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ فَمَا جَزَاءُ مَنْ يَفْعَلُ ذَلِكَ مِنْكُمْ إِلَّا خِزْيٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يُرَدُّونَ إِلَى أَشَدِّ الْعَذَابِ وَ مَا لِلَّهِ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ * أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ فَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَ لَا هُمْ يُنصَرُونَ؛(۲) اما این شما هستید که یکدیگر را می‌کشید و جمعی از خودتان را از سرزمینشان بیرون می‌کنید و در این گناه و تجاوز، به یکدیگر کمک می‌نمایید (و اینها همه نقض پیمانی است که با خدا بسته‌اید) در حالی که اگر بعضی از آنها به صورت اسیران نزد شما آیند، فدیة می‌دهید و آنان را آزاد می‌سازید! با اینکه بیرون ساختن آنان بر شما حرام بود. آیا به بعضی از دستورات کتاب آسمانی ایمان می‌آورید، و به بعضی کافر می‌شوید؟! برای کسی از شما که این عمل (تبعیض در میان احکام و قوانین الهی) را انجام دهد، جز رسوایی در این جهان، چیزی نخواهد بود، و روز رستاخیز به شدیدترین عذابها گرفتار می‌شوند. و خداوند از آنچه انجام می‌دهید غافل نیست. اینها همان کسانی که آخرت را به زندگی دنیا فروخته‌اند از این رو عذاب آنها تخفیف داده نمی‌شود و کسی آنها را یاری نخواهد کرد.»

ص: ۱۲۲

۱- - بقره/ ۸۱-۸۰.

۲- - بقره/ ۸۶-۸۵.

قال الله سبحانه: «وَلَقَدْ جَاءَكُمْ مُوسَىٰ بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِن بَعْدِهِ وَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ * وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاسْمِعُوا قَالُوا سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا وَأُشْرِبُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْعِجْلَ بِكُفْرِهِمْ قُلْ بِئْسَمَا يَأْمُرُكُمْ بِهِ إِيمَانُكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ؛(۱)» و (نیز) موسی آن همه معجزات را برای شما آورد، و شما پس از (غیبت) او، گوساله را انتخاب کردید در حالی که ستمگر بودید. و (به یاد آورید) زمانی را که از شما پیمان گرفتیم و کوه طور را بالای سر شما برافراشتیم (و گفتیم: «این دستوراتی را که به شما داده ایم محکم بگیرید، و درست بشنوید!» آنها گفتند: «شنیدیم ولی مخالفت کردیم.» و دل‌های آنها، بر اثر کفرشان، با محبت گوساله آمیخته شد. بگو: «ایمان شما، چه فرمان بدی به شما می دهد، اگر ایمان دارید!»

۲۱- از تحقیر دیگران دوری کنید

قال الله سبحانه: «وَقَالَتِ الْيَهُودُ لَيْسَتِ النَّصَارَىٰ عَلَىٰ شَيْءٍ ۚ وَقَالَتِ النَّصَارَىٰ لَيْسَتِ الْيَهُودُ عَلَىٰ شَيْءٍ ۚ وَهُمْ يَتْلُونَ الْكِتَابَ كَذَلِكَ قَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ مِثْلَ قَوْلِهِمْ فَاللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ؛(۲)» یهودیان گفتند: «مسیحیان هیچ موقعیتی (نزد خدا) ندارند»، و مسیحیان نیز گفتند: «یهودیان هیچ موقعیتی ندارند (و بر باطلند)» در حالی که هر دو دسته، کتاب آسمانی را می خوانند (و باید از این گونه تعصبها برکنار باشند) افراد نادان (دیگر، همچون مشرکان) نیز، سخنی همانند سخن آنها داشتند! خداوند، روز قیامت، در باره آنچه در آن اختلاف داشتند، داوری می کند.

ص: ۱۲۳

۱- - بقره/۹۳-۹۲.

۲- - بقره/۱۱۳.

۲۲- از محبت بت ها و خدایان دروغین دوری کنید

قال الله سبحانه: «وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ وَلَوْ يَرَى الَّذِينَ ظَلَمُوا إِذْ يَرُونَ الْعَذَابَ أَنَّ الْقُوَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا وَأَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعَذَابِ»؛^(۱) بعضی از مردم، معبودهایی غیر از خداوند برای خود انتخاب می کنند و آنها را همچون خدا دوست می دارند. اما آنها که ایمان دارند، عشقشان به خدا، (از مشرکان نسبت به معبودهایشان)، شدیدتر است. و آنها که ستم کردند، (و معبودی غیر خدا برگزیدند)، هنگامی که عذاب (الهی) را مشاهده کنند، خواهند دانست که تمام قدرت، از آن خداست و خدا دارای مجازات شدید است (نه معبودهای خیالی که از آنها می هراسند).»

۲۳- از حرام های خوراکی پرهیز کنید

قال الله سبحانه: «إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ وَ مَا أَهْلَ بِهِ لَعَنَ اللَّهُ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَ لَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ»؛^(۲) خداوند، تنها (گوشت) مردار، خون، گوشت خوک و آنچه را نام غیر خدا به هنگام ذبح بر آن گفته شود، حرام کرده است. (ولی) آن کس که مجبور شود، در صورتی که ستمگر و متجاوز نباشد، گناهی بر او نیست (و می تواند برای حفظ جان خود، در موقع ضرورت، از آن بخورد) خداوند بخشنده و مهربان است»

«حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَ الدَّمُ وَ لَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَ مَا أَهْلَ لِعَنِيرِ اللَّهِ بِهِ وَ الْمُنْخَنِقَةُ وَ الْمُوقُودَةُ وَ الْمُتَرَدِّيَةُ وَ النَّطِيحَةُ وَ مَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَ مَا ذُبِحَ عَلَى النُّصَبِ وَ أَنْ تَشْتَقِسُوا بِالْأَرْزَامِ ذَلِكَمُ يَسُّ الْيَوْمِ يَسُّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَ اخْشَوْنَ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَ أَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَ رَضِيْتُ لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا فَمَنْ اضْطُرَّ فِي مَحْمَصِهِ غَيْرَ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ»؛^(۳) گوشت مردار، و خون، و گوشت خوک، و حیواناتی که به غیر نام خدا ذبح شوند، و حیوانات خفه شده، و به زجر کشته شده، و آنها که

ص: ۱۲۴

۱- - بقره/۱۶۵.

۲- - بقره/۱۷۳.

۳- - مائده/۳.

بر اثر پرت شدن از بلندی بمیرند، و آنها که به ضرب شاخ حیوان دیگری مرده باشند، و باقیمانده صید حیوان درنده- مگر آنکه (بموقع به آن حیوان برسید، و) آن را سربرید- و حیواناتی که روی بتها (یا در برابر آنها) ذبح می شوند، (همه) بر شما حرام شده است و (همچنین) قسمت کردن گوشت حیوان به وسیله چوبه های تیر مخصوص بخت آزمایی تمام این اعمال، فسق و گناه است- امروز، کافران از (زوال) آیین شما، مأیوس شدند بنا بر این، از آنها نترسید! و از (مخالفت) من بترسید! امروز، دین شما را کامل کردم و نعمت خود را بر شما تمام نمودم و اسلام را به عنوان آیین (جاودان) شما پذیرفتم- اما آنها که در حال گرسنگی، دستشان به غذای دیگری نرسد، و متمایل به گناه نباشند، (مانعی ندارد که از گوشتهای ممنوع بخورند) خداوند، آمرزنده و مهربان است.»

«قُلْ لَا أَجِدُ فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَى طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مَيْتَةً أَوْ دَمًا مَسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خِنزِيرٍ فَإِنَّهُ رِجْسٌ أَوْ فِسْقًا أُهْلًا لِّغَيْرِ اللَّهِ بِهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ رَبَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ؛(۱) بگو: «در آنچه بر من وحی شده، هیچ غذای حرامی نمی یابم بجز اینکه مردار باشد، یا خونی که (از بدن حیوان) بیرون ریخته، یا گوشت خوک- که اینها همه پلیدند- یا حیوانی که به گناه، هنگام سر بریدن، نام غیر خدا [نام بتها] بر آن برده شده است.» اما کسی که مضطر (به خوردن این محرّمات) شود، بی آنکه خواهان لذت باشد و یا زیاده روی کند (گناهی بر او نیست) زیرا پروردگارت، آمرزنده مهربان است.»

۲۴- از وصیت غیر شرعی دوری کنید

قال الله سبحانه: «فَمَنْ خَافَ مِنْ مَوْصٍ جَنَفًا أَوْ إِثْمًا فَأَصْلَحَ بَيْنَهُمْ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ؛(۲) و کسی که از انحراف وصیت کننده (و تمایل یک جانبه او به بعض ورثه)، یا از گناه او (که مبادا وصیت به کار خلافی کند) بترسد، و میان آنها را اصلاح دهد، گناهی بر او نیست (و مشمول حکم تبدیل وصیت نمی باشد). خداوند، آمرزنده و مهربان است.»

ص: ۱۲۵

۱- - انعام/۱۴۵.

۲- - بقره/۱۸۲.

۲۵- از خوردن مال مردم بدون وجه شرعی و رشوه دادن دوری کنید

قال الله سبحانه: «وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُم بَيْنَكُم بِالْبَاطِلِ وَتُدْلُوا بِهَا إِلَى الْحُكَّامِ لِتَأْكُلُوا فَرِيقًا مِّنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَ أَنْتُمْ تَعْلَمُونَ؛(۱) و اموال یکدیگر را به باطل (و ناحق) در میان خود نخورید! و برای خوردن بخشی از اموال مردم به گناه، (قسمتی از) آن را (به عنوان رشوه) به قضات ندهید، در حالی که می دانید (این کار، گناه است)!»

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُم بَيْنَكُم بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَن تَرَاضٍ مِّنْكُمْ وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا؛(۲) ای کسانی که ایمان آورده اید! اموال یکدیگر را به باطل (و از طرق نامشروع) نخورید مگر اینکه تجارتی با رضایت شما انجام گیرد. و خودکشی نکنید! خداوند نسبت به شما مهربان است.»

۲۶- حرمت شراب و قمار

قال الله سبحانه: «يَسْئَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمَا أَكْبَرُ مِنْ نَّفْعِهِمَا وَيَسْئَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلِ الْعَفْوَ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ؛(۳) در باره شراب و قمار از تو سؤال می کنند، بگو: «در آنها گناه و زیان بزرگی است و منافی (از نظر مادی) برای مردم در بردارد (ولی) گناه آنها از نفعشان بیشتر است. و از تو می پرسند چه چیز انفاق کنند؟ بگو: از ما زاد نیازمندی خود.» اینچنین خداوند آیات را برای شما روشن می سازد، شاید اندیشه کنید!»

ص: ۱۲۶

۱- - بقره/۱۸۸.

۲- - نساء/۲۹.

۳- - بقره/۲۱۹.

«إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعِدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصِدَّكُمْ عَنِ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ؟» (۱) شیطان می خواهد به وسیله شراب و قمار، در میان شما عداوت و کینه ایجاد کند، و شما را از یاد خدا و از نماز بازدارد. آیا (با این همه زیان و فساد، و با این نهی اکید)، خودداری خواهید کرد؟!»

۲۷- ازدواج با زن کافره و مشرکه و ...

قال الله سبحانه: «وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكَاتِ حَتَّى يُؤْمِنَ وَلِلَّامَةِ مُؤْمِنَةٌ خَيْرٌ مِنْ مُشْرِكَةٍ وَ لَوْ أَعْجَبَتْكُمْ وَ لَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكِينَ حَتَّى يُؤْمِنُوا وَ لَعَبِيدٌ مُؤْمِنٌ خَيْرٌ مِنْ مُشْرِكٍ وَ لَوْ أَعْجَبَكُمْ أُولَئِكَ يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ وَ اللَّهُ يَدْعُوا إِلَى الْجَنَّةِ وَ الْمَغْفِرَةِ بِأَذْنِهِ وَ يُبَيِّنُ آيَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ» (۲) و با زنان مشرک و بت پرست، تا ایمان نیاورده اند، ازدواج نکنید! (اگر چه جز به ازدواج با کنیزان، دسترسی نداشته باشید زیرا) کنیز باایمان، از زن آزاد بت پرست، بهتر است هر چند (زیبایی، یا ثروت، یا موقعیت او) شما را به شگفتی آورد. و زنان خود را به ازدواج مردان بت پرست، تا ایمان نیاورده اند، در نیاورید! (اگر چه ناچار شوید آنها را به همسری غلامان باایمان در آورید زیرا) یک غلام باایمان، از یک مرد آزاد بت پرست، بهتر است هر چند (مال و موقعیت و زیبایی او)، شما را به شگفتی آورد. آنها دعوت به سوی آتش می کنند و خدا دعوت به بهشت و آمرزش به فرمان خود می نماید، و آیات خویش را برای مردم روشن می سازد شاید متذکر شوند!»

۲۸- نزدیکی کردن با زن در حال حیض و نفاس

قال الله سبحانه: «وَ يَسْئَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هِيَ أَذَى فَاعْتَزِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ وَ لَا تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّى يَطْهُرْنَ فَمَاذَا تَطْهُرْنَ فَأَتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَ يُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ» (۳) و از تو، در باره

ص: ۱۲۷

۱- - مائده/۹۱.

۲- - بقره/۲۲۱.

۳- - بقره/۲۲۲.

خون حیض سؤال می کنند، بگو: «چیز زیانبار و آلوده ای است از این رو در حالت قاعدگی، از آنان کناره گیری کنید! و با آنها نزدیکی ننمایید، تا پاک شوند! و هنگامی که پاک شدند، از طریقی که خدا به شما فرمان داده، با آنها آمیزش کنید! خداوند، توبه کنندگان را دوست دارد، و پاکان را (نیز) دوست دارد.»

۲۹- از سوگند برای ترک مجامعت با همسر پرهیز کنید

قال الله سبحانه: «لِلَّذِينَ يُؤْلُونَ مِنْ نِسَائِهِمْ تَرَبُّصُ أَرْبَعَةِ أَشْهُرٍ فَإِنْ فَاءُ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ * وَإِنْ عَزَمُوا الطَّلَاقَ فَإِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ» (۱) کسانی که زنان خود را «ایلاء» می نمایند [سوگند یاد می کنند که با آنها، آمیزش جنسی ننمایند،] حق دارند چهار ماه انتظار بکشند. (و در ضمن این چهار ماه، وضع خود را با همسر خویش، از نظر ادامه زندگی یا طلاق، روشن سازند.) اگر (در این فرصت،) بازگشت کنند، (چیزی بر آنها نیست زیرا) خداوند، آمرزنده و مهربان است. و اگر تصمیم به جدایی گرفتند، (آن هم با شرایطش مانعی ندارد) خداوند شنوا و داناست.»

۳۰- حرمت طلاق سوم

قال الله سبحانه: «الطَّلَاقُ مَرَّتَانٍ فَإِمْسَاكٌ بِمَعْرُوفٍ أَوْ تَشْرِيحٌ بِإِحْسَانٍ وَلَا يَحِلُّ لَكُمْ أَنْ تَأْخُذُوا مِمَّا آتَيْتُمُوهُنَّ شَيْئًا إِلَّا أَنْ يَخَافَا أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا افْتَدَتْ بِهِ تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَعْتَدُوهَا وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ * فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا تَحِلُّ لَهُ مِنْ بَعْدِ حَتَّى تَنْكِحَ زَوْجًا غَيْرَهُ فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يَتَرَاجَعَا إِنْ ظَنَّا أَنْ يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ وَ تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ يُبَيِّنُهَا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ * وَإِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَلَبَّغْنَ أَجَلَهُنَّ فَأُمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ سِرِّحُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَلَا تُمْسِكُوهُنَّ ضِرَارًا لَتَعْتَدُوا وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ وَلَا تَتَّخِذُوا آيَاتِ اللَّهِ هُزُوعًا وَ اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَ مَا أَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنَ الْكِتَابِ وَ الْحِكْمَةِ يَعِظُكُمْ بِهِ وَ اتَّقُوا اللَّهَ وَ اعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ * وَإِذَا طَلَّقْتُمْ

ص: ۱۲۸

النِّسَاءِ قَبْلَ أَنْ يَكُونَ لَكُمْ حُكْمٌ فَالآنَ تَعْلَمُونَ أَنْ يَنْكِحَنَّ إِذَا تَرَاضُوا بَيْنَهُمْ بِالْمَعْرُوفِ ذَلِكَ يُوعِظُ بِهِ مَنْ كَانَ مِنْكُمْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَمْ أَزْكَى لَكُمْ وَأَطْهَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ؛ (۱) طلاق، (طلاقى که رجوع و بازگشت دارد)، دو مرتبه است (و در هر مرتبه،) باید به طور شایسته همسر خود را نگاهداری کند (و آشتی نماید)، یا با نیکی او را رها سازد (و از او جدا شود). و برای شما حلال نیست که چیزی از آنچه به آنها داده اید، پس بگیرید مگر اینکه دو همسر، بترسند که حدود الهی را برپا ندارند. اگر بترسید که حدود الهی را رعایت نکنند، مانعی برای آنها نیست که زن، فدیة و عوضی بپردازد (و طلاق بگیرد). اینها حدود و مرزهای الهی است از آن، تجاوز نکنید! و هر کس از آن تجاوز کند، ستمگر است. اگر (بعد از دو طلاق و رجوع، بار دیگر) او را طلاق داد، از آن به بعد، زن بر او حلال نخواهد بود مگر اینکه همسر دیگری انتخاب کند (و با او، آمیزش جنسی نماید. در این صورت)، اگر (همسر دوم) او را طلاق گفت، گناهی ندارد که بازگشت کنند (و با همسر اول، دوباره ازدواج نماید) در صورتی که امید داشته باشند که حدود الهی را محترم می‌شمرند. اینها حدود الهی است که (خدا) آن را برای گروهی که آگاهند، بیان می‌نماید. و هنگامی که زنان را طلاق دادید، و به آخرین روزهای «عده» رسیدند، یا به طرز صحیحی آنها را نگاه دارید (و آشتی کنید)، و یا به طرز پسندیده ای آنها را رها سازید! و هیچ گاه به خاطر زیان رساندن و تعدی کردن، آنها را نگاه ندارید! و کسی که چنین کند، به خویشتن ستم کرده است. (و با این اعمال، و سوء استفاده از قوانین الهی)، آیات خدا را به استهزا نگیرید! و به یاد بیاورید نعمت خدا را بر خود، و کتاب آسمانی و علم و دانشی که بر شما نازل کرده، و شما را با آن، پند می‌دهد! و از خدا بپرهیزید! و بدانید خداوند از هر چیزی آگاه است (و از نیات کسانی که از قوانین او، سوء استفاده می‌کنند، با خبر است)! و هنگامی که زنان را طلاق دادید و عده خود را به پایان رساندند، مانع آنها نشوید که با همسران (سابق) خویش، ازدواج کنند! اگر در میان آنان، به طرز پسندیده ای تراضی برقرار گردد. این دستوری است که تنها افرادی از شما، که ایمان به خدا و روز قیامت دارند، از آن، پند می‌گیرند (و به آن، عمل می‌کنند). این (دستور)، برای رشد (خانواده های) شما مؤثرتر، و برای شستن آلودگیها مفیدتر است و خدا می‌داند و شما نمی‌دانید مادران، فرزندان خود را دو سال تمام، شیر می‌دهند. (این) برای کسی است که بخواهد

ص: ۱۲۹

دوران شیرخوارگی را تکمیل کند. و بر آن کس که فرزند برای او متولد شده [پدر]، لازم است خوراک و پوشاک مادر را به طور شایسته (در مدت شیر دادن پردازد حتی اگر طلاق گرفته باشد). هیچ کس موظف به بیش از مقدار توانایی خود نیست! نه مادر (به خاطر اختلاف با پدر) حق ضرر زدن به کودک را دارد، و نه پدر. و بر وارث او نیز لازم است این کار را انجام دهد [هزینه مادر را در دوران شیرخوارگی تأمین نماید]. و اگر آن دو، با رضایت یکدیگر و مشورت، بخواهند کودک را (زودتر) از شیر بازگیرند، گناهی بر آنها نیست. و اگر (با عدم توانایی، یا عدم موافقت مادر) خواستید دایه ای برای فرزندان خود بگیرید، گناهی بر شما نیست به شرط اینکه حق گذشته مادر را به طور شایسته پردازید. و از (مخالفت فرمان) خدا بپرهیزید! و بدانید خدا، به آنچه انجام می دهید، بیناست!

۳۱- صدقات خود را با منت و اذیت باطل نکنید

قال الله سبحانه: «يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَبْطُلُوا صِدْقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى كَالَّذِي يُنْفِقُ مَالَهُ رِئَاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ صَفْوَانٍ عَلَيْهِ تُرَابٌ فَأَصَابَهُ وَابِلٌ فَتَرَكَهُ صَلْدًا لَا يَقْدِرُونَ عَلَى شَيْءٍ مِّمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ * وَ مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَ تَثْبِيثًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ كَمَثَلِ جَنَّةٍ بِرَبْوَةٍ أَصَابَهَا وَابِلٌ فَآتَتْ أُكُلَهَا ضِعْفَيْنِ فَإِنْ لَمْ يُصِبْهَا وَابِلٌ فَطَلَّ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ * أَيْوَدُّ أَحَدُكُمْ أَنْ تَكُونَ لَهُ جَنَّةٌ مِنْ نَخِيلٍ وَأَعْنَابٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لَهُ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَأَصَابَهُ الْكِبَرُ وَ لَهُ ذُرِّيَّةٌ ضِعْفًا فَأَصَابَهَا إِعْصَارٌ فِيهِ نَارٌ فَاحْتَرَقَتْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ؛ (۱) ای کسانی که ایمان آورده اید! بخششهای خود را با منت و آزار، باطل نسازید! همانند کسی که مال خود را برای نشان دادن به مردم، انفاق می کند و به خدا و روز رستاخیز، ایمان نمی آورد (کار او) همچون قطعه سنگی است که بر آن، (قشر نازکی از) خاک باشد (و بذرهایی در آن افشاندن شود) و رگبار باران به آن برسد، (و همه خاکها و بذرها را بشوید)، و آن را صاف (و خالی از خاک و بذر) رها کند. آنها از کاری که انجام داده اند، چیزی به دست

ص: ۱۳۰

نمی آورند و خداوند، جمعیت کافران را هدایت نمی کند. و (کار) کسانی که اموال خود را برای خشنودی خدا، و تثبیت (ملکات انسانی در) روح خود، انفاق می کنند، همچون باغی است که در نقطه بلندی باشد، و بارانهای درشت به آن برسد، (و از هوای آزاد و نور آفتاب، به حد کافی بهره گیرد)، و میوه خود را دو چندان دهد (که همیشه شاداب و با طراوت است). و خداوند به آنچه انجام می دهید، بیناست. آیا کسی از شما دوست دارد که باغی از درختان خرما و انگور داشته باشد که از زیر درختان آن، نهرها بگذرد، و برای او در آن (باغ)، از هر گونه میوه ای وجود داشته باشد، در حالی که به سن پیری رسیده و فرزندان (کوچک و) ضعیف دارد (در این هنگام)، گردبادی (کوبنده)، که در آن آتش (سوزانی) است، به آن برخورد کند و شعله ور گردد و بسوزد؟! (همین طور است حال کسانی که انفاقهای خود را، با ریا و منت و آزار، باطل می کنند). این چنین خداوند آیات خود را برای شما آشکار می سازد شاید بیندیشید (و با اندیشه، راه حق را بیابید)!

۳۲- حرمت ربا

قال الله سبحانه: «الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلَ الرِّبَا وَأَحْبَلَ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا فَمَنْ جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَانْتَهَى فَلَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ وَمَنْ عَادَ فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ * يَمْحَقُ اللَّهُ الرِّبَا وَيُزْبِي الصَّدَقَاتِ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ أَثِيمٍ» (۱) کسانی که ربا می خورند، (در قیامت) بر نمی خیزند مگر مانند کسی که بر اثر تماس شیطان، دیوانه شده (و نمی تواند تعادل خود را حفظ کند گاهی زمین می خورد، گاهی بپا می خیزد). این، به خاطر آن است که گفتند: «داد و ستد هم مانند ربا است (و تفاوتی میان آن دو نیست.)» در حالی که خدا بیع را حلال کرده، و ربا را حرام! (زیرا فرق میان این دو، بسیار است). و اگر کسی اندرز الهی به او برسد، و (از رباخواری) خودداری کند، سودهایی که در سابق [قبل از نزول حکم تحریم] به دست آورده، مال اوست (و این حکم، گذشته را شامل نمی گردد) و کار او به خدا واگذار می شود (و گذشته او را خواهد بخشید). اما کسانی که

ص: ۱۳۱

بازگردند (و بار دیگر مرتکب این گناه شوند)، اهل آتشند و همیشه در آن می مانند. خداوند، ربا را نابود می کند و صدقات را افزایش می دهد! و خداوند، هیچ انسانِ ناسپاسِ گنهکاری را دوست نمی دارد.

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَ ذُرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِن كُنتُمْ مُؤْمِنِينَ * فَإِن لَّمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِنَ اللَّهِ وَ رَسُولِهِ وَ إِن تُبْنَئِم فَلَکُمْ رُؤُسُ أَمْوَالِکُمْ لَا تَظْلِمُونَ وَ لَا تُظْلَمُونَ * وَ إِن كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ وَ أُن تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَّکُمْ إِن کُنتُمْ تَعْلَمُونَ * وَ اتَّقُوا يَوْمًا تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ تُوَفَّى كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَ هُمْ لَا يُظْلَمُونَ؛(۱) ای کسانی که ایمان آورده اید! از (مخالفت فرمان) خدا بپرهیزید، و آنچه از (مطالبات) ربا باقی مانده، رها کنید اگر ایمان دارید! اگر (چنین) نمی کنید، بدانید خدا و رسولش، با شما پیکار خواهند کرد! و اگر توبه کنید، سرمایه های شما، از آن شماسست [اصل سرمایه، بدون سود] نه ستم می کنید، و نه بر شما ستم وارد می شود. و اگر (بدهکار)، قدرت پرداخت نداشته باشد، او را تا هنگام توانایی، مهلت دهید! (و در صورتی که براستی قدرت پرداخت را ندارد،) برای خدا به او ببخشید بهتر است اگر (منافع این کار را) بدانید! و از روزی بپرهیزید (و بترسید) که در آن روز، شما را به سوی خدا بازمی گردانند سپس به هر کس، آنچه انجام داده، به طور کامل باز پس داده می شود، و به آنها ستم نخواهد شد. (چون هر چه می بینند، نتایج اعمال خودشان است.»

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا الرِّبَا أَضْعَافًا مُّضَاعَفَةً وَ اتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّکُمْ تُفْلِحُونَ * وَ اتَّقُوا النَّارَ الَّتِي أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ؛(۲) ای کسانی که ایمان آورده اید! ربا (و سود پول) را چند برابر نخورید! از خدا بپرهیزید، تا رستگار شوید! و از آتشی بپرهیزید که برای کافران آماده شده است!»

ص: ۱۳۲

۱- - بقره/۲۸۱-۲۷۸.

۲- - آل عمران/۱۳۱-۱۳۰.

قال الله سبحانه: «وَمَنْ يَتَّبِعْ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ * كَيْفَ يَهْدِي اللَّهُ قَوْمًا كَفَرُوا بَعْدَ إِيمَانِهِمْ وَشَاهَدُوا أَنَّ الرَّسُولَ حَقٌّ وَجَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ * أُولَئِكَ جَزَاؤُهُمْ أَنَّ عَلَيْهِمْ لَعْنَةَ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ * خَالِدِينَ فِيهَا لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ * إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَ أَصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ * إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بَعْدَ إِيمَانِهِمْ ثُمَّ أَزْدَادُوا كُفْرًا لَنْ تُقْبَلَ تَوْبَتُهُمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الضَّالُّونَ؛(۱) و هر کس جز اسلام (و تسلیم در برابر فرمان حق)، آیینی برای خود انتخاب کند، از او پذیرفته نخواهد شد و او در آخرت، از زیانکاران است. چگونه خداوند جمعیتی را هدایت می کند که بعد از ایمان و گواهی به حقایق رسول و آمدن نشانه های روشن برای آنها، کافر شدند؟! و خدا، جمعیت ستمکاران را هدایت نخواهد کرد! کیفر آنها، این است که لعن (و طرد) خداوند و فرشتگان و مردم همگی بر آنهاست. همواره در این لعن (و طرد و نفرین) می مانند مجازاتشان تخفیف نمی یابد و به آنها مهلت داده نمی شود. مگر کسانی که پس از آن، توبه کنند و اصلاح نمایند (و در مقام جبران گناهان گذشته برآیند، که توبه آنها پذیرفته خواهد شد) زیرا خداوند، آمرزنده و بخشنده است کسانی که پس از ایمان کافر شدند و سپس بر کفر (خود) افزودند، (و در این راه اصرار ورزیدند)، هیچ گاه توبه آنان، (که از روی ناچاری یا در آستانه مرگ صورت می گیرد)، قبول نمی شود و آنها گمراهان (واقعی) اند (چرا که هم راه خدا را گم کرده اند، و هم راه توبه را!).»

«إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا ثُمَّ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا ثُمَّ أَزْدَادُوا كُفْرًا لَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيُغْفِرْ لَهُمْ وَلَا لِيُهْدِيَهُمْ سَبِيلًا * بَشِّرِ الْمُنَافِقِينَ بِأَنَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا؛(۲) کسانی که ایمان آوردند، سپس کافر شدند، باز هم ایمان آوردند، و دیگر بار

ص: ۱۳۳

کافر شدند، سپس بر کفر خود افزودند، خدا هرگز آنها را نخواهد بخشید، و آنها را به راه (راست) هدایت نخواهد کرد.»

۳۴- از ارتباط پنهانی با دشمن و پذیرش ولایت کفار پرهیز نمایید

قال الله سبحانه: «يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا بِطَانَةَ مَنْ دُونِكُمْ لَا يَأْلُونَكُمْ خَبَالًا وَدُّوا مَا عَنِتُّمْ قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَاءُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ وَ مَا تُخْفِي صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَاتِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ * هَا أَنْتُمْ أَوْلَاءُ تُحِبُّونَهُمْ وَ لَا يُحِبُّونَكُمْ وَ تُوْمِنُونَ بِالْكِتَابِ كُلِّهِ وَإِذَا لَقُوكُمْ قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَوْا عَضُّوا عَلَيْكُمُ الْأَنَامِلَ مِنَ الْغَيْظِ قُلْ مُؤْتُوا بِعَيْظِكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ * إِنْ تَمَسَسْتُمْ بِهِ سَيْئُهُمْ وَ إِنْ تَصَبَّرُوا وَ اتَّقُوا لَا يَضُرُّكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ؛ (۱) ای کسانی که ایمان آورده اید! محرم اسراری از غیر خود، انتخاب نکنید! آنها از هر گونه شرّ و فسادى در باره شما، کوتاهی نمی کنند. آنها دوست دارند شما در رنج و زحمت باشید. (نشانه های) دشمنی از دهان (و کلام) شان آشکار شده و آنچه در دلهايشان پنهان می دارند، از آن مهمتر است. ما آیات (و راه های پیشگیری از شرّ آنها) را برای شما بیان کردیم اگر اندیشه کنید! شما کسانی هستید که آنها را دوست می دارید اما آنها شما را دوست ندارند! در حالی که شما به همه کتابهای آسمانی ایمان دارید (و آنها به کتاب آسمانی شما ایمان ندارند). هنگامی که شما را ملاقات می کنند، (به دروغ) می گویند: «ایمان آورده ایم!» اما هنگامی که تنها می شوند، از شدت خشم بر شما، سر انگشتان خود را به دندان می گزند! بگو: «با همین خشمی که دارید بمیرید! خدا از (اسرار) درون سینه ها آگاه است.» اگر نیکی به شما برسد، آنها را ناراحت می کند و اگر حادثه ناگواری برای شما رخ دهد، خوشحال می شوند. (اما) اگر (در برابرشان) استقامت و پرهیزگاری پیشه کنید، نقشه های (خائنانه) آنان، به شما زیانی نمی رساند خداوند به آنچه انجام می دهند، احاطه دارد.»

ص: ۱۳۴

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ أَلَا تَرِيدُونَ أَنْ تَجْعَلُوا لِلَّهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا مُبِينًا؟ (۱) ای کسانی که ایمان آورده اید! غیر از مؤمنان، کافران را ولی و تکیه گاه خود قرار ندهید! آیا می خواهید (با این عمل)، دلیل آشکاری بر ضد خود در پیشگاه خدا قرار دهید؟!»

۳۵- بخل از انفاق در راه خدا

قال الله سبحانه: «وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَيْرًا لَّهُمْ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَّهُمْ سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخَلُوا بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَ لِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ» (۲) کسانی که بخل می ورزند، و آنچه را خدا از فضل خویش به آنان داده، انفاق نمی کنند، گمان نکنند این کار به سود آنها است بلکه برای آنها شر است بزودی در روز قیامت، آنچه را نسبت به آن بخل ورزیدند، همانند طوقی به گردنشان می افکنند. و میراث آسمانها و زمین، از آن خداست و خداوند، از آنچه انجام می دهید، آگاه است.»

۳۶- از غرور و خودستایی پرهیز کنید

قال الله سبحانه: «لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَا أَتَوْا وَيُحِبُّونَ أَنْ يُحْمَدُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا فَلَا تَحْسَبَنَّ لَهُمْ بِمَفَازِهِ مِنَ الْعَذَابِ وَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ» (۳) گمان مبر آنها که از اعمال (زشت) خود خوشحال می شوند، و دوست دارند در برابر کار (نیکی) که انجام نداده اند مورد ستایش قرار گیرند، از عذاب (الهی) برکنارند! (بلکه) برای آنها، عذاب دردناکی است!»

ص: ۱۳۵

۱- - نساء/۱۴۴.

۲- - آل عمران/۱۸۰.

۳- - آل عمران/۱۸۸.

۳۷- از خوردن مال یتیم دوری کنید

قال الله سبحانه: «وَلَا تُؤْتُوا السُّفَهَاءَ أَمْوَالَكُمُ الَّتِي جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ قِيَامًا وَارْزُقُوهُمْ فِيهَا وَاكْسُوهُمْ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا * وَابْتُلُوا الْيَتَامَى حَتَّى إِذَا بَلَغُوا النِّكَاحَ فَإِنْ آنَسْتُمْ مِنْهُمْ رُشْدًا فَادْفَعُوا إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ وَلَا تَأْكُلُوهَا إِسْرَافًا وَبِدَارًا أَنْ يَكْبُرُوا وَمَنْ كَانَ غَنِيًّا فَلْيَسِّرْ تَخْفِيفًا وَمَنْ كَانَ فَقِيرًا فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ فَإِذَا دَفَعْتُمْ إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ فَأَشْهَدُوا عَلَيْهِمْ وَكَفَى بِاللَّهِ حَسِيبًا» (۱) اموال خود را، که خداوند وسیله قوام زندگی شما قرار داده، به دست سفیهان نسیارید و از آن، به آنها روزی دهید! و لباس بر آنان بپوشانید و با آنها سخن شایسته بگویید! و یتیمان را چون به حد بلوغ برسند، بیازمایید! اگر در آنها رشد (کافی) یافتید، اموالشان را به آنها بدهید! و پیش از آنکه بزرگ شوند، اموالشان را از روی اسراف نخورید! هر کس که بی نیاز است، (از برداشت حق الزحمه) خودداری کند و آن کس که نیازمند است، به طور شایسته (و مطابق زحمتی که می کشد)، از آن بخورد. و هنگامی که اموالشان را به آنها باز می گردانید، شاهد بگیرید! اگر چه خداوند برای محاسبه کافی است.»

«وَلِيُخْشَ الَّذِينَ لَوْ تَرَكَوا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَّةً ضِعَافًا خَافُوا عَلَيْهِمْ فَلْيَتَّقُوا اللَّهَ وَلْيَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا * إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَى ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَسَيَصْلُونَ سَعِيرًا» (۲) کسانی که اگر فرزندان ناتوانی از خود بیادگار بگذارند از آینده آنان می ترسند، باید (از ستم درباره یتیمان مردم) بترسند! از (مخالفت) خدا پرهیزند، و سخنی استوار بگویند. کسانی که اموال یتیمان را به ظلم و ستم می خورند، (در حقیقت)، تنها آتش می خورند و بزودی در شعله های آتش (دوزخ) می سوزند.»

«وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّى يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ وَبِعَهْدِ اللَّهِ أَوْفُوا ذَلِكُمْ وَصَّاكُم بِهِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ» (۳) و به مال یتیم، جز به بهترین صورت (و برای اصلاح)، نزدیک نشوید، تا به حد رشد خود برسند! و حق پیمانانه و وزن را

ص: ۱۳۶

۱- - نساء/۶-۵.

۲- - نساء/۱۰-۹.

۳- - انعام/۱۵۲.

بعدالت ادا کنید!- هیچ کس را، جز بمقدار توانایش، تکلیف نمی کنیم- و هنگامی که سخنی می گوید، عدالت را رعایت نمایید، حتی اگر در مورد نزدیکان (شما) بوده باشد و به پیمان خدا وفا کنید، این چیزی است که خداوند شما را به آن سفارش می کند، تا متذکر شوید!»

۳۸- زن هایی که ازدواج با آنان حرام است.

قال الله سبحانه:

«وَلَا تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ آبَاؤُكُمْ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَمَقْتًا وَسَاءَ سَبِيلًا * حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ وَخَالَاتُكُمْ وَبَنَاتُ الْأَخِ وَبَنَاتُ الْأُخْتِ وَأُمَّهَاتُكُمُ اللَّاتِي أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوَاتُكُمُ مِنَ الرَّضَاعَةِ وَأُمَّهَاتُ نِسَائِكُمْ وَرَبَائِكُمُ اللَّاتِي فِي حُجُورِكُمْ مِنْ نِسَائِكُمُ اللَّاتِي دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَإِنْ لَمْ تَكُونُوا دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ وَحَلَائِلُ أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَضْرَابِكُمْ وَأَنْ تَجْمَعُوا بَيْنَ الْأُخْتَيْنِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا * وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ كِتَابَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَأُحِلَّ لَكُمْ مَا وَرَاءَ ذَلِكَ أَنْ تَبْتَغُوا بِأَمْوَالِكُمْ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ فَرِيضَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا تَرَاضَيْتُمْ بِهِ مِنْ بَعْدِ الْفَرِيضَةِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا * وَمَنْ لَمْ يَشِئْطِعْ مِنْكُمْ طَوْلًا أَنْ يَنْكِحَ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ فَمَنْ مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ مِنْ فِتْيَاتِكُمُ الْمُؤْمِنَاتِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَانِكُمْ بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ فَانكِحُوهُنَّ بِإِذْنِ أَهْلِهِنَّ وَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ مُحْصِنَاتٍ غَيْرِ مُسَافِحَاتٍ وَلَا مُتَّحِدَاتٍ أَخْدَانٍ فَإِذَا أُحْصِنَ فَإِنَّ أَتَيْنَ بِفَاحِشَةٍ فَعَلَيْهِنَّ نِصْفُ مَا عَلَى الْمُحْصَنَاتِ مِنَ الْعَذَابِ ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ الْعَنَتَ مِنْكُمْ وَأَنْ تَصْبِرُوا خَيْرٌ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ؛(۱)

با زنانی که پدران شما با آنها ازدواج کرده اند، هرگز ازدواج نکنید! مگر آنچه در گذشته (پیش از نزول این حکم) انجام شده است زیرا این کار، عملی زشت و تنفر آور و راه نادرستی است. حرام شده است بر شما، مادرانتان، و دختران، و خواهران، و عمه ها، و خاله ها، و دختران برادر، و دختران خواهر شما، و مادرانی که شما را شیر داده اند، و خواهران رضاعی شما، و مادران

ص: ۱۳۷

همسرانتان، و دختران همسران که در دامان شما پرورش یافته اند از همسرانی که با آنها آمیزش جنسی داشته اید- و چنانچه با آنها آمیزش جنسی نداشته اید، (دختران آنها) برای شما مانعی ندارد- و (همچنین) همسرهای پسرانتان که از نسل شما هستند (- نه پسرخوانده ها-) و (نیز حرام است بر شما) جمع میان دو خواهر کنید مگر آنچه در گذشته واقع شده چرا که خداوند، آمرزنده و مهربان است. و زنان شوهردار (بر شما حرام است) مگر آنها را که (از راه اسارت) مالک شده اید (زیرا اسارت آنها در حکم طلاق است) اینها احکامی است که خداوند بر شما مقرر داشته است. اما زنان دیگر غیر از اینها (که گفته شد)، برای شما حلال است که با اموال خود، آنان را اختیار کنید در حالی که پاکدامن باشید و از زنا، خودداری نمایید. و زنانی را که متعه [ازدواج موقت] می کنید، واجب است مهر آنها را بپردازید. و گناهی بر شما نیست در آنچه بعد از تعیین مهر، با یکدیگر توافق کرده اید. (بعداً می توانید با توافق، آن را کم یا زیاد کنید). خداوند، دانا و حکیم است. و آنها که توانایی ازدواج با زنان (آزاد) پاکدامن باایمان را ندارند، می توانند با زنان پاکدامن از بردگان باایمانی که در اختیار دارید ازدواج کنند- خدا به ایمان شما آگاه تر است و همگی اعضای یک پیکرید- آنها را با اجازه صاحبان آنان تزویج نمایید، و مهرشان را به خودشان بدهید به شرط آنکه پاکدامن باشند، نه بطور آشکار مرتکب زنا شوند، و نه دوست پنهانی بگیرند. و در صورتی که «محصنه» باشند و مرتکب عمل منافی عفت شوند، نصف مجازات زنان آزاد را خواهند داشت. این (اجازه ازدواج با کنیزان) برای کسانی از شماست که بترسند (از نظر غریزه جنسی) به زحمت بیفتند و (با این حال نیز) خودداری (از ازدواج با آنان) برای شما بهتر است. و خداوند، آمرزنده و مهربان است.»

۳۹- از کشتن مؤمن عمداً بترسید.

قال الله سبحانه: «وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا» (۱) و هر کس، فرد باایمانی را از روی عمد به قتل برساند، مجازات او دوزخ است در حالی که جاودانه در

ص: ۱۳۸

آن می ماند و خداوند بر او غضب می کند و او را از رحمتش دور می سازد و عذاب عظیمی برای او آماده ساخته است.»

۴۰- کشتن مؤمن از روی خطا

قال الله سبحانه: «وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ أَنْ يَقْتُلَ مُؤْمِنًا إِلَّا خَطَاً وَمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَاً فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَدِيَةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَىٰ أَهْلِهِ إِلَّا أَنْ يَصَدَّقُوا فَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ عَدُوٍّ لَكُمْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ فَدِيَةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَىٰ أَهْلِهِ وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ تَوْبَةً مِنَ اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا» (۱) هیچ فرد باایمانی مجاز نیست که مؤمنی را به قتل برساند، مگر اینکه این کار از روی خطا و اشتباه از او سرزند (و در عین حال)، کسی که مؤمنی را از روی خطا به قتل رساند، باید یک برده مؤمن را آزاد کند و خونبهای بی گناهان او بپردازد مگر اینکه آنها خونبها را ببخشند. و اگر مقتول، از گروهی باشد که دشمنان شما هستند (و کافرند)، ولی مقتول باایمان بوده، (تنها) باید یک برده مؤمن را آزاد کند (و پرداختن خونبها لازم نیست). و اگر از جمعیتی باشد که میان شما و آنها پیمانی برقرار است، باید خونبهای او را به کسان او بپردازد، و یک برده مؤمن (نیز) آزاد کند. و آن کس که دسترسی (به آزاد کردن برده) ندارد، دو ماه پی در پی روزه می گیرد. این، (یک نوع تخفیف، و) توبه الهی است. و خداوند، دانا و حکیم است.»

۴۱- حرمت نفاق و دورویی

قال الله سبحانه: «إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ وَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ نَصِيرًا * إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَاعْتَصَمُوا بِاللَّهِ وَأَخْلَصُوا دِينَهُمْ لِلَّهِ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ وَسَوْفَ يُؤْتِي اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ أَجْرًا عَظِيمًا» (۲) منافقان در پایین ترین درجات دوزخ قرار دارند و هرگز یابری برای آنها نخواهی یافت! (بنا بر این، از طرح دوستی با

ص: ۱۳۹

۱- - نساء/۹۲.

۲- - نساء/۱۴۶-۱۴۵.

دشمنان خدا، که نشانه نفاق است، پرهیزید!) مگر آنها که توبه کنند، و جبران و اصلاح نمایند، به (دامن لطف) خدا، چنگ زنند، و دین خود را برای خدا خالص کنند آنها با مؤمنان خواهند بود و خداوند به افراد باایمان، پاداش عظیمی خواهد داد»

«إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيُرِيدُونَ أَنْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيَقُولُونَ نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ أَنْ يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا * أُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ حَقًّا وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُّهِينًا» (۱) کسانی که خدا و پیامبران او را انکار می کنند، و می خواهند میان خدا و پیامبران تبعض قائل شوند، و می گویند: «به بعضی ایمان می آوریم، و بعضی را انکار می کنیم» و می خواهند در میان این دو، راهی برای خود انتخاب کنند ... آنها کافران حقیقی اند و برای کافران، مجازات خوارکننده ای فراهم ساخته ایم.»

۴۲- از بدگویی از مردم پرهیز کنید

قال الله سبحانه: «لَا يُحِبُّ اللَّهُ الْجَهْرَ بِالسُّوءِ مِنَ الْقَوْلِ إِلَّا مَنْ ظَلَمَ وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا عَلِيمًا * إِنْ تَبَدُّوا خَيْرًا أَوْ تُخَفُّوهُ أَوْ تَعْفُوا عَنْ سُوءٍ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُوًّا قَدِيرًا» (۲) خداوند دوست ندارد کسی با سخنان خود، بدیها (ی دیگران) را اظهار کند مگر آن کس که مورد ستم واقع شده باشد. خداوند، شنوا و داناست. اگر نیکيها را آشکار یا مخفی سازید، و از بدیها گذشت نمایید، خداوند بخشنده و تواناست (و با اینکه قادر بر انتقام است، عفو و گذشت می کند).»

ص: ۱۴۰

۱- - نساء / ۱۵۱-۱۵۰.

۲- - نساء / ۱۴۹-۱۴۸.

۴۳- از بی عدالتی به خاطر دشمنی پرهیز کنید

قال الله سبحانه: «يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَا نُ قَوْمٍ عَلَىٰ أَلَّا تَعْدِلُوا اعْبُدُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ؛(۱) ای کسانی که ایمان آورده اید! همواره برای خدا قیام کنید، و از روی عدالت، گواهی دهید! دشمنی با جمعیتی، شما را به گناه و ترک عدالت نکشاند! عدالت کنید، که به پرهیزگاری نزدیکتر است! و از (معصیت) خدا پرهیزید، که از آنچه انجام می دهید، با خبر است!»

۴۴- از مخلوق را خالق پنداشتن دوری کنید

قال الله سبحانه: «لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ أَنْ يُهْلِكَ الْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَ أُمَّهُ وَ مَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا وَ لِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ وَ مَا بَيْنَهُمَا يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ؛(۲) آنها که گفتند: «خدا، همان مسیح بن مریم است»، بطور مسلم کافر شدند بگو: «اگر خدا بخواهد مسیح بن مریم و مادرش و همه کسانی را که روی زمین هستند هلاک کند، چه کسی می تواند جلوگیری کند؟ (آری)، حکومت آسمانها و زمین، و آنچه میان آن دو قرار دارد از آن خداست هر چه بخواهد، می آفریند (حتی انسانی بدون پدر، مانند مسیح) و او، بر هر چیزی تواناست.»

«لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ وَ قَالَ الْمَسِيحُ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَ رَبَّكُمْ إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَ مَأْوَاهُ النَّارُ وَ مَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ * لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ ثَلَاثُ ثَلَاثَةٍ وَ مَا مِنْ إِلَهٍ إِلَّا إِلَهٌ وَاحِدٌ وَ إِنْ لَمْ يَنْتَهُوا عَمَّا يَقُولُونَ لَيَمَسَّنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ * أَفَلَا يَتُوبُونَ إِلَى اللَّهِ وَ يَسْتَغْفِرُونَ وَ اللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ * مَا الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ

ص: ۱۴۱

۱- - مائده/۸.

۲- - مائده/۱۷.

الرُّسُلُ وَ أُمَّهُ صِدْقَهُ كَانَا يَأْكُلَانِ الطَّعَامَ انْظُرْ كَيْفَ نُبَيِّنُ لَهُمُ الْآيَاتِ ثُمَّ انْظُرْ أَنَّى يُؤْفَكُونَ؛ (۱) آنها که گفتند: «خداوند همان مسیح بن مریم است»، یقین کافر شدند، (با اینکه خود) مسیح گفت: ای بنی اسرائیل! خداوند یگانه را، که پروردگار من و شماست، پرستش کنید! زیرا هر کس شریکی برای خدا قرار دهد، خداوند بهشت را بر او حرام کرده است و جایگاه او دوزخ است و ستمکاران، یار و یآوری ندارند. آنها که گفتند: «خداوند، یکی از سه خداست» (نیز) یقین کافر شدند معبودی جز معبود یگانه نیست و اگر از آنچه می گویند دست بر ندارند، عذاب دردناکی به کافران آنها (که روی این عقیده ایستادگی کنند)، خواهد رسید. یا به سوی خدا باز نمی گردند، و از او طلب آمرزش نمی کنند؟ (در حالی که) خداوند آمرزنده مهربان است. مسیح فرزند مریم، فقط فرستاده (خدا) بود پیش از وی نیز، فرستادگان دیگری بودند، مادرش، زن بسیار راستگویی بود هر دو، غذا می خوردند (با این حال، چگونه دعوی الوهیت مسیح و پرستش مریم را دارید؟! بنگر چگونه نشانه را برای آنها آشکار می سازیم! سپس بنگر چگونه از حق بازگردانده می شوند!)

۴۵- از محاربه و جنگ با خدا و رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) دوری کنید.

قال الله سبحانه: «إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا أَنْ يُقَتَّلُوا أَوْ يُصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلَافٍ أَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ ذَلِكَ لَكُمْ لَهُمْ خِزْيٌ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ * إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَقْدِرُوا عَلَيْهِمْ فَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ؛ (۲) کیفر آنها که با خدا و پیامبرش به جنگ برمی خیزند، و اقدام به فساد در روی زمین می کنند، (و با تهدید اسلحه، به جان و مال و ناموس مردم حمله می برند)، فقط این است که اعدام شوند یا به دار آویخته گردند یا (چهار انگشت از) دست (راست) و پای (چپ) آنها، بعکس یکدیگر، بریده شود و یا از سرزمین خود تبعید گردند. این رسوایی آنها در دنیاست و در آخرت، مجازات عظیمی دارند. مگر آنها که پیش از دست یافتن شما بر آنان، توبه کنند پس بدانید (خدا توبه آنها را می پذیرد) خداوند آمرزنده و مهربان است.»

ص: ۱۴۲

۱- - مائده/۷۵-۷۲

۲- - مائده/۳۴-۳۳.

قال الله سبحانه: «يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ * فَتَرَى الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ يُسَارِعُونَ فِيهِمْ يَقُولُونَ نَخْشَى أَنْ تُصِيبَنَا دَائِرَةٌ فَعَسَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَ بِالْفَتْحِ أَوْ أَمْرٍ مِنْ عِنْدِهِ فَيُضِيعَ بُحُونًا عَلَى مَا أَسَرُّوا فِي أَنْفُسِهِمْ نَادِمِينَ؛(۱) ای کسانی که ایمان آورده اید! یهود و نصاری را ولی (و دوست و تکیه گاه خود)، انتخاب نکنید! آنها اولیای یکدیگرند و کسانی که از شما با آنان دوستی کنند، از آنها هستند خداوند، جمعیت ستمکار را هدایت نمی کند (ولی) کسانی را که در دلهاشان بیماری است می بینی که در (دوستی با آنان)، بر یکدیگر پیشی می گیرند، و می گویند: «می ترسیم حادثه ای برای ما اتفاق بیفتد (و نیاز به کمک آنها داشته باشیم!)» شاید خداوند پیروزی یا حادثه دیگری از سوی خود (به نفع مسلمانان) پیش بیاورد و این دسته، از آنچه در دل پنهان داشتند، پشیمان گردند!»

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَكُمْ هُزُوعًا وَ لَعِبًا مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَالْكَافِرَ أَوْلِيَاءَ وَ اتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ كُتُوبَ الْمُؤْمِنِينَ * وَ إِذَا نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ اتَّخَذُوهَا هُزُوعًا وَ لَعِبًا ذَلِكُمْ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ؛(۲) ای کسانی که ایمان آورده اید! افرادی که آیین شما را به باد استهزاء و بازی می گیرند- از اهل کتاب و مشرکان- ولی خود انتخاب نکنید ۱ و از خدا بپرهیزید اگر ایمان دارید! آنها هنگامی که (اذان می گویند، و مردم را) به نماز فرا می خوانید، آن را به مسخره و بازی می گیرند این بخاطر آن است که آنها جمعی نابخردند.»

ص: ۱۴۳

۱- - مائده/۵۲-۵۱.

۲- - مائده/۵۸-۵۷.

۴۷- از حلال های خدا را حرام دانستن پرهیزید.

قال الله سبحانه: «يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُحَرِّمُوا طَيِّبَاتٍ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ * وَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ» (۱) ای کسانی که ایمان آورده اید! چیزهای پاکیزه را که خداوند برای شما حلال کرده است، حرام نکنید! و از حدّ، تجاوز ننمایید! زیرا خداوند متجاوزان را دوست نمی دارد. و از نعمتهای حلال و پاکیزه ای که خداوند به شما روزی داده است، بخورید! و از (مخالفت) خداوندی که به او ایمان دارید، پرهیزید!»

سوره انعام

۴۸- از طرد کردن و کنار زدن متدینین دوری کنید

قال الله سبحانه: «وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ فَتَطْرُدَهُمْ فَتَكُونَ مِنَ الظَّالِمِينَ» (۲) و کسانی را که صبح و شام خدا را می خوانند، و جز ذات پاک او نظری ندارند، از خود دور مکن! نه چیزی از حساب آنها بر توست، و نه چیزی از حساب تو بر آنها! اگر آنها را طرد کنی، از ستمگران خواهی بود!»

۴۹- از پرستش غیر خدا بپرهیزید.

قال الله سبحانه: «قُلْ إِنِّي نُهِيتُ أَنْ أَعْبُدَ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ قُلْ لَا أَتَّبِعُ أَهْوَاءَكُمْ قَدْ ضَلَلْتُمْ إِذَا مَا أَنَا مِنَ الْمُهْتَدِينَ» (۳) بگو: «من از پرستش کسانی که غیر از خدا می خوانید، نهی شده ام!» بگو: «من از هوی و هوسهای شما، پیروی نمی کنم اگر چنین کنم، گمراه شده ام و از هدایت یافتگان نخواهم بود!»

ص: ۱۴۴

۱- - مائده/۸۸-۸۷.

۲- - انعام/۵۲.

۳- - انعام/۵۶.

۵۰- از گوش کردن به توهین به مقدسات و اولیای خداوند دوری کنید.

قال الله سبحانه: «وَ إِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ وَ إِمَّا يُنسِبَنَّكَ الشَّيْطَانُ فَلَا تَقْعُدْ بَعْدَ الذُّكْرِى مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ؛(۱)» هر گاه کسانی را دیدی که آیات ما را استهزا می کنند، از آنها روی بگردان تا به سخن دیگری پردازند! و اگر شیطان از یاد تو ببرد، هرگز پس از یاد آمدن با این جمعیت ستمگر منشین!»

«وَ ذرِ الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَعِباً وَ لَهْواً وَ غَرَّتْهُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَ ذَكَرَ بِهِ أَنْ تَبْسَلَ نَفْسٌ بِمَا كَسَبَتْ لَيْسَ لَهَا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيٌّ وَ لَا شَفِيعٌ وَ إِنْ تَعِدِلْ كُلَّ عِدْلٍ لَّا يُؤْخَذُ مِنْهَا أُولَئِكَ الَّذِينَ أُبْسِلُوا بِمَا كَسَبُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِنْ حَمِيمٍ وَ عَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ؛(۲)» و رها کن کسانی را که آیین (فطری) خود را به بازی و سرگرمی گرفتند، و زندگی دنیا، آنها را مغرور ساخته، و با این (قرآن)، به آنها یادآوری نما، تا گرفتار (عواقب شوم) اعمال خود نشوند! (و در قیامت) جز خدا، نه یآوری دارند، و نه شفاعت کننده ای! و (چنین کسی) هر گونه عوضی پردازد، از او پذیرفته نخواهد شد آنها کسانی هستند که گرفتار اعمالی شده اند که خود انجام داده اند نوشابه ای از آب سوزان برای آنهاست و عذاب دردناکی بخاطر اینکه کفر می ورزیدند (و آیات الهی را انکار) می کردند.»

سوره اعراف

۵۱- از تکذیب آیات الهی دوری کنید.

قال الله سبحانه: «إِنَّ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَ اسْتَكْبَرُوا عَنْهَا لَا تُفَتَّحُ لَهُمْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَ لَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ وَ كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُجْرِمِينَ * لَهُمْ مِنْ جَهَنَّمَ مِهَادٌ وَ مِنْ فَوْقِهِمْ غَوَاشٍ وَ كَذَلِكَ

ص: ۱۴۵

۱- - انعام/۶۸.

۲- - انعام/۷۰.

نَجْزِي الظَّالِمِينَ؛(۱) کسانی که آیات ما را تکذیب کردند، و در برابر آن تکبر ورزیدند، (هرگز) درهای آسمان به رویشان گشوده نمی شود و (هیچ گاه) داخل بهشت نخواهند شد مگر اینکه شتر از سوراخ سوزن بگذرد! این گونه، گنهکاران را جزا می دهیم! برای آنها بستری از (آتش) دوزخ، و روی آنها پوششهایی (از آن) است و اینچنین ظالمان را جزا می دهیم!»

۵۲- دین خدا را به بازی گرفتن

قال الله سبحانه: «الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَهْوًا وَ لَعِبًا وَ غَرَّتَهُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فَالْيَوْمَ نَنسَاهُمْ كَمَا نَسُوا لِقَاءَ يَوْمِهِمْ هَذَا وَ مَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ؛(۲) همانها که دین و آیین خود را سرگرمی و بازیچه گرفتند و زندگی دنیا آنان را مغرور ساخت امروز ما آنها را فراموش می کنیم، همان گونه که لقای چنین روزی را فراموش کردند و آیات ما را انکار نمودند.»

۵۳- حرمت لواط

قال الله سبحانه: «وَ لوطاً إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَ تَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِنَ الْعَالَمِينَ * إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ النِّسَاءِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ * وَ مَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلاَّ أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوهُمْ مِنْ قَرْيَتِكُمْ إِنَّهُمْ أَنَاسٌ يَتَطَهَّرُونَ * فَأَنْجَيْنَاهُ وَ أَهْلَهُ إِلاَّ امْرَأَتَهُ كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ * وَ أَفْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ؛(۳) و (به خاطر آورید) لوط را، هنگامی که به قوم خود گفت: «آیا عمل بسیار زشتی را انجام می دهید که هیچیک از جهانیان، پیش از شما انجام نداده است؟! آیا شما از روی شهوت به سراغ مردان می روید، نه زنان؟! شما گروه اسرافکار (و منحرفی) هستید! ولی پاسخ قومش چیزی جز این نبود که گفتند:

ص: ۱۴۶

۱- - اعراف/ ۴۱-۴۰.

۲- - اعراف/ ۵۱.

۳- - اعراف/ ۸۴-۸۰.

«اینها را از شهر و دیار خود بیرون کنید، که اینها مردمی هستند که پاکدامنی را می طلبند (و با ما همصدا نیستند!)» (چون کار به اینجا رسید)، ما او و خاندانش را رهایی بخشیدیم جز همسرش، که از بازماندگان (در شهر) بود. و (سپس چنان) بارانی (از سنگ) بر آنها فرستادیم (که آنها را در هم کوبید و نابود ساخت). پس بنگر سرانجام کار مجرمان چه شد!»

۵۴- کم فروشی

قال الله سبحانه: «وَإِلَىٰ مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ قَدْ جَاءتُكُم بَيِّنَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ فَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ وَلَا تَبْخُسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تُمْسِكُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ؛ (۱) و به سوی مدین، برادرشان شعیب را (فرستادیم) گفت: «ای قوم من! خدا را پرستید، که جز او معبودی ندارید! دلیل روشنی از طرف پروردگارتان برای شما آمده است بنا بر این، حق پیمانہ و وزن را ادا کنید! و از اموال مردم چیزی نگاهید! و در روی زمین، بعد از آنکه (در پرتو ایمان و دعوت انبیاء) اصلاح شده است، فساد نکنید! این برای شما بهتر است اگر با ایمان هستید!»

«وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ * الَّذِينَ إِذَا أَكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ * وَإِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وَزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ * أَلَا يَظُنُّ أُولَٰئِكَ أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ * لِيَوْمٍ عَظِيمٍ * يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ؛ (۲) وای بر کم فروشان! آنان که وقتی برای خود پیمانہ می کنند، حق خود را بطور کامل می گیرند اما هنگامی که می خواهند برای دیگران پیمانہ یا وزن کنند، کم می گذارند! آیا آنها گمان نمی کنند که برانگیخته می شوند، در روزی بزرگ روزی که مردم در پیشگاه پروردگار جهانیان می ایستند.»

ص: ۱۴۷

۱- - اعراف/۸۵.

۲- - مطفین/۶-۱.

قال الله سبحانه: «وَلَا تَقْعُدُوا بِكُلِّ صِرَاطٍ تُوعِدُونَ وَتَصِيدُونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِهِ وَتَبْغُونَهَا عِوَجًا وَ اذْكُرُوا إِذْ كُنْتُمْ قَلِيلًا فَكَثَرْتُمْ وَ انظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ»؛ (۱) و بر سر هر راه ننشینید که (مردم با ایمان را) تهدید کنید و مؤمنان را از راه خدا باز دارید، و با (القای شبهات)، آن را کج و معوج نشان دهید! و به خاطر بیاورید زمانی را که اندک بودید، و او شما را فزونی داد! و بنگرید سرانجام مفسدان چگونه بود!»

۵۶- دور زدن حرام خدا

قال الله سبحانه: «وَسَيُنْزِلُ اللَّهُ عَلَيْكَ نَبَأَهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ * وَإِذْ قَالَتْ أُمُّهُ مِنْهُمْ لِمَ تَعْطُونَ قَوْمًا اللَّهُ مُهْلِكُهُمْ أَوْ مُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا قَالُوا مَعِذْرَةٌ إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ * فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ أَنْجَيْنَا الَّذِينَ يَنْهَوْنَ عَنِ السُّوءِ وَ أَخَذْنَا الَّذِينَ ظَلَمُوا بِعِذَابٍ بَئِيسٍ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ * فَلَمَّا عَتَوْا عَنْ مَا نُهُوا عَنْهُ قُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ ات و اولیای خداوند دوری کنید.

؛ (۲) و از آنها درباره (سرگذشت) شهری که در ساحل دریا بود پرس! زمانی که آنها در روزهای شنبه، تجاوز (و نافرمانی) خدا می کردند همان هنگام که ماهیانشان، روز شنبه (که روز تعطیل و استراحت و عبادت بود، بر سطح آب)، آشکار می شدند اما در غیر روز شنبه، به سراغ آنها نمی آمدند این چنین آنها را به چیزی آزمایش کردیم که نافرمانی می کردند! و (به یاد آر) هنگامی را که گروهی از آنها (به گروه دیگر) گفتند: «چرا جمعی (گنهکار) را اندرز می دهید که سرانجام خداوند آنها را هلاک خواهد کرد، یا به عذاب شدیدی گرفتار خواهد ساخت؟! (آنها را به حال خود واگذارید تا نابود شوند!)» گفتند: «(این اندرزها،) برای اعتذار (و رفع مسئولیت) در پیشگاه پروردگار شماست بعلاوه شاید آنها (بپذیرند، و از گناه باز ایستند، و) تقوا پیشه کنند!» اما هنگامی که تذکراتی را که به آنها داده شده بود فراموش کردند، (لحظه عذاب فرا رسید و) نهی کنندگان از بدی را رهایی بخشیدیم و کسانی را که ستم کردند، بخاطر نافرمانیشان به عذاب شدیدی گرفتار

ص: ۱۴۸

۱- - اعراف/۸۵.

۲- - اعراف/۱۶۶-۱۶۳.

ساختیم. (آری،) هنگامی که در برابر آنچه از آن نهی شده بودند سرکشی کردند، به آنها گفتیم: «به شکل میمون‌هایی
طردشده در آید!»

سوره انفال

۵۷- فرار از جنگ

قال الله سبحانه: «يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا زَحْفًا فَلَا تُولُوهُمُ الْأَدْبَارَ * وَ مَنْ يُؤَلِّمُ يَوْمَئِذٍ ذُبُرَهُ إِلَّا مُتَحَرِّفًا لِقِتَالٍ أَوْ
مُتَحَيِّرًا إِلَىٰ فِتْنَةٍ فَقَدْ بَاءَ بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ وَ مَأْوَاهُ جَهَنَّمُ وَ بُئِسَ الْمَصِيرُ؛(۱) ای کسانی که ایمان آورده اید! هنگامی که با انبوه
کافران در میدان نبرد رو به رو شوید، به آنها پشت نکنید (و فرار ننمایید)! و هر کس در آن هنگام به آنها پشت کند- مگر
آنکه هدفش کناره گیری از میدان برای حمله مجدد، و یا به قصد پیوستن به گروهی (از مجاهدان) بوده باشد- (چنین کسی)
به غضب خدا گرفتار خواهد شد و جایگاه او جهنم، و چه بد جایگاهی است!»

۵۸- انکار ولایت علی بن ابی طالب (علیه السلام)

قال الله سبحانه: «وَ إِذْ قَالُوا اللَّهُمَّ إِنَّا كَانَتْ هَذِهِ حَقًّا مِنْ عِنْدِكَ فَامْطُرْ عَلَيْنَا حِجَارَةً مِنَ السَّمَاءِ أَوْ ائْتِنَا بِعَذَابٍ أَلِيمٍ * وَ مَا كَانَ
اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَ أَنْتَ فِيهِمْ وَ مَا كَانَ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَ هُمْ يَسْتَتَفِرُّونَ؛(۲) و (به خاطر بیاور) زمانی را که گفتند: «پروردگارا! اگر این
حق است و از طرف توست، بارانی از سنگ از آسمان بر ما فرود آر! یا عذاب دردناکی برای ما بفرست!» ولی (ای پیامبر!) تا
تو در میان آنها هستی، خداوند آنها را مجازات نخواهد کرد و (نیز) تا استغفار می کنند، خدا عذابشان نمی کند.»

ص: ۱۴۹

۱- - انفال/۱۶-۱۵.

۲- - انفال/۳۳-۳۲.

کنند، (خداوند آنها را می پذیرد) خدا به آنچه انجام می دهند بیناست. و اگر سرپیچی کنند، بدانید (ضرری به شما نمی رسانند) خداوند سرپرست شماست! چه سرپرست خوبی! و چه یاور خوبی!

۶۱- نهی از اختلاف و امر به صبر

«وَ أَطِيعُوا اللَّهَ وَ رَسُولَهُ وَ لَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَ تَذْهَبَ رِيحُكُمْ وَ اصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ * وَ لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بَطْرًا وَ رِئَاءَ النَّاسِ وَ يُصِدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَ اللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ؛ (۱)» و (فرمان) خدا و پیامبرش را اطاعت نمایید! و نزاع (و کشمکش) نکنید، تا سست نشوید، و قدرت (و شوکت) شما از میان نرود! و صبر و استقامت کنید که خداوند با استقامت کنندگان است! و مانند کسانی نباشید که از روی هوی پرستی و غرور و خودنمایی در برابر مردم، از سرزمین خود به (سوی میدان بدر) بیرون آمدند و (مردم را) از راه خدا بازمی داشتند (و سرانجام شکست خوردند) و خداوند به آنچه عمل می کنند، احاطه (و آگاهی) دارد!

۶۲- دنبال گناه نروید تا نعمت ها از شما گرفته نشود!!

«ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ لَمْ يَكُ مُغَيِّرًا نِعْمَةً أَنْعَمَهَا عَلَى قَوْمٍ حَتَّى يُعَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ وَ أَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ * كَذَّبَ آلُ فِرْعَوْنَ وَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ فَأَهْلَكْنَاهُمْ بِذُنُوبِهِمْ وَ اعْرِضْنَا آلَ فِرْعَوْنَ وَ كُلُّ كَانُوا ظَالِمِينَ؛ (۲)» این، بخاطر آن است که خداوند، هیچ نعمتی را که به گروهی داده، تغییر نمی دهد جز آنکه آنها خودشان را تغییر دهند و خداوند، شنوا و داناست! این، (درست) شبیه (حال) فرعونیان و کسانی است که پیش از آنها بودند آیات پروردگارشان را تکذیب کردند ما هم بخاطر گناهانشان، آنها را هلاک کردیم، و فرعونیان را غرق نمودیم و همه آنها ظالم (و ستمگر) بودند!

ص: ۱۵۱

۱- - انفال/۴۷-۴۶.

۲- - انفال/۵۴-۵۳.

«وَلَا يَحْسِبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَبَقُوا إِنَّهُمْ لَا يُعْجِزُونَ * وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهَبُونَ بِهِ وَعِيدُوا اللَّهَ وَعِيدُواكُمْ وَآخِرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تَظْلَمُونَ؛ (۱) آنها که راه کفر پیش گرفتند، گمان نکنند (با این اعمال)، پیش برده اند (و از قلمرو کيفر ما، بیرون رفته اند)! آنها هرگز ما را ناتوان نخواهند کرد! هر نیرویی در قدرت دارید، برای مقابله با آنها [دشمنان] آماده سازید! و (همچنین) اسبهای ورزیده (برای میدان نبرد)، تا به وسیله آن، دشمن خدا و دشمن خویش را بترسانید! و (همچنین) گروه دیگری غیر از اینها را، که شما نمی شناسید و خدا آنها را می شناسد! و هر چه در راه خدا (و تقویت بنیه دفاعی اسلام) انفاق کنید، بطور کامل به شما بازگردانده می شود، و به شما ستم نخواهد شد!»

سوره توبه

۶۴- با عهدشکنان به جنگ برخیزید.

«أَلَا تُقَاتِلُونَ قَوْمًا نَكَثُوا أَيْمَانَهُمْ وَهَمُّوا بِإِخْرَاجِ الرَّسُولِ وَهُمْ يَدْعُوكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ أَنْ تَخْشَوْهُمْ فَاَللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَوْهُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ * قَاتِلُوهُمْ يُعَذِّبُهُمُ اللَّهُ بِأَيْدِيكُمْ وَيُخْزِهِمْ وَيَنْصَرِّزْكُمْ عَلَيْهِمْ وَيَشْفِ صُدُورَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ * وَيُذْهِبْ غَيْظَ قُلُوبِهِمْ وَيَتُوبُ اللَّهُ عَلَيَّ مِنْ يَشَاءٍ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ؛ (۲) آیا با گروهی که پیمانهای خود را شکستند، و تصمیم به اخراج پیامبر گرفتند، پیکار نمی کنید؟! در حالی که آنها نخستین بار (پیکار با شما را) آغاز کردند آیا از آنها می ترسید؟! با اینکه خداوند سزاوارتر است که از او بترسید، اگر مؤمن هستید! با آنها پیکار کنید، که خداوند آنان را به دست شما مجازات می کند و آنان را رسوا می سازد و سینه گروهی از مؤمنان را شفا می بخشد (و بر قلب آنها مرهم می نهد) و خشم دلهای آنان را از میان می برد! و خدا توبه هر کس را بخواهد (و شایسته بداند)، می پذیرد و خداوند دانا و حکیم است.»

ص: ۱۵۲

۱- - انفال/۶۰-۵۹.

۲- - توبه/۱۵-۱۳.

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا آبَاءَكُمْ وَإِخْوَانَكُمْ أَوْلِيَاءَ إِنِ اسْتَحَبُّوا الْكُفْرَ عَلَى الْإِيمَانِ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ * قُلْ إِن كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِينُ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ؛ (۱) ای کسانی که ایمان آورده اید! هر گاه پدران و برادران شما، کفر را بر ایمان ترجیح دهند، آنها را ولی (و یار و یاور و تکیه گاه) خود قرار ندهید! و کسانی از شما که آنان را ولی خود قرار دهند، ستمگرند! بگو: «اگر پدران و فرزندان و برادران و همسران و طایفه شما، و اموالی که به دست آورده اید، و تجارتی که از کساد شدنش می ترسید، و خانه هایی که به آن علاقه دارید، در نظرتان از خداوند و پیامبرش و جهاد در راهش محبوبتر است، در انتظار باشید که خداوند عذابش را بر شما نازل کند و خداوند جمعیت نافرمانبردار را هدایت نمی کند!»

«اتَّخِذُوا أَحْبَابَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ * يُرِيدُونَ أَنْ يُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَيَأْبَى اللَّهُ إِلَّا أَنْ يُتِمَّ نُورَهُ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ * هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ * يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن كَثِيرًا مِنَ الْأَحْبَارِ وَالرُّهْبَانِ لِيَآكُلُونَ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَيُصَدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ يَكْتَنُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يَنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ * يَوْمَ يُحْمَى عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوَى بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ هَذَا مَا كَنْزْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْتَنُونَ (۲) (آنها)

دانشمندان و راهبان خویش را معبودهایی در برابر خدا قرار دادند، و (همچنین) مسیح فرزند مریم را در حالی که دستور نداشتند جز خداوند یکتایی را که معبودی جز او نیست، بپرستند، او پاک و منزّه است از آنچه همتایش قرار می دهند! آنها می خواهند نور خدا را با دهان خود خاموش کنند ولی خدا جز این نمی خواهد که نور خود را کامل کند، هر چند کافران ناخشنود باشند! او کسی است که رسولش را با هدایت و آیین حق فرستاد، تا آن را بر همه آیین ها غالب گرداند، هر چند مشرکان کراهت داشته باشند! ای کسانی که ایمان آورده اید! بسیاری از دانشمندان (اهل کتاب) و راهبان، اموال مردم را بیاطل می خورند، و (آنان را) از راه خدا بازمی دارند! و کسانی که طلا و نقره را گنجینه (و ذخیره و پنهان) می سازند، و در راه خدا انفاق نمی کنند، به مجازات دردناکی بشارت ده! در آن روز که آن را در آتش جهنم، گرم و سوزان کرده، و با آن صورتها و پهلوها و پشتهایشان را داغ می کنند (و به آنها می گویند): این همان چیزی است که برای خود اندوختید (و گنجینه ساختید)! پس بچشید چیزی را که برای خود می اندوختید!»

۶۷- قاعد و سستی کردن برای جهاد

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَا لَكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمْ انْفِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ اثَّاقَلْتُمْ إِلَى الْأَرْضِ أَرَضِيتُمْ بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ فَمَا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ * إِلَّا تَنْفِرُوا يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَيَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّوهُ شَيْئًا وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ» (۱)

ای کسانی که ایمان آورده اید! چرا هنگامی که به شما گفته می شود: «به سوی جهاد در راه خدا حرکت کنید!» بر زمین سنگینی می کنید (و سستی به خرج می دهید)؟! آیا به زندگی دنیا به جای آخرت راضی شده اید؟! با اینکه متاع زندگی دنیا، در برابر آخرت، جز اندکی نیست! اگر (به سوی میدان جهاد) حرکت نکنید، شما را مجازات دردناکی می کند، و گروه دیگری غیر از شما را به جای شما قرار می دهد و هیچ زبانی به او نمی رسانید و خداوند بر هر چیزی تواناست!»

ص: ۱۵۴

«وَمِنْهُمْ الَّذِينَ يُؤْذُونَ النَّبِيَّ وَيَقُولُونَ هُوَ أُذُنٌ قُلْ أُذُنٌ خَيْرٌ لَكُمْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَيُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِينَ وَرَحْمَةٌ لِلَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ رَسُولَ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ * يَخْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ لِيُرْضَوْكُمْ وَاللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَقُّ أَنْ يُرْضَوْهُ إِنْ كَانُوا مُؤْمِنِينَ * أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّهُ مَنْ يُحَادِدِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَأَنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا ذَلِكَ الْخِزْيُ الْعَظِيمُ؛ (۱) از آنها کسانی هستند که پیامبر را آزار می دهند و می گویند: «او آدم خوش باوری است!» بگو: «خوش باور بودن او به نفع شماست! (ولی بدانید) او به خدا ایمان دارد و (تنها) مؤمنان را تصدیق می کند و رحمت است برای کسانی از شما که ایمان آورده اند!» و آنها که رسول خدا را آزار می دهند، عذاب دردناکی دارند! آنها برای شما به خدا سوگند یاد می کنند، تا شما را راضی سازند در حالی که شایسته تر این است که خدا و رسولش را راضی کنند، اگر ایمان دارند! آیا نمی دانند هر کس با خدا و رسولش دشمنی کند، برای او آتش دوزخ است جاودانه در آن می ماند؟! این، همان رسوایی بزرگ است!»

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قَاتِلُوا الَّذِينَ يَلُونَكُمْ مِنَ الْكُفَّارِ وَلِيَجِدُوا فِيكُمْ غِلْظَةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ؛ (۲) ای کسانی که ایمان آورده اید! با کافرانی که به شما نزدیکترند، پیکار کنید! (و دشمن دورتر، شما را از دشمنان نزدیک غافل نکند!) آنها باید در شما شدت و خشونت (و قدرت) احساس کنند و بدانید خداوند با پرهیزگاران است!»

«الَّذِينَ يَلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فِي الصَّدَقَاتِ وَالَّذِينَ لَا يَجِدُونَ إِلَّا جُهْدَهُمْ فَيَسْخَرُونَ مِنْهُمْ سَخِرَ اللَّهُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ * اسْتَغْفِرْ لَهُمْ أَوْ لَا تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ إِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ؛ (۳) آنهایی که از مؤمنان اطاعت کار، در

۱- - توبه/۶۳-۶۱.

۲- - توبه/۱۲۳.

۳- - توبه ۸۰-۷۹.

صدقاتشان عیبجویی می کنند، و کسانی را که (برای انفاق در راه خدا) جز به مقدار (ناچیز) توانایی خود دسترسی ندارند، مسخره می نمایند، خدا آنها را مسخره می کند (و کیفر استهزاکنندگان را به آنها می دهد) و برای آنها عذاب دردناکی است! چه برای آنها استغفار کنی، و چه نکنی، (حتی) اگر هفتاد بار برای آنها استغفار کنی، هرگز خدا آنها را نمی آمرزد! چرا که خدا و پیامبرش را انکار کردند و خداوند جمعیت فاسقان را هدایت نمی کند!»

۷۰- نهی از نماز بر جنازه منافقین

«وَلَا تُصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَى قَبْرِهِ إِنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَأَمَّاوَا وَهُمْ فَاسِقُونَ * وَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَأَوْلَادُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي الدُّنْيَا وَتَزْهَقَ أَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ * وَإِذَا أَنْزَلَتْ سُورَةٌ أَنْ آمَنُوا بِاللَّهِ وَجَاهَدُوا مَعَ رَسُولِهِ اسْتَأْذَنَكَ أُولَاطِئِ الْطُّوْلِ مِنْهُمْ وَقَالُوا ذَرْنَا نَكُنْ مَعَ الْقَاعِدِينَ * رَضُوا بِأَنْ يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ وَطَبَعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ» (۱) هرگز بر مرده هیچ یک از آنان، نماز نخوان! و بر کنار قبرش، (برای دعا و طلب آمرزش)، نایست! چرا که آنها به خدا و رسولش کافر شدند و در حالی که فاسق بودند از دنیا رفتند! مبادا اموال و فرزندانشان، مایه شگفتی تو گردد! (این برای آنها نعمت نیست بلکه) خدا می خواهد آنها را به این وسیله در دنیا عذاب کند، و جانشان برآید در حالی که کافرند! و هنگامی که سوره ای نازل شود (و به آنان دستور دهد) که: «به خدا ایمان بیاورید! و همراه پیامبرش جهاد کنید!»، افرادی از آنها [گروه منافقان] که توانایی دارند، از تو اجازه می خواهند و می گویند: «بگذار ما با قاعدین [آنها که از جهاد معاند] باشیم!» (آری)، آنها راضی شدند که با متخلفان باشند و بر دلهایشان مهر نهاده شده از این رو (چیزی) نمی فهمند!»

ص: ۱۵۶

«وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِدًا ضَرَارًا وَكُفْرًا وَتَفْرِيقًا بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ وَإِزْوَادًا لِمَنْ حَارَبَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ مِنْ قَبْلُ وَلِيُخَلِّفُنَّ إِنَّ أَرْضَنَا لِلَّهِ الْحُسَيْنِيِّ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ * لَا تَقُمْ فِيهِ أَبَدًا لَمَْسِجِدٍ أُسِّسَ عَلَى التَّقْوَى مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ فِيهِ رِجَالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَّطَهَّرُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَهَّرِينَ * أَمْ مَنْ أُسِّسَ بُنْيَانُهُ عَلَى تَقْوَى مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٍ خَيْرٌ أَمْ مَنْ أُسِّسَ بُنْيَانُهُ عَلَى شَفَا جُرُفٍ هَارٍ فَانْهَارَ بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ * لَا يَزَالُ بُنْيَانُهُمُ الَّذِي بَنَوْا رِيبَهُ فِي قُلُوبِهِمْ إِلَّا أَنْ تَقَطَّعَ قُلُوبُهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ» (۱) (گروهی دیگر از آنها) کسانی هستند که مسجدی ساختند برای زیان (به مسلمانان)، و (تقویت) کفر، و تفرقه افکنی میان مؤمنان، و کمینگاه برای کسی که از پیش با خدا و پیامبرش مبارزه کرده بود آنها سوگند یاد می کنند که: «جز نیکی (و خدمت)، نظری نداشته ایم!» اما خداوند گواهی می دهد که آنها دروغگو هستند! هرگز در آن (مسجد به عبادت) نایست! آن مسجدی که از روز نخست بر پایه تقوا بنا شده، شایسته تر است که در آن (به عبادت) بایستی در آن، مردانی هستند که دوست می دارند پاکیزه باشند و خداوند پاکیزگان را دوست دارد! آیا کسی که شالوده آن را بر تقوای الهی و خشنودی او بنا کرده بهتر است، یا کسی که اساس آن را بر کنار پرتگاه سستی بنا نموده که ناگهان در آتش دوزخ فرومی ریزد؟ و خداوند گروه ستمگران را هدایت نمی کند! (اما) این بنایی را که آنها ساختند، همواره بصورت یک وسیله شک و تردید، در دل‌هایشان باقی می ماند مگر اینکه دل‌هایشان پاره پاره شود (و بمیرند و گر نه، هرگز از دل آنها بیرون نمی رود) و خداوند دانا و حکیم است!»

ص: ۱۵۷

۷۲- افترای بر خدا و تکذیب آیات او

«فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْمُجْرِمُونَ»؛ (۱) چه کسی ستمکارتر است از آن کس که بر خدا دروغ می بندد، یا آیات او را تکذیب می کند؟! مسلماً مجرمان رستگار نخواهند شد!

۷۳- آثار گناه در دنیا و آخرت

«وَالَّذِينَ كَسَبُوا السَّيِّئَاتِ جَزَاءُ سَيِّئَةٍ بِمِثْلِهَا وَتَزَهُقُهُمْ ذَلَّةٌ مَّا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ عَاصِمٍ كَأَنَّمَا أُغْشِيَتْ وُجُوهُهُمْ قِطْعًا مِنَ اللَّيْلِ مُظْلِمًا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ»؛ (۲) ای کسانی که مرتکب گناهان شدند، جزای بدی بمقدار آن دارند و ذلت و خواری، چهره آنان را می پوشاند و هیچ چیز نمی تواند آنها را از (مجازات) خدا نگه دارد! (چهره هایشان آن چنان تاریک است که) گویی با پاره هایی از شب تاریک، صورت آنها پوشیده شده! آنها اهل دوزخند و جاودانه در آن خواهند ماند!

«كَذَلِكَ حَقَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ فَسَقُوا أَنَّهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ»؛ (۳) اینچنین فرمان پروردگارت بر فاسقان مسلم شده که آنها (پس از این همه لجاجت و گناه)، ایمان نخواهند آورد!

۷۴- نهی از اعتقاد فرزند برای خدا

«قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَانَ هُوَ الْعَنِيُّ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ إِنَّ عِنْدَكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ بِهَذَا أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ * قُلْ إِنَّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ لَا يُفْلِحُونَ * مَتَاعٌ فِي الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا

ص: ۱۵۸

۱- - یونس/۱۷.

۲- - یونس/۲۷.

۳- - یونس/۳۳.

مَرْجِعُهُمْ ثُمَّ نَذِيْقُهُمُ الْعَذَابَ الشَّدِيدَ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ؛ (۱) گفتند: «خداوند فرزندی برای خود انتخاب کرده است!» (از هر عیب و نقص و احتیاجی) منزّه است! او بی نیاز است! از آن اوست آنچه در آسمانها و آنچه در زمین است! شما هیچ گونه دلیلی بر این ادعا ندارید! آیا به خدا نسبتی می دهید که نمی دانید؟! بگو: «آنها که به خدا دروغ می بندند، (هرگز) رستگار نمی شوند! بهره ای (ناچیز) از دنیا دارند سپس بازگشتشان بسوی ماست و بعد، به آنها مجازات شدید به سزای کفرشان می چشانیم!»

سوره رعد

۷۵- تکذیب رسالت و شهادت خداوند و شهادت «من عنده علم الكتاب»

«وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَسْتَ مُرْسَلًا قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَمَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْكِتَابِ؛ (۲) آنها که کافر شدند می گویند: «تو پیامبر نیستی!» بگو: «کافی است که خداوند، و کسی که علم کتاب (و آگاهی بر قرآن) نزد اوست، میان من و شما گواه باشند!»

سوره ابراهیم

۷۶- مقدم داشتن دنیا بر آخرت

«اللَّهُ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَوَيْلٌ لِلْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ شَدِيدٍ * الَّذِينَ يَسْتَحِبُّونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ وَ يُضِدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَ يَبْغُونَهَا عِوَجًا أُولَئِكَ فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ؛ (۳) همان خدایی که آنچه در آسمانها و آنچه در زمین است، از آن اوست وای بر کافران از مجازات شدید (الهی)! همانها که زندگی دنیا را بر آخرت ترجیح می دهند و (مردم را) از راه خدا باز می دارند و می خواهند راه حق را منحرف سازند آنها در گمراهی دوری هستند!»

ص: ۱۵۹

۱- - یونس / ۷۰-۶۸.

۲- - رعد / ۴۳.

۳- - ابراهیم / ۳-۲.

۷۷- کفران نعمت های الهی

«وَ إِذِ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِن شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَ لَئِن كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ * وَ قَالَ مُوسَى إِنَّ تَكْفُرُوا أَنْتُمْ وَ مَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا فَإِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ حَمِيدٌ؛ (۱)» و (همچنین به خاطر بیاورید) هنگامی را که پروردگارتان اعلام داشت: «اگر شکرگزاری کنید، (نعمت خود را) بر شما خواهم افزود و اگر ناسپاسی کنید، مجازاتم شدید است!» و موسی (به بنی اسرائیل) گفت: «اگر شما و همه مردم روی زمین کافر شوید، (به خدا زبانی نمی رسد چرا که) خداوند، بی نیاز و شایسته ستایش است!»

۷۸- خدا را غافل ندانید، و به او چنین گمانی نبرید.

«وَ لَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ غَافِلًا عَمَّا يَعْمَلُ الظَّالِمُونَ إِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشْخَصُ فِيهِ الْأَبْصَارُ؛ (۲)» گمان مبر که خدا، از آنچه ظالمان انجام می دهند، غافل است! (نه، بلکه کیفر) آنها را برای روزی تأخیر انداخته است که چشمها در آن (به خاطر ترس و وحشت) از حرکت بازمی ایستد»

۷۹- گمان خلف وعده به خدا نبرید.

«فَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ مُخْلَفًا وَ عَدِهِ رُسُلُهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ ذُو انتِقَامٍ يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ وَ السَّمَاوَاتُ وَ بَرَزُوا لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ * وَ تَرَى الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ مُّقَرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ * سَرَابِلُهُمْ مِنْ قِطْرَانٍ وَ تَعْشَى وُجُوهُهُمْ النَّارُ * لِيَجْزِيَ اللَّهُ كُلَّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ؛ (۳)» پس گمان مبر که خدا وعده ای را که به پیامبرانش داده، تخلف کند! چرا که خداوند قادر و انتقام گیرنده است. در آن روز که این زمین به زمین دیگر، و آسمانها (به آسمانهای دیگری) مبدل می شود، و آنان در پیشگاه خداوند واحد قهار ظاهر می گردند! و

ص: ۱۶۰

۱- - ابراهیم/۸-۷.

۲- - ابراهیم/۴۲.

۳- - ابراهیم/۵۱-۴۸.

در آن روز، مجرمان را با هم در غل و زنجیر می بینی! (که دستها و گردنهایشان را به هم بسته است!) لباسهایشان از قطران [ماده چسبنده بد بوی قابل اشتعال] است و صورت‌هایشان را آتش می پوشاند... تا خداوند هر کس را، هر آنچه انجام داده، جزا دهد! به یقین، خداوند سریع الحساب است!

سوره حجر

۸۰- از رحمت خدا ناامید نشوید

«قَالَ وَمَنْ يَقْنَطُ مِنْ رَحْمَةِ رَبِّهِ إِلَّا الضَّالُّونَ» (۱) گفت: «جز گمراهان، چه کسی از رحمت پروردگارش مأیوس می شود؟!»

۸۱- به ثروتمندان نگاه طمع نکنید و حسرت آنان را نخورید

«لَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَخَفِضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ» (۲) (بنا بر این،) هرگز چشم خود را به نعمتهای (مادی)، که به گروه‌هایی از آنها [کفار] دادیم، میفکن! و بخاطر آنچه آنها دارند، غمگین مباش! و بال (عطوفت) خود را برای مؤمنین فرود آر!

سوره نحل

۸۲- راه خدا و دین او را نبندید و مردم را به کفر و اندازید

«الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ زِنَاهُمْ عَذَابًا فَوْقَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يُفْسِدُونَ» (۳) کسانی که کافر شدند و (مردم را) از راه خدا بازداشتند، بخاطر فسادى که می کردند، عذابی بر عذابشان می افزاییم!

ص: ۱۶۱

۱- - حجر/۵۶.

۲- - حجر/۸۸.

۳- - نحل/۸۸.

«وَلَا تَتَّخِذُوا أَيْمَانَكُمْ دَخَلًا - بَيْنَكُمْ فَتْرَلَّ قَدَمٌ بَعِيدٌ تُبَوِّئُهَا وَتَذُوقُوا السُّوَاءَ بِمَا صَدَدْتُمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَ لَكُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ؛(۱)»
سوگندهایتان را وسیله تقلب و خیانت در میان خود قرار ندهید، مبادا گامی بعد از ثابت گشتن (بر ایمان) متزلزل شود و به خاطر بازداشتن (مردم) از راه خدا، آثار سوء آن را بچشید! و برای شما، عذاب عظیمی خواهد بود!»

سوره اسراء

۸۳- هر چه داری انفاق مکن به اندازه توان انفاق کن

«وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَّحْسُورًا * إِنَّ رَبَّكَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا؛(۲)» هرگز دستت را بر گردنت زنجیر مکن، (و ترک انفاق و بخشش منما) و بیش از حد (نیز) دست خود را مگشای، تا مورد سرزنش قرار گیری و از کار فرومانی! به یقین، پروردگارت روزی را برای هر کس بخواهد، گشاده یا تنگ می دارد او نسبت به بندگانش، آگاه و بیناست.»

۸۴- فرزندان را از ترس فقر نکشید

«وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةَ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ إِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ خِطْأً كَبِيرًا؛(۳)» و فرزندان را از ترس فقر، نکشید! ما آنها و شما را روزی می دهیم مسلماً کشتن آنها گناه بزرگی است!»

۸۵- نزدیک زنا و مقدمات آن نروید

«وَلَا تَقْرُبُوا الزَّوْنَىٰ إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَ سَاءَ سَبِيلًا(۴)» و نزدیک زنا نشوید، که کار بسیار زشت، و بد راهی است!»

ص: ۱۶۲

۱- - نحل/۹۴.

۲- - اسراء/۳۰-۲۹.

۳- - اسراء/۳۱.

۴- - اسراء/۳۲.

۸۶- کسی را نکشید، خدا یاور او خواهد بود

«وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَنْ قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلِيَّهِ سُلْطَانًا فَلَا يُسْرِفُ فِي الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا؛(۱) و کسی را که خداوند خونش را حرام شمرده، نکشید، جز بحق! و آن کس که مظلوم کشته شده، برای ویش سلطه (و حق قصاص) قرار دادیم اما در قتل اسراف نکند، چرا که او مورد حمایت است!»

۸۷- نزدیک مال یتیم نروید

«وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّى يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَ أَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا؛(۲) و به مال یتیم، جز به بهترین راه نزدیک نشوید، تا به سر حد بلوغ رسد! و به عهد (خود) وفا کنید، که از عهد سؤال می شود!»

۸۸- کم فروشی نکنید

«وَ أَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كِلْتُمْ وَ زِنُوا بِالْقِسْطِ طَاسِ الْمُسْتَقِيمِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَ أَحْسَنُ تَأْوِيلًا؛(۳) و هنگامی که پیمانہ می کنید، حق پیمانہ را ادا نمایید، و با ترازوی درست وزن کنید! این برای شما بهتر، و عاقبتش نیکوتر است.»

۸۹- آنچه را نمی دانید نگویید

«وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَ الْبَصَرَ وَ الْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا؛(۴) از آنچه به آن آگاهی نداری، پیروی مکن، چرا که گوش و چشم و دل، همه مسئولند.»

ص: ۱۶۳

۱- - اسراء/۳۳.

۲- - اسراء/۳۴.

۳- - اسراء/۳۵.

۴- - اسراء/۳۶.

«وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا * كُلُّ ذَلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا؛ (۱) و روی زمین، با تکبر راه مرو! تو نمی توانی زمین را بشکافی، و طول قامتت هرگز به کوه ها نمی رسد! همه اینها گناهش نزد پروردگار تو ناپسند است.»

۹۱- برای خدا شریک و فرزندی قرار ندهید

«وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَّحْسُورًا * إِنْ رَبُّكَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا * وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةَ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ إِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ خِطًا كَبِيرًا * وَلَا تَقْرَبُوا الزَّوْجَىٰ إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا * وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَنْ قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلِيَّهِ سُلْطَانًا فَلَا يَسْرِفُ فِي الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا * وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا * وَأَوْفُوا بِالْكَفَالِ إِذَا كَلَّمْتُمْ وَزِنُوا بِالْقِسْطِ الْمُسْتَقِيمِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا * وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَٰئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا * وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا * كُلُّ ذَلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا * ذَلِكَ مِمَّا أَوْحَىٰ إِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ وَلَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتُلْقَىٰ فِي جَهَنَّمَ مَلُومًا مَدْحُورًا * أَمْ فَآصِرَةٌ فَآصِرَةٌ فَمَا كُمْ رَبُّكُمْ بِالْبَيْنِ وَاتَّخَذَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ إِنَاثًا إِنَّكُمْ لَتَقُولُونَ قَوْلًا عَظِيمًا * وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِيَذَّكَّرُوا وَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا نُفُورًا * قُلْ لَوْ كَانَ مَعَهُ آلِهَةٌ كَمَا يَقُولُونَ إِذًا لَابْتِغَوْا إِلَىٰ ذِي الْعَرْشِ سَبِيلًا * سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا؛ (۲) هرگز دستت را بر گردنت زنجیر

ص: ۱۶۴

۱- - اسراء/ ۳۸-۳۷.

۲- - اسراء/ ۴۳-۲۹.

مکن، (و ترک انفاق و بخشش منما) و بیش از حد (نیز) دست خود را مگشای، تا مورد سرزنش قرار گیری و از کار فرومانی! به یقین، پروردگارت روزی را برای هر کس بخواهد، گشاده یا تنگ می دارد او نسبت به بندگانش، آگاه و بیناست. و فرزندان را از ترس فقر، نکشید! ما آنها و شما را روزی می دهیم مسلماً کشتن آنها گناه بزرگی است! و نزدیک زنا نشوید، که کار بسیار زشت، و بد راهی است! و کسی را که خداوند خورش را حرام شمرده، نکشید، جز بحق! و آن کس که مظلوم کشته شده، برای و لیش سلطه (و حق قصاص) قرار دادیم اما در قتل اسراف نکنند، چرا که او مورد حمایت است! و به مال یتیم، جز به بهترین راه نزدیک نشوید، تا به سر حد بلوغ رسد! و به عهد (خود) وفا کنید، که از عهد سؤال می شود! و هنگامی که پیمان می کنید، حق پیمان را ادا نمایید، و با ترازوی درست وزن کنید! این برای شما بهتر، و عاقبتش نیکوتر است. از آنچه به آن آگاهی نداری، پیروی مکن، چرا که گوش و چشم و دل، همه مسئولند. و روی زمین، با تکبر راه مرو! تو نمی توانی زمین را بشکافی، و طول قامت هرگز به کوه ها نمی رسد! همه اینها گناهش نزد پروردگار تو ناپسند است. این (احکام)، از حکمتهایی است که پروردگارت به تو وحی فرستاده و هرگز معبودی با خدا قرار مده، که در جهنم افکنده می شوی، در حالی که سرزنش شده، و رانده (درگاه خدا) خواهی بود! آیا پروردگارتان فرزندان پسر را مخصوص شما ساخته، و خودش دخترانی از فرشتگان برگزیده است؟! شما سخن بزرگ (و بسیار زشتی) می گوید! ما در این قرآن، انواع بیانات مؤثر را آوردیم تا متذکر شوند! ولی (گروهی از کوردلان)، جز بر نفرتشان نمی افزاید. بگو: «اگر آن چنان که آنها می گویند با او خدایانی بود، در این صورت، (خدایان) سعی می کردند راهی به سوی (خداوند) صاحب عرش پیدا کنند.» او پاک و برتر است از آنچه آنها می گویند، بسیار برتر و منزله تر!»

۹۲- بهانه گیری نکنید

«وَقَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّى تَفْجُرَ لَنَا مِنَ الْأَرْضِ يَنْبوعاً * أَوْ تَكُونَ لَكَ جَنَّةٌ مِنْ نَخِيلٍ وَعِنَبٍ فَتُفَجَّرَ الْأَنْهَارَ خِلَالَهَا تَفْجيراً * أَوْ تُسْقِطَ السَّمَاءَ كَمَا زَعَمَتْ عَلَيْنَا كَيْفَآءَ أَوْ تَأْتِيَنَا بِاللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ قَبِيلاً * أَوْ يَكُونَ لَكَ بَيْتٌ مِنْ زُخْرَفٍ أَوْ تَرْقَى فِي السَّمَاءِ وَلَنْ نُؤْمِنَ لِرُفَيْكَ حَتَّى تَنْزِلَ عَلَيْنَا كِتَاباً نَقْرُؤُهُ قُلْ سُبْحَانَ رَبِّي هَلْ كُنْتُ إِلَّا

بَشَرًا رَسُولًا * وَ مَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذِ جَاءَهُمُ الْهُدَىٰ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَبَعَثَ اللَّهُ بَشَرًا رَسُولًا * قُلْ لَوْ كَانَ فِي الْأَرْضِ مَلَائِكَةٌ يَمْشُونَ مُطْمَئِنِّينَ لَنَزَّلْنَا عَلَيْهِم مِّنَ السَّمَاءِ مَلَكًا رَسُولًا؛ (۱) و گفتند: «ما هرگز به تو ایمان نمی آوریم تا اینکه چشمه جوشانی از این سرزمین (خشک و سوزان) برای ما خارج سازی ... یا باغی از نخل و انگور از آن تو باشد و نهرها در لابه لای آن جاری کنی ... یا قطعات (سنگهای) آسمان را- آن چنان که می پنداری- بر سر ما فرود آری یا خداوند و فرشتگان را در برابر ما بیاوری ... یا برای تو خانه ای پر نقش و نگار از طلا باشد یا به آسمان بالا روی حتی اگر به آسمان روی، ایمان نمی آوریم مگر آنکه نامه ای بر ما فرود آوری که آن را بخوانیم!» بگو: «منزه است پروردگارم (از این سخنان بی معنی)! مگر من جز انسانی فرستاده خدا هستم؟! تنها چیزی که بعد از آمدن هدایت مانع شد مردم ایمان بیاورند، این بود (که از روی نادانی و بی خبری) گفتند: «آیا خداوند بشری را بعنوان رسول فرستاده است؟!» بگو: «(حتی) اگر در روی زمین فرشتگانی (زندگی می کردند، و) با آرامش گام برمی داشتند، ما فرشته ای را به عنوان رسول، بر آنها می فرستادیم!» (چرا که رهنمای هر گروهی باید از جنس خودشان باشد).»

سوره کهف

۹۳- بدون مشیت خداوند نگوید کاری را می کنیم

«وَلَا تَقُولَنَّ لِشَيْءٍ إِنِّي فَاعِلٌ ذَلِكَ غَدًا * إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ وَ اذْكُرْ رَبَّكَ إِذَا نَسِيتَ وَ قُلْ عَسَىٰ أَنْ يَهْدِيَنِي رَبِّي لِأَقْرَبَ مِنْ هَذَا رَشَدًا؛ (۲) و هرگز در مورد کاری نگو: «من فردا آن را انجام می دهم» ... مگر اینکه خدا بخواهد! و هر گاه فراموش کردی، (جبران کن) و پروردگارت را به خاطر بیاور و بگو: «امیدوارم که پروردگارم مرا به راهی روشنتر از این هدایت کند!»

ص: ۱۶۶

۱- - اسراء/ ۹۵-۹۰.

۲- - کهف/ ۲۴-۲۳.

«وَدَخَلَ جَنَّتَهُ وَهُوَ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ قَالَ مَا أَظُنُّ أَنْ تَبِيدَ هَذِهِ أَبَدًا * وَ مَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِنْ رُودْتُ إِلَى رَبِّي لَأَجِدَنَّ خَيْرًا مِنْهَا مُنْقَلَبًا * قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَكَفَرْتَ بِالَّذِي خَلَقَكَ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ سَوَّاكَ رَجُلًا * لَكِنَّا هُوَ اللَّهُ رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا * وَلَا إِذْ دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ إِنَّ تَرَنَّا أَقْلَ مِنْكَ مَالًا وَوَلَدًا * فَعَسَى رَبِّي أَنْ يُؤْتِيَنِي خَيْرًا مِنْ جَنَّتِكَ وَيُرْسِلَ عَلَيْهَا حُسْبَانًا مِنَ السَّمَاءِ فَتُصْبِحُ صَعِيدًا زَلَقًا * أَوْ يُصْبِحُ مَاؤُهَا غَوْرًا فَلَنْ تَسْتَطِيعَ لَهُ طَلَبًا * وَأُحِيطَ بِشَمْرِهِ فَاصْبِرْ يُقَلِّبُ كَيْفَهُ عَلَىٰ مَا أَنْتَقَ فِيهَا وَهُيَ خَاوِيَةٌ عَلَىٰ عُرُوشِهَا وَيَقُولُ يَا لَيْتَنِي لَمْ أُشْرِكْ بِرَبِّي أَحَدًا * وَلَمْ تَكُنْ لَهُ فِتْنَةٌ يَنْصُرُونَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَا كَانَ مُنتَصِرًا * هُنَالِكَ الْوَلَايَةُ لِلَّهِ الْحَقُّ هُوَ خَيْرٌ ثَوَابًا وَخَيْرٌ عُقْبًا» (۱) و در حالی که نسبت به خود ستمکار بود، در باغ خویش گام نهاد، و گفت: «من گمان نمی کنم هرگز این باغ نابود شود! و باور نمی کنم قیامت برپا گردد! و اگر به سوی پروردگرم بازگردانده شوم (و قیامتی در کار باشد)، جایگاهی بهتر از این جا خواهم یافت!» دوست (با ایمان) وی- در حالی که با او گفتگو می کرد- گفت: «آیا به خدایی که تو را از خاک، و سپس از نطفه آفرید، و پس از آن تو را مرد کاملی قرار داد، کافر شدی؟! ولی من کسی هستم که «اللَّهُ» پروردگار من است و هیچ کس را شریک پروردگرم قرار نمی دهم! چرا هنگامی که وارد باغ شدی، نگفتی این نعمتی است که خدا خواسته است؟! قوت (و نیرویی) جز از ناحیه خدا نیست! و اگر می بینی من از نظر مال و فرزند از تو کمترم (مطلب مهمی نیست)! شاید پروردگرم بهتر از باغ تو به من بدهد و مجازات حساب شده ای از آسمان بر باغ تو فرودستد، بگونه ای که آن را به زمین بی گیاه لغزنده ای مبدل کند! و یا آب آن در اعمال زمین فرو رود، آن گونه که هرگز نتوانی آن را به دست آوری!» (به هر حال عذاب الهی فرا رسید،) و تمام میوه های آن نابود شد و او بخاطر هزینه هایی که در آن صرف کرده بود، پیوسته دستهای خود را به هم می مالید- در حالی که تمام باغ بر داربستهایش فرو ریخته بود- و می گفت: «ای کاش کسی را همتای پروردگرم قرار نداده بودم!» و گروهی نداشت که او را در برابر (عذاب) خداوند یاری دهند و از خودش (نیز)

ص: ۱۶۷

نمی توانست یاری گیرد. در آنجا ثابت شد که ولایت (و قدرت) از آن خداوند بر حق است! اوست که برترین ثواب، و بهترین عاقبت را (برای مطیعان) دارد!»

سوره مریم

۹۵- به بندگان خدا بدگمان نشوید و برای خداوند فرزندی قرار ندهید.

«فَأَتَتْ بِهِ قَوْمَهَا تَحْمِلُهُ قَالُوا يَا مَرْيَمُ لَقَدْ جِئْتِ شَيْئًا فَرِيًّا * يَا أُخْتَ هَارُونَ مَا كَانَ أَبُوكِ امْرَأَ سَوْءٍ وَ مَا كَانَتْ أُمُّكِ بَغِيًّا * فَأَشَارَتْ إِلَيْهِ قَالُوا كَيْفَ نُكَلِّمُ مَنْ كَانَ فِي الْمَهْدِ صَبِيًّا * قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ آتَانِيَ الْكِتَابَ وَ جَعَلَنِي نَبِيًّا * وَ جَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنْتُ وَ أَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ وَ الزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا * وَ بَرًّا بِوَالِدَتِي وَ لَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّارًا شَقِيًّا * وَ السَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ وُلِدْتُ وَ يَوْمَ أُمُوتُ وَ يَوْمَ أُبْعِثُ حَيًّا * ذَلِكَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ قَوْلَ الْحَقِّ الَّذِي فِيهِ يَمْتَرُونَ * مَا كَانَ لِلَّهِ أَنْ يَتَّخِذَ مِنْ وَلَدٍ سُبْحَانَهُ إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ * وَ إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ؛ (۱) (مریم) در حالی که او را در آغوش گرفته بود، نزد قومش آورد گفتند: «ای مریم! کار بسیار عجیب و بدی انجام دادی! ای خواهر هارون! نه پدرت مرد بدی بود، و نه مادرت زن بد کاره ای!!» (مریم) به او اشاره کرد گفتند: «چگونه با کودکی که در گاهواره است سخن بگوییم؟!» (ناگهان عیسی زبان به سخن گشود و) گفت: «من بنده خدایم او کتاب (آسمانی) به من داده و مرا پیامبر قرار داده است! و مرا- هر جا که باشم- وجودی پربرکت قرار داده و تا زمانی که زنده ام، مرا به نماز و زکات توصیه کرده است! و مرا نسبت به مادرم نیکوکار قرار داده و جبار و شقی قرار نداده است! و سلام (خدا) بر من، در آن روز که متولد شدم، و در آن روز که می میرم، و آن روز که زنده برانگیخته خواهم شد!» این است عیسی پسر مریم گفتار حقی که در آن تردید می کنند! هرگز برای خدا شایسته نبود که فرزندی اختیار کند! منزّه است او! هر گاه چیزی را فرمان دهد، می گوید: «موجود باش!» همان دم موجود می شود! و خداوند، پروردگار من و شماست! او را پرستش کنید این است راه راست!»

ص: ۱۶۸

«فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهْوَاتِ فَسُوفَ يَلْقَوْنَ عَذَابًا * إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ شَيْئًا * جَنَّاتِ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدَ الرَّحْمَنُ عِبَادَهُ بِالْغَيْبِ إِنَّهُ كَانَ وَعْدُهُ مَأْتِيًا * لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا إِلَّا سَلَامًا وَلَهُمْ رِزْقُهُمْ فِيهَا بُكْرَةٌ وَعِشْيًا * تِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي نُورِثُ مِنْ عِبَادِنَا مَنْ كَانَ تَقِيًّا؛(۱) اما پس از آنان، فرزندان ناشایسته ای روی کار آمدند که نماز را تباه کردند، و از شهوات پیروی نمودند و بزودی (مجازات) گمراهی خود را خواهند دید! مگر آنان که توبه کنند، و ایمان بیاورند، و کار شایسته انجام دهند چنین کسانی داخل بهشت می شوند، و کمترین ستمی به آنان نخواهد شد. وارد باغهایی جاودانی می شوند که خداوند رحمان بندگان را به آن وعده داده است هر چند آن را ندیده اند مسلماً وعده خدا تحقق یافتنی است! در آن جا هرگز گفتار لغو و بیهوده ای نمی شنوند و جز سلام در آن جا سخنی نیست و هر صبح و شام، روزی آنان در بهشت مقرر است. این همان بهشتی است که به بندگان پرهیزگار خود، به ارث می دهیم.»

۹۷- از دوزخ بترسید.

«فَوَرَبِّكَ لَنَحْشُرَنَّهُمْ وَالشَّيَاطِينَ ثُمَّ لَنُحْضِرَنَّهُمْ حَوْلَ جَهَنَّمَ جِثِيًّا * ثُمَّ لَنَنْزِعَنَّ مِنْ كُلِّ شِيعَةٍ أَيُّهُمْ أَشَدُّ عَلَى الرَّحْمَنِ عِيبًا * ثُمَّ لَنَحْنُ أَعْلَمُ بِالَّذِينَ هُمْ أَوْلَىٰ بِهَا صِلِيًّا * وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا كَانَ عَلَىٰ رَبِّكَ حَتْمًا مَقْضِيًّا * ثُمَّ نُنَجِّي الَّذِينَ اتَّقَوْا وَنَذَرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثِيًّا؛(۲) سوگند به پروردگارت که همه آنها را همراه با شیاطین در قیامت جمع می کنیم سپس همه را- در حالی که به زانو درآمده اند- گرداگرد جهنم حاضر می سازیم. سپس از هر گروه و جمعیتی، کسانی را که در برابر خداوند رحمان از همه سرکش تر بوده اند، جدا می کنیم. بعد از آن، ما

ص: ۱۶۹

۱- - مریم/۶۳-۵۹.

۲- - مریم/۷۲-۶۸.

بخوبی از کسانی که برای سوختن در آتش سزاوارترند، آگاه‌تریم! و همه شما (بدون استثنا) وارد جهنم می شوید این امری است حتمی و قطعی بر پروردگارت! سپس آنها را که تقوا پیشه کردند از آن رهایی می بخشیم و ظالمان را- در حالی که (از ضعف و ذلت) به زانو درآمده اند- در آن رها می سازیم.»

۹۸- کفر به آیات الهی و شرک به خداوند

«أَفَرَأَيْتَ الَّذِي كَفَرَ بِآيَاتِنَا وَقَالَ لَأُوتِيَنَّ مَالًا وَوَلَدًا * أَلَطَّعَ الْعُيُوبَ أَمْ اتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَنِ عَهْدًا * كَلَّا سَيَكْتُبُ مَا يَقُولُ وَنَمُدُّ لَهُ مِنَ الْعَذَابِ مَدًّا * وَنُرِيهِ مَا يَقُولُ وَيَأْتِينَا فَرْدًا * وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لِيَكُونُوا لَهُمْ عِزًّا * كَلَّا سَيَكْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ وَيَكُونُونَ عَلَيْهِمْ ضِدًّا!» (۱) آیا دیدی کسی را که به آیات ما کافر شد، و گفت: «اموال و فرزندان فراوانی به من داده خواهد شد»؟! آیا او از غیب آگاه گشته، یا نزد خدا عهد و پیمانی گرفته است؟! هرگز چنین نیست! ما بزودی آنچه را می گوید می نویسیم و عذاب را بر او مستمر خواهیم داشت! آنچه را او می گوید (از اموال و فرزندان)، از او به ارث می بریم، و به صورت تنها نزد ما خواهد آمد! و آنان غیر از خدا، معبودانی را برای خود برگزیدند تا مایه عزتشان باشد! (چه پندار خامی!) هرگز چنین نیست! به زودی (معبودها) منکر عبادت آنان خواهند شد (بلکه) بر ضدشان قیام می کنند!»

۹۹- برای خداوند فرزند قرار ندهید

«وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا * لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِدًّا * تَكَادُ السَّمَاوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْهُ وَتَنْشَقُّ الْأَرْضُ وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَيْدًا * أَنْ دَعَوْا لِلرَّحْمَنِ وَلَدًا * وَ مَا يَتَّبِعِي لِلرَّحْمَنِ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا * إِنَّ كُلُّ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا آتَى الرَّحْمَنِ عَبْدًا * لَقَدْ أَحْصَاهُمْ وَعَدَّهُمْ عَدًّا * وَ كُلُّهُمْ آتِيهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَرْدًا!» (۲) و گفتند: «خداوند رحمان فرزندی برای خود برگزیده است». راستی مطلب زشت و زننده ای گفتید! نزدیک است به خاطر این

ص: ۱۷۰

۱- - مریم/۸۲-۷۷.

۲- - مریم/۹۵-۸۸.

سخن آسمانها از هم متلاشی گردد، و زمین شکافته شود، و کوه ها بشدت فرو ریزد ... از این رو که برای خداوند رحمان فرزندی قائل شدند! در حالی که هرگز برای خداوند رحمان سزاوار نیست که فرزندی برگزیند! تمام کسانی که در آسمانها و زمین هستند، بنده اویند! خداوند همه آنها را احصا کرده، و به دقت شمرده است! و همگی روز رستاخیز، تک و تنها نزد او حاضر می شوند!»

سوره طه

۱۰۰- خدا را از یاد نبرید

«وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمَى * قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِي أَعْمَى وَقَدْ كُنْتُ بَصِيرًا * قَالَ كَذَلِكَ أَتَتْكَ آيَاتُنَا فَنَسِيْتَهَا وَكَذَلِكَ الْيَوْمَ تُنْسَى * وَكَذَلِكَ نَجْزِي مَنْ أَسْرَفَ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِآيَاتِ رَبِّهِ وَ لَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَشَدُّ وَأَبْقَى؛(۱) و هر کس از یاد من روی گردان شود، زندگی (سخت و) تنگی خواهد داشت و روز قیامت، او را نابینا محسور می کنیم!» می گوید: «پروردگارا! چرا نابینا محسورم کردی؟! من که بینا بودم!» می فرماید: «آن گونه که آیات من برای تو آمد، و تو آنها را فراموش کردی امروز نیز تو فراموش خواهی شد!» و این گونه جزا می دهیم کسی را که اسراف کند، و به آیات پروردگارش ایمان نیاورد! و عذاب آخرت، شدیدتر و پایدارتر است!»

۱۰۱- به متاع دنیا و اهل دنیا چشم مدوز

«وَلَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ زَهْرَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ وَ رِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْقَى؛(۲) و هرگز چشمان خود را به نعمتهای مادی، که به گروه هایی از آنان داده ایم، میفکن! اینها شکوفه های زندگی دنیاست تا آنان را در آن بیازماییم و روزی پروردگارت بهتر و پایدارتر است!»

ص: ۱۷۱

۱- طه/۱۲۷-۱۲۴.

۲- طه/۱۳۱.

« بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ اقْتَرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ وَ هُمْ فِي غَفْلَةٍ مُّعْرِضُونَ * مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ ذِكْرٍ مِنْ رَبِّهِمْ مُحَدَّثٍ إِلَّا اسْتَمَعُوهُ وَ هُمْ يَلْعَبُونَ * لَاهِيَةً قُلُوبُهُمْ وَ أَسْرُوا النَّجْوَى الَّذِينَ ظَلَمُوا هَلْ هَذَا إِلَّا بَشْرٌ مِثْلُكُمْ أَفَتَأْتُونَ السَّحَرَ وَ أَنْتُمْ تُبْصِرُونَ * قَالَ رَبِّي يَعْلَمُ الْقَوْلَ فِي السَّمَاءِ وَ الْأَرْضِ وَ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ * بَلْ قَالُوا أَضْغَاثُ أَحْلَامٍ بَلْ افْتَرَاهُ بَلْ هُوَ شَاعِرٌ فَلْيَأْتِنَا بِآيَةٍ كَمَا أُرْسِلَ الْأَوْلُونَ * مَا آمَنْتَ قَبْلَهُمْ مِنْ قَوْمِهِ أَهْلَكْنَاهَا أَ فَهَمْ يُؤْمِنُونَ؛ (۱) به نام خداوند بخشنده مهربان حساب مردم به آنان نزدیک شده، در حالی که در غفلتند و روی گردانند! هیچ یادآوری تازه ای از طرف پروردگارشان برای آنها نمی آید، مگر آنکه با بازی (و شوخی) به آن گوش می دهند! این در حالی است که دل‌هایشان در لهو و بی خبری فرو رفته است! و ستمگران پنهانی نجوا کردند (و گفتند): « آیا جز این است که او بشری همانند شماست؟! آیا به سراغ سحر می روید، با اینکه (چشم دارید و) می بینید؟! (پیامبر) گفت: «پروردگارم همه سخنان را، چه در آسمان باشد و چه در زمین، می داند و او شنوا و داناست!» آنها گفتند: « (آنچه محمد (ص) آورده وحی نیست) بلکه خوابهایی آشفته است! اصلاً آن را بدروغ به خدا بسته نه، بلکه او یک شاعر است! (اگر راست می گوید) باید معجزه ای برای ما بیاورد همان گونه که پیامبران پیشین (با معجزات) فرستاده شدند!» تمام آبدی‌هایی که پیش از اینها هلاک کردیم (تقاضای معجزات گوناگون کردند، و خواسته آنان عملی شد، ولی) هرگز ایمان نیاوردند آیا اینها ایمان می آورند؟!»

۱۰۳- پیامبران خدا را به استهزاء و مسخره نگیرید.

«وَ لَقَدْ اسْتَهْزَأَ بِرُسُلٍ مِنْ قَبْلِكَ فَحَاقَ بِالَّذِينَ سَخِرُوا مِنْهُمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ * قُلْ مَنْ يَكْلُؤُكُمْ بِاللَّيْلِ وَ النَّهَارِ مِنَ الرَّحْمَنِ بَلْ هُمْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِمْ مُّعْرِضُونَ * أَمْ لَهُمْ آلِهَةٌ تَمْنَعُهُمْ مِنْ دُونِنَا لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَ أَنْفُسِهِمْ وَ لَا هُمْ مِنَّا يُصْحَبُونَ * بَلْ مَتَّعْنَا هَؤُلَاءِ وَ آبَاءَهُمْ حَتَّى طَالَ عَلَيْهِمُ الْعُمُرُ أَ فَلَآ يَرَوْنَ أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا

ص: ۱۷۲

مِنْ أَطْرَافِهَا أَفْهَمُ الْغَالِبُونَ * قُلْ إِنَّمَا أُنذِرُكُمْ بِالْوَحْيِ وَلَا يَسْمَعُ الصُّمُّ الدُّعَاءَ إِذَا مَا يُنذَرُونَ * وَلَئِنْ مَسَّتْهُمْ نَفْحَةٌ مِنْ عَذَابِ رَبِّكَ لَيَقُولُنَّ يَا وَيْلَنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ؛ (۱) اگر تو را استهزا کنند نگران نباش، پیامبران پیش از تو را (نیز) استهزا کردند اما سرانجام، آنچه را استهزا می کردند دامان مسخره کنندگان را گرفت (و مجازات الهی آنها را در هم کوبید)؛ بگو: «چه کسی شما را در شب و روز از (مجازات) خداوند بخشنده نگاه می دارد؟! ولی آنان از یاد پروردگارشان روی گردانند! آیا آنها خدایانی دارند که می توانند در برابر ما از آنان دفاع کنند؟! (این خدایان ساختگی، حتی) نمی توانند خودشان را یاری دهند (تا چه رسد به دیگران) و نه از ناحیه ما با نیرویی یاری می شوند! ما آنها و پدرانشان را (از نعمتها) بهره مند ساختیم، تا آنجا که عمر طولانی پیدا کردند (و مایه غرور و طغیانشان شد) آیا نمی بینند که ما پیوسته به سراغ زمین آمده، و از آن (و اهلش) می گاهیم؟! آیا آنها غالبند (یا ما)؟! بگو: «من تنها بوسیله وحی شما را انداز می کنم!» ولی آنها که گوشه‌هایشان کراست، هنگامی که انداز می شوند، سخنان را نمی شنوند! اگر کمترین عذاب پروردگارت به آنان برسد، فریادشان بلند می شود که: «ای وای بر ما! ما همگی ستمگر بودیم!»

۱۰۴- بت پرستی، شرک به خداوند است

«وَلَقَدْ آتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ رُشْدَهُ مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا بِهِ عَالِمِينَ * إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا هَذِهِ التَّمَاثِيلُ الَّتِي أَنْتُمْ لَهَا عَاكِفُونَ * قَالُوا وَقَدْ آتَيْنَا لَهَا عَابِدِينَ * قَالَ لَقَدْ كُنْتُمْ أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ * قَالُوا أَجِئْنَا بِالْحَقِّ أَمْ أَنْتَ مِنَ اللَّاعِبِينَ * قَالَ بَلْ رَبُّكُمْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْمَرْضِ الَّذِي فَطَرَهُنَّ وَآنَا عَلَىٰ ذَلِكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ * وَتَاللَّهِ لَأَكِيدَنَّ أَصْنَامَكُمْ بَعِيدًا أَنْ تُوَلُّوا مُدْبِرِينَ * فَجَعَلَهُمْ جُرُودًا إِلَّا كَبِيرًا لَهُمْ لَعَلَّهُمْ إِلَيْهِ يَرْجِعُونَ * قَالُوا مَنْ فَعَلَٰ هَذَا بِالْهَيْتِنَا إِنَّهُ لَمِنَ الظَّالِمِينَ * قَالُوا سَمِعْنَا فَتَىٰ يَذُكُرُهُمْ يُقَالُ لَهُ إِبْرَاهِيمُ * قَالُوا فَاتُوا بِهِ عَلَىٰ عَيْنِ النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَشْهَدُونَ قَالُوا أَأَنْتَ فَعَلْتَٰ هَذَا بِالْهَيْتِنَا يَا إِبْرَاهِيمُ * قَالَ بَلْ فَعَلَهُ كَبِيرُهُمْ هَذَا فَسِئَلُوهُمْ إِنْ كَانُوا يَنْطِقُونَ * فَرَجَعُوا إِلَىٰ أَنفُسِهِمْ فَقَالُوا إِنَّكُمْ أَنْتُمُ الظَّالِمُونَ * ثُمَّ نَكَسُوا عَلَىٰ رُؤْسِهِمْ لَقَدْ

ص: ۱۷۳

عَلِمَتْ مَا هَؤُلَاءِ يَنْطِقُونَ * قَالَ أَفَتَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكُمْ شَيْئاً وَلا يَضُرُّكُمْ * أَفَلَكُمْ وَ لِمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ * قَالُوا حَرِّقُوهُ وَانصُرُوا آلِهَتَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ * قُلْنَا يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَى إِبْرَاهِيمَ * وَأَرَادُوا بِهِ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمُ الْأَخْسَرِينَ؛ (۱) ما وسیله رشد ابراهیم را از قبل به او دادیم و از (شایستگی) او آگاه بودیم ... آن هنگام که به پدرش (آزر) و قوم او گفت: «این مجسمه های بی روح چیست که شما همواره آنها را پرستش می کنید؟!» گفتند: «ما پدران خود را دیدیم که آنها را عبادت می کنند.» گفت: «مسلماً هم شما و هم پدرانتان، در گمراهی آشکاری بوده اید!» گفتند: «آیا مطلب حقی برای ما آورده ای، یا شوخی می کنی؟!» گفت: «(کاملاً حق آورده ام) پروردگار شما همان پروردگار آسمانها و زمین است که آنها را ایجاد کرده و من بر این امر، از گواهانم! و به خدا سوگند، در غیاب شما، نقشه ای برای نابودی بتهایتان می کشم!» سرانجام (با استفاده از یک فرصت مناسب)، همه آنها- جز بت بزرگشان- را قطعه قطعه کرد شاید سراغ او بیایند (و او حقایق را بازگو کند)! (هنگامی که منظره بتها را دیدند)، گفتند: «هر کس با خدایان ما چنین کرده، قطعاً از ستمگران است (و باید کیفر سخت ببیند)!» (گروهی) گفتند: «شنیدیم نوجوانی از (مخالفت با) بتها سخن می گفت که او را ابراهیم می گویند. (جمعیت) گفتند: «او را در برابر دیدگان مردم بیاورید، تا گواهی دهند!» (هنگامی که ابراهیم را حاضر کردند)، گفتند: «تو این کار را با خدایان ما کرده ای، ای ابراهیم؟!» گفت: «بلکه این کار را بزرگشان کرده است! از آنها بپرسید اگر سخن می گویند!» آنها به وجدان خویش بازگشتند و (به خود) گفتند: «حقاً که شما ستمگرید!» سپس بر سرهایشان واژگونه شدند (و حکم و جدان را بکلی فراموش کردند و گفتند: تو می دانی که اینها سخن نمی گویند! (ابراهیم) گفت: «آیا جز خدا چیزی را می پرستید که نه کمترین سودی برای شما دارد، و نه زبانی به شما می رساند! (نه امیدی به سودشان دارید، و نه ترسی از زیانشان!) اف بر شما و بر آنچه جز خدا می پرستید! آیا اندیشه نمی کنید (و عقل ندارید)؟! گفتند: «او را بسوزانید و خدایان خود را یاری کنید، اگر کاری از شما ساخته است!» (سرانجام او را به آتش افکندند ولی ما) گفتیم: «ای آتش! بر ابراهیم سرد و سالم باش!» آنها می خواستند ابراهیم را با این نقشه نابود کنند ولی ما آنها را زیانکارترین مردم قرار دادیم!»

ص: ۱۷۴

«يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنتُمْ فِي رَيْبٍ مِّنَ الْبَعْثِ فَإِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِّن تُرَابٍ ثُمَّ مِّن نُّطْفَةٍ ثُمَّ مِّن عَلَقَةٍ ثُمَّ مِّن مُّضْغَةٍ مُّخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُخَلَّقَةٍ لِّبَيِّنٍ لَّكُمْ وَنُقِرُّ فِي الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لَتَبَلُّغُوا أَشَدَّكُمْ وَ مِنْكُمْ مَّن يَتُوفَىٰ وَ مِنْكُمْ مَّن يُرَدُّ إِلَىٰ أَرْدَلِ الْعُمُرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ مِن بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئًا وَ تَرَى الْأَرْضَ هَامِدَةً فَإِذَا أَنزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَ رَبَّتْ وَ أَنْبَتَتْ مِن كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ * ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَ أَنَّهُ يُحْيِي الْمَوْتَىٰ وَ أَنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ * وَ أَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا وَ أَنَّ اللَّهَ يُبْعَثُ مَن فِي الْقُبُورِ؛ (۱) ای مردم! اگر در رستاخیز شک دارید، (به این نکته توجه کنید که:) ما شما را از خاک آفریدیم، سپس از نطفه، و بعد از خون بسته شده، سپس از «مضغه» [چیزی شبیه گوشت جویده شده]، که بعضی دارای شکل و خلقت است و بعضی بدون شکل تا برای شما روشن سازیم (که بر هر چیز قادریم)! و جنین هایی را که بخواهیم تا مدّت معینی در رحم (مادران) قرار می دهیم (و آنچه را بخواهیم ساقط می کنیم) بعد شما را بصورت طفل بیرون می آوریم سپس هدف این است که به حدّ رشد و بلوغ خویش برسید. در این میان بعضی از شما می میرند و بعضی آن قدر عمر می کنند که به بدترین مرحله زندگی (و پیری) می رسند آن چنان که بعد از علم و آگاهی، چیزی نمی دانند! (از سوی دیگر،) زمین را (در فصل زمستان) خشک و مرده می بینی، اما هنگامی که آب باران بر آن فرو می فرستیم، به حرکت درمی آید و می روید و از هر نوع گیاهان زیبا می رویاند! این بخاطر آن است که (بدانید) خداوند حق است و اوست که مردگان را زنده می کند و بر هر چیزی تواناست. و اینکه رستاخیز آمدنی است، و شکی در آن نیست و خداوند تمام کسانی را که در قبرها هستند زنده می کند.»

ص: ۱۷۵

«وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَى حَرْفٍ فَإِنْ أَصَابَهُ خَيْرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ وَإِنْ أَصَابَتْهُ فِتْنَةٌ انْقَلَبَ عَلَى وَجْهِهِ خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ ذَلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ * يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُهُمْ وَلَا يَضُرُّهُمْ وَمَا لَا يَنْفَعُهُمْ ذَلِكَ هُوَ الضَّلَالُ الْبَعِيدُ * يَدْعُوا لِمَنْ ضُرُّهُ أَقْرَبُ مِنْ نَفْعِهِ لَيْسَ الْمَوْلَى وَ لَيْسَ الْعَشِيرُ؛ (۱) بعضی از مردم خدا را تنها با زبان می پرستند (و ایمان قلبیشان بسیار ضعیف است) همین که (دنیا به آنها رو کند و نفع و) خیری به آنان برسد، حالت اطمینان پیدا می کنند اما اگر مصیبتی برای امتحان به آنها برسد، دگرگون می شوند (و به کفر رومی آورند)؛ (به این ترتیب) هم دنیا را از دست داده اند، و هم آخرت را و این همان خسران و زیان آشکار است! او جز خدا کسی را می خواند که نه زبانی به او می رساند، و نه سودی این همان گمراهی بسیار عمیق است. او کسی را می خواند که زیانش از نفعش نزدیکتر است چه بد مولا و یاوری، و چه بد مونس و معاشری!»

۱۰۷- نگاه غافلانه به دنیا و مردم نکنید

«فَكَأَيُّنَ مِنْ قَزِيهِ أَهْلَكُنَّهَا وَ هِيَ ظَالِمَةٌ فَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا وَ بئْرٌ مُعْتَلَةٌ وَ قَصِيرٌ مَشِيدٌ * أَ فَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَتَكُونْ لَهُمْ قُلُوبٌ يَعْقِلُونَ بِهَا أَوْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا فَإِنَّهَا لَا تَعْمَى الْأَبْصَارُ وَ لَكِنْ تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِي فِي الصُّدُورِ؛ (۲) چه بسیار شهرها و آبادیهایی که آنها را نابود و هلاک کردیم در حالی که (مردمش) ستمگر بودند، بگونه ای که بر سقفهای خود فروریخت! (نخست سقفها ویران گشت و بعد دیوارها بر روی سقفها!) و چه بسیار چاه پر آب که بی صاحب ماند و چه بسیار قصرهای محکم و مرتفع! آیا آنان در زمین سیر نکردند، تا دلهایی داشته باشند که حقیقت را با آن درک کنند یا گوشهای شنوایی که با آن (ندای حق را) بشنوند؟! چرا که چشمهای ظاهر نابینا نمی شود، بلکه دلهایی که در سینه هاست کور می شود.»

ص: ۱۷۶

۱- حج/۱۳-۱۱.

۲- حج/۴۶-۴۵.

«وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَمْ يَنْزَلْ بِهِ سُلْطَانًا وَمَا لَيْسَ لَهُمْ بِهِ عِلْمٌ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ نَصِيرٍ * وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ تَعْرِفُ فِي وُجُوهِ الَّذِينَ كَفَرُوا الْمُنْكَرَ يَكَادُونَ يَسْجُطُونَ بِالَّذِينَ يَتْلُونَ عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا قُلْ أَفَأَنْتُمْ كُمْ بِشَرٍّ مِنْ ذَلِكَمُ النَّارِ وَعَذَابِ اللَّهِ الَّذِينَ كَفَرُوا وَبِئْسَ الْمَصِيرُ * يَا أَيُّهَا النَّاسُ ضُرِبَ مَثَلٌ فَاذْتَمِعُوا لَهُ إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَنْ يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوْ اجْتَمَعُوا لَهُ وَإِنْ يَسْتَأْذِنُوا لَنْ يَسْمَعُوا مِنْهُ ضِعْفَ الطَّالِبِ وَالْمَطْلُوبِ؛ (۱)» آنها غیر از خداوند، چیزهایی را می پرستند که او هیچ گونه دلیلی بر آن نازل نکرده است، و چیزهایی را که علم و آگاهی به آن ندارند! و برای ستمگران، یاور و راهنمایی نیست! و هنگامی که آیات روشن ما بر آنان خوانده می شود، در چهره کافران آثار انکار مشاهده می کنی، آن چنان که نزدیک است برخیزند و با مشت به کسانی که آیات ما را بر آنها میخوانند حمله کنند! بگو: «آیا شما را به بدتر از این خبر دهم؟ همان آتش سوزنده [دوزخ] که خدا به کافران وعده داده و بد سرانجامی است!» ای مردم! مثلی زده شده است، به آن گوش فرا دهید: کسانی را که غیر از خدا می خوانید، هرگز نمی توانند مگسی بیافرینند، هر چند برای این کار دست به دست هم دهند! و هر گاه مگس چیزی از آنها برباید، نمی توانند آن را باز پس گیرند! هم این طلب کنندگان ناتوانند، و هم آن مطلوبان (هم این عابدان، و هم آن معبودان)!

سوره مؤمنون

۱۰۹- از روی هوای نفس و بدون تدبیر سخنان پیامبران را رد نکنید

«أَفَلَمْ يَدَّبَّرُوا الْقَوْلَ أَمْ جَاءَهُمْ مَا لَمْ يَأْتِ آبَاءَهُمُ الْأَوَّلِينَ * أَمْ لَمْ يَعْرِفُوا رَسُولَهُمْ فَهُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ * أَمْ يَقُولُونَ بِهِ جِنَّةٌ بَلْ جَاءَهُمُ بِالْحَقِّ وَ أَكْثَرُهُمْ لِلْحَقِّ كَارِهُونَ * وَلَوْ اتَّبَعَ الْحَقُّ أَهْوَاءَهُمْ لَفَسَدَتِ السَّمَاوَاتُ وَ الْأَرْضُ وَ مَنْ فِيهِنَّ بَلْ أَتَيْنَاهُمْ بِذِكْرِهِمْ فَهُمْ عَنْ ذِكْرِهِمْ مُعْرِضُونَ * أَمْ تَسْأَلُهُمْ خَرْجًا فَخَرَّاجَ رَبِّكَ خَيْرٌ وَ هُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ * وَ إِنَّكَ لَتَدْعُوهُمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ * وَ إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ عَنِ الصَّوْطِ

ص: ۱۷۷

لَنَّا كِبُونَ؟ (۱) آیا آنها در این گفتار نیندیشیدند، یا اینکه چیزی برای آنان آمده که برای نیاکانشان نیامده است؟! یا اینکه پیامبران را نشناختند (و از سوابق او آگاه نیستند)، از این رو او را انکار می کنند؟! یا می گویند او دیوانه است؟! ولی او حق را برای آنان آورده اما بیشترشان از حق کراهت دارند (و گریزانند). و اگر حق از هوسهای آنها پیروی کند، آسمانها و زمین و همه کسانی که در آنها هستند تباہ می شوند! ولی ما قرآنی به آنها دادیم که مایه یادآوری (و عزت و شرف) برای آنهاست، امّا آنان از (آنچه مایه) یادآوریشان (است) رویگردانند! یا اینکه تو از آنها مزد و هزینه ای (در برابر دعوت) می خواهی؟ با اینکه مزد پروردگارت بهتر، و او بهترین روزی دهندگان است! بطور قطع و یقین، تو آنان را به راه راست دعوت می کنی»

سوره نور

۱۱۰- به زن های پاکدامن نسبت زنا ندهید

«وَالَّذِينَ يَزُمُونَ الْمُدْحِضَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شَهَادَةٍ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ * إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكُمْ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ * وَالَّذِينَ يَزُمُونَ أَزْوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ شَهَادَةٌ إِلَّا أَنْفُسُهُمْ فَشَهَادَةُ أَحَدِهِمْ أَرْبَعُ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ * وَالْخَامِسَةُ أَنَّ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ كَانَ مِنَ الْكَاذِبِينَ * وَيَذَرُوا عَنْهَا الْعَذَابَ أَنْ تَشْهَدَ أَرْبَعُ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ * وَالْخَامِسَةَ أَنَّ غَضَبَ اللَّهِ عَلَيْهَا إِنْ كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ * وَلَوْ لَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ حَكِيمٌ * إِنْ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِنْكُمْ لَا نَحْسَبُهُمْ شَرًّا لَكُمْ بَلْ هُوَ خَيْرٌ لَكُمْ لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ مَا اكْتَسَبَ مِنَ الْإِثْمِ وَالَّذِي تَوَلَّى كِبْرَهُ مِنْهُمْ لَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ * لَوْ لَا إِذِ سَمِعْتُمُوهُ ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَأَنْفُسِهِمْ خَيْرًا وَقَالُوا هَذَا إِفْكٌ مُبِينٌ * لَوْ لَا جَاءُ عَلَيْهِ بِأَرْبَعَةِ شَهَادَةٍ فَإِذْ لَمْ يَأْتُوا بِالشَّهَادَةِ فَأُولَئِكَ عِنْدَ اللَّهِ هُمُ الْكَاذِبُونَ * وَلَوْ لَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ لَمَسَّكُمْ فِي مَا أَفَضْتُمْ فِيهِ عَذَابٌ عَظِيمٌ * إِذْ تَلَقَوْهُ بِاللَّيْلِ بَنَاتِكُمْ وَأَنْتُمْ كَأَنَّكُمْ بِاللَّيْلِ كَأَنَّكُمْ بِهِ عِلْمٌ وَتَحْسَبُونَهُ هَيِّنًا وَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمٌ * وَلَوْ لَا إِذِ سَمِعْتُمُوهُ قُلْتُمْ مَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَتَكَلَّمَ بِهَذَا سُبْحَانَكَ هَذَا بُهْتَانٌ عَظِيمٌ * يَعِظُكُمُ اللَّهُ أَنْ تَعُودُوا لِمِثْلِهِ

ص: ۱۷۸

أَبَدًا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ * وَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ * إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ * وَلَا تَقْرَبُوا مَا نَهَىٰ عَنْهُ وَاللَّهُ يَخْتَصِمُ بِهِ إِنَّهُ كَانَ سَمِيعًا عَلِيمًا ﴿١٧٩﴾^(۱) و کسانی که آنان پاکدامن را متهم می کنند، سپس چهار شاهد (بر مدعی خود) نمی آورند، آنها را هشتاد تازیانه بزنیید و شهادتشان را هرگز نپذیرید و آنها همان فاسقانند! مگر کسانی که بعد از آن توبه کنند و جبران نمایند (که خداوند آنها را می بخشد) زیرا خداوند آمرزنده و مهربان است. و کسانی که همسران خود را (به عمل منافی عفت) متهم می کنند، و گواهانی جز خودشان ندارند، هر یک از آنها باید چهار مرتبه به نام خدا شهادت دهد که از راستگویان است و در پنجمین بار بگوید که لعنت خدا بر او باد اگر از دروغگویان باشد. آن زن نیز می تواند کیفر (زنا) را از خود دور کند، به این طریق که چهار بار خدا را به شهادت طلبد که آن مرد (در این نسبتی که به او می دهد) از دروغگویان است. و بار پنجم بگوید که غضب خدا بر او باد اگر آن مرد از راستگویان باشد. و اگر فضل و رحمت خدا شامل حال شما نبود و اینکه او توبه پذیر و حکیم است (بسیاری از شما گرفتار مجازات سخت الهی می شدید)! مسلماً کسانی که آن تهمت عظیم را عنوان کردند گروهی (متشکل و توطئه گر) از شما بودند اما گمان نکنید این ماجرا برای شما بد است، بلکه خیر شما در آن است آنها هر کدام سهم خود را از این گناهی که مرتکب شدند دارند و از آنان کسی که بخش مهم آن را بر عهده داشت عذاب عظیمی برای اوست! چرا هنگامی که این (تهمت) را شنیدید، مردان و زنان با ایمان نسبت به خود (و کسی که همچون خود آنها بود) گمان خیر نبردند و نگفتند این دروغی بزرگ و آشکار است؟! چرا چهار شاهد برای آن نیاوردند؟! اکنون که این گواهان را نیاوردند، آنان در پیشگاه خدا دروغگویانند! و اگر فضل و رحمت الهی در دنیا و آخرت شامل شما نمی شد، بخاطر این گناهی که کردید عذاب سختی به شما می رسید! به خاطر بیاورید زمانی را که این شایعه را از زبان یکدیگر می گرفتید، و با دهان خود سخنی می گفتید که به آن یقین نداشتید و آن را کوچک می پنداشتید در حالی که نزد خدا بزرگ است! چرا هنگامی که آن را شنیدید نگفتید: «ما حق نداریم که به این سخن تکلم کنیم خداوندا متزهی تو، این بهتان بزرگی است»؟! خداوند شما را اندرز می دهد که هرگز چنین کاری را تکرار نکنید اگر ایمان دارید! و خداوند آیات را برای شما بیان می کند، و

ص: ۱۷۹

خدا دانا و حکیم است. کسانی که دوست دارند زشتیها در میان مردم با ایمان شیوع یابد، عذاب دردناکی برای آنان در دنیا و آخرت است و خداوند می داند و شما نمی دانید! و اگر فضل و رحمت الهی شامل حال شما نبود و اینکه خدا مهربان و رحیم است (مجازات سختی دامانتان را می گرفت)»

«إِنَّ الَّذِينَ يَزْمُونَ الْمُحْصِنَاتِ الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ لَعُنُوا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ * يَوْمَ تَشْهَدُ عَلَيْهِمْ أَلْسِنَتُهُمْ وَ أَيْدِيهِمْ وَ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ؛(۱) کسانی که زنان پاکدامن و بی خبر (از هر گونه آلودگی) و مؤمن را متهم می سازند، در دنیا و آخرت از رحمت الهی بدورند و عذاب بزرگی برای آنهاست. در آن روز زبانها و دستها و پاهایشان بر ضد آنها به اعمالی که مرتکب می شدند گواهی می دهد!»

۱۱۱- به دنبال وساوس شیطان حرکت نکنید

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ وَ مَنْ يَتَّبِعْ خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ وَ الْمُنْكَرِ وَ لَوْ لَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَتُهُ مَا زَكَّى مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ أَبَدًا وَ لَكِنَّ اللَّهَ يُزَكِّي مَنْ يَشَاءُ وَ اللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ؛(۲) ای کسانی که ایمان آورده اید! از گامهای شیطان پیروی نکنید! هر کس پیرو شیطان شود (گمراهش می سازد، زیرا) او به فحشا و منکر فرمان می دهد! و اگر فضل و رحمت الهی بر شما نبود، هرگز احدی از شما پاک نمی شد ولی خداوند هر که را بخواهد تزکیه می کند، و خدا شنوا و داناست!»

۱۱۲- بی اجازه وارد خانه ها نشوید

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا وَ تَسَلِّمُوا عَلَى أَهْلِهَا ذَلِكَ خَيْرٌ لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ * فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فِيهَا أَحَدًا فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتَّى يُؤْذَنَ لَكُمْ وَ إِنْ قِيلَ لَكُمْ ارْجِعُوا فَارْجِعُوا هُوَ أَزْكَى

ص: ۱۸۰

۱- نور/۲۴-۲۳.

۲- نور/۲۱.

لَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ * لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ مَسْكُونَةٍ فِيهَا مَتَاعٌ لَكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُتَدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ؛ (۱) ای کسانی که ایمان آورده اید! در خانه هایی غیر از خانه خود وارد نشوید تا اجازه بگیریید و بر اهل آن خانه سلام کنید این برای شما بهتر است شاید متذکر شوید! و اگر کسی را در آن نیافتید، وارد نشوید تا به شما اجازه داده شود و اگر گفته شد: «بازگردید!» بازگردید این برای شما پاکیزه تر است و خداوند به آنچه انجام می دهید آگاه است! (ولی) گناهی بر شما نیست که وارد خانه های غیر مسکونی بشوید که در آن متاعی متعلق به شما وجود دارد و خدا آنچه را آشکار می کند و آنچه را پنهان می دارید، می داند!»

۱۱۳- تجارت و کاسبی، شما را از یاد خدا و نماز باز ندارد.

«فِي بُيُوتٍ أُذِنَ لِلَّهِ أَنْ تُرْفَعَ وَيُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ * رِجَالٌ لَا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ يَخَافُونَ يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِيهِ الْقُلُوبُ وَالْأَبْصَارُ * لِيَجْزِيَ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَيَزِيدَهُمْ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ؛ (۲) (این چراغ پرفروغ) در خانه هایی قرار دارد که خداوند اذن فرموده دیوارهای آن را بالا برند (تا از دستبرد شیاطین و هوسبازان در امان باشد) خانه هایی که نام خدا در آنها برده می شود، و صبح و شام در آنها تسبیح او می گویند ... مردانی که نه تجارت و نه معامله ای آنان را از یاد خدا و برپاداشتن نماز و ادای زکات غافل نمی کند آنها از روزی می ترسند که در آن، دلها و چشمها زیر و رو می شود. (آنها به سراغ این کارها می روند) تا خداوند آنان را به بهترین اعمالی که انجام داده اند پاداش دهد، و از فضل خود بر پاداششان بیفزاید و خداوند به هر کس بخواهد بی حساب روزی می دهد (و از مواهب بی انتهای خویش بهره مند می سازد.)»

ص: ۱۸۱

۱- مومنون/۲۹-۲۷.

۲- نور/۳۸-۳۶.

۱۱۴- هنگامی که اطفال به بلوغ می رسند نباید بدون اجازه وارد خانه و اطاق بشوند.

«وَ إِذَا بَلَغَ الْأَطْفَالُ مِنْكُمُ الْحُلُمَ فَلْيَسِّرُوا تَأْذِنًا كَمَا اسْتَأْذَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ وَ اللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ؛ (۱) و هنگامی که اطفال شما به سن بلوغ رسند باید اجازه بگیرند، همان گونه که اشخاصی که پیش از آنان بودند اجازه می گرفتند اینچنین خداوند آیاتش را برای شما بیان می کند، و خدا دانا و حکیم است!»

۱۱۵- به رسول خدا (صلی الله علیه و آله وسلم) احترام کنید و از مخالفت با او پرهیز نمایید.

«لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ بَعْضًا قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الَّذِينَ يَتَسَلَّلُونَ مِنْكُمُ لُوَاذًا فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ؛ (۲) صدا کردن پیامبر را در میان خود، مانند صدا کردن یکدیگر قرار ندهی خداوند کسانی از شما را که پشت سر دیگران پنهان می شوند، و یکی پس از دیگری فرار می کنند می داند! پس آنان که فرمان او را مخالفت می کنند، باید بترسند از اینکه فتنه ای دامشان را بگیرد، یا عذابی دردناک به آنها برسد!»

سوره فرقان

۱۱۶- با گمراهان دوست نشوید.

«وَ يَوْمَ يَعِضُ الظَّالِمُ عَلَى يَدَيْهِ يَقُولُ يَا لَيْتَنِي اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلًا * يَا وَيْلَتَى لَيْتَنِي لَمْ أَتَّخِذْ فُلَانًا خَلِيلًا * لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ الذِّكْرِ بَعِيدٍ إِذْ جَاءَنِي وَ كَانَ الشَّيْطَانُ لِلْإِنْسَانِ خَذُولًا؛ (۳) و (به خاطر آوری) روزی را که ستمکار دست خود را (از شدت حسرت) به دندان می گزد و می گوید: «ای کاش با رسول (خدا) راهی برگزیده بودم! ای وای بر من، کاش فلان (شخص گمراه) را دوست خود انتخاب نکرده بودم! او مرا از یادآوری (حق) گمراه ساخت بعد از آنکه (یاد حق) به سراغ من آمده بود!» و شیطان همیشه خوارکنند انسان بوده است!»

ص: ۱۸۲

۱- نور/۵۹.

۲- نور/۶۳.

۳- فرقان/۲۹-۲۷.

«وَقَالَ الرَّسُولُ يَا رَبِّ إِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا» (۱) و پیامبر عرضه داشت: «پروردگارا! قوم من قرآن را رها کردند».

۱۱۸- بندگان خدا باید از تکبر و ... برهیز نمایند

«وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سِلَامًا * وَالَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا * وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا * إِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا * وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَ لَمْ يَقْتُرُوا وَ كَان بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا * وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَ لَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَ لَا يَزْنُونَ وَ مَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا * يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَ يُخَلَّدُ فِيهِ مُهَانًا * إِلَّا مَنْ تَابَ وَ آمَنَ وَ عَمِلَ صَالِحًا فَأُولَئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَ كَان اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا * وَ مَنْ تَابَ وَ عَمِلَ صَالِحًا فَإِنَّهُ يَتُوبُ إِلَى اللَّهِ مَتَابًا * وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ وَ إِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا * وَالَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَمْ يَخِرُّوا عَلَيْهَا صِرَآةً وَ عُمِيَانًا * وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَ ذُرِّيَّتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَ اجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا * أُولَئِكَ يُجْزَوْنَ الْغُرْفَةَ بِمَا صَبَرُوا وَ يُلْقَوْنَ فِيهَا تَحِيَّةً وَ سِلَامًا * خَالِدِينَ فِيهَا حَسُنَتْ مُسْتَقَرًّا وَ مُقَامًا» (۲) بندگان (خاص خداوند) رحمان، کسانی هستند که با آرامش و بی تکبر بر زمین راه می روند و هنگامی که جاهلان آنها را مخاطب سازند (و سخنان نابخردانه گویند)، به آنها سلام می گویند (و با بی اعتنایی و بزرگواری می گذرند) کسانی که شبانگاه برای پروردگارشان سجده و قیام می کنند و کسانی که می گویند: «پروردگارا! عذاب جهنم را از ما برطرف گردان، که عذابش سخت و پر دوام است! مسلماً آن (جهنم)، بد جایگاه و بد محل اقامتی است!»

ص: ۱۸۳

۱- - فرقان/۳۰.

۲- - فرقان/۷۶-۶۳.

و کسانی که هر گاه انفاق کنند، نه اسراف می نمایند و نه سخت گیری بلکه در میان این دو، حدّ اعتدالی دارند. و کسانی که معبود دیگری را با خداوند نمی خوانند و انسانی را که خداوند خورش را حرام شمرده، جز بحق نمی کشند و زنا نمی کنند و هر کس چنین کند، مجازات سختی خواهد دید! عذاب او در قیامت مضاعف می گردد، و همیشه با خواری در آن خواهد ماند! مگر کسانی که توبه کنند و ایمان آورند و عمل صالح انجام دهند، که خداوند گناهان آنان را به حسنات مبدل می کند و خداوند همواره آمرزنده و مهربان بوده است! و کسی که توبه کند و عمل صالح انجام دهد، بسوی خدا بازگشت می کند (و پاداش خود را از او می گیرد). و کسانی که شهادت به باطل نمی دهند (و در مجالس باطل شرکت نمی کنند) و هنگامی که با لغو و بیهودگی برخورد کنند، بزرگوارانه از آن می گذرند. و کسانی که هر گاه آیات پروردگارشان به آنان گوشزد شود، کر و کور روی آن نمی افتند. و کسانی که می گویند: «پروردگارا! از همسران و فرزندانمان مایه روشنی چشم ما قرار ده، و ما را برای پرهیزگاران پیشوا گردان!» (آری)، آنها هستند که درجات عالی بهشت در برابر شکیبایشان به آنان پاداش داده می شود و در آن، با تحیت و سلام رو به رو می شوند. در حالی که جاودانه در آن خواهند ماند چه قرارگاه و محلّ اقامت خوبی!»

سوره شعراء

۱۱۹- از لواط و همجنس بازی دوری کنید

«أَتَأْتُونَ الذُّكْرَانَ مِنَ الْعَالَمِينَ * وَ تَذَرُونَ مَا خَلَقَ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ عَادُونَ * قَالُوا لَئِنْ لَمْ تَنْتَهَ يَا لُوطُ لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمُخْرَجِينَ * قَالَ إِنِّي لِعَمَلِكُمْ مِنَ الْقَالِينَ * رَبِّ نَجِّنِي وَ أَهْلِي مِمَّا يَعْمَلُونَ * فَتَجَنَّبْنَاهُ وَ أَهْلَهُ أَجْمَعِينَ * إِلَّا عَجُوزاً فِي الْغَابِرِينَ * ثُمَّ دَمَرْنَا الْمَآخِرِينَ * وَ أَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَسَاءَ مَطَرُ الْمُنْذَرِينَ * إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَ مَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ؛ (۱) یا در میان جهانیان، شما به سراغ جنس ذکور می روید (و همجنس بازی می کنید، آیا این زشت و ننگین نیست؟! و همسرانی را که پروردگارتان برای شما آفریده است رها می کنید؟! (حقاً) شما قوم تجاوزگری هستید!» گفتند: «ای لوط! اگر (از این سخنان) دست برداری، به

ص: ۱۸۴

یقین از اخراج شدگان خواهی بود!» گفت: «من دشمن سرسخت اعمال شما هستم! پروردگارا! من و خاندانم را از آنچه اینجا انجام می دهند رهایی بخش!» ما او و تمامی خاندانش را نجات دادیم، جز پیر زنی که در میان بازماندگان بود! سپس دیگران را هلاک کردیم! و بارانی (از سنگ) بر آنها فرستادیم چه باران بدی بود باران اندازشدگان! در این (ماجرای قوم لوط و سرنوشت شوم آنها) آیتی است اما بیشترشان مؤمن نبودند.»

۱۲۰- کم فروشی نکنید

«أَوْفُوا الْكَيْلَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُخْسِرِينَ * وَزِنُوا بِالْقِسَاسِ الْمُسْتَقِيمِ * وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ * وَاتَّقُوا الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالْجِبِلَّ الْأُولِينَ * قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسَخَّرِينَ * وَمَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا وَإِنْ نَظُنُّكَ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ * فَأَسْقِطْ عَلَيْنَا كِسْفًا مِّنَ السَّمَاءِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ * قَالَ رَبِّي أَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ * فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُمْ عَذَابٌ يَوْمَ الظُّلَّةِ إِنَّهُ كَانَ عَذَابٌ يَوْمٍ عَظِيمٍ: (۱) حق پیمانہ را ادا کنید (و کم فروشی نکنید)، و دیگران را به خسارت نیفکنید! و با ترازوی صحیح وزن کنید! و حق مردم را کم نگذارید، و در زمین تلاش برای فساد نکنید! و از (نافرمانی) کسی که شما و اقوام پیشین را آفرید بپرهیزید!» آنها گفتند: «تو فقط از افسون شدگانی! تو بشری همچون مایی، تنها گمانی که درباره تو داریم این است که از دروغگویانی! اگر راست می گویی، سنگهایی از آسمان بر سر ما بباران!» (شعیب) گفت: «پروردگار من به اعمالی که شما انجام می دهید داناتر است!» سرانجام او را تکذیب کردند، و عذاب روز سایبان (سایبانی از ابر صاعقه خیز) آنها را فراگرفت یقیناً آن عذاب روز بزرگی بود!»

۱۲۱- شاعر سلاطین جور نشوید

«وَالشُّعْرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ * أَلَمْ تَرَ أَنَّهُمْ فِي كُلِّ وَادٍ يَهِيمُونَ * وَأَنَّهُمْ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ * إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَذَكَرُوا اللَّهَ كَثِيرًا وَانْتَصَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا وَ سَيَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَيَّ مُنْقَلَبٍ

ص: ۱۸۵

يَنْقَلِبُونَ؟ (۱) پیامبر اسلام شاعر نیست) شاعران کسانی هستند که گمراهان از آنان پیروی می کنند. آیا نمی بینی آنها در هر وادی سرگردانند؟ و سخنانی می گویند که (به آنها) عمل نمی کنند؟! مگر کسانی که ایمان آورده و کارهای شایسته انجام می دهند و خدا را بسیار یاد می کنند، و به هنگامی که مورد ستم واقع می شوند به دفاع از خویشان (و مؤمنان) برمی خیزند (و از شعر در این راه کمک می گیرند) آنها که ستم کردند به زودی می دانند که بازگشتشان به کجاست!»

سوره نمل

۱۲۲- آیا الهی را انکار نکنید، و از سرنوشت گذشتگان عبرت بگیرید

«یا مُوسَى إِنَّهُ أَنَا اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ * وَ أَلْقِ عَصَاكَ فَلَمَّا رَآهَا تَهْتَزُّ كَأَنَّهَا جَانٌّ وَلَّى مُدْبِرًا وَلَمْ يُعَقِّبْ يَا مُوسَى لَا تَخَفْ إِنِّي لَا يَخَافُ لَدَى الْمُرْسَلُونَ * إِلَّا مَنْ ظَلَمَ ثُمَّ بَدَّلَ حَسِينًا بَعْدَ سُوءٍ فَإِنِّي غَفُورٌ رَحِيمٌ * وَ أَدْخِلْ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ تَخْرُجْ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ فِي سِتْعِ آيَاتٍ إِلَى فِرْعَوْنَ وَ قَوْمِهِ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ * فَلَمَّا جَاءَتْهُمْ آيَاتُنَا مُبْصِرَةً قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ * وَ جَحَدُوا بِهَا وَ اسْتَيْقَنَتْهَا أَنفُسُهُمْ ظُلْمًا وَ عُلوًّا فَمَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ؛ (۲) ای موسی! من خداوند عزیز و حکیمم! و عصایت را بیفکن!- هنگامی که (موسی) به آن نگاه کرد، دید (با سرعت) همچون ماری به هر سو می دود (ترسید و) به عقب برگشت، و حتی پشت سر خود را نگاه نکرد- ای موسی! نترس، که رسولان در نزد من نمی ترسند! مگر کسی که ستم کند سپس بدی را به نیکی تبدیل نماید، که (توبه او را می پذیرم، و) من غفور و رحیمم! و دستت را در گریبان داخل کن هنگامی که خارج می شود، سفید و درخشان است بی آنکه عیبی در آن باشد این در زمره معجزات نه گانه ای است که تو با آنها بسوی فرعون و قومش فرستاده می شوی آنان قومی فاسق و طغیانگرند!» و هنگامی که آیات روشنی بخش ما به سراغ آنها آمد گفتند: «این سحری است آشکار!» و آن را از روی ظلم و سرکشی انکار کردند، در حالی که در دل به آن یقین داشتند! پس بنگر سرانجام تبهاران (و مفسدان) چگونه بود!»

ص: ۱۸۶

۱- شعراء/۲۲۷-۲۲۴.

۲- نمل/۱۴-۹.

«وَلُوطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ وَأَنْتُمْ تُبْصِرُونَ * أَلَنْتُمْ لَنَا تُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ النِّسَاءِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ * فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوا آلَ لُوطٍ مِنْ قَرْيَتِكُمْ إِنَّهُمْ أَنْاسٌ يَتَطَهَّرُونَ * فَأَنْجَيْنَاهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا امْرَأَتَهُ قَدَرْنَا مِنَ الْغَابِرِينَ * وَامْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَسَاءَ مَطَرُ الْمُنْذَرِينَ؛ (۱) و لوط را (به یاد آور) هنگامی که به قومش گفت: «آیا شما به سراغ کار بسیار زشتی می روید در حالی که (نتایج شوم آن را) می بینید؟! آیا شما بجای زنان، از روی شهوت به سراغ مردان می روید؟! شما قومی نادانید!» آنها پاسخی جز این نداشتند که (به یکدیگر) گفتند: «خاندان لوط را از شهر و دیار خود بیرون کنید، که اینها افرادی پاکدامن هستند!» ما او و خانواده اش را نجات دادیم، بجز همسرش که مقدر کردیم جزء باقی ماندگان (در آن شهر) باشد! سپس بارانی (از سنگ) بر سر آنها بارانیدیم (و همگی زیر آن مدفون شدند) و چه بد است باران اندازشدگان!»

سوره قصص

۱۲۴- ثروت و مال زیاد شما را به طغیان و اندازد

«إِنَّ قَارُونَ كَانَ مِنْ قَوْمِ مُوسَى فَبَغَى عَلَيْهِمْ وَآتَيْنَاهُ مِنَ الْكُنُوزِ مَا إِنَّ مَفَاتِحَهُ لَتَنُوءُ بِالْعُصْبَةِ أُولَى الْقُوَّةِ إِذْ قَالَ لَهُ قَوْمُهُ لَا تَفْرَحْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْفَرِحِينَ * وَابْتَغِ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا وَأَحْسِنْ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ وَلَا تَبْغِ الْفَسَادَ فِي الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِدِينَ * قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتهُ عَلَى عِلْمٍ عِنْدِي أَوَلَمْ يَعْلَم أَنَّ اللَّهَ قَدْ أَهْلَكَ مِنْ قَبْلِهِ مِنَ الْقُرُونِ مَنْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُ قُوَّةً وَ أَكْثَرُ جَمْعًا وَلَا يُسْأَلُ عَنْ ذُنُوبِهِمُ الْمُجْرِمُونَ * فَخَرَّجَ عَلَى قَوْمِهِ فِي زِينَتِهِ قَالَ الَّذِينَ يُرِيدُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا يَا لَيْتَ لَنَا مِثْلَ مَا أُوتِيَ قَارُونُ إِنَّهُ لَكُنُوزٌ عَظِيمٌ * وَقَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَيَلَكُمْ ثَوَابُ اللَّهِ خَيْرٌ لِمَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا وَلَا يُلْقَاهَا إِلَّا الصَّابِرُونَ * فَخَسِبْنَا بِهِ وَبَدَارِهِ الْأَرْضُ فَمَا كَانَ لَهُ مِنْ فِتْنَةٍ يَنْصُرُونَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَ مَا كَانَ مِنَ الْمُنتَصِرِينَ * وَأَصْبَحَ الَّذِينَ تَمَنَّوْا مَكَانَهُ بِالْأَمْسِ يَقُولُونَ وَيَكَأَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَ يَقْدِرُ لَوْ لَا أَنْ مِنَ اللَّهِ عَلَيْنَا لَخَسَفَ بِنَا وَيَكَأَنَّه لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ * تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ

ص: ۱۸۷

وَلَا فُسَادًا وَ الْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ؛ (۱) قارون از قوم موسی بود، اما بر آنان ستم کرد ما آن قدر از گنجها به او داده بودیم که حمل کلیدهای آن برای یک گروه زورمند مشکل بود! (به خاطر آورید) هنگامی را که قومش به او گفتند: «این همه شادی مغرورانه مکن، که خداوند شادی کنندگان مغرور را دوست نمی دارد! و در آنچه خدا به تو داده، سرای آخرت را بطلب و بهره ات را از دنیا فراموش مکن و همان گونه که خدا به تو نیکی کرده نیکی کن و هرگز در زمین در جستجوی فساد مباش، که خدا مفسدان را دوست ندارد! (قارون) گفت: «این ثروت را بوسیله دانشی که نزد من است به دست آورده ام!» آیا او نمی دانست که خداوند اقوامی را پیش از او هلاک کرد که نیرومندتر و ثروتمندتر از او بودند؟! (و هنگامی که عذاب الهی فرا رسید،) مجرمان از گناهانشان سؤال نمی شوند. (روزی قارون) با تمام زینت خود در برابر قومش ظاهر شد، آنها که خواهان زندگی دنیا بودند گفتند: «ای کاش همانند آنچه به قارون داده شده است ما نیز داشتیم! به راستی که او بهره عظیمی دارد!» اما کسانی که علم و دانش به آنها داده شده بود گفتند: «وای بر شما ثواب الهی برای کسانی که ایمان آورده اند و عمل صالح انجام می دهند بهتر است، اما جز صابران آن را دریافت نمی کنند.» سپس ما، او و خانه اش را در زمین فرو بردیم، و گروهی نداشت که او را در برابر عذاب الهی یاری کنند، و خود نیز نمی توانست خویشان را یاری دهد. و آنها که دیروز آرزو می کردند بجای او باشند (هنگامی که این صحنه را دیدند) گفتند: «وای بر ما! گویی خدا روزی را بر هر کس از بندگانش بخواهد گسترش می دهد یا تنگ می گیرد! اگر خدا بر ما منت ننهاده بود، ما را نیز به قعر زمین فرو می برد! ای وای گویی کافران هرگز رستگار نمی شوند! (آری،) این سرای آخر تو را (تنها) برای کسانی قرار می دهیم که اراده برتری جویی در زمین و فساد را ندارند و عاقبت نیک برای پرهیزگاران است!»

ص: ۱۸۸

«وَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ؛ (۱) معبود دیگری را با خدا مخوان، که هیچ معبودی جز او نیست همه چیز جز ذات (پاک) او فانی می شود حاکمیت تنها از آن اوست و همه بسوی او بازگردانده می شوید!»

سوره عنکبوت

۱۲۶- گمان مبرید خداوند شما را امتحان نمی کند

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الم * أَحْسِبَ النَّاسُ أَنْ يُتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ * وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ صَدَقُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْكَاذِبِينَ * أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ أَنْ يَسْبِقُونَا سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ * مَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ اللَّهِ فَإِنَّ أَجَلَ اللَّهِ لَآتٍ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ * وَمَنْ جَاهَدَ فَإِنَّمَا يُجَاهِدُ لِنَفْسِهِ إِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ * وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَحْسَنَ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ؛ (۲) به نام خداوند بخشنده بخشایشگر الم آیا مردم گمان کردند همین که بگویند: «ایمان آوردیم»، به حال خود رها می شوند و آزمایش نخواهند شد؟! ما کسانی را که پیش از آنان بودند آزمودیم (و اینها را نیز امتحان می کنیم) باید علم خدا درباره کسانی که راست می گویند و کسانی که دروغ می گویند تحقق یابد! آیا کسانی که اعمال بد انجام می دهند گمان کردند بر قدرت ما چیره خواهند شد؟! چه بد داوری می کنند! کسی که امید به لقاء الله (و رستاخیز) دارد (باید در اطاعت فرمان او بکوشد!) زیرا سرآمدی را که خدا تعیین کرده فرامی رسد و او شنوا و داناست! کسی که جهاد و تلاش کند، برای خود جهاد می کند چرا که خداوند از همه جهانیان بی نیاز است. و کسانی که ایمان آورده و کارهای شایسته انجام دادند، گناهان آنان را می پوشانیم (و می بخشیم) و آنان را به بهترین اعمالی که انجام می دادند پاداش می دهیم.»

ص: ۱۸۹

۱- - قصص/۸۸.

۲- - عنکبوت/۷-۱.

«وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَ لِقَائِهِ أُولَئِكَ يَئِسُوا مِنْ رَحْمَتِي وَ أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ * فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا اقْتُلُوهُ أَوْ حَرِّقُوهُ فَأَنْجَاهُ اللَّهُ مِنَ النَّارِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ * وَ قَالَ إِنَّمَا اتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْثَانًا مَوَدَّةَ بَيْنِكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُ بَعْضُكُمْ بِبَعْضٍ وَ بَلَّغُنْ بَعْضُكُمْ بَعْضًا وَ مَا أَوَّكُمُ النَّارُ وَ مَا لَكُمْ مِنْ نَاصِرِينَ * فَأَمَنْ لَهُ لُوطٌ وَ قَالَ إِنِّي مُهَاجِرٌ إِلَى رَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ؛ (۱) کسانی که به آیات خدا و دیدار او کافر شدند، از رحمت من مأیوسند و برای آنها عذاب دردناکی است! اما جواب قوم او [ابراهیم] جز این نبود که گفتند: «او را بکشید یا بسوزانید!» ولی خداوند او را از آتش رهایی بخشید در این ماجرا نشانه هایی است برای کسانی که ایمان می آورند. (ابراهیم) گفت: «شما غیر از خدا بتهایی برای خود انتخاب کرده اید که مایه دوستی و محبت میان شما در زندگی دنیا باشد سپس روز قیامت از یکدیگر بیزار می شوید و یکدیگر را لعن می کنید و جایگاه (همه) شما آتش است و هیچ یار و یابوری برای شما نخواهد بود!» و لوط به او [ابراهیم] ایمان آورد، و (ابراهیم) گفت: «من بسوی پروردگرم هجرت می کنم که او صاحب قدرت و حکیم است!»

سوره روم

۱۲۸- وعده های خداوند حق است غافل نباشید

«وَ عِدَّةَ اللَّهِ لَا يُخْلِفُ اللَّهُ وَعِدَّهُ وَ لَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ * يَعْلَمُونَ ظَاهِرًا مِنَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَ هُمْ عَنِ الْآخِرَةِ هُمْ غَافِلُونَ * أَوْ لَمْ يَتَفَكَّرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ مَا خَلَقَ اللَّهُ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ وَ مَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَ أَجَلٍ مُّسَمًّى وَ إِنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ لَكَافِرُونَ * أَوْ لَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَانُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَ أَثَارُوا الْأَرْضِ وَ عَمَرُوهَا أَكْثَرَ مِمَّا عَمَرُوهَا وَ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانَ اللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَ لَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ * ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ أُسَاؤُا السُّوَايَ أَنْ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ

ص: ۱۹۰

وَ كَانُوا بِهَا يَسْتَهْزِئُونَ؛ (۱) این وعده ای است که خدا کرده و خداوند هرگز از وعده اش تخلف نمی کند ولی بیشتر مردم نمی دانند! آنها فقط ظاهری از زندگی دنیا را می دانند، و از آخرت (و پایان کار) غافلند! آیا آنان با خود نیندیشیدند که خداوند، آسمانها و زمین و آنچه را میان آن دو است جز بحق و برای زمان معینی نیافریده است؟! ولی بسیاری از مردم (رستاخیز و) لقای پروردگارش را منکرند! آیا در زمین گردش نکردند تا ببینند عاقبت کسانی که قبل از آنان بودند چگونه بود؟! آنها نیرومندتر از اینان بودند، و زمین را (برای زراعت و آبادی) بیش از اینان دگرگون ساختند و آباد کردند، و پیامبران با دلایل روشن به سراغشان آمدند (امّا آنها انکار کردند و کیفر خود را دیدند) خداوند هرگز به آنان ستم نکرد، آنها به خودشان ستم می کردند! سپس سرانجام کسانی که اعمال بد مرتکب شدند به جایی رسید که آیات خدا را تکذیب کردند و آن را به مسخره گرفتند!

۱۲۹- آیات و نشانه های قیامت را کوچک شمارید

«يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَيُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَ كَذَلِكَ تُخْرَجُونَ * وَ مِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ إِذَا أَنْتُمْ بَشَرٌ تَنْتَشِرُونَ * وَ مِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَ جَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَ رَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ * وَ مِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ وَ اخْتِلَافُ أَلْسِنَتِكُمْ وَ أَلْوَانِكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِلْعَالَمِينَ * وَ مِنْ آيَاتِهِ مَنْامُكُمْ بِاللَّيْلِ وَ النَّهَارِ وَ ابْتِغَاؤُكُمْ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَسْمَعُونَ * وَ مِنْ آيَاتِهِ يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَ طَمَعًا وَ يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَيُحْيِي بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ * وَ مِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَ الْأَرْضُ بِأَمْرِهِ ثُمَّ إِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً مِنَ الْأَرْضِ إِذَا أَنْتُمْ تَخْرَجُونَ * وَ لَهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ كُلِّ لَهٌ قَانِتُونَ * وَ هُوَ الَّذِي يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَ هُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ وَ لَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَى فِي السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ وَ هُوَ الْعَزِيزُ

ص: ۱۹۱

الْحَكِيمُ؛ (۱) او زنده را از مرده بیرون می آورد، و مرده را از زنده، و زمین را پس از مردنش حیات می بخشد، و به همین گونه روز قیامت (از گورها) بیرون آورده می شوید! از نشانه های او این است که شما را از خاک آفرید، سپس بناگاه انسانهایی شدید و در روی زمین گسترش یافتید! و از نشانه های او اینکه همسرانی از جنس خودتان برای شما آفرید تا در کنار آنان آرامش یابید، و در میانتان مودت و رحمت قرار داد در این نشانه هایی است برای گروهی که تفکر می کنند! و از آیات او آفرینش آسمانها و زمین، و تفاوت زبانها و رنگهای شماس است در این نشانه هایی است برای عالمان! و از نشانه های او خواب شما در شب و روز است و تلاش و کوششتان برای بهره گیری از فضل پروردگار (و تأمین معاش) در این امور نشانه هایی است برای آنان که گوش شنوا دارند! و از آیات او این است که برق و رعد را به شما نشان می دهد که هم مایه ترس و هم امید است (ترس از صاعقه، و امید به نزول باران)، و از آسمان آبی فرو می فرستد که زمین را بعد از مردنش بوسیله آن زنده می کند در این نشانه هایی است برای جمعیتی که می اندیشند! و از آیات او این است که آسمان و زمین به فرمان او برپاست سپس هنگامی که شما را (در قیامت) از زمین فراخواند، ناگهان همه خارج می شوید (و در صحنه محشر حضور می یابید)! و از آن اوست تمام کسانی که در آسمانها و زمین اند و همگی در برابر او خاضع و مطیع اند! او کسی است که آفرینش را آغاز می کند، سپس آن را بازمی گرداند، و این کار برای او آسانتر می باشد و برای اوست توصیف برتر در آسمانها و زمین اوست توانمند و حکیم!

سوره لقمان

۱۳۰- از خداوند و قیامت غافل نباشید

«يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ وَ اخْشَوْا يَوْمًا لَا يَجْزِي وَالِدٌ عَنْ وَلَدِهِ وَ لَا مَوْلُودٌ هُوَ جَازٍ عَنِ الْوَالِدِ شَيْئًا إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَ لَا يَغُرَّنَّكُم بِاللَّهِ الْغُرُورُ * إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَ يُنَزِّلُ الْغَيْثَ وَ يَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ وَ مَا تَدْرِي نَفْسٌ مَاذَا تَكْسِبُ غَدًا وَ مَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ؛ (۲) ای مردم! تقوای الهی پیشه کنید و بترسید از روزی که نه پدر کیفر اعمال فرزندش را تحمل می کند، و نه فرزند

ص: ۱۹۲

۱- - روم/۲۷-۱۹.

۲- - لقمان/۳۴-۳۳.

چیزی از کیفر (اعمال) پدرش را به یقین وعده الهی حق است پس مبادا زندگانی دنیا شما را بفریبد، و مبادا (شیطان) فریبکار شما را (به کرم) خدا مغرور سازد! آگاهی از زمان قیام قیامت مخصوص خداست، و اوست که باران را نازل می کند، و آنچه را که در رحم ها (ی مادران) است می داند، و هیچ کس نمی داند فردا چه به دست می آورد، و هیچ کس نمی داند در چه سرزمینی می میرد؟ خداوند عالم و آگاه است!»

سوره سجده

۱۳۱- از آیات و نشانه های حق اعراض نکنید

«وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ ثُمَّ أَعْرَضَ عَنْهَا إِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ مُتَقِمُونَ * وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَلَا تَكُنْ فِي مِرْيَةٍ مِنْ لِقَائِهِ وَجَعَلْنَاهُ هُدًى لِبَنِي إِسْرَائِيلَ * وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أُمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يُوقِنُونَ * إِنَّ رَبَّكَ هُوَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ * أَوَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْقُرُونِ يَمْشُونَ فِي مَسَاكِينِهِمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ أَفَلَا يَشْعُرُونَ * أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَسُوقُ الْمَاءَ إِلَى الْأَرْضِ الْجُرُزِ فَنُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا تَأْكُلُ مِنْهُ أَنْعَامُهُمْ وَأَنْفُسُهُمْ أَفَلَا يُبْصِرُونَ * وَ يَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْفَتْحُ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ * قُلْ يَوْمَ الْفَتْحِ لَا يَنْفَعُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِيْمَانُهُمْ وَلَا هُمْ يُنْتَظَرُونَ * فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَانْتَظِرُوا إِنَّهُمْ مُنْتَظَرُونَ» (۱) چه کسی ستمکارتر است از آن کس که آیات پروردگارش به او یادآوری شده و او از آن اعراض کرده است؟! مسلماً ما از مجرمان انتقام خواهیم گرفت! ما به موسی کتاب آسمانی دادیم و شک نداشته باش که او آیات الهی را دریافت داشت و ما آن را وسیله هدایت بنی اسرائیل قرار دادیم! و از آنان امامان (و پیشوایانی) قرار دادیم که به فرمان ما (مردم را) هدایت می کردند چون شکیبایی نمودند، و به آیات ما یقین داشتند. البته پروردگار تو میان آنان روز قیامت در آنچه اختلاف داشتند داوری می کند (و هر کس را به سزای اعمالش می رساند)! آیا برای هدایت آنها همین کافی نیست که افراد زیادی را که در قرن پیش از آنان زندگی داشتند هلاک کردیم؟! اینها در مساکن (ویران شده) آنان راه می روند در این آیاتی است (از قدرت خداوند و مجازات دردناک مجرمان) آیا نمی شنوند؟! آیا ندیدند که ما آب را بسوی زمینهای خشک می رانیم و بوسیله آن زراعتهایی

ص: ۱۹۳

می رویانیم که هم چهارپایانشان از آن می خورند و هم خودشان تغذیه می کنند آیا نمی بینند؟! آنان می گویند: «اگر راست می گویند، این پیروزی شما کی خواهد بود؟!» بگو: «روز پیروزی، ایمان آوردن، سودی به حال کافران نخواهد داشت و به آنها هیچ مهلت داده نمی شود!» حال که چنین است، از آنها روی بگردان و منتظر باش آنها نیز منتظرند! (تو منتظر رحمت خدا و آنها هم منتظر عذاب او!)»

سوره احزاب

۱۳۲- از خدا بترسید و از کفار و منافقین پیروی نکنید!!

«یا أَيُّهَا النَّبِيُّ اتَّقِ اللَّهَ وَلَا تُطِعِ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا * وَاتَّبِعْ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا * وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ وَكِيلًا»؛ (۱) ای پیامبر! تقوای الهی پیشه کن و از کافران و منافقان اطاعت مکن که خداوند عالم و حکیم است. و از آنچه از سوی پروردگارت به تو وحی می شود پیروی کن که خداوند به آنچه انجام می دهد آگاه است. و بر خدا توکل کن، و همین بس که خداوند حافظ و مدافع (انسان) باشد!»

۱۳۳- از جنگ با دشمنان اسلام فرار نکنید

«وَلَقَدْ كَانُوا عَاهِدُوا اللَّهَ مِنْ قَبْلِ لَا يُؤْلُونَ الْأَذْبَارَ وَكَانَ عَهْدُ اللَّهِ مَسْئُولًا * قُلْ لَنْ يَنْفَعَكُمْ الْفِرَارُ إِنْ فَرَرْتُمْ مِنَ الْمَوْتِ أَوِ الْقَتْلِ وَ إِذَا لَمْ تَمْتَعُونَ إِلَّا - قَلِيلًا * قُلْ مَنْ ذَا الَّذِي يَعْصِيكُمْ مِنَ اللَّهِ إِنْ أَرَادَ بِكُمْ سُوءًا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ رَحْمَةً وَ لَا يَجِدُونَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَ لَا - نَصِيرًا * قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الْمُعَوِّقِينَ مِنْكُمْ وَ الْقَائِلِينَ لِإِخْوَانِهِمْ هَلُمَّ إِلَيْنَا وَ لَا يَأْتُونَ الْبَأْسَ إِلَّا قَلِيلًا * أَشِدَّ حَةً عَلَيْكُمْ فَإِذَا جَاءَ الْخَوْفُ رَأَيْتَهُمْ يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ تَدُورُ أَعْيُنُهُمْ كَالَّذِي يُغْشَىٰ عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ فَإِذَا ذَهَبَ الْخَوْفُ سَلَقُوكُمْ بِاللِّسَانِ حِدَادٍ أَشَدَّ عَلَى الْخَيْرِ أَوْلَىٰ لَكُمْ لَمْ يُؤْمِنُوا فَأَحْبَطَ اللَّهُ أَعْمَالَهُمْ وَ كَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا * يَحْسَبُونَ الْأَحْزَابَ لَمْ يَذْهَبُوا وَ إِنْ يَأْتِ الْأَحْزَابُ يَوَدُّوا لَوْ

ص: ۱۹۴

أَنَّهُمْ بَادُونَ فِي الْأَعْرَابِ يَسْتَأْذِنُونَ عَنْ أَنْبَائِكُمْ وَ لَوْ كَانُوا فِيكُمْ مَا قَاتَلُوا إِلَّا قَلِيلًا؛ (۱) (در حالی که) آنان قبل از این با خدا عهد کرده بودند که پشت به دشمن نکنند و عهد الهی مورد سؤال قرار خواهد گرفت (و در برابر آن مسئولند)! بگو: «اگر از مرگ یا کشته شدن فرار کنید، سودی به حال شما نخواهد داشت و در آن هنگام جز بهره کمی از زندگانی نخواهید گرفت!» بگو: «چه کسی می تواند شما را در برابر اراده خدا حفظ کند اگر او بدی یا رحمتی را برای شما اراده کند؟! و آنها جز خدا هیچ سرپرست و یابوری برای خود نخواهند یافت. خداوند کسانی که مردم را از جنگ بازمی داشتند و کسانی را که به برادران خود می گفتند: «بسوی ما بیاید (و خود را از معرکه بیرون کشید)» بخوبی می شناسد و آنها (مردمی ضعیفند و) جز اندکی پیکار نمی کنند! آنها در همه چیز نسبت به شما بخیلند و هنگامی که (لحظات) ترس (و بحرانی) پیش آید، می بینی آن چنان به تو نگاه می کنند، و چشمهایشان در حدقه می چرخد، که گویی می خواهند قالب تهی کنند! اما وقتی حالت خوف و ترس فرو نشست، زبانهای تند و خشن خود را با انبوهی از خشم و عصبانیت بر شما می گشایند (و سهم خود را از غنایم مطالبه می کنند!) در حالی که در آن نیز حریص و بخیلند آنها (هرگز) ایمان نیاورده اند، از این رو خداوند اعمالشان را حبط و نابود کرد و این کار بر خدا آسان است. آنها گمان می کنند هنوز لشکر احزاب نرفته اند و اگر برگردند (از ترس آنان) دوست می دارند در میان اعراب بادیه نشین پراکنده (و پنهان) شوند و از اخبار شما جو یا گردند و اگر در میان شما باشند جز اندکی پیکار نمی کنند!»

۱۳۴- بعد از حکم خدا و رسول او (صلی الله علیه وآله وسلم) شما حق انتخاب ندارید

«وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا لِمُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُّبِينًا؛ (۲) هیچ مرد و زن با ایمانی حق ندارد هنگامی که خدا و پیامبرش امری را لازم بدانند، اختیاری (در برابر فرمان خدا) داشته باشد و هر کس نافرمانی خدا و رسولش را کند، به گمراهی آشکاری گرفتار شده است!»

ص: ۱۹۵

۱- - احزاب/ ۲۰-۱۵.

۲- - احزاب/ ۳۶.

«وَلَا تَطْعِ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ وَدَعِ أَذَاهُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا» (۱) و از کافران و منافقان اطاعت مکن، و به آزارهای آنها اعتنا منما، و بر خدا توکل کن، و همین بس که خدا حامی و مدافع (تو) است!»

۱۳۶- به خانه های پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم) بدون اجازه وارد نشوید.

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ إِلَّا أَنْ يُؤْذَنَ لَكُمْ إِلَى طَعَامٍ غَيْرِ نَاطِرِينَ إِنَاءً وَلَكِنْ إِذَا دُعِيتُمْ فَادْخُلُوا فَإِذَا طَعِمْتُمْ فَانْتَشِرُوا وَلَا مُسْتَأْنِسِينَ لِحَدِيثٍ إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ يُؤْذَى النَّبِيَّ فَيَسْتَحْيِي مِنْكُمْ وَاللَّهُ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسْأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ وَمَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُؤْذُوا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا أَنْ تُنْكِحُوا زُجُجَهُ مِنْ بَعْدِهِ أَبَدًا إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمًا» (۲) ای کسانی که ایمان آورده اید! در خانه های پیامبر داخل نشوید مگر به شما برای صرف غذا اجازه داده شود، در حالی که (قبل از موعد نیایید و) در انتظار وقت غذا ننشینید اما هنگامی که دعوت شدید داخل شوید و وقتی غذا خوردید پراکنده شوید، و (بعد از صرف غذا) به بحث و صحبت ننشینید این عمل، پیامبر را ناراحت می نماید، ولی از شما شرم می کند (و چیزی نمی گوید) امّا خداوند از (بیان) حق شرم ندارد! و هنگامی که چیزی از وسایل زندگی را (بعنوان عاریت) از آنان [همسران پیامبر] می خواهید از پشت پرده بخواهید این کار برای پاکی دلهای شما و آنها بهتر است! و شما حق ندارید رسول خدا را آزار دهید، و نه هرگز همسران او را بعد از او به همسری خود درآورید که این کار نزد خدا بزرگ است!»

ص: ۱۹۶

۱- احزاب/۴۸.

۲- احزاب/۵۳.

۱۳۷- به خدا و رسول و مؤمنان آزار نکنید

«إِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا مُهِينًا * وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بَغْيِرٍ مَّا اكْتَسَبُوا فَقَدِ احْتَمَلُوا بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُّبِينًا؛(۱) آنها که خدا و پیامبرش را آزار می دهند، خداوند آنان را از رحمت خود در دنیا و آخرت دور ساخته، و برای آنها عذاب خوارکننده ای آماده کرده است. و آنان که مردان و زنان باایمان را به خاطر کاری که انجام نداده اند آزار می دهند بار بهتان و گناه آشکاری را به دوش کشیده اند.»

۱۳۸- از خدا بترسید و سخن سدید و صحیح بگویید

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَ قُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا * يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَ يُعْزِزْ لَكُمْ دُنُوبَكُمْ وَ مَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا؛(۲) ای کسانی که ایمان آورده اید! تقوای الهی پیشه کنید و سخن حق بگویید ... تا خدا کارهای شما را اصلاح کند و گناهانتان را بیامرزد و هر کس اطاعت خدا و رسولش کند، به رستگاری (و پیروزی) عظیمی دست یافته است!»

سوره سبأ

۱۳۹- آیات خدا را درباره ی کیفر پرستش غیر خدا انکار نکنید

«وَ إِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالُوا مَا هَذَا إِلَّا رَجُلٌ يُرِيدُ أَنْ يَصُدَّكُمْ عَمَّا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُكُمْ وَقَالُوا مَا هَذَا إِلَّا إِفْكٌ مُفْتَرٍ وَ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ إِنَّ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ * وَ مَا آتَيْنَاهُمْ مِنْ كُتُبٍ يَدْرُسُونَهَا وَ مَا أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمْ قَبْلَكَ مِنْ نَذِيرٍ * وَ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَ مَا بَلَّغُوا مِعْشَارَ مَا آتَيْنَاهُمْ فَكَذَّبُوا رُسُلِي فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ؛(۳) و هنگامی که آیات روشنگر ما بر آنان خوانده می شود، می گویند: «او فقط مردی است که می خواهد

ص: ۱۹۷

۱- - احزاب/۵۸-۵۷.

۲- - احزاب/۷۱-۷۰.

۳- - سبأ/۴۵-۴۳.

شما را از آنچه پدرانتان می پرستیدند بازدارد!» و می گویند: «این جز دروغ بزرگی که (به خدا) بسته شده چیز دیگری نیست!» و کافران هنگامی که حق به سراغشان آمد گفتند: «این، جز افسونی آشکار نیست!» ما (قبلا) چیزی از کتابهای آسمانی را به آنان نداده ایم که آن را بخوانند (و به اتکای آن سخنان تو را تکذیب کنند)، و پیش از تو هیچ بیم دهنده [پیامبری] برای آنان نفرستادیم! کسانی که پیش از آنان بودند (نیز آیات الهی را) تکذیب کردند، در حالی که اینها به یک دهم آنچه به آنان دادیم نمی رسند! (آری) آنها رسولان مرا تکذیب کردند پس بین مجازات من (نسبت به آنها) چگونه بود!»

سوره فاطر

۱۴۰- مبادا فریب دنیا و شیطان را بخورید؟!!

«يا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَلَا يَغُرَّنَّكُم بِاللَّهِ الْغُرُورُ * إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا إِنَّمَا يَدْعُوا حِزْبَهُ لِيَكُونُوا مِنْ أَصْحَابِ السَّعِيرِ * الَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ * أَفَمَنْ زُيِّنَ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ فَرَآهُ حَسِينًا فَإِنَّ اللَّهَ يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يَهْدِ مَنْ يَشَاءُ فَلَا تَذْهَبُ نَفْسُكَ عَلَيْهِمْ حَسِيرَاتٍ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا يَصْنَعُونَ؛ (۱) ای مردم! وعده خداوند حق است مبادا زندگی دنیا شما را بفریبد، و مبادا شیطان شما را فریب دهد و به (کرم) خدا مغرور سازد! البته شیطان دشمن شماست، پس او را دشمن بدانید او فقط حزبش را به این دعوت می کند که اهل آتش سوزان (جهنم) باشند! کسانی که راه کفر پیش گرفتند، برای آنان عذابی سخت است و کسانی که ایمان آوردند و کارهای شایسته انجام دادند، آمرزش و پاداش بزرگ از آن آنهاست! آیا کسی که عمل بدش برای او آراسته شده و آن را خوب و زیبا می بیند (همانند کسی است که واقع را آن چنان که هست می یابد)؟! خداوند هر کس را بخواهد گمراه می سازد و هر کس را بخواهد هدایت می کند پس جانم به خاطر شدت تأسف بر آنان از دست نرود خداوند به آنچه انجام می دهند داناست!»

ص: ۱۹۸

«وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِن جَاءَهُمْ نَذِيرٌ لَّيَكُونُنَّ أَهْدَىٰ مِنَ الْإِحْدَىٰ الْأَمَمَ فَلَمَّا جَاءَهُمْ نَذِيرٌ مَا زَادَهُمْ إِلَّا نُفُورًا * اسْتِكْبَارًا فِي الْأَرْضِ وَمَكْرَ السَّيِّئِ وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهِ فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا سُنَّتَ الْأَوَّلِينَ فَلَن تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَحْوِيلًا؛ (۱) آنان با نهايت تأكيد به خدا سوگند خوردند كه اگر پيامبري انذاركننده به سراغشان آيد، هدايت يافته ترين امتهها خواهند بود امّا چون پيامبري براي آنان آمد، جز فرار و فاصله گرفتن از (حق) چيزي بر آنها نيفزود! اينها همه بخاطر استكبار در زمين و نيرنگهاي بدشان بود امّا اين نيرنگها تنها دامان صاحبانش را مي گيرد آيا آنها چيزي جز سنت پيشينيان و (عذابهاي دردناك آنان) را انتظار دارند؟! هرگز براي سنت خدا تبديل نخواهي يافت، و هرگز براي سنت الهي تغييری نمی يابی!»

سوره يسي

۱۴۲- تطير و فال بد نزنيد

«قَالُوا طَائِرُكُمْ مَعَكُمْ أَإِنْ ذُكِّرْتُمْ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ؛ (۲) (رسولان) گفتند: «شومی شما از خودتان است اگر درست بينديشيد، بلکه شما گروهی اسرافكاريد!»

۱۴۳- شيطان را عبادت و پرستش نكنيد

«أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ * وَأَنْ اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ * وَلَقَدْ أَضَلَّ مِنْكُمْ جِبَلًا كَثِيرًا أَفَلَمْ تَكُونُوا تَعْقِلُونَ * هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ * اضِلُّواهَا الْيَوْمَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ * الْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَىٰ أَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ * وَلَوْ نَشَاءُ لَطَمَسْنَا عَلَىٰ أَعْيُنِهِمْ فَاسْتَبَقُوا الصِّرَاطَ فَأَنَّى يُبْصِرُونَ * وَلَوْ نَشَاءُ لَمَسَخْنَاهُمْ عَلَىٰ مَكَائَتِهِمْ فَمَا اسْتَطَاعُوا مُضِيًّا

ص: ۱۹۹

۱- - فاطر/۴۳-۴۲.

۲- - يسي/۱۹.

وَلَا يَرْجِعُونَ؛ (۱) آیا با شما عهد نکردم ای فرزندان آدم که شیطان را نپرستید، که او برای شما دشمن آشکاری است؟! و اینکه مرا پرستید که راه مستقیم این است؟! او گروه زیادی از شما را گمراه کرد، آیا اندیشه نکردید؟! این همان دوزخی است که به شما وعده داده می شد! امروز وارد آن شوید و به خاطر کفری که داشتید به آتش آن بسوزید! امروز بر دهانشان مَهر می نهیم، و دستهایشان با ما سخن می گویند و پاهایشان کارهایی را که انجام می دادند شهادت می دهند! و اگر بخواهیم چشمانشان را محو کنیم سپس برای عبور از راه، می خواهند بر یکدیگر پیشی بگیرند، اما چگونه می توانند ببینند؟! و اگر بخواهیم آنها را در جای خود مسخ می کنیم (و به مجسمه هایی بی روح مبدل می سازیم) تا نتوانند راه خود را ادامه دهند یا به عقب برگردند!»

سوره صافات

۱۴۴- به خدای خود تهمت نزنید

«فَأَسِئْتَهُمْ أَلِرَبِّكَ الْبَنَاتُ وَلَهُمُ الْبُتُونَ * أَمْ خَلَقْنَا الْمَلَائِكَةَ إِنَاثًا وَهُمْ شَاهِدُونَ * أَلَا إِنَّهُمْ مِنْ إِفْكِهِمْ لَيَقُولُونَ * وَلَدَ اللَّهُ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ * أَصِيطَفَى الْبَنَاتِ عَلَى الْبَنِينَ * مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ * أَفَلَا تَذَكَّرُونَ * أَمْ لَكُمْ سُلْطَانٌ مُبِينٌ * فَأَتُوا بِكِتَابِكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ * وَجَعَلُوا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجِنَّةِ نَسَبًا وَلَقَدْ عَلِمَتِ الْجِنَّةُ إِنَّهُمْ لَمُحْضَرُونَ * سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُصِفُونَ؛ (۲) از آنان پرس: آیا پروردگارت دخترانی دارد و پسران از آن آنهاست؟! آیا ما فرشتگان را مؤنث آفریدیم و آنها ناظر بودند؟! دانید آنها با این تهمت بزرگشان می گویند: «خداوند فرزند آورده!» ولی آنها به یقین دروغ می گویند! آیا دختران را بر پسران ترجیح داده است؟! شما را چه شده است؟! چگونه حکم می کنید؟! (هیچ می فهمید چه می گویند؟! آیا متذکر نمی شوید؟! یا شما دلیل روشنی در این باره دارید؟ کتابتان را بیاورید اگر راست می گویند! آنها [مشرکان] میان او [خداوند] و جنّ، (خویشاوندی و) نسبتی قائل شدند در حالی که جنیان بخوبی می دانند که این بت پرستان در دادگاه الهی احضار می شوند! منزه است خداوند از آنچه توصیف می کنند،»

ص: ۲۰۰

۱- - ۶۷/۶۰.

۲- - صافات/۱۵۹-۱۴۹.

۱۴۵- چرا بر آدم سجده نکردی؟!

«فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ * إِلَّا إِبْلِيسَ اسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ * قَالَ يَا إِبْلِيسُ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِإِيدِي * أَسْتَكْبِرُتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْعَالِينَ * قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِنْهُ خَلَقْتَنِي مِنْ نَارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ * قَالَ فَأَخْرِجْ مِنْهَا فَإِنَّكَ رَجِيمٌ * وَإِنَّ عَلَيْكَ لَعْنَتِي إِلَى يَوْمِ الدِّينِ * قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمٍ يُبْعَثُونَ * قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ * إِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ * قَالَ فَبِعِزَّتِكَ لَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ * قَالَ فَالْحَقُّ وَالْحَقُّ أَقُولُ * لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكَ وَمِمَّن تَبِعَكَ مِنْهُمْ أَجْمَعِينَ؛ (۱) در آن هنگام همه فرشتگان سجده کردند، جز ابلیس که تکبر ورزید و از کافران بود! گفت: «ای ابلیس! چه چیز مانع تو شد که بر مخلوقی که با قدرت خود او را آفریدم سجده کنی؟! آیا تکبر کردی یا از برترینها بودی؟! (برتر از اینکه فرمان سجود به تو داده شود!)» گفت: «من از او بهترم مرا از آتش آفریده ای و او را از گل!» فرمود: «از آسمانها (و صفوف ملائکه) خارج شو، که تو رانده درگاه منی! و مسلماً لعنت من بر تو تا روز قیامت خواهد بود! گفت: «پروردگارا! مرا تا روزی که انسانها برانگیخته می شوند مهلت ده!» فرمود: «تو از مهلت داده شدگانی، ولی تا روز و زمان معین!» گفت: «به عزت سوگند، همه آنان را گمراه خواهم کرد، مگر بندگان خالص تو، از میان آنها!» فرمود: «به حق سوگند، و حق می گویم، که جهنم را از تو و هر کدام از آنان که از تو پیروی کند، پر خواهم کرد!»

سوره زمر

۱۴۶- طاغوت ها را نپرستید

«وَالَّذِينَ اجْتَنَبُوا الطَّاغُوتَ أَنْ يَعْبُدُوهَا وَأَنَابُوا إِلَى اللَّهِ لَهُمُ الْبُشْرَى فَبَشِّرْ عِبَادِ * الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَاهُمُ اللَّهُ وَأُولَئِكَ هُمْ أُولُوا الْأَلْبَابِ * أَلَمْ نَحَقِّقْ عَلَيْهِ كَلِمَةَ الْعَذَابِ أَفَأَنْتَ تُنقِذُ مَنْ فِي النَّارِ * لَكِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ غُرَفٌ مِنْ فَوْقِهَا غُرَفٌ مَبْنِيَةٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَعَدَّ اللَّهُ

ص: ۲۰۱

لَا يُخَلِّفُ اللَّهُ الْمِعَادَ؛ (۱) و کسانی که از عبادت طاغوت پرهیز کردند و به سوی خداوند بازگشتند، بشارت از آن آنهاست پس بندگان مرا بشارت ده! همان کسانی که سخنان را می شنوند و از نیکوترین آنها پیروی می کنند آنان کسانی هستند که خدا هدایتشان کرده، و آنها خردمندانند. آیا تو می توانی کسی را که فرمان عذاب درباره او قطعی شده رهایی بخشی؟! آیا تو میتوانی کسی را که در درون آتش است برگیری و نجات دهی؟! ولی آنها که تقوای الهی پیشه کردند، غرفه هایی در بهشت دارند که بر فراز آنها غرفه های دیگری بنا شده و از زیر آنها نهرها جاری است این وعده الهی است، و خداوند در وعده خود تخلف نمی کند!»

۱۴۷- از رحمت خدا ناامید نشوید

«قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ * وَ أُنَبِّئُوا إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَ أَسْأَلُوا لَهُ مِن قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنصِرُونَ؛ (۲) بگو: «ای بندگان من که بر خود اسراف و ستم کرده اید! از رحمت خداوند نومید نشوید که خدا همه گناهان را می آمرزد، زیرا او بسیار آمرزنده و مهربان است. و به درگاه پروردگارتان بازگردید و در برابر او تسلیم شوید، پیش از آنکه عذاب به سراغ شما آید، سپس از سوی هیچ کس یاری نشوید!»

سوره غافر

۱۴۸- در آیات خداوند جدال نکنید تا کافر نشوید

«مَا يُجَادِلُ فِي آيَاتِ اللَّهِ إِلَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَا يَغْزُرُكَ تَقَلُّبُهُمْ فِي الْبِلَادِ * كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَ الْأَحْزَابُ مِن بَعْدِهِمْ وَ هَمَّتْ كُلُّ أُمَّةٍ بِرَسُولِهِمْ لِيَأْخُذُوهُ وَ جَادَلُوا بِالْبَاطِلِ لِيُدْحِضُوا بِهِ الْحَقَّ فَأَخَذْتُهُمْ فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ * وَ كَذَلِكَ حَقَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ أَصْحَابُ النَّارِ؛ (۳) تنها کسانی که در آیات ما مجادله

ص: ۲۰۲

۱- - زمر/ ۲۰-۱۷.

۲- - زمر/ ۵۴-۵۳.

۳- - غافر/ ۶-۴.

می کنند که (از روی عناد) کافر شده اند پس مبادا رفت و آمد آنان در شهرها (و قدرت نمایی آنان) تو را بفریبد! پیش از آنها قوم نوح و اقوامی که بعد از ایشان بودند (پیامبرانشان را) تکذیب کردند و هر ایتی در پی آن بود که توطئه کند و پیامبرش را بگیرد (و آزار دهد)، و برای محو حق به مجادله باطل دست زدند اما من آنها را گرفتم (و سخت مجازات کردم) بین که مجازات من چگونه بود! و این گونه فرمان پروردگارت درباره کسانی که کافر شدند مسلم شده که آنها همه اهل آتشند!»

«أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ أَنِّي يُضِرُّونَ * الَّذِينَ كَذَّبُوا بِالْكِتَابِ وَ بِمَا أَرْسَلْنَا بِهِ رُسُلَنَا فَسَيُوفَ يَعْلَمُونَ * إِذِ الْأَغْلَالُ فِي أَعْنَاقِهِمْ وَ السَّلَاسِلُ يُسَبِّحُونَ * فِي الْحَمِيمِ ثُمَّ فِي النَّارِ يُسْجَرُونَ * ثُمَّ قِيلَ لَهُمْ أَيْنَ مَا كُنتُمْ تُشْرِكُونَ * مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالُوا ضَلُّوا عَنَّا بَلْ لَمْ نَكُنْ نَدْعُوا مِنْ قَبْلُ شَيْئًا كَذَلِكَ يَضِلُّ اللَّهُ الْكَافِرِينَ * ذَلِكُمْ بِمَا كُنتُمْ تَفْرَحُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَ بِمَا كُنتُمْ تَمْرَحُونَ * ادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَبِئْسَ مَثْوَى الْمُتَكَبِّرِينَ * فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَمَا مَّا تُرِينَكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ تَتَوَقَّعُكَ فَاِلْنَا يُزْجَعُونَ؟ (۱) آیا ندیدی کسانی را که در آیات خدا مجادله می کنند، چگونه از راه حق منحرف می شوند؟! همان کسانی که کتاب (آسمانی) و آنچه رسولان خود را بدان فرستاده ایم تکذیب کردند اما بزودی (نتیجه کار خود را) می دانند! در آن هنگام که غل و زنجیرها بر گردن آنان قرار گرفته و آنها را می کشند ... و در آب جوشان وارد می کنند سپس در آتش دوزخ افروخته می شوند! سپس به آنها گفته می شود: «کجایند آنچه را همتای خدا قرار می دادید، همان معبودهایی را که جز خدا پرستش می کردید؟!» آنها می گویند: «همه از نظر ما پنهان و گم شدند بلکه ما اصلاً پیش از این چیزی را پرستش نمی کردیم!» این گونه خداوند کافران را گمراه می سازد! این (عذاب) بخاطر آن است که بناحق در زمین شادی می کردید و از روی غرور و مستی به خوشحالی می پرداختید! از درهای جهنم وارد شوید و جاودانه در آن بمانید و چه بد است جایگاه متکبران! پس (ای پیامبر) صبر کن که وعده خدا حق است و هر گاه قسمتی از مجازاتهایی را که به آنها وعده داده ایم در حال حیات به تو ارائه دهیم، یا تو را (پیش از آن) از دنیا ببریم (مهم نیست) چرا که همه آنان را تنها بسوی ما باز می گردانند!»

ص: ۲۰۳

۱۴۹- گمان نکنید خدا از احوال شما بی خبر است

«وَيَوْمَ يُحْشَرُ أَعْدَاءُ اللَّهِ إِلَى النَّارِ فَهُمْ يُوزَعُونَ * حَتَّىٰ إِذَا مَا جَاءُوهَا شَهِدَ عَلَيْهِمْ سَمْعُهُمْ وَأَبْصَارُهُمْ وَجُلُودُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ * وَكَانُوا لِحُجُودِهِمْ لَمَّ شَاهِدَةً عَلَيْنَا قَالُوا أَنْطَقْنَا اللَّهَ الَّذِي أَنْطَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ خَلَقَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ * وَمَا كُنْتُمْ تَشِيرُونَ أَنْ يَشْهَدَ عَلَيْكُمْ سَمْعُكُمْ وَلَا أَبْصَارُكُمْ وَلَا جُلُودُكُمْ وَلَكِنْ ظَنَنْتُمْ أَنَّ اللَّهَ لَا يَعْلَمُ كَثِيرًا مِمَّا تَعْمَلُونَ * وَذَلِكُمْ ظَنُّكُمُ الَّذِي ظَنَنْتُمْ بِرَبِّكُمْ أَرْدَاكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ؛ (۱)» به خاطر بیاورید روزی را که دشمنان خدا را جمع کرده به سوی دوزخ می برند، و صفوف پیشین را نگه می دارند (تا صفهای بعد به آنها ملحق شوند!) وقتی به آن می رسند، گوشها و چشمها و پوستهای تنشان به آنچه می کردند گواهی می دهند. آنها به پوستهای تنشان می گویند: «چرا بر ضد ما گواهی دادید؟! آنها جواب می دهند: «همان خدایی که هر موجودی را به نطق درآورده ما را گویا ساخته و او شما را نخستین بار آفرید، و بازگشتتان بسوی اوست! شما اگر گناهانتان را مخفی می کردید نه بخاطر این بود که از شهادت گوش و چشمها و پوستهای تنتان بیم داشتید، بلکه شما گمان می کردید که خداوند بسیاری از اعمالی را که انجام می دهید نمی داند! آری این گمان بدی بود که درباره پروردگارتان داشتید و همان موجب هلاکت شما گردید، و سرانجام از زیانکاران شدید!»

۱۵۰- با پیامبر و قرآن به جنگ برنخیزید

«وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَسْمِعُوا لِهَذَا الْقُرْآنِ وَالْغَوْا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَغْلِبُونَ * فَلَنَذِيقَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا عَذَابًا شَدِيدًا وَنَجْزِيَنَّهُمْ أَسْوَأَ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ * ذَلِكُمْ جَزَاءُ أَعْدَاءِ اللَّهِ النَّارُ لَهُمْ فِيهَا دَارُ الْخُلْدِ جَزَاءً بِمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ * وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا رَبَّنَا أَرِنَا الَّذِينَ أُضْلَلْنَا مِنَ الْجَنِّ وَالْإِنْسِ نَجْعَلُهُمَا تَحْتَ أَقْدَامِنَا لِيَكُونَا مِنَ

ص: ۲۰۴

الْأَسْفَلِينَ؛ (۱) کافران گفتند: «گوش به این قرآن فراندهید و به هنگام تلاوت آن جنجال کنید، شاید پیروز شوید!» به یقین به کافران عذاب شدیدی می چشانیم، و آنها را به بدترین اعمالی که انجام می دادند کیفر می دهیم! این آتش کیفر دشمنان خدا است، سرای جاویدشان در آن خواهد بود، کیفری است بخاطر اینکه آیات ما را انکار می کردند. کافران گفتند: «پروردگارا! آنهایی که از جن و انس ما را گمراه کردند به ما نشان ده تا زیر پای خود نهمیم (و لگدمالشان کنیم) تا از پست ترین مردم باشند!»

سوره زخرف

۱۵۱- دختران را زنده به گور نکنید و فرزندان خدا ندانید، ملائکه را دختران خدا ندانید

«وَجَعَلُوا لَهُ مِنْ عِبَادِهِ جُزْءًا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ مُّبِينٌ * أَمْ اتَّخَذَ مِمَّا يَخْلُقُ بَنَاتٍ وَأَصْفَاءَ كَمَا بِالْبُنِينَ * وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُمْ بِمَا ضَرَبَ لِلرَّحْمَنِ مَثَلًا ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ * أَوْ مَنْ يُنشِئُوا فِي الْحَلِيِّهِ وَهُوَ فِي الْخِصَامِ غَيْرُ مُبِينٍ * وَجَعَلُوا الْمَلَائِكَةَ الَّذِينَ هُمْ عِبَادُ الرَّحْمَنِ إِنثًا أَ شَهِدُوا خَلْقَهُمْ سَتُكْتَبُ شَهَادَتُهُمْ وَيَسْتَلُونَ * وَقَالُوا لَوْ شَاءَ الرَّحْمَنُ مَا عَبَدْنَاهُمْ مَا لَهُمْ بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ * أَمْ آتَيْنَاهُمْ كِتَابًا مِنْ قَبْلِهِ فَهُمْ بِهِ مُسْتَمْسِكُونَ * بَلْ قَالُوا إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَارِهِمْ مُهْتَدُونَ؛ (۲) آنها برای خداوند از میان بندگانش جزئی قرار دادند (و ملائکه را دختران خدا خواندند) انسان کفران کننده آشکاری است! آیا از میان مخلوقاتش دختران را برای خود انتخاب کرده و پسران را برای شما برگزیده است؟! در حالی که هر گاه یکی از آنها را به همان چیزی که برای خداوند رحمان شبیه قرار داده [به تولد دختر] بشارت دهند، صورتش (از فرط ناراحتی) سیاه می شود و خشمگین می گردد! آیا کسی را که در لابلای زینتها پرورش می یابد و به هنگام جدال قادر به تبیین مقصود خود نیست (فرزند خدا می خوانید)؟! آنها فرشتگان را که بندگان خداوند رحمانند مؤنث پنداشتند آیا شاهد آفرینش آنها بوده اند؟! گواهی آنان نوشته می شود و (از آن) بازخواست خواهند شد! آنان گفتند: «اگر خداوند رحمان می خواست ما آنها را پرستش نمی کردیم!» ولی به این امر هیچ گونه علم و یقین ندارند و جز دروغ چیزی نمی گویند! یا اینکه ما کتابی پیش از این به آنان داده ایم و آنها به آن

ص: ۲۰۵

۱- - فصلت/۲۹-۲۶.

۲- - زخرف/۲۲-۱۵.

تمسک می جویند؟! بلکه آنها می گویند: «ما نیاکان خود را بر آئینی یافتیم، و ما نیز به پیروی آنان هدایت یافته ایم.»

۱۵۲- بهانه گیری نکید

«وَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ وَإِنَّا بِهِ كَافِرُونَ * وَقَالُوا لَوْلَا نَزَّلَ هَذَا الْقُرْآنُ عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْقَرْيَتَيْنِ عَظِيمٍ * أَهُمْ يَفْسِقُونَ رَحْمَتَ رَبِّكَ نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ مَعِيشَتَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِيَتَّخِذَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا سُخْرِيًّا وَرَحْمَتُ رَبِّكَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ * وَلَوْلَا أَنْ يَكُونَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً لَجَعَلْنَا لِمَنْ يَكْفُرُ بِالرَّحْمَنِ لِيُوتِيَهُمْ سُقْفًا مِنْ فِضَّةٍ وَمَعَارِجَ عَلَيْهَا يَظْهَرُونَ * وَلِيُوتِيَهُمْ أَبْوَابًا وَسُرُورًا عَلَيْهَا يُتَّكُونَ * وَزُخْرَفًا وَإِنْ كُلُّ ذَلِكَ لَمَّا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةُ عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُتَّقِينَ؛ (۱)»

هنگامی که حق به سراغشان آمد گفتند: «این سحر است، و ما نسبت به آن کافریم!» و گفتند: «چرا این قرآن بر مرد بزرگ (و ثروتمندی) از این دو شهر (مکه و طائف) نازل نشده است؟! آیا آنان رحمت پروردگارت را تقسیم می کنند؟! ما معیشت آنها را در حیات دنیا در میانشان تقسیم کردیم و بعضی را بر بعضی برتری دادیم تا یکدیگر را مسخر کرده (و با هم تعاون نمایند) و رحمت پروردگارت از تمام آنچه جمع آوری می کنند بهتر است! اگر (تمکن کفار از مواهب مادی) سبب نمی شد که همه مردم امت واحد (گمراهی) شوند، ما برای کسانی که به (خداوند) رحمان کافر می شدند خانه هایی قرار می دادیم با سقفهایی از نقره و نردبانهایی که از آن بالا روند، و برای خانه هایشان درها و تختهایی (زیبا و نقره ای) قرار می دادیم که بر آن تکیه کنند و انواع زیورها ولی تمام اینها بهره زندگی دنیاست، و آخرت نزد پروردگارت از آن پرهیزگاران است!»

ص: ۲۰۶

«وَمَنْ يَعِشْ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نُقِضْ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ * وَإِنَّهُمْ لَيَصُدُّونَهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُهُتَدُونَ * حَتَّىٰ إِذَا جَاءَنَا قَالَ يَا لَيْتَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ بُعْدَ الْمَشْرِقَيْنِ فَبِئْسَ الْقَرِينُ * وَلَنْ يَنْفَعَكُمُ الْيَوْمَ إِذْ ظَلَمْتُمْ أَنَّكُمْ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ * أَفَأَنْتَ تُشْمِعُ الصُّمَّ أَوْ تَهْدِي الْعُمْىَ وَمَنْ كَانَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ؛ (۱)» و هر کس از یاد خدا روی گردان شود شیطان را به سراغ او میفرستیم پس همواره قرین اوست! و آنها [شیاطین] این گروه را از راه خدا بازمی‌دارند، در حالی که گمان می‌کنند هدایت یافتگان حقیقی آنها هستند! تا زمانی که (در قیامت) نزد ما حاضر شود می‌گوید: ای کاش میان من و تو فاصله مشرق و مغرب بود چه بد همنشینی بودی! (ولی به آنها می‌گوییم:) هرگز این گفتگوها امروز به حال شما سودی ندارد، چرا که ظلم کردید و همه در عذاب مشترکید! (ای پیامبر!) آیا تو می‌توانی سخن خود را به گوش کران برسانی، یا کوران و کسانی را که در گمراهی آشکاری هستند هدایت کنی؟!»

سوره جاثیه

۱۵۴- تکبر و بزرگی نکنید و به آیات الهی کافر نشوید!

«وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا أَفَلَمْ تَكُنْ آيَاتِي تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فَاسْتَكْبَرْتُمْ وَكُنْتُمْ قَوْمًا مُّجْرِمِينَ * وَإِذَا قِيلَ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَالسَّاعَةُ لَا رَيْبَ فِيهَا قُلْتُمْ مَا نَدْرِي مَا السَّاعَةُ إِنَّ نَظْنَ إِلَّا ظَنًّا وَمَا نَحْنُ بِمُستَقِينَ * وَبَدَأَ لَهُمْ سَيِّئَاتٍ مَا عَمِلُوا وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ * وَقِيلَ الْيَوْمَ نَنسَاكُمْ كَمَا نَسَيْتُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا وَمَأْوَاكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُمْ مِنْ نَاصِرِينَ * ذَلِكَ بِأَنَّكُمْ اتَّخَذْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ هُزُوًا وَعَزَّيْتُمْ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا فَالْيَوْمَ لَا يُخْرَجُونَ مِنْهَا وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ؛ (۲)» اما کسانی که کافر شدند (به آنها گفته می‌شود:) مگر آیات من بر شما خوانده نمی‌شد و شما استکبار کردید و قوم مجرمی بودید؟! و هنگامی که گفته می‌شد: «وعده خداوند حق است، و در قیامت هیچ شکی نیست»، شما می‌گفتید: «ما نمی‌دانیم قیامت چیست؟ ما تنها گمانی در این باره داریم، و به هیچ وجه یقین

ص: ۲۰۷

۱- - زخرف/ ۴۰-۳۶.

۲- - جاثیه/ ۳۵-۳۱.

نداریم!» و بدیهای اعمالشان برای آنان آشکار می شود، و سرانجام آنچه را استهزا می کردند آنها را فرامی گیرد! و به آنها گفته می شود: «امروز شما را فراموش می کنیم همان گونه که شما دیدار امروزتان را فراموش کردید و جایگاه شما دوزخ است و هیچ یآوری ندارید! این بخاطر آن است که شما آیات خدا را به مسخره گرفتید و زندگی دنیا شما را فریب داد!» امروز نه آنان را از دوزخ بیرون می آورند، و نه هیچ گونه عذری از آنها پذیرفته می شود!»

سوره فتح

۱۵۵- از نفاق و بدگمانی به خداوند پرهیز کنید

«وَيُعَذِّبُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ الظَّالِمِينَ بِاللَّهِ ظَنَّ السَّوْءِ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلَعَنَهُمْ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا» (۱) و (نیز) مردان و زنان منافق و مردان و زنان مشرک را که به خدا گمان بد می برند مجازات کند (آری) حوادث ناگواری (که برای مؤمنان انتظار می کشند) تنها بر خودشان نازل می شود! خداوند بر آنان غضب کرده و از رحمت خود دورشان ساخته و جهنم را برای آنان آماده کرده و چه بد سرانجامی است!»

۱۵۶- با نفاق از جهاد در راه خدا شانه خالی نکنید

«سَيَقُولُ لَكَ الْمُخَلَّفُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ شَغَلَتْنَا أَمْوَالُنَا وَأَهْلُونَا فَاسْتَغْفِرْ لَنَا يَقُولُونَ بِآلْسِنَتِهِمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ لَكُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ بِكُمْ ضَرًّا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ نَفْعًا بَلْ كَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا * بَلْ ظَنَنْتُمْ أَنْ لَنْ يَنْقَلِبَ الرَّسُولُ وَالْمُؤْمِنُونَ إِلَىٰ أَهْلِيهِمْ أَبَدًا وَزُيِّنَ ذَٰلِكَ فِي قُلُوبِكُمْ وَظَنَنْتُمْ ظَنَّ السَّوْءِ وَكُنْتُمْ قَوْمًا بُورًا * وَ مَنْ لَمْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَإِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَعِيرًا» (۲) بزودی متخلفان از اعراب بادیه نشین

ص: ۲۰۸

۱- - فتح/۶.

۲- - فتح/۱۳-۱۱.

(عذرتراشی کرده) می گویند: « (حفظ) اموال و خانواده های ما، ما را به خود مشغول داشت (و نتوانستیم در سفر حدیبیه تو را همراهی کنیم)، برای ما طلب آموزش کن!» آنها به زبان خود چیزی می گویند که در دل ندارند! بگو: «چه کسی می تواند در برابر خداوند از شما دفاع کند هر گاه زبانی برای شما بخواهد، و یا اگر نفعی اراده کند (مانع گردد)؟! و خداوند به همه کارهایی که انجام می دهید آگاه است!» ولی شما گمان کردید پیامبر و مؤمنان هرگز به خانواده های خود باز نخواهند گشت و این (پندار غلط) در دلهای شما زینت یافته بود و گمان بد کردید و سرانجام (در دام شیطان افتادید و) هلاک شدید! آن کس که به خدا و پیامبرش ایمان نیاورده (سرنوشتش دوزخ است)، چرا که ما برای کافران آتش فروزان آماده کرده ایم!»

سوره حجرات

۱۵۷- از خدا و رسول او پیشی نگیرید

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْدُمُوا بَيْنَ يَدَيْ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ؛ (۱) ای کسانی که ایمان آورده اید! چیزی را بر خدا و رسولش مقدم نشمیرید (و پیشی مگیرید)، و تقوای الهی پیشه کنید که خداوند شنوا و داناست!»

۱۵۸- حرمت پیامبر را حفظ کنید و صدای خود را بالای صدای او بلند نکنید

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَنْ تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ * إِنَّ الَّذِينَ يَغُضُّونَ أَصْوَاتَهُمْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ أُولَئِكَ الَّذِينَ امْتَحَنَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوَى لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ * إِنَّ الَّذِينَ يُنَادُونَكَ مِنَ وَرَاءِ الْحُجُرَاتِ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ * وَلَوْ أَنَّهُمْ صَبَرُوا حَتَّى تَخْرُجَ إِلَيْهِمْ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ؛ (۲) ای کسانی که ایمان آورده اید! صدای خود را فراتر از صدای پیامبر نکنید، و در برابر او بلند سخن مگویید (و داد و فریاد نزنید) آن گونه که بعضی از شما در

ص: ۲۰۹

۱- - حجرات/۱.

۲- - حجرات/۵-۲.

برابر بعضی بلند صدا می کنند، مبدا اعمال شما نبود گردد در حالی که نمی دانید! آنها که صدای خود را نزد رسول خدا کوتاه می کنند همان کسانی هستند که خداوند دل‌هایشان را برای تقوا خالص نموده، و برای آنان آمرزش و پاداش عظیمی است! (ولی) کسانی که تو را از پشت حجره‌ها بلند صدا می زنند، بیشترشان نمی فهمند! اگر آنها صبر می کردند تا خود به سراغشان آیی، برای آنان بهتر بود و خداوند آمرزنده و رحیم است!»

۱۵۹- خبر فاسق را نپذیرید

«یا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا أَنْ تُصِيبُوا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ فَتُصِبُوا بِحُورٍ عَلَىٰ مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ؛ (۱) ای کسانی که ایمان آورده اید! اگر شخص فاسقی خبری برای شما بیاورد، درباره آن تحقیق کنید، مبدا به گروهی از روی نادانی آسیب برسانید و از کرده خود پشیمان شوید!»

۱۶۰- مؤمنین را به مسخره و استهزاء نگیرید و از آنان بدگویی نکنید

«یا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرُ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا نِسَاءٌ مِنْ نِسَاءٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُنَّ خَيْرًا مِنْهُنَّ وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِاللُّقَابِ بِنِسِ الْإِسْمِ الْفُسُوقُ بَعِيدٌ الْإِيمَانِ وَمَنْ لَمْ يَتُبْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ؛ (۲) ای کسانی که ایمان آورده اید! نباید گروهی از مردان شما گروه دیگر را مسخره کنند، شاید آنها از اینها بهتر باشند و نه زنانی زنان دیگر را، شاید آنان بهتر از اینان باشند و یکدیگر را مورد طعن و عیبجویی قرار ندهید و با القاب زشت و ناپسند یکدیگر را یاد نکنید، بسیار بد است که بر کسی پس از ایمان نام کفرآمیز بگذارید و آنها که توبه نکنند، ظالم و ستمگرند!»

ص: ۲۱۰

۱- - حجرات/۶.

۲- - حجرات/۱۱.

۱۶۱- از گمان بد و تجسس عیوب به مردم و غیبت از آنان دوری کنید

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَبَ بَعْضُكُم بَعْضًا أَيُّحِبُّ أَحَدُكُمْ أَن يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ» (۱) ای کسانی که ایمان آورده اید! از بسیاری از گمانها بپرهیزید، چرا که بعضی از گمانها گناه است و هرگز (در کار دیگران) تجسس نکنید و هیچ یک از شما دیگری را غیبت نکنند، آیا کسی از شما دوست دارد که گوشت برادر مرده خود را بخورد؟! (به یقین) همه شما از این امر کراهت دارید تقوای الهی پیشه کنید که خداوند توبه پذیر و مهربان است!»

سوره ق

۱۶۲- از فکر بد و حرف بد بپرهیز کنید

«وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ وَ نَعَلَمُ مَا تُوَسْوِسُ بِهِ نَفْسُهُ وَ نَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ * إِذْ يَتَلَقَّى الْمُتَلَقِّيَانِ عَنِ الْيَمِينِ وَ عَنِ الشَّمَالِ قَعِيدٌ * مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ» (۲) ما انسان را آفریدیم و وسوسه های نفس او را می دانیم، و ما به او از رگ قلبش نزدیکتریم! (به خاطر بیاورید) هنگامی را که دو فرشته راست و چپ که ملازم انسانند اعمال او را دریافت می دارند انسان هیچ سخنی را بر زبان نمی آورد مگر اینکه همان دم، فرشته ای مراقب و آماده برای انجام مأموریت (و ضبط آن) است!»

ص: ۲۱۱

۱- - حجرات/۱۲.

۲- - ق/۱۸-۱۶.

۱۶۳- از عواقب ظلم هراس داشته باشید

«فَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُنُوبًا مِثْلَ ذُنُوبِ أَصْحَابِهِمْ فَلَا يَسْتَعْجِلُونَ * فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ يَوْمِهِمُ الَّذِي يُوعَدُونَ؛ (۱) و برای کسانی که ستم کردند، سهم بزرگی از عذاب است همانند سهم یارانسان (از اقوام ستمگر پیشین) بنا بر این عجله نکنند! پس وای بر کسانی که کافر شدند از روزی که به آنها وعده داده می شود!»

سوره طور

۱۶۴- وای بر تکذیب کنندگان پیامبران و ادیان الهی

«فَوَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ * الَّذِينَ هُمْ فِي خَوْضٍ يَلْعَبُونَ * يَوْمَ يُدْعَوْنَ إِلَىٰ نَارٍ جَهَنَّمَ دَعَا * هَذِهِ النَّارُ الَّتِي كُنتُمْ بِهَا تُكذِّبُونَ * أَلَمْ يَخْرُجْ هَذَا أَمْ أَنْتُمْ لَا تُبْصِرُونَ * اضِلُّوْهَا فَاصْبِرُوا أَوْ لَا تَصْبِرُوا سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ إِنَّمَا تُجْزَوْنَ مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ؛ (۲) وای در آن روز بر تکذیب کنندگان، همانها که در سخنان باطل به بازی مشغولند! در آن روز که آنها را بزور به سوی آتش دوزخ می رانند! (به آنها می گویند): این همان آتشی است که آن را انکار می کردید. آیا این سحر است یا شما نمی بینید؟! در آن وارد شوید و بسوزید می خواهید صبر کنید یا نکنید، برای شما یکسان است چرا که تنها به اعمالتان جزا داده می شوید!»

«أَمْ يَقُولُونَ تَقَوَّلَهُ بَلْ لَا يُؤْمِنُونَ * فَلْيَأْتُوا بِحَدِيثٍ مِثْلِهِ إِنْ كَانُوا صَادِقِينَ * أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ * أَمْ خَلَقُوا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بَلْ لَا يُوقِنُونَ * أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَبِّكَ أَمْ هُمُ الْمُصَيِّرُونَ * أَمْ لَهُمْ سِلْسِلَةٌ فِيهِ فَلْيَأْتِ مُسَدِّمَهُمْ بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ؛ (۳) یا می گویند: «قرآن را به خدا افترا بسته»، ولی آنان ایمان ندارند. اگر راست می گویند سخنی همانند آن بیاورند! یا آنها بی هیچ آفریده شده اند، یا خود خالق خویشند؟! آیا آنها آسمانها و زمین را آفریده اند؟! بلکه آنها جویای یقین نیستند! آیا خزاین پروردگارت نزد آنهاست؟! یا بر

ص: ۲۱۲

۱- ذاریات/ ۶۰-۵۹.

۲- طور/ ۱۶-۱۱.

۳- طور/ ۳۸-۳۳.

همه چیز عالم سیطره دارند؟! آیا نردبانی دارند (که به آسمان بالا می روند) و بوسیله آن اسرار وحی را می شنوند؟! کسی که از آنها این ادعا را دارد دلیل روشنی بیاورد!

سوره نجم

۱۶۵- از گناهان کبیره و فواحش پرهیز کنید

«الَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَائِرَ الْإِثْمِ وَالْفَوَاحِشَ إِلَّا اللَّمَمَ إِنَّ رَبَّكَ وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِ هُوَ أَعْلَمُ بِكُمْ إِذْ أَنْشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَإِذْ أَنْتُمْ أَجِنَّةٌ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ فَلَا تَزْكُوا أَنْفُسَكُمْ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقَى؛ (۱) همانها که از گناهان بزرگ و اعمال زشت دوری می کنند، جز گناهان صغیره (که گاه آلوده آن می شوند) آمرزش پروردگار تو گسترده است او نسبت به شما از همه آگاهتر است از آن هنگام که شما را از زمین آفرید و در آن موقع که بصورت جنینهایی در شکم مادرانتان بودید پس خودستایی نکنید، او پرهیزگاران را بهتر می شناسد!»

سوره قمر

۱۶۶- از عمل قوم لوط پرهیز نمایید

«كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ بِالنُّذْرِ * إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ حَاصِبًا إِلَّا آلَ لُوطٍ نَجَّيْنَاهُمْ بِسَحَرٍ * نِعْمَةٌ مِنْ عِنْدِنَا كَذَلِكَ نَجْزِي مَنْ شَكَرَ * وَ لَقَدْ أَنْذَرَهُمْ بَطْشَتَنَا فَتَمَارَوْا بِالنُّذْرِ * وَ لَقَدْ رَاوَدُوهُ عَنْ ضَيْفِهِ فَطَمَسْنَا أَعْيُنَهُمْ فَذُوقُوا عَذَابِي وَ نُذْرٍ * وَ لَقَدْ صَبَّحَهُمْ بُكْرَةً عَذَابٌ مُسْتَقِرٌّ * فَذُوقُوا عَذَابِي وَ نُذْرٍ؛ (۲) قوم لوط انذارها (ی پی در پی پیامبرشان) را تکذیب کردند ما بر آنها تنبذادی که ریگها را به حرکت درمی آورد فرستادیم (و همه را هلاک کردیم)، جز خاندان لوط را که سحر گاهان نجاتشان دادیم! این نعمتی بود از ناحیه ما این گونه هر کسی را که شکر کند پاداش می دهیم! او آنها را از مجازات ما بیم داد، ولی بر آنها اصرار بر مجادله و القای شک داشتند! آنها

ص: ۲۱۳

۱- - نجم/۳۲.

۲- - قمر/۳۹-۳۳.

از لوط خواستند میهمانانش را در اختیارشان بگذارد ولی ما چشمانشان را نابینا و محو کردیم (و گفتیم): بچشید عذاب و اندازهای مرا! سرانجام صبحگاهان و در اول روز عذابی پایدار و ثابت به سراغشان آمد! (و گفتیم): پس بچشید عذاب و اندازهای مرا!!

سوره واقعه

۱۶۷- قیامت را تکذیب نکنید

« بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ إِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ * لَیْسَ لَوْفَعَتِهَا كَازِبُهُ * خَافِضُهُ رَافِعُهُ * إِذَا رُجَّتِ الْأَرْضُ رَجًا * وَبُسَّتِ الْجِبَالُ بَسًا * فَكَانَتْ هَبَاءً مُّنبَثًا * وَكُنْتُمْ أَزْوَاجًا ثَلَاثَةً * فَأَصْحَابُ الْمِیْمَنَةِ مَا أَصْحَابُ الْمِیْمَنَةِ * وَأَصْحَابُ الْمَشْأَمِ مَا أَصْحَابُ الْمَشْأَمِ * وَ السَّابِقُونَ السَّابِقُونَ * أُولَئِكَ الْمُقَرَّبُونَ * فِی جَنَّاتِ النَّعِیْمِ * ثَلَاثَةٌ مِنَ الْأَوَّلِیْنَ * وَقَلِیْلٌ مِنَ الْآخِرِیْنَ * عَلٰی سُرُرٍ مَّوْضُونَةٍ * مُّتَّكِنِیْنَ عَلَیْهَا مُتَقَابِلِیْنَ * یَطُوفُ عَلَیْهِمْ وِلْدَانٌ مُّحَلَّدُونَ * بِأَكْوَابٍ وَ أَبَارِیْقٍ وَ كَأْسٍ مِنْ مَّعِیْنٍ * لَا یَصِیءُ دَعْوَنَ عَنْهَا وَلَا یُنزِفُونَ * وَ فَاكِهَةٍ مِّمَّا یَتَخَيَّرُونَ * وَ لَحْمِ طَیْرِ مِّمَّا یَشْتَهُونَ * وَ حُورٍ عِیْنٍ * كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ * جَزَاءً بِمَا كَانُوا یَعْمَلُونَ * لَا یَسْمَعُونَ فِیْهَا لَغْوًا وَ لَا تَأْتِیْمًا * إِلَّا قِیْلًا سَلَامًا سَلَامًا * وَأَصْحَابُ الْیَمِیْنِ مَا أَصْحَابُ الْیَمِیْنِ * فِی سِدْرٍ مَّخْضُودٍ * وَ طَلْحٍ مَّنضُودٍ * وَ ظِلٌّ مَّمْدُودٍ * وَ مَاءٍ مَّسْكُوبٍ * وَ فَاكِهَةٍ كَثِیْرَةٍ * لَا- مَقْطُوعَةٍ وَ لَا- مَمْنُوعَةٍ * وَ فُرْشٍ مَّرْفُوعَةٍ * إِنَّا أَنْشَأْنَاهُنَّ إِنِشَاءً * فَجَعَلْنَاهُنَّ أَبْكَارًا * عُرْبًا أَتْرَابًا * لِأَصْحَابِ الْیَمِیْنِ * ثَلَاثَةٌ مِنَ الْأَوَّلِیْنَ * وَ ثَلَاثَةٌ مِنَ الْآخِرِیْنَ * وَأَصْحَابُ الشَّمَالِ مَا أَصْحَابُ الشَّمَالِ * فِی سَمُومٍ وَ حَمِیْمٍ * وَ ظِلٌّ مِنْ یَحْمُومٍ * لَا بَارِدٍ وَ لَا كَرِیْمٍ * إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذٰلِكَ مُتْرَفِیْنَ * وَ كَانُوا یَصِیءُونَ عَلٰی الْحِثِّ الْعَظِیْمِ * وَ كَانُوا یَقُولُونَ أِذَا مِتْنَا وَ كُنَّا تُرَابًا وَ عِظَامًا * إِنَّا لَمَبْعُوثُونَ * أَوْ آبَاؤُنَا الْأَوَّلُونَ * قُلْ إِنْ الْأَوَّلِیْنَ وَ الْآخِرِیْنَ * لَمَجْمُوعُونَ إِلَىٰ مِیْقَاتٍ یَوْمٍ مَّعْلُومٍ * ثُمَّ إِنَّكُمْ أَیُّهَا الضَّالُّونَ الْمُكذِبُونَ * لَأَكَلُونَ مِنْ شَجَرٍ مِنْ زُقُومٍ * فَمَالِؤُنْ مِنْهَا الْبُطُونَ * فَشَارِبُونَ عَلَیْهِ مِنَ الْحَمِیْمِ * فَشَارِبُونَ شُرْبَ الْهَیْمِ * هَذَا نُزِّلُهُمْ یَوْمَ الدِّیْنِ * نَحْنُ خَلَقْنَاكُمْ فَلَوْلَا- تُصِیءُ دَقُون * أَ فَرَأَیْتُمْ مَا تُمْنُونَ * أَأَنْتُمْ تَخْلُقُونَهُ أَمْ نَحْنُ الْخَالِقُونَ * نَحْنُ قَدَرْنَا بَیْنَكُمْ الْمَوْتَ وَ مَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِیْنَ *

عَلَى أَنْ نُبَدِّلَ أَمْثَالَكُمْ وَنُنَبِّئَكُمْ فِي مَا لَا تَعْلَمُونَ * وَ لَقَدْ عَلَّمْتُمُ النَّشْأَةَ الْأُولَى فَلَوْلَا تَذَكُّرُونَ * أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَحْرُثُونَ * أَأَنْتُمْ
 تَزْرَعُونَهُ أَمْ نَحْنُ الزَّارِعُونَ * لَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَاهُ حُطَامًا فَظَلْتُمْ تَفَكَّهُونَ * إِنَّا لَمَعْرُومُونَ * يَلْبَسُ نَحْنُ مَحْرُومُونَ * أَفَرَأَيْتُمُ الْمَاءَ الَّذِي
 تَشْرَبُونَ * أَأَنْتُمْ أَنْزَلْتُمُوهُ مِنَ الْمُزْنِ أَمْ نَحْنُ الْمُنزِلُونَ * لَوْ نَشَاءُ جَعَلْنَاهُ أُجَاجًا فَلَوْلَا تَشْكُرُونَ * أَفَرَأَيْتُمُ النَّارَ الَّتِي تُورُونَ * أَأَنْتُمْ
 أَنْشَأْتُمْ شَجَرَتَهَا أَمْ نَحْنُ الْمُنشِئُونَ * نَحْنُ جَعَلْنَاهَا تَذَكُّرًا وَ مَتَاعًا لِلْمُقْوِينَ؛ (۱) به نام خداوند بخشنده مهربان هنگامی که
 واقعه عظیم (قیامت) واقع شود، هیچ کس نمی تواند آن را انکار کند! (این واقعه) گروهی را پایین می آورد و گروهی را بالا
 می برد! در آن هنگام که زمین بشدت به لرزه درمی آید، و کوه ها در هم کوبیده می شود، و بصورت غبار پراکنده درمی
 آید، و شما سه گروه خواهید بود! (نخست) سعادت‌مندان و خجستگان (هستند) چه سعادت‌مندان و خجستگانی! گروه دیگر
 شقاوت‌مندان و شوماند، چه شقاوت‌مندان و شومانی! و (سومین گروه) پیشگامان پیشگامند، آنها مقربانند! در باغهای پر نعمت
 بهشت (جای دارند)! گروه زیادی (از آنها) از امت‌های نخستینند، و اندکی از امت آخرین! آنها [مقربان] بر تختهایی که صف
 کشیده و به هم پیوسته است قرار دارند، در حالی که بر آن تکیه زده و رو به روی یکدیگرند! نوجوانانی جاودان (در شکوه و
 طراوت) پیوسته گرداگرد آنان می گردند، با قدحها و کوزه ها و جامهایی از نهرهای جاری بهشتی (و شراب طهور)! اما شرابی
 که از آن درد سر نمی گیرند و نه مست می شوند! و میوه هایی از هر نوع که انتخاب کنند، و گوشت پرنده از هر نوع که مایل
 باشند! و همسرانی از حور العین دارند، همچون مروارید در صدف پنهان! اینها پاداشی است در برابر اعمالی که انجام می
 دادند! در آن (باغهای بهشتی) نه لغو و بیهوده ای می شنوند نه سخنان گناه آلود تنها چیزی که می شنوند «سلام» است
 «سلام»! و اصحاب یمین و خجستگان، چه اصحاب یمین و خجستگانی! آنها در سایه درختان «سدر» بی خار قرار دارند، و در
 سایه درخت «طلح» پر برگ [درختی خوش رنگ و خوشبو]، و سایه کشیده و گسترده، و در کنار آبشارها، و میوه های فراوان،
 که هرگز قطع و ممنوع نمی شود، و همسرانی بلند مرتبه! ما آنها را آفرینش نوینی بخشیدیم، و همه را دوشیزه قرار دادیم، زنانی
 که تنها به همسرشان عشق می ورزند و خوش زبان و فصیح و هم سن و سالند! اینها همه برای اصحاب یمین است، که گروهی
 از امت‌های نخستینند، و گروهی از امت‌های آخرین! و

ص: ۲۱۵

اصحاب شمال، چه اصحاب شمالی (که نامه اعمالشان به نشانه جرمشان به دست چپ آنها داده می شود)! آنها در میان بادهای کشنده و آب سوزان قرار دارند، و در سایه دوده‌های متراکم و آتشزا! سایه ای که نه خنک است و نه آرامبخش! آنها پیش از این (در عالم دنیا) مست و مغرور نعمت بودند، و بر گناهان بزرگ اصرار می ورزیدند، و می گفتند: «هنگامی که ما مُردیم و خاک و استخوان شدیم، آیا برانگیخته خواهیم شد؟! یا نیاکان نخستین ما (برانگیخته می شوند)؟!» بگو: «اُولین و آخرین، همگی در موعد روز معینی گردآوری می شوند، سپس شما ای گمراهان تکذیب کننده! قطعاً از درخت زقوم می خورید، و شکمها را از آن پر می کنید، و روی آن از آب سوزان می نوشید، و همچون شتران مبتلا به بیماری عطش، از آن می آشامید! این است وسیله پذیرایی از آنها در قیامت!» ما شما را آفریدیم پس چرا (آفرینش مجدد را) تصدیق نمی کنید؟! آیا از نطفه ای که در رحم می ریزید آگاهید؟! آیا شما آن را (در دوران جنینی) آفرینش (پی در پی) می دهید یا ما آفریدگاریم؟! ما در میان شما مرگ را مقدر ساختیم و هرگز کسی بر ما پیشی نمی گیرد! تا گروهی را به جای گروه دیگری بیاوریم و شما را در جهانی که نمی دانید آفرینش تازه ای بخشیم! شما عالم نخستین را دانستید چگونه متذکر نمی شوید (که جهانی بعد از آن است)؟! آیا هیچ درباره آنچه کشت می کنید اندیشیده اید؟! آیا شما آن را می رویانید یا ما می رویانیم؟! هر گاه بخواهیم آن را مبدل به کاه در هم کوبیده می کنیم که تعجب کنید! (بگونه ای که بگویید: براستی ما زیان کرده ایم، بلکه ما بکلی محرومیم! آیا به آبی که می نوشید اندیشیده اید؟! آیا شما آن را از ابر نازل کرده اید یا ما نازل می کنیم؟! هر گاه بخواهیم، این آب گوارا را تلخ و شور قرار می دهیم پس چرا شکر نمی کنید؟! آیا درباره آتشی که می افروزید فکر کرده اید؟! آیا شما درخت آن را آفریده اید یا ما آفریده ایم؟! ما آن را وسیله یادآوری (برای همگان) و وسیله زندگی برای مسافران قرار داده ایم!»

۱۶۸- با خداوند یکباره قطع رابطه نکنید، راه آشتی را باز گذارید

«أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِتَذِكْرِ اللَّهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ» (۱) آیا وقت آن نرسیده است که دل‌های مؤمنان در برابر ذکر خدا و آنچه از حق نازل کرده است خاشع گردد؟! و مانند کسانی نباشند که در گذشته به آنها کتاب آسمانی داده شد، سپس زمانی طولانی بر آنها گذشت و قلبهایشان قساوت پیدا کرد و بسیاری از آنها گنهکارند!»

۱۶۹- برای به دست آوردن دنیا و از دست دادن آن غم و شادی پیدا نکنید

«مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ * لِكَيْلَا تَأْسَوْا عَلَى مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ» (۲) هیچ مصیبتی (ناخواسته) در زمین و نه در وجود شما روی نمی‌دهد مگر اینکه همه آنها قبل از آنکه زمین را بیافرینیم در لوح محفوظ ثبت است و این امر برای خدا آسان است! این بخاطر آن است که برای آنچه از دست داده اید تأسف نخورید، و به آنچه به شما داده است دل‌بسته و شادمان نباشید و خداوند هیچ متکبر فخرفروشی را دوست ندارد»

۱۷۰- اسلام دین قسط و حدید است غافل نشوید

«لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيُقِيمُوا النَّاسَ بِالْقِسْطِ وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنْفَعٌ لِلنَّاسِ وَ لِيُعَلِّمَهُمُ اللَّهُ مِمَّنْ يَنْصُرُهُ وَرُسُلَهُ بِالْغَيْبِ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ» (۳) ما رسولان خود را با دلایل روشن فرستادیم، و با آنها کتاب (آسمانی) و میزان (شناسایی حق از باطل و قوانین عادلانه) نازل کردیم تا مردم قیام به عدالت کنند و آهن را نازل کردیم که در آن نیروی شدید و منافی برای مردم است، تا خداوند بداند چه کسی او و رسولانش را یاری می‌کند بی آنکه او را ببینند خداوند قوی و شکست‌ناپذیر است!»

ص: ۲۱۷

۱- - حدید/۱۶.

۲- - حدید/۲۳-۲۲.

۳- - حدید/۲۵.

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَآمِنُوا بِرِسُولِهِ يُؤْتِكُمْ كَفْلَيْنِ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيَجْعَلْ لَكُمْ نُورًا تَمْشُونَ بِهِ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ؛ (۱) ای کسانی که ایمان آورده اید! تقوای الهی پیشه کنید و به رسولش ایمان بیاورید تا دو سهم از رحمتش به شما ببخشد و برای شما نوری قرار دهد که با آن (در میان مردم و در مسیر زندگی خود) راه بروید و گناهان شما را ببخشد و خداوند غفور و رحیم است.»

سوره مجادله

۱۷۲- با همسران خود ظهار نکنید

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا وَتَشْتَكِي إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ * الَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنْكُمْ مِنْ نِسَائِهِمْ مَا هُنَّ أُمَّهَاتِهِمْ إِنْ أُمَّهَاتُهُمْ إِلَّا اللَّائِي وَلَدْنَهُمْ وَإِنَّهُمْ لَيَقُولُونَ مُنْكَرًا مِنَ الْقَوْلِ وَزُورًا وَإِنَّ اللَّهَ لَعَفُوفٌ غَفُورٌ * وَالَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنْ نِسَائِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَا ذَلِكَ تَوْعَظُونَ بِهِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ * فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصَةَ يَوْمِ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَا فَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فِإِطْعَامُ سِتِّينَ مِسْكِينًا ذَلِكَ لِتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ؛ (۲) به نام خداوند بخشنده بخشایشگر خداوند سخن زنی را که درباره شوهرش به تو مراجعه کرده بود و به خداوند شکایت می کرد شنید (و تقاضای او را اجابت کرد) خداوند گفتگوی شما را با هم (و اصرار آن زن را درباره حل مشکلش) می شنید و خداوند شنوا و بیناست. کسانی که از شما نسبت به همسرانشان «ظهار» می کنند (و می گویند: «أَنْتِ عَلَيَّ كَظَهْرِ أُمِّي تو نسبت به من بمنزله مادرم هستی»)، آنان هرگز مادرانشان نیستند مادرانشان تنها کسانی اند که آنها را به دنیا آورده اند! آنها سخنی زشت و باطل می گویند و خداوند بخشنده و آمرزنده است! کسانی که همسران خود را «ظهار» می کنند، سپس از گفته خود بازمی گردند، باید پیش از آمیزش جنسی با هم، برده ای را آزاد کنند این دستوری است که به آن اندرز داده

ص: ۲۱۸

۱- - حدید/۲۸.

۲- - مجادله/۴-۱.

می شوید و خداوند به آنچه انجام می دهید آگاه است! و کسی که توانایی (آزاد کردن برده ای) نداشته باشد، دو ماه پیاپی قبل از آمیزش روزه بگیرد و کسی که این را هم نتواند، شصت مسکین را اطعام کند این برای آن است که به خدا و رسولش ایمان بیاورید اینها مرزهای الهی است و کسانی که با آن مخالفت کنند، عذاب دردناکی دارند!»

۱۷۳- جنگ با خدا و رسول او پیروزی ندارد

«إِنَّ الَّذِينَ يُخَادُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ كَمَا كُتِبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَ قَدْ أَنْزَلْنَا آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ وَ لِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ مُهِينٌ * يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا أَحْصَاهُ اللَّهُ وَ نَسُوهُ وَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ؛ (۱) کسانی که با خدا و رسولش دشمنی می کنند خوار و ذلیل شدند آن گونه که پیشینیان خوار و ذلیل شدند ما آیات روشنی نازل کردیم، و برای کافران عذاب خوارکننده ای است ... در آن روز که خداوند همه آنها را برمی انگیزد و از اعمالی که انجام دادند با خبر می سازد، اعمالی که خداوند حساب آن را نگه داشته و آنها فراموشش کردند و خداوند بر هر چیز شاهد و ناظر است!»

«أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نُهُوا عَنِ النَّجْوَى ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا نُهُوا عَنْهُ وَ يَتَنَاجَوْنَ بِاللَّيْلِ وَ الْعُدْوَانِ وَ مَعْصِيَةِ يَدِ الرَّسُولِ وَ إِذَا جَاؤُكَ حَيُّوكَ بِمَا لَمْ يُحْيِكَ بِهِ اللَّهُ وَ يَقُولُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ لَوْ لَا يُعَذِّبُنَا اللَّهُ بِمَا نَقُولُ حَسْبُهُمْ جَهَنَّمُ يَصْلَوْنَهَا فَبِئْسَ الْمَصِيرُ؛ (۲) آیا ندیدی کسانی را که از نجوا [سخنان در گوشه] نهی شدند، سپس به کاری که از آن نهی شده بودند بازمی گردند و برای انجام گناه و تعدی و نافرمانی رسول خدا به نجوا می پردازند و هنگامی که نزد تو می آیند تو را تحیتی (و خوشامدی) می گویند که خدا به تو نگفته است، و در دل می گویند: «چرا خداوند ما را بخاطر گفته هایمان عذاب نمی کند؟!» جهنم برای آنان کافی است، وارد آن می شوند، و چه بد فرجامی است!»

ص: ۲۱۹

۱- - مجادله/۶-۵.

۲- - مجادله/۸.

«إِنَّمَا النَّجْوَى مِنَ الشَّيْطَانِ لِيَحْزُنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَلَيْسَ بِضَارِّهِمْ شَيْئًا إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ»؛ (۱) نجوا تنها از سوی شیطان است می خواهد با آن مؤمنان غمگین شوند ولی نمی تواند هیچ گونه ضرری به آنها برساند جز بفرمان خدا پس مؤمنان تنها بر خدا توکل کنند!»

۱۷۴- با دشمنان خدا دوست نشوید

«أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ تَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مَا هُمْ مِنْكُمْ وَلَا مِنْهُمْ وَيَخْلِفُونَ عَلَى الْكَذِبِ وَهُمْ يَعْلَمُونَ * أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ * اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ فَلَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ * لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ * يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيَحْلِفُونَ لَهُ كَمَا يَحْلِفُونَ لَكُمْ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ عَلَى شَيْءٍ أَلَا- إِنَّهُمْ هُمُ الْكَاذِبُونَ * اسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ فَأَنسَاهُمْ ذِكْرَ اللَّهِ أُولَئِكَ حِزْبُ الشَّيْطَانِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ الْخَاسِرُونَ * إِنَّ الَّذِينَ يَحِبُّوا دُونَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ أُولَئِكَ فِي الْأَذَلِّينَ * كَتَبَ اللَّهُ لَأَغْلِبَنَّ أَنَا وَرُسُلِي إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ * لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ أُولَئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلَا- إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ»؛ (۲) آیا ندیدی کسانی را که طرح دوستی با گروهی که مورد غضب خدا بودند ریختند؟! آنها نه از شما هستند و نه از آنان! سوگند دروغ یاد می کنند (که از شما هستند) در حالی که خودشان می دانند (دروغ نمی گویند)! خداوند عذاب شدیدی برای آنان فراهم ساخته، چرا که اعمال بدی انجام می دادند! آنها سوگندهای خود را سپری قرار دادند و مردم را از راه خدا بازداشتند از این رو برای آنان عذاب خوارکننده ای است! هرگز اموال و اولادشان آنها را از عذاب الهی حفظ نمی کند آنها اهل آتشند و جاودانه در آن می مانند! (به خاطر بیاورید) روزی را که خداوند

ص: ۲۲۰

۱- - مجادله/۱۰.

۲- - مجادله/۲۲-۱۴.

همه آنها را برمی انگیزد، آنها برای خدا نیز سوگند (دروغ) یاد می کنند همان گونه که (امروز) برای شما یاد می کنند و گمان می کنند کاری می توانند انجام دهند بدانید آنها دروغگویانند! شیطان بر آنان مسلط شده و یاد خدا را از خاطر آنها برده آنان حزب شیطانند! بدانید حزب شیطان زیانکارانند! کسانی که با خدا و رسولش دشمنی می کنند، آنها در زمره ذلیل ترین افرادند! خداوند چنین مقرر داشته که من و رسولانم پیروز می شویم چرا که خداوند قوی و شکست ناپذیر است! هیچ قومی را که ایمان به خدا و روز رستاخیز دارند نمی یابی که با دشمنان خدا و رسولش دوستی کنند، هر چند پدران یا فرزندان یا برادران یا خویشاوندانشان باشند آنان کسانی هستند که خدا ایمان را بر صفحه دلهایشان نوشته و با روحی از ناحیه خودش آنها را تقویت فرموده، و آنها را در باغهایی از بهشت وارد می کند که نهرها از زیر (درختانش) جاری است، جاودانه در آن می مانند خدا از آنها خشنود است، و آنان نیز از خدا خشنودند آنها «حزب الله» اند بدانید «حزب الله» پیروزان و رستگارانند.»

سوره حشر

۱۷۵- از نفاق و ارتباط پنهانی با دشمنان پرهیزید

«أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نَافَقُوا يَقُولُونَ لِإِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَئِن أُخْرِجْتُمْ لَنَخْرُجَنَّ مَعَكُمْ وَلَا نُطِيعُ فِيكُمْ أَحَدًا أَبَدًا وَإِنْ قُوتِلْتُمْ لَنَنْصُرَنَّكُمْ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ * لَئِن أُخْرِجُوا لَا يَخْرُجُونَ مَعَهُمْ وَلَئِن قُوتِلُوا لَا يَنْصُرُونَهُمْ وَلَئِن نَصَرُوهُمْ لَيُؤَلَّنَّ الْأَذْبَارَ ثُمَّ لَا يُنصَرُونَ * لَأَنْتُمْ أَشَدُّ رَهْبَةً فِي صُدُورِهِمْ مِنَ اللَّهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ * لَا يُقَاتِلُونَكُمْ جَمِيعًا إِلَّا فِي قُرَى مُحَصَّنَةٍ أَوْ مِنْ وَرَاءِ حُدُودٍ بِأَسْهُمٍ بَيْنَهُمْ شَدِيدٌ تَحْسِبُهُمْ جَمِيعًا وَقُلُوبُهُمْ شَتَّى ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ * كَمَثَلِ الَّذِينَ مِنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَرِيبًا ذَاقُوا وَبَالَ أَمْرِهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ * كَمَثَلِ الشَّيْطَانِ إِذْ قَالَ لِلْإِنْسَانِ اكْفُرْ فَلَمَّا كَفَرَ قَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِنْكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ * فَكَانَ عَاقِبَتُهُمَا أَنَّهُمَا فِي النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ جَزَاءُ الظَّالِمِينَ؛ (۱) آیا منافقان را ندیدی که پیوسته به برادران کفارشان از اهل کتاب می گفتند: «هر گاه شما را (از وطن) بیرون کنند، ما هم با شما بیرون خواهیم

ص: ۲۲۱

رفت و هرگز سخن هیچ کس را درباره شما اطاعت نخواهیم کرد و اگر با شما پیکار شود، یاریتان خواهیم نمود!» خداوند شهادت می دهد که آنها دروغگویانند! اگر آنها را بیرون کنند با آنان بیرون نمی روند، و اگر با آنها پیکار شود یاریشان نخواهند کرد، و اگر یاریشان کنند پشت به میدان کرده فرار می کنند سپس کسی آنان را یاری نمی کند! وحشت از شما در دلهای آنها بیش از ترس از خداست این به خاطر آن است که آنها گروهی نادانند! آنها هرگز با شما بصورت گروهی نمی جنگند جز در دژهای محکم یا از پشت دیوارها! پیکارشان در میان خودشان شدید است، (اما در برابر شما ضعیف!) آنها را متحد می پنداری، در حالی که دلهایشان پراکنده است این به خاطر آن است که آنها قومی هستند که تعقل نمی کنند! کار این گروه از یهود همانند کسانی است که کمی قبل از آنان بودند، طعم تلخ کار خود را چشیدند و برای آنها عذابی دردناک است! کار آنها همچون شیطان است که به انسان گفت: «کافر شو (تا مشکلات تو را حل کنم)!» اما هنگامی که کافر شد گفت: «من از تو بیزارم، من از خداوندی که پروردگار عالمیان است بیم دارم!» سرانجام کارشان این شد که هر دو در آتش دوزخ خواهند بود، جاودانه در آن می مانند و این است کیفر ستمکاران!

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ قَدْ يَئِسُوا مِنَ الْآخِرَةِ كَمَا يَئِسَ الْكُفَّارُ مِنْ أَصْحَابِ الْقُبُورِ؛ (۱) ای کسانی که ایمان آورده اید! با قومی که خداوند آنان را مورد غضب قرار داده دوستی نکنید آنان از آخرت مأیوسند همان گونه که کفار مدفون در قبرها مأیوس می باشند!»

۱۷۶- از خدا بترسید و خدا را فراموش نکنید

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَ لْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ وَ اتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ * وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ أُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ؛ (۲) ای کسانی که ایمان آورده اید از (مخالفت) خدا بپرهیزید و هر کس باید بنگرد تا برای فردایش چه چیز از پیش فرستاده و از خدا بپرهیزد که خداوند از آنچه

ص: ۲۲۲

۱- - ممتحنه/۱۳.

۲- - حشر/۱۹-۱۸.

انجام می دهید آگاه است! و همچون کسانی نباشید که خدا را فراموش کردند و خدا نیز آنها را به «خود فراموشی» گرفتار کرد، آنها فاسقاند.»

۱۷۷- از قساوت و سنگدلی دوری کنید

«لَوْ أَنْزَلْنَا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَىٰ جَبَلٍ لَّرَأَيْنَاهُ خَاشِعًا مُّتَصَدِّعًا مِّنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَ تِلْكَ الْأَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ؛ (۱) اگر این قرآن را بر کوهی نازل می کردیم، می دیدی که در برابر آن خاشع می شود و از خوف خدا می شکافد! اینها مثالهایی است که برای مردم می زنیم، شاید در آن بیندیشید!»

سوره ممتحنه

۱۷۸- دشمنان خدا و دشمنان خود را دوست نگیرید

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عِدُوِي وَعِدْوَكُمْ أَوْلِيَاءَ تُلْقُونَ إِلَيْهِم بِالْمَوَدَّةِ وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ يُخْرِجُونَ الرَّسُولَ وَإِيَّاكُمْ أَنْ تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ رَبِّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ خَرَجْتُمْ جِهَادًا فِي سَبِيلِي وَابْتِغَاءَ مَرْضَاتِي تُسِرُّونَ إِلَيْهِم بِالْمَوَدَّةِ وَأَنَا أَعْلَمُ بِمَا أَخْفَيْتُمْ وَمَا أَعْلَنْتُمْ وَمَنْ يَفْعَلْهُ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ * إِنْ يَتَّقُواكُمْ يَكُونُوا لَكُمْ أَعْدَاءً وَيَسْطُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ وَأَلْسِنَتَهُم بِالسُّوءِ وَوَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ * لَنْ تَنْفَعَكُم أَرْحَامُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَفْصَلُ بَيْنَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ (۲)»

به نام خداوند بخشنده بخشایشگر ای کسانی که ایمان آورده اید! دشمن من و دشمن خودتان را دوست نگیرید! شما نسبت به آنان اظهار محبت می کنید، در حالی که آنها به آنچه از حق برای شما آمده کافر شده اند و رسول الله و شما را به خاطر ایمان به خداوندی که پروردگار همه شماست از شهر و دیارتان بیرون می رانند اگر شما برای جهاد در راه من و جلب خشنودیم هجرت کرده اید (پیوند دوستی با آنان برقرار نسازید!) شما مخفیانه با آنها رابطه دوستی برقرار می کنید در حالی که من به آنچه پنهان یا آشکار می سازید از همه دانانترم! و هر کس از شما چنین کاری کند، از راه راست گمراه شده است! اگر آنها بر شما مسلط شوند، دشمنانتان خواهند بود و دست و زبان خود را

ص: ۲۲۳

۱- - حشر/۲۱.

۲- - ممتحنه/۳-۱.

به بدی کردن نسبت به شما می گشایند، و دوست دارند شما به کفر باز گردید! هرگز بستگان و فرزندانان روز قیامت سودی به حالتان نخواهند داشت میان شما جدایی می افکند و خداوند به آنچه انجام می دهید بیناست.»

سوره صفّ

۱۷۹- آنچه را خود انجام نمی دهید، از مردم نهی نکنید

«یا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ * كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ» (۱) ای کسانی که ایمان آورده اید! چرا سخنی می گوئید که عمل نمی کنید؟! نزد خدا بسیار موجب خشم است که سخنی بگوئید که عمل نمی کنید!»

۱۸۰- نور خدا را خاموش نکنید

«يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ * هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ» (۲) آنان می خواهند نور خدا را با دهان خود خاموش سازند ولی خدا نور خود را کامل می کند هر چند کافران خوش نداشته باشند! او کسی است که رسول خود را با هدایت و دین حق فرستاد تا او را بر همه ادیان غالب سازد، هر چند مشرکان کراهت داشته باشند!»

سوره جمعه

۱۸۱- نماز جمعه را رها نکنید و به دنبال خرید و فروش بروید

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ * فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَادْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ

ص: ۲۲۴

۱- - صف ۳-۲.

۲- - صف ۹-۸.

تُفْلِحُونَ * وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا أَنْفَضُوا إِلَيْهَا وَتَرَكُوكَ قَائِمًا قُلْ مَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ مِنَ اللَّهْوِ وَمِنَ التِّجَارَةِ وَاللَّهُ خَيْرُ الرَّازِقِينَ؛ (۱) ای کسانی که ایمان آورده اید! هنگامی که برای نماز روز جمعه اذان گفته شود، به سوی ذکر خدا بشتابید و خرید و فروش را رها کنید که این برای شما بهتر است اگر می دانستید! و هنگامی که نماز پایان گرفت (شما آزادید) در زمین پراکنده شوید و از فضل خدا بطلبید، و خدا را بسیار یاد کنید شاید رستگار شوید! هنگامی که آنها تجارت یا سرگرمی و لهوی را ببینند پراکنده می شوند و به سوی آن می روند و تو را ایستاده به حال خود رها می کنند بگو: آنچه نزد خداست بهتر از لهو و تجارت است، و خداوند بهترین روزی دهندگان است.»

سوره منافقین

۱۸۲- با سوگندهای خود از راه خدا جلوگیری نکند

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ اللَّهِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ * اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ * ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا فَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ * وَإِذَا رَأَيْتَهُمْ تُعْجِبُكَ أَجْسَامُهُمْ وَإِنْ يَقُولُوا تَسْمَعُ لِقَوْلِهِمْ كَأَنَّهُمْ خُشْبٌ مَسِينَةٌ يُحْسَبُونَ كُلَّ صَيْحَةٍ عَلَيْهِمْ هُمُ الْعِيدُ فَاحْذِرْهُمْ قَاتِلْهُمْ اللَّهُ أَنَّى يُؤْفَكُونَ * وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُولُ اللَّهِ لَوَّا رُؤُوسَهُمْ وَرَأَيْتَهُمْ يَصُدُّونَ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ * سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ أَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ لَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ * هُمُ الَّذِينَ يَقُولُونَ لَا- تُنْفِقُوا عَلَى مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ حَتَّى يَنْفَضُوا وَاللَّهُ خَزَائِنُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ * يَقُولُونَ لِنَنْ رَجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ لِيُخْرِجَنَّ الْمَأْعَزُ مِنْهَا الْمَأْذِلَّ وَاللَّهُ الْعَزَّ وَرَّ لِرَسُولِهِ وَ لِلْمُؤْمِنِينَ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ؛ (۲) به نام خداوند بخشنده بخشایسگر هنگامی که منافقان نزد تو آیند می گویند: «ما شهادت می دهیم که یقیناً تو رسول خدایی!» خداوند می داند که تو رسول او هستی، ولی خداوند شهادت می دهد که منافقان دروغگو

ص: ۲۲۵

۱- - جمعه/۱۱-۹.

۲- - منافقین/۸-۱.

هستند (و به گفته خود ایمان ندارند). آنها سوگندهایشان را سپر ساخته اند تا مردم را از راه خدا باز دارند، و کارهای بسیار بدی انجام می دهند! این بخاطر آن است که نخست ایمان آوردند سپس کافر شدند از این رو بر دلهای آنان مهر نهاده شده، و حقیقت را درک نمی کنند! هنگامی که آنها را می بینی، جسم و قیافه آنان تو را در شگفتی فرو می برد و اگر سخن بگویند، به سخنانشان گوش فرا می دهی اما گویی چوبهای خشکی هستند که به دیوار تکیه داده شده اند! هر فریادی از هر جا بلند شود بر ضد خود می پندارند آنها دشمنان واقعی تو هستند، پس از آنان بر حذر باش! خداوند آنها را بکشد، چگونه از حق منحرف می شوند؟! هنگامی که به آنان گفته شود: «بیاید تا رسول خدا برای شما استغفار کند!»، سرهای خود را (از روی استهزا و کبر و غرور) تکان می دهند و آنها را می بینی که از سخنان تو اعراض کرده و تکبر می ورزند! برای آنها تفاوت نمی کند، خواه استغفار برایشان کنی یا نکنی، هرگز خداوند آنان را نمی بخشد زیرا خداوند قوم فاسق را هدایت نمی کند! آنها کسانی هستند که می گویند: «به افرادی که نزد رسول خدا هستند انفاق نکنید تا پراکنده شوند!» (غافل از اینکه) خزاین آسمانها و زمین از آن خداست، ولی منافقان نمی فهمند! آنها می گویند: «اگر به مدینه بازگردیم، عزیزان ذلیلان را بیرون می کنند!» در حالی که عزت مخصوص خدا و رسول او و مؤمنان است ولی منافقان نمی دانند!

۱۸۲- مال و فرزند، شما را از یاد خدا غافل نکند

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُلْهِكُمْ أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ * وَ أَنْفَقُوا مِنْ مَا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ أَحَدَكُمْ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَّدَّقَ وَ أَكُنْ مِنَ الصَّالِحِينَ * وَ لَنْ يُؤَخَّرَ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجَلُهَا وَ اللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ» (۱) ای کسانی که ایمان آورده اید! اموال و فرزندان شما را از یاد خدا غافل نکنند! و کسانی که چنین کنند، زیانکارانند! از آنچه به شما روزی داده ایم انفاق کنید، پیش از آنکه مرگ یکی از شما فرا رسد و بگویند: «پروردگارا! چرا (مرگ) مرا مدت کمی به تأخیر نینداختی تا (در راه خدا) صدقه دهم و از صالحان باشم؟!» خداوند هرگز مرگ کسی را هنگامی که اجلش فرا رسد به تأخیر نمی اندازد، و خداوند به آنچه انجام می دهید آگاه است.»

ص: ۲۲۶

۱۸۳- از برخی از همسران و فرزندان خود حذر کنید آنان دشمنان شمايند

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ وَأَوْلَادِكُمْ عَدُوًّا لَكُمْ فَاحْذَرُوهُمْ وَإِنْ تَعَفُوا وَتَصَدَّقُوا وَتَغْفِرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ * إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ؛(۱) ای کسانی که ایمان آورده اید! بعضی از همسران و فرزندانان دشمنان شما هستند، از آنها بر حذر باشید و اگر عفو کنید و چشم بپوشید و ببخشید، (خدا شما را می بخشد) چرا که خداوند بخشنده و مهربان است! اموال و فرزندانان فقط وسیله آزمایش شما هستند و خداست که پاداش عظیم نزد اوست!»

سوره طلاق

۱۸۴- از امر الهی سربچی نکنید تا گرفتار عذاب نشوید

«وَكَأَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ عَتَتْ عَنْ أَمْرِ رَبِّهَا وَرُسُلِهِ فَحَاسَبْنَاهَا حِسَابًا شَدِيدًا وَعَدَّناها عَذَابًا نُكْرًا * فَذَاقَتْ وَبَالَ أَمْرِها وَكانَ عاقِبَةُ أَمْرِها خُسْرًا * أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا فَاتَّقُوا اللَّهَ يا أُولِي الْأَلْبَابِ الَّذِينَ آمَنُوا قَدْ أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيْكُمْ ذِكْرًا * رَسُولًا يَتْلُوا عَلَيْكُمْ آياتِ اللَّهِ مَبِينَاتٍ لِيُخْرِجَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَ مَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِها الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فيها أَبَدًا قَدْ أَحْسَنَ اللَّهُ لَهُ رِزْقًا؛(۲) چه بسیار شهرها و آبادیها که اهل آن از فرمان خدا و رسولانش سربچی کردند و ما بشدت به حسابشان رسیدیم و به مجازات کم نظیری گرفتار ساختیم! آنها آثار سوء کار خود را چشیدند و عاقبت کارشان خسران بود! خداوند عذاب سختی برای آنها فراهم ساخته پس از (مخالفت فرمان) خدا بپرهیزید ای خردمندانی که ایمان آورده اید! (زیرا) خداوند چیزی که مایه تذکر است بر شما نازل کرده رسولی به سوی شما فرستاده که

ص: ۲۲۷

۱- - تغابن/۱۵-۱۴.

۲- - طلاق/۱۱-۸.

آیات روشن خدا را بر شما تلاوت می کند تا کسانی را که ایمان آورده و کارهای شایسته انجام داده اند، از تاریکیها بسوی نور خارج سازد! و هر کس به خدا ایمان آورده و اعمال صالح انجام دهد، او را در باغهایی از بهشت وارد سازد که از زیر درختانش) نهرها جاری است، جاودانه در آن می مانند، و خداوند روزی نیکویی برای او قرار داده است!»

سوره تحریم

۱۸۵- چیزی را که خداوند حلال نموده بر خود حرام مکن

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ لِمَ تُحَرِّمُ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكَ تَبْتَغِي مَرْضَاتَ أَزْوَاجِكَ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ * قَدْ فَرَضَ اللَّهُ لَكُمْ تَحِلَّهُ أَيْمَانُكُمْ وَاللَّهُ مَوْلَاكُمْ وَهُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ؛(۱) به نام خداوند بخشنده بخشایشگر ای پیامبر! چرا چیزی را که خدا بر تو حلال کرده بخاطر جلب رضایت همسرانت بر خود حرام می کنی؟! و خداوند آمرزنده و رحیم است. خداوند راه گشودن سوگندهایتان را (در این گونه موارد) روشن ساخته و خداوند مولای شماست و او دانا و حکیم است.»

۱۸۶- اسرار را افشا نکنید

«وَ إِذْ أَسَرَّ النَّبِيُّ إِلَىٰ بَعْضِ أَزْوَاجِهِ حَدِيثًا فَلَمَّا نَبَّأَتْ بِهِ وَأَظْهَرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ عَرَّفَ بَعْضُهُ وَأَعْرَضَ عَنْ بَعْضٍ فَلَمَّا نَبَّأَهَا بِهِ قَالَتْ مَنْ أَنْبَأَكَ هَذَا قَالَ نَبَّأَنِيَ الْعَلِيمُ الْخَبِيرُ * إِنْ تَتُوبَا إِلَى اللَّهِ فَقَدْ صَغَتْ قُلُوبُكُمَا وَإِنْ تَظَاهَرَا عَلَيْهِ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ مَوْلَاهُ وَجِبْرِيلُ وَصَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمَلَائِكَةُ بَعْدَ ذَلِكَ ظَهِيرٌ * عَسَىٰ رَبُّهُ إِنْ طَلَّقَكُنَّ أَنْ يُبَدِّلَهُ أَزْوَاجًا خَيْرًا مِنْكُنَّ مُسْلِمَاتٍ مُؤْمِنَاتٍ قَانِتَاتٍ تَائِبَاتٍ عَابِدَاتٍ سَائِحَاتٍ ثَيِّبَاتٍ وَأَبْكَارًا؛(۲) (به خاطر بیاورید) هنگامی را که پیامبر یکی از رازهای خود را به بعضی از همسرانش گفت، ولی هنگامی که وی آن را

ص: ۲۲۸

۱- - تحریم/۲-۱.

۲- - تحریم/۵-۳.

افشا کرد و خداوند پیامبرش را از آن آگاه ساخت، قسمتی از آن را برای او بازگو کرد و از قسمت دیگر خودداری نمود هنگامی که پیامبر همسرش را از آن خبر داد، گفت: «چه کسی تو را از این راز آگاه ساخت؟» فرمود: «خداوند عالم و آگاه مرا با خبر ساخت!» اگر شما (همسران پیامبر) از کار خود توبه کنید (به نفع شماست، زیرا) دلهایتان از حق منحرف گشته و اگر بر ضد او دست به دست هم دهید، (کاری از پیش نخواهید برد) زیرا خداوند یاور اوست و همچنین جبرئیل و مؤمنان صالح، و فرشتگان بعد از آنان پشتیبان اویند. امید است که اگر او شما را طلاق دهد، پروردگارش به جای شما همسرانی بهتر برای او قرار دهد، همسرانی مسلمان، مؤمن، متواضع، توبه کار، عابد، هجرت کننده، زانی غیر باکره و باکره!»

سوره ملک

۱۸۷- به پروردگار خود کافر نشوید

«وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ * إِذَا أُلْقُوا فِيهَا سَمِعُوا لَهَا شَهِيقًا وَهِيَ تَفُورُ * تَكَادُ تَمَيِّزُ مِنَ الْغَيْظِ كُلَّمَا أُلْقِيَ فِيهَا فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ * قَالُوا بَلَىٰ قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِن شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ كَبِيرٍ * وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ * فَاعْتَرَفُوا بِذُنُوبِهِمْ فَنَسِيحًا لِأَصْحَابِ السَّعِيرِ؛ (۱) و برای کسانی که به پروردگارشان کافر شدند عذاب جهنم است، و بد فرجامی است! هنگامی که در آن افکنده شوند صدای وحشتناکی از آن می شنوند، و این در حالی است که پیوسته می جوشد! نزدیک است (دوزخ) از شدت غضب پاره پاره شود هر زمان که گروهی در آن افکنده می شوند، نگهبانان دوزخ از آنها می پرسند: «مگر بیم دهنده الهی به سراغ شما نیامد؟!» می گویند: «آری، بیم دهنده به سراغ ما آمد، ولی ما او را تکذیب کردیم و گفتیم: خداوند هرگز چیزی نازل نکرده، و شما در گمراهی بزرگی هستید!» و می گویند: «اگر ما گوش شنوا داشتیم یا تعقل می کردیم، در میان دوزخیان نبودیم!» اینجاست که به گناه خود اعتراف می کنند دور باشند دوزخیان از رحمت خدا!»

ص: ۲۲۹

۱۸۸- از تکذیب کنندگان پیروی نکنید

«فَلَا تَطْعُ الْمُكَذِّبِينَ * وَذُؤَا لَوْ تُدْهِنُ فَيُدْهِنُونَ * وَلَا تُطْعُ كُلَّ حَلَّافٍ مَهِينٍ * هَمَّازٍ مَشَاءٍ بِنَمِيمٍ * مَنَاعٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ * عَتَلٌ بَعْدَ ذَلِكَ زَنِيمٍ * أَنْ كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنِينَ * إِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِ آيَاتُنَا قَالَ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ * سَنَسِمُهُ عَلَى الْخُرْطُومِ؛ (۱)»

حال که چنین است از تکذیب کنندگان اطاعت مکن! آنها دوست دارند نرمش نشان دهی تا آنها (هم) نرمش نشان دهند (نرمشی توأم با انحراف از مسیر حق)! و از کسی که بسیار سوگند یاد می کند و پست است اطاعت مکن، کسی که بسیار عیبجوست و به سخن چینی آمد و شد می کند، و بسیار مانع کار خیر، و متجاوز و گناهکار است علاوه بر اینها کینه توز و پرخور و خشن و بدنام است! مبدا بخاطر اینکه صاحب مال و فرزندان فراوان است (از او پیروی کنی)! هنگامی که آیات ما بر او خوانده می شود می گوید: «اینها افسانه های خرافی پیشینیان است!» (ولی) ما بزودی بر بینی او علامت و داغ ننگ می نهیم»

۱۸۹- از امتحان خداوند بترسید و خدا را از یاد نبرید

«إِنَّا بَلَوْنَاهُمْ كَمَا بَلَوْنَا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ إِذْ أَقْسَمُوا لَيَصْرِمُنَّهَا مُصْبِحِينَ * وَلَا يَسْتَشْنُونَ * فَطَافَ عَلَيْهَا طَائِفٌ مِّن رَّبِّكَ وَهُمْ نَائِمُونَ * فَأَصْبَحَتْ كَالصَّرِيمِ * فَتَنَادُوا مُصْبِحِينَ * أَنْ ائْتِدُوا عَلَىٰ حَزْبِكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَارِمِينَ * فَأَنْطَلَقُوا وَهُمْ يَتَخَفَتُونَ * أَنْ لَا يَدْخُلَنَّهَا الْيَوْمَ عَلَيْكُمْ مَسْكِينٌ * وَغَدَوْا عَلَىٰ حَرْدٍ قَادِرِينَ * فَلَمَّا رَأَوْهَا قَالُوا إِنَّا لَضَالُّونَ * بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ * قَالَ أَوْسَيْطُهُمْ أَلَمَ أَقْبَلْ لَكُمْ لَوْ لَا تَسِيَّبُحُونَ * قَالُوا سُبْحَانَ رَبَّنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ * فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ يَتَلَوْمُونَ * قَالُوا يَا وَيْلَنَا إِنَّا كُنَّا طَاغِينَ * عَسَىٰ رَبُّنَا أَنْ يُبَدِّلَنَا خَيْرًا»

ص: ۲۳۰

مِنْهَا إِنَّا إِلَى رَبِّنَا رَاغِبُونَ * كَذَلِكَ الْعَذَابُ وَالْعَذَابُ الْأَخْرَجُ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ؛ (۱) ما آنها را آزمودیم، همان گونه که «صاحبان باغ» را آزمایش کردیم، هنگامی که سوگند یاد کردند که میوه های باغ را صبحگاهان (دور از چشم مستمندان) بچینند. و هیچ از آن استثنا نکنند امّا عذابی فراگیر (شب هنگام) بر (تمام) باغ آنها فرود آمد در حالی که همه در خواب بودند، و آن باغ سرسبز همچون شب سیاه و ظلمانی شد! صبحگاهان یکدیگر را صدا زدند، که بسوی کشتزار و باغ خود حرکت کنید اگر قصد چیدن میوه ها را دارید! آنها حرکت کردند در حالی که آهسته با هم می گفتند: «مواظب باشید امروز حتی یک فقیر وارد بر شما نشود!» (آری) آنها صبحگاهان تصمیم داشتند که با قدرت از مستمندان جلوگیری کنند. هنگامی که (وارد باغ شدند و) آن را دیدند گفتند: «حقّاً» ما گمراهیم! (آری، همه چیز از دست ما رفته) بلکه ما محرومیم! یکی از آنها که از همه عاقلتر بود گفت: «آیا به شما نگفتم چرا تسیح خدا نمی گوید؟! گفتند: «منزه است پروردگار ما، مسلماً ما ظالم بودیم!» سپس رو به یکدیگر کرده به ملامت هم پرداختند، (و فریادشان بلند شد) گفتند: «وای بر ما که طغیانگر بودیم! امیدواریم پروردگارمان (ما را ببخشد و) بهتر از آن به جای آن به ما بدهد، چرا که ما به او علاقه مندیم!» این گونه است عذاب (خداوند در دنیا)، و عذاب آخرت از آن هم بزرگتر است اگر می دانستند!»

۱۹۰- قرآن را تکذیب نکنید

«فَدَرْنِي وَمَنْ يُكَذِّبُ بِهَذَا الْحَدِيثِ سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ * وَأُمْلِي لَهُمْ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ * أَمْ تَسْتَأْجِرُهُمْ أَجْرًا فَهُمْ مِنْ مَغْرَمٍ مُثْقَلُونَ * أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُونَ؛ (۲) اکنون مرا با آنها که این سخن را تکذیب می کنند واگذار! ما آنان را از آنجا که نمی دانند به تدریج به سوی عذاب پیش می بریم. و به آنها مهلت (بازگشت) می دهم چرا که نقشه های من محکم و دقیق است! یا اینکه تو از آنها مُزدی می طلبی که پرداختش برای آنها سنگین است؟! یا اسرار غیب نزد آنهاست و آن را می نویسند (و به یکدیگر می دهند)؟!»

ص: ۲۳۱

۱- - قلم / ۳۳-۱۷.

۲- - قلم / ۴۷-۴۴.

«وَإِنْ يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُزْلِقُونَكَ بِأَبْصَارِهِمْ لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ وَيَقُولُونَ إِنَّهُ لَمَجْنُونٌ * وَ مَا هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ؛ (۱) نزدیک است کافران هنگامی که آیات قرآن را می شنوند با چشم زخم خود تو را از بین ببرند، و می گویند: «او دیوانه است!» در حالی که این (قرآن) جز مایه بیداری برای جهانیان نیست!»

سوره الحاقه

۱۹۲- از گرفتن نامه با دست چپ هراس داشته باشید

«وَ أَمَّا مَنْ أُوْتِيَ كِتَابَهُ بِشِمَالِهِ فَيَقُولُ يَا لَيْتَنِي لَمْ أُوتَ كِتَابِيهِ * وَ لَمْ أُدْرِ مَا حِسَابِيهِ * يَا لَيْتَهَا كَانَتِ الْقَاضِيَةَ * مَا أَغْنَىٰ عَنِّي مَالِيهِ * هَلَكَ عَنِّي سُلْطَانِيهِ * خُدُوهُ فَغُلُّوهُ * ثُمَّ الْجَحِيمَ صَلُّوهُ * ثُمَّ فِي سِلْسِلَةٍ ذَرْعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا فَاسْلُكُوهُ * إِنَّهُ كَانَ لَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ * وَ لَا يَحْضُرُ عَلَىٰ طَعَامِ الْمَسْكِينِ * فَلَيْسَ لَهُ الْيَوْمَ هَاهُنَا حَمِيمٌ * وَ لَا طَعَامٌ إِلَّا مِنْ غَسَلِينٍ * لَا يَأْكُلُهُ إِلَّا الْخَاطِئُونَ؛ (۲) اما کسی که نامه اعمالش را به دست چپش بدهند می گوید: «ای کاش هرگز نامه اعمالم را به من نمی دادند. و نمی دانستم حساب من چیست! ای کاش مرگم فرا می رسید! مال و ثروتم هرگز مرا بی نیاز نکرد، قدرت من نیز از دست رفت!» او را بگیرد و دربند و زنجیرش کنید! سپس او را در دوزخ بیفکنید! بعد او را به زنجیری که هفتاد ذراع است ببندید چرا که او هرگز به خداوند بزرگ ایمان نمی آورد، و هرگز مردم را بر اطعام مستمندان تشویق نمی نمود از این رو امروز هم در اینجا یار مهربانی ندارد، و نه طعامی، جز از چرک و خون! غذایی که جز خطاکاران آن را نمی خورند!»

ص: ۲۳۲

۱- - قلم/۵۲-۵۱.

۲- - الحاقه/۳۷-۲۵.

۱۹۳- چرا از کفر می ترسید!؟

«فَكَيْفَ تَتَّقُونَ إِنْ كَفَرْتُمْ يَوْمًا يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا * السَّمَاءُ مَنقُطِرٌ بِهِ كَانَ وَعْدُهُ مَفْعُولًا * إِنْ هَذِهِ تَذِكْرَةٌ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا؛ (۱) شما (نیز) اگر کافر شوید، چگونه خود را (از عذاب الهی) بر کنار می دارید؟! در آن روز که کودکان را پیر می کند، و آسمان از هم شکافته می شود، و وعده او شدنی و حتمی است. این هشدار و تذکری است، پس هر کس بخواهد راهی به سوی پروردگارش برمی گزیند!»

سوره مدثر

۱۹۴- گرفتار عذاب سقر نشوید

«كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهينَةٌ * إِلَّا أَصْحَابَ الْيَمِينِ * فِي جَنَّاتٍ يَتَسَاءَلُونَ * عَنِ الْمُجْرِمِينَ * مَا سَلَكَكُمْ فِي سَقَرٍ * قَالُوا لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ * وَ لَمْ نَكُ نَطْعُمُ الْمَسْكِينِ * وَ كُنَّا نَخُوضُ مَعَ الْخَائِضِينَ * وَ كُنَّا نَكْذِبُ بِيَوْمِ الدِّينِ * حَتَّىٰ أَتَانَا الْيَقِينُ * فَمَا تَنْفَعُهُمْ شَفَاعَةُ الشَّافِعِينَ * فَمَا لَهُمْ عَنِ التَّذْكِرِ مُعْرِضِينَ * كَأَنَّهُمْ حُمْرٌ مُّسْتَنْفِرَةٌ * فَرَّتْ مِنْ قَسْوَرَةٍ؛ (۲) آری) هر کس در گرو اعمال خویش است، مگر «اصحاب یمین» (که نامه اعمالشان را به نشانه ایمان و تقوایشان به دست راستشان می دهند)! آنها در باغهای بهشتند، و سؤال می کنند ... از مجرمان: چه چیز شما را به دوزخ وارد ساخت؟! می گویند: «ما از نماز گزاران نبودیم، و اطعام مستمند نمی کردیم، و پیوسته با اهل باطل همنشین و همصدا بودیم، و همواره روز جزا را انکار می کردیم، تا زمانی که مرگ ما فرا رسید!» از این رو شفاعت کنندگان به حال آنها سودی نمی بخشد. چرا آنها از تذکر روی گردانند؟! گویی گورخرانی رمیده اند، که از (مقابل) شیری فرار کرده اند!»

ص: ۲۳۳

۱- - مزمل/ ۱۹-۱۷.

۲- - مدثر/ ۵۱-۳۸.

«كَلَّا بَلْ تُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ * وَ تَذُرُونَ الْآخِرَةَ * وَجْوهٌ يَوْمَئِذٍ نَاضِرَةٌ * إِلَىٰ رَبِّهَا نَاظِرَةٌ * وَ وُجُوهُ يَوْمَئِذٍ بِالسَّاعَةِ * تَنْظُرُونَ أَنْ يُفْعَلَ بِهَا فَاقِرَةٌ * كَلَّا- إِذَا بَلَغَتِ التَّرَاقِيَ * وَقِيلَ مَنْ رَاقٍ * وَ ظَنَّ أَنَّهُ الْفِرَاقُ * وَ اتَّفَتِ السَّاقُ بِالسَّاقِ * إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمَسَاقُ * فَلَا صِدْقَ وَ لَا- صِدْقِي * وَ لَكِنَّ كَذَّبَ وَ تَوَلَّى * ثُمَّ ذَهَبَ إِلَىٰ أَهْلِهِ يَتَمَطَّى * أَوْلَىٰ لَكَ فَأَوْلَىٰ * ثُمَّ أَوْلَىٰ لَكَ فَأَوْلَىٰ * أَيْحَسِبُ الْإِنْسَانَ أَنْ يُتْرَكَ سُدًى * أَلَمْ يَكُنْ نُطْفَحَ مِنْ مَنِيٍّ يُمْنَىٰ * ثُمَّ كَانَ عُلُقَهُ فَخَلَقَ فَسَوَىٰ * فَجَعَلَ مِنْهُ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَ الْأُنثَىٰ * أَلَيْسَ ذَلِكَ بِقَادِرٍ عَلَىٰ أَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتَىٰ؟ (۱)» چنین نیست که شما می پندارید (و دلایل معاد را کافی نمی دانید) بلکه شما دنیای زودگذر را دوست دارید (و هوسرانی بی قید و شرط را!) و آخرت را رها می کنید! (آری) در آن روز صورتهایی شاداب و مسرور است، و به پروردگارش می نگرند! و در آن روز صورتهایی عبوس و در هم کشیده است، زیرا می داند عذابی در پیش دارد که پشت را در هم می شکند! چنین نیست (که انسان می پندارد! او ایمان نمی آورد) تا موقعی که جان به گلوگاهش رسد، و گفته شود: «آیا کسی هست که (این بیمار را از مرگ) نجات دهد؟!» و به جدایی از دنیا یقین پیدا کند، و ساق پاها (از سختی جان دادن) به هم بیچند! (آری) در آن روز مسیر همه بسوی (دادگاه) پروردگارت خواهد بود! (در آن روز گفته می شود:) او هرگز ایمان نیاورد و نماز نخواند، بلکه تکذیب کرد و روی گردان شد، سپس بسوی خانواده خود بازگشت در حالی که متکبران قدم برمی داشت! (با این اعمال) عذاب الهی برای تو شایسته تر است، شایسته تر! سپس عذاب الهی برای تو شایسته تر است، شایسته تر! آیا انسان گمان می کند بی هدف رها می شود؟! آیا او نطفه ای از منی که در رحم ریخته می شود نبود؟! سپس بصورت خون بسته در آمد، و خداوند او را آفرید و موزون ساخت، و از او دو زوج مرد و زن آفرید! آیا چنین کسی قادر نیست که مردگان را زنده کند؟!»

«إِنَّ هَؤُلَاءِ يُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ وَ يَذُرُونَ وَرَاءَهُمْ يَوْمًا ثَقِيلًا * نَحْنُ خَلَقْنَاهُمْ وَ شَدَدْنَا أَسْرَهُمْ وَ إِذَا شِئْنَا بَدَّلْنَا أَمْثَالَهُمْ تَبْدِيلًا * إِنَّ هَذِهِ تَذِكْرَةٌ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذْ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا * وَ مَا تَشَاؤُنَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ كَانَ

عَلِيماً حَكِيماً؛ (۱) آنها زندگی زودگذر دنیا را دوست دارند، در حالی که روز سختی را پشت سر خود رها می کنند! ما آنها را آفریدیم و پیوندهای وجودشان را محکم کردیم، و هر زمان بخواهیم جای آنان را به گروه دیگری می دهیم! این یک تذکر و یادآوری است، و هر کس بخواهد (با استفاده از آن) راهی به سوی پروردگارش برمی گزیند! و شما هیچ چیز را نمی خواهید مگر اینکه خدا بخواهد، خداوند دانا و حکیم بوده و هست!

سوره هل آتی (سوره انسان)

۱۹۶- احوالات پیشین خود را از یاد نبرید

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ هَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ حِينٌ مِّنَ الدَّهْرِ لَمْ يَكُنْ شَيْئاً مَّذْكُوراً * إِنَّا خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ أَمْشَاجٍ نَّبْتَلِيهِ فَجَعَلْنَاهُ سَمِيعاً بَصِيراً * إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِراً وَ إِمَّا كَفُوراً * إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَلَاسِلَ وَأَغْلَالاً وَ سَعِيراً؛ (۲) به نام خداوند بخشنده بخشایشگر آیا زمانی طولانی بر انسان گذشت که چیز قابل ذکری نبود؟! ما انسان را از نطفه مختلطی آفریدیم، و او را می آزماییم (بدین جهت) او را شنوا و بینا قرار دادیم! ما راه را به او نشان دادیم، خواه شاکر باشد (و پذیرا گردد) یا ناسپاس! ما برای کافران، زنجیرها و غلها و شعله های سوزان آتش آماده کرده ایم!»

سوره مرسلات

«أَلَمْ نَخْلُقْكُمْ مِنْ مَّاءٍ مَّهِينٍ * فَجَعَلْنَاهُ فِي قَرَارٍ مَّكِينٍ * إِلَى قَدَرٍ مَّعْلُومٍ * فَقَدَرْنَا فَنِعْمَ الْقَادِرُونَ * وَنِلُّ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ * أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ كِفَاتاً * أَحْيَاءً وَ أَمْواتاً * وَ جَعَلْنَا فِيهَا رِوَاسِيَ شَامِخَاتٍ وَ أَسْقَيْنَاكُمْ مَاءً فُرَاتاً * وَنِلُّ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ * انْطَلِقُوا إِلَى مَا كُنتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ * انْطَلِقُوا إِلَى ظِلِّ ذِي ثَلَاثِ شُعَبٍ * لَا

ص: ۲۳۵

۱- انسان/۳۱-۲۷.

۲- انسان/۴-۱.

ظَلِيلٍ وَلَا يُغْنِي مِنَ اللَّهَبِ * إِنَّهَا تَزْمِي بِشَرِّ كَالْقَصْرِ * كَأَنَّهُ جِمَالَتٌ صُفْرٌ؛ (۱) آیا شما را از آبی پست و ناچیز نیافریدیم، سپس آن را در قرارگاهی محفوظ و آماده قرار دادیم، تا مدتی معین؟! ما قدرت بر این کار داشتیم، پس ما قدرتمند خوبی هستیم (و امر معاد برای ما آسان است)! وای در آن روز بر تکذیب کنندگان! آیا زمین را مرکز اجتماع انسانها قرار ندادیم، هم در حال حیاتشان و هم مرگشان؟! و در آن کوه های استوار و بلندی قرار دادیم، و آبی گوارا به شما نوشاندیم! وای در آن روز بر تکذیب کنندگان! (در آن روز به آنها گفته می شود:) بی درنگ، به سوی همان چیزی که پیوسته آن را تکذیب می کردید بروید! بروید به سوی سایه سه شاخه (دودهای خفقان بار و آتش زا)! سایه ای که نه آرامبخش است و نه از شعله های آتش جلوگیری می کند! شراره هایی از خود پرتاب می کند مانند یک کاخ! گویی (در سرعت و کثرت) همچون شتران زردرنگی هستند (که به هر سو پراکنده می شوند!)»

سوره نبأ

۱۹۷- از آن خبر بزرگ غافل نباشید

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ * عَنِ النَّبِيِّ الْعَظِيمِ * الَّذِي هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ * كَلَّا سَيَعْلَمُونَ * ثُمَّ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ * أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ مِهَادًا * وَالْجِبَالَ أَوْتَادًا * وَخَلَقْنَاكُمْ أَزْوَاجًا * وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا * وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ لِبَاسًا * وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا * وَبَنَيْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعًا شِدَادًا * وَجَعَلْنَا سِرَّاجًا وَهَاجًا * وَأَنْزَلْنَا مِنَ الْمُعْصِرَاتِ مَاءً ثَجَّاجًا * لِنُخْرِجَ بِهِ حَبًّا وَنَبَاتًا * وَجَنَّاتٍ أَلْفَافًا * إِنَّ يَوْمَ الْفُضْلِ كَانَ مِيقَاتًا * يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ فَتَأْتُونَ أَفْوَاجًا * وَفُتِحَتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ أَبْوَابًا * وَسُيِّرَتِ الْجِبَالُ فَكَانَتْ سَرَابًا * إِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا * لِلطَّاغِينَ مَابًا * لَا يَبْقَيْنَ فِيهَا أَحْقَابًا * لَا يَذُوقُونَ فِيهَا بَرْدًا وَلَا شَرَابًا * إِلَّا حَمِيمًا وَغَسَّاقًا * جَزَاءً وَفَاقًا * إِنَّهُمْ كَانُوا لَا يَرْجُونَ حِسَابًا؛ (۲) به نام خداوند بخشنده مهربان آنها از چه چیز از یکدیگر سؤال می کنند!؟

ص: ۲۳۶

۱- - مرسلات/۳۳-۲۰.

۲- - نبأ/۲۷-۱.

از خبر بزرگ و پراهمیت (رستاخیز)! همان خبری که پیوسته در آن اختلاف دارند! چنین نیست که آنها فکر می کنند، و بزودی می فهمند! باز هم چنین نیست که آنها می پندارند، و بزودی می فهمند (که قیامت حق است)! آیا زمین را محل آرامش (شما) قرار ندادیم؟! و کوه ها را میخهای زمین؟! و شما را بصورت زوجها آفریدیم! و خواب شما را مایه آرامستان قرار دادیم، و شب را پوششی (برای شما)، و روز را وسیله ای برای زندگی و معاش! و بر فراز شما هفت (آسمان) محکم بنا کردیم! و چراغی روشن و حرارت بخش آفریدیم! و از ابرهای باران زا آبی فراوان نازل کردیم، تا بوسیله آن دانه و گیاه بسیار برویانیم، و باغهایی پردرخت! (آری) روز جدایی، میعاد همگان است! روزی که در «صور» دمیده می شود و شما فوج فوج (به محشر) می آید! و آسمان گشوده می شود و بصورت درهای متعددی درمی آید! و کوه ها به حرکت درمی آید و بصورت سرابی می شود! مسلماً (در آن روز) جهنم کمینگاهی است بزرگ، و محل بازگشتی برای طغیانگران! مدتهای طولانی در آن می مانند! در آنجا نه چیز خنکی می چشند و نه نوشیدنی گوارایی، جز آبی سوزان و مایعی از چرک و خون! این مجازاتی است موافق و مناسب (اعمالشان)! چرا که آنها هیچ امیدی به حساب نداشتند،»

۱۹۸- از عذاب و کیفر نزدیک غافل نشوید

«إِنَّا أَنْذَرْنَاكُمْ عَذَابًا قَرِيبًا يَوْمَ يَنْظُرُ الْمَرْءُ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ وَيَقُولُ الْكَافِرُ يَا لَيْتَنِي كُنْتُ تُرَابًا» (۱) و ما شما را از عذاب نزدیکی بیم دادیم! این عذاب در روزی خواهد بود که انسان آنچه را از قبل با دستهای خود فرستاده می بیند، و کافر می گوید: «ای کاش خاک بودم (و گرفتار عذاب نمی شدم)!»

ص: ۲۳۷

باشد و نفس را از هوی بازدارد، قطعاً بهشت جایگاه اوست! و از تو درباره قیامت می پرسند که در چه زمانی واقع می شود؟!»

سوره عَبَسَ

۲۰۱- چه قدر انسان کفران می کند

«قِيلَ الْإِنْسَانُ مَا أَكْفَرَهُ * مِنْ أَيِّ شَيْءٍ خَلَقَهُ * مِنْ نُطْفَةٍ خَلَقَهُ فَقَدَرَهُ * ثُمَّ السَّبِيلَ يَسْرَهُ * ثُمَّ أَمَاتَهُ فَأَقْبَرَهُ * ثُمَّ إِذَا شَاءَ أَنْشَرَهُ * كَلَّا لَمَّا يَقْضِ مَا أَمَرَهُ * فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ إِلَى طَعَامِهِ * أَنَا صَبَبْنَا الْمَاءَ صَبًّا * ثُمَّ شَقَقْنَا الْأَرْضَ شَقًّا * فَأَنْبَتْنَا فِيهَا حَبًّا * وَعَبًّا وَقَضْبًا * وَزَيْتُونًا وَنَخْلًا * وَحَدائقَ غَلْبًا * وَفَاكِهَةً وَأَبًّا * مَتَاعًا لَكُمْ وَلِأَنْعَامِكُمْ * فَإِذَا جَاءَتِ الصَّاحَّةُ * يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ * وَأُمِّهِ وَأَبِيهِ * وَصَاحِبَتِهِ وَبَنِيهِ * لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُغْنِيهِ * وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ مُسْفِرَةٌ * ضَاحِكَةٌ مُسْتَبْشِرَةٌ * وَوُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ عَلَيْهَا غَبَرَةٌ * تَرْهَقُهَا قَتَرَةٌ * أُولَئِكَ هُمُ الْكَاْفِرَةُ الْفَجَرَةُ؛ (۱) مرگ بر این انسان، چقدر کافر و ناسپاس است! (خداوند) او را از چه چیز آفریده است؟! او را از نطفه ناچیزی آفرید، سپس اندازه گیری کرد و موزون ساخت، سپس راه را برای او آسان کرد، بعد او را میراند و در قبر پنهان نمود، سپس هر گاه بخواهد او را زنده می کند! چنین نیست که او می پندارد او هنوز آنچه را (خدا) فرمان داده، اطاعت نکرده است! انسان باید به غذای خویش (و آفرینش آن) بنگرد! ما آب فراوان از آسمان فرو ریختیم، سپس زمین را از هم شکافتیم، و در آن دانه های فراوانی رویاندیم، و انگور و سبزی بسیار، و زیتون و نخل فراوان، و باغهای پردرخت، و میوه و چراگاه، تا وسیله ای برای بهره گیری شما و چهارپایانتان باشد! هنگامی که آن صدای مهیب [صیحه رستاخیز] بیاید، (کافران در اندوه عمیقی فرومی روند)! در آن روز که انسان از برادر خود می گریزد، و از مادر و پدرش، و زن و فرزندانش در آن روز هر کدام از آنها وضعی دارد که او را کاملاً به خود مشغول می سازد! چهره هایی در آن روز گشاده و نورانی است،

ص: ۲۳۹

خندان و مسرور است و صورتهایی در آن روز غبارآلود است، و دود تاریکی آنها را پوشانده است، آنان همان کافران فاجرند!»

سوره انفطار

۲۰۲- به پروردگار خود مغرور مشو و قیامت را تکذیب مکن

«يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ * الَّذِي خَلَقَكَ فَسَوَّاكَ فَعَدَلَكَ * فِي أَيِّ صُورَةٍ مَا شَاءَ رَكَّبَكَ * كَلَّا بَلْ تُكَذِّبُونَ
بِالدِّينِ * وَإِنَّ عَلَيْكُمْ لِحَافِظِينَ * كِرَامًا كَاتِبِينَ * يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ * إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ * وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ * يَصِيلُونَهَا
يَوْمَ الدِّينِ * وَ مَا هُمْ عَنْهَا بِغَائِبِينَ * وَ مَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمَ الدِّينِ * ثُمَّ مَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمَ الدِّينِ * يَوْمَ لَا تَمْلِكُ نَفْسٌ لِنَفْسٍ شَيْئًا وَ
الْأَمْرُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ؛ (۱) ای انسان! چه چیز تو را در برابر پروردگار کریمت مغرور ساخته است؟! همان خدایی که تو را آفرید و
سامان داد و منظم ساخت، و در هر صورتی که خواست تو را ترکیب نمود. (آری) آن گونه که شما می پندارید نیست بلکه
شما روز جزا را منکرید! و بی شک نگاهبانانی بر شما گمارده شده ... والا مقام و نویسنده (اعمال نیک و بد شما)، که می
دانند شما چه می کنید! به یقین نیکان در نعمتی فراوانند. و بدکاران در دوزخند، روز جزا وارد آن می شوند و می سوزند، و
آنان هرگز از آن غایب و دور نیستند! تو چه می دانی روز جزا چیست؟! باز چه می دانی روز جزا چیست؟! روزی است که
هیچ کس قادر بر انجام کاری به سود دیگری نیست، و همه امور در آن روز از آن خداست!»

ص: ۲۴۰

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ * الَّذِينَ إِذَا اكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ * وَإِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وَزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ * أَلَا يَظُنُّ أُولَئِكَ أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ * لِيَوْمٍ عَظِيمٍ * يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ * كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْفُجَارِ لَفِي سِجِّينٍ * وَ مَا أَذْرَاكَ مَا سِجِّينٌ * كِتَابٌ مَّرْقُومٌ * وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ * الَّذِينَ يُكَذِّبُونَ بِيَوْمِ الدِّينِ * وَ مَا يُكذِّبُ بِهِ إِلَّا كُلُّ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ * إِذَا تُتْلَى عَلَيْهِ آيَاتُنَا قَالَ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ * كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ * كَلَّا إِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَمَحْجُوبُونَ * ثُمَّ إِنَّهُمْ لَصَالُوا الْجَحِيمِ * ثُمَّ يُقَالُ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ؛(۱)» به نام خداوند بخشنده بخشایشگر وای بر کم فروشان! آنان که وقتی برای خود پیمان می کنند، حق خود را بطور کامل می گیرند اما هنگامی که می خواهند برای دیگران پیمان یا وزن کنند، کم می گذارند! آیا آنها گمان نمی کنند که برانگیخته می شوند، در روزی بزرگ روزی که مردم در پیشگاه پروردگار جهانیان می ایستند. چنین نیست که آنها (درباره قیامت) می پندارند، به یقین نامه اعمال بدکاران در «سجین» است! تو چه می دانی «سجین» چیست؟ نامه ای است رقم زده شده و سرنوشتی است حتمی! وای در آن روز بر تکذیب کنندگان! همانها که روز جزا را انکار می کنند. تنها کسی آن را انکار می کند که متجاوز و گنهکار است! (همان کسی که) وقتی آیات ما بر او خوانده می شود می گوید: «این افسانه های پیشینیان است!» چنین نیست که آنها می پندارند، بلکه اعمالشان چون زنگاری بر دلهایشان نشسته است! چنین نیست که می پندارند، بلکه آنها در آن روز از پروردگارشان محجوبند! سپس آنها به یقین وارد دوزخ می شوند! بعد به آنها گفته می شود: «این همان چیزی است که آن را انکار می کردید!»

۲۰۴- به مومنان نخندید و آنان را مسخره نکنید

«إِنَّ الَّذِينَ أَجْرَمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا يَضْحَكُونَ * وَإِذَا مَرُّوا بِهِمْ يَتَغَامَزُونَ * وَإِذَا انْقَلَبُوا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ انْقَلَبُوا فَكِهِينَ * وَإِذَا رَأَوْهُمْ قَالُوا إِنَّ هَؤُلَاءِ لَضَالُّونَ * وَ مَا أُرْسِلُوا عَلَيْهِمْ حَافِظِينَ * فَالْيَوْمَ الَّذِينَ آمَنُوا مِنَ

الْكَفَّارِ يَصْحَكُونَ * عَلَى الْأَرْضِ كَيْ يُنْظَرُونَ * هَيْلٌ تُثَوِّبُ الْكَفَّارَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ؛ (۱) بدکاران (در دنیا) پیوسته به مؤمنان می خندیدند، و هنگامی که از کنارشان می گذشتند آنان را با اشاره تمسخر می کردند، و چون به سوی خانواده خود بازمی گشتند مسرور و خندان بودند، و هنگامی که آنها را می دیدند می گفتند: «اینها گمراهانند!» در حالی که هرگز مأمور مراقبت و متکفل آنان [مؤمنان] نبودند! ولی امروز مؤمنان به کفار می خندند، در حالی که بر تختهای آراسته بهشتی نشسته و (به سرنوشت شوم آنها) می نگرند! آیا (با این حال) کافران پاداش اعمال خود را گرفتند؟!»

سوره بروج

۲۰۵- مرگ بر اصحاب اُخدود

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْجُبُوجِ * وَالْيَوْمِ الْمَوْعُودِ * وَشَاهِدٍ وَمَشْهُودٍ * قَتَلَ أَصْحَابُ الْأُخْدُودِ * النَّارِ ذَاتِ الْوُقُودِ * إِذْ هُمْ عَلَيْهَا قُعُودٌ * وَهُمْ عَلَى مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌ * وَمَا نَقَمُوا مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ * الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ * إِنَّ الَّذِينَ فَتَنُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا فَلَهُمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَ لَهُمْ عَذَابُ الْحَرِيقِ؛ (۲) به نام خداوند بخشنده بخشایشگر سوگند به آسمان که دارای برجهای بسیار است، و سوگند به آن روز موعود، و سوگند به «شاهد» و «مشهود»! [«شاهد»: پیامبر و گواهان اعمال، و «مشهود»: اعمال امت است] مرگ بر شکنجه گران صاحب گودال (آتش)، آتشی عظیم و شعله ور! هنگامی که در کنار آن نشسته بودند، و آنچه را با مؤمنان انجام می دادند (با خونسردی و قساوت) تماشا می کردند! آنها هیچ ایرادی بر مؤمنان نداشتند جز اینکه به خداوند عزیز و حمید ایمان آورده بودند همان کسی که حکومت آسمانها و زمین از آن اوست و خداوند بر همه چیز گواه است! کسانی که مردان و زنان باایمان را شکنجه دادند سپس توبه نکردند، برای آنها عذاب دوزخ و عذاب آتش سوزان است!»

ص: ۲۴۲

۱- - مطفین ۳۶/۲۹.

۲- - بروج ۱۰/۱.

۲۰۶- از کيفر اقوام گذشته بترسيد و طغيان و سرکشی نکنيد

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَالْفَجْرِ * وَ لَيَالٍ عَشْرٍ * وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ * وَاللَّيْلِ إِذَا يَسِيرٍ * هَلْ فِي ذَلِكَ قَسَمٌ لِذِي حَجْرِ * أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ * إِرَمَ ذَاتِ الْعِمَادِ * الَّتِي لَمْ يُخْلَقْ مِثْلُهَا فِي الْبِلَادِ * وَ ثَمُودَ الَّذِينَ جَابُوا الصَّخْرَ بِالْوَادِ * وَ فِرْعَوْنَ ذِي الْأَوْتَادِ * الَّذِينَ طَعَنُوا فِي الْبِلَادِ * فَأَكْثَرُوا فِيهَا الْفَسَادَ * فَصَبَّ عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍ * إِنَّ رَبَّكَ لَبَلَمَّ صَادٍ؛ (۱)» به نام خداوند بخشنده مهربان به سپیده دم سوگند، و به شبهای دهگانه، و به زوج و فرد، و به شب، هنگامی که (به سوی روشنایی روز) حرکت می کند سوگند (که پروردگارت در کمین ظالمان است)! آیا در آنچه گفته شد، سوگند مهمی برای صاحبان خرد نیست؟! آیا ندیدی پروردگارت با قوم «عاد» چه کرد؟! و با آن شهر «ارم» با عظمت، همان شهری که مانندش در شهرها آفریده نشده بود! و قوم «ثمود» که صخره های عظیم را از (کنار) درّه می بریدند (و از آن خانه و کاخ می ساختند)! و فرعونى که قدرتمند و شکنجه گر بود، همان اقوامی که در شهرها طغيان کردند، و فساد فراوان در آنها به بار آوردند به همین سبب خداوند تازیانه عذاب را بر آنان فرو ریخت! به یقین پروردگار تو در کمینگاه (ستمگران) است!»

سوره بلد

۲۰۷- ای انسان غافل مباش و برای نجات خود از عقبه بگذر!

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ لَا أُفْسِمُ بِهَذَا الْبَلَدِ * وَأَنْتَ حِلٌّ بِهَذَا الْبَلَدِ * وَ وَالِدٍ وَ مَا وَلَدٌ * لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي كَبَدٍ * أَيْحَسِبُ أَنْ لَنْ يُقَدِرَ عَلَيْهِ أَحَدٌ * يَقُولُ أَهْلَكْتُ مَا لَا لُبَدًا * أَيْحَسِبُ أَنْ لَمْ يَرَهُ أَحَدٌ * أَلَمْ نَجْعَلْ لَهُ عَيْنَيْنِ * وَ لِسَانًا وَ شَفَتَيْنِ * وَ هَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِ * فَلَا اقْتَحَمَ الْعَقَبَةَ * وَ مَا أَدْرَاكَ مَا الْعَقَبَةُ * فَكُّ»

ص: ۲۴۳

رَقَبَةٍ * أَوْ إِطْعَامٌ فِي يَوْمٍ ذِي مَسْجَبَةٍ * يَتِيمًا ذَا مَقْرَبَةٍ * أَوْ مِسْكِينًا ذَا مَتْرَبَةٍ * ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ وَتَوَاصَوْا بِالْمَرْحَمَةِ * أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ * وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا هُمْ أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ * عَلَيْهِمْ نَارٌ مُّؤَصَّدَةٌ؛ (۱) به نام خداوند بخشنده بخشایشگر قسم به این شهر مقدس [مکه]، شهری که تو در آن ساکنی، و قسم به پدر و فرزندش [ابراهیم خلیل و فرزندش اسماعیل ذبیح]، که ما انسان را در رنج آفریدیم (و زندگی او پر از رنجهاست)! آیا او گمان می کند که هیچ کس نمی تواند بر او دست یابد؟! می گوید: «مال زیادی را (در کارهای خیر) نابود کرده ام!» آیا (انسان) گمان می کند هیچ کس او را ندیده (که عمل خیری انجام نداده) است؟! آیا برای او دو چشم قرار ندادیم، و یک زبان و دو لب؟! و او را به راه خیر و شرف هدایت کردیم! ولی او از آن گزیده مهم نگذشت! و تو نمی دانی آن گزیده چیست! آزاد کردن برده ای، یا غذا دادن در روز گرسنگی ... یتیمی از خویشاوندان، یا مستمندی خاک نشین را، سپس از کسانی باشد که ایمان آورده و یکدیگر را به شکیبایی و رحمت توصیه می کنند! آنها «اصحاب الیمین» اند (که نامه اعمالشان را به دست راستشان می دهند)! و کسانی که آیات ما را انکار کرده اند افرادی شومند (که نامه اعمالشان به دست چپشان داده می شود). بر آنها آتشی است فرو بسته (که راه فراری از آن نیست!»

سوره الضحی

۲۰۸- یتیم را تحت فشار قرار مده و سائل را منع مکن

«فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ * وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ * وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ؛ (۲) حال که چنین است یتیم را تحقیر مکن، و سؤال کننده را از خود مران، و نعمتهای پروردگارت را باز گو کن!»

ص: ۲۴۴

۱- - بلد/ ۲۰-۱.

۲- - الضحی/ ۱۱-۹.

۲۰۹- ای انسان ناسپاس طغیان مکن

«كَلَّا إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنَّاظٍ * أَنْ رَأَاهُ اسْتَعْذَرْنَا * إِنَّ إِلَىٰ رَبِّكَ الرُّجْعَىٰ * أَرَأَيْتَ الَّذِي يَنْهَىٰ * عَبْدًا إِذَا صَلَّىٰ * أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ عَلَىٰ * الْهُدَىٰ * أَوْ أَمَرَ بِالتَّقْوَىٰ * أَرَأَيْتَ إِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ * أَلَمْ يَعْلَم بِأَنَّ اللَّهَ يَرَىٰ؛(۱) چنین نیست (که شما می پندارید) به یقین انسان طغیان می کند، از اینکه خود را بی نیاز ببیند! و به یقین بازگشت (همه) به سوی پروردگار تو است! به من خبر ده آیا کسی که نهی می کند، بنده ای را به هنگامی که نماز می خواند (آیا مستحق عذاب الهی نیست)؟! به من خبر ده اگر این بنده به راه هدایت باشد، یا مردم را به تقوا فرمان دهد (آیا نهی کردن او سزاوار است)؟! به من خبر ده اگر (این طغیانگر) حق را انکار کند و به آن پشت نماید (آیا مستحق مجازات الهی نیست)؟! آیا او ندانست که خداوند (همه اعمالش را) می بیند؟!»

سوره قارعه

۲۱۰- از حادثه کوبنده قیامت غافل نشوید!

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْقَارِعَةُ * مَا الْقَارِعَةُ * وَ مَا أَدْرَاكَ مَا الْقَارِعَةُ * يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ * وَ تَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ * فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ * فَهُوَ فِي عِيشِهِ رَاغِبٍ * وَ أَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ * فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ * وَ مَا أَدْرَاكَ مَا هِيَةٌ * نَارٌ حَامِيَةٌ؛(۲) به نام خداوند بخشنده مهربان آن حادثه کوبنده، و چه حادثه کوبنده ای! و تو چه می دانی که حادثه کوبنده چیست؟! (آن حادثه همان روز قیامت است!) روزی که مردم مانند پروانه های پراکنده خواهند بود، و کوه ها مانند پشم رنگین حلأجی شده می گردد! امیاً کسی که (در آن روز) ترازوهای اعمالش سنگین است، در یک زندگی خشنودکننده خواهد بود! و امیاً کسی که ترازوهایش سبک است، پناهگاهش «هاویه» [دوزخ] است! و تو چه می دانی «هاویه» چیست؟! آتشی است سوزان!»

ص: ۲۴۵

۱- - علق/۱۴-۶.

۲- - قارعه/۱۱-۱.

۲۱۱- بدگویی و عیب جویی نکنید

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَيْلٌ لِّكُلِّ هُمَزَةٍ لُّمَزَةٍ * الَّذِي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ * يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ * كَلَّا لَيُنْبَذَنَّ فِي الْحُطَمَةِ * وَ مَا أَذْرَاكَ مِنَ الْحُطَمَةِ * نَارُ اللَّهِ الْمُوقَدَةُ * الَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الْأَفْئِدَةِ * إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُّوَصَّيَّةٌ * فِي عَمَدٍ مُمَدَّدَةٍ؛(۱)» به نام خداوند بخشنده مهربان وای بر هر عیبجوی مسخره کننده ای! همان کس که مال فراوانی جمع آوری و شماره کرده (بی آنکه مشروع و نامشروع آن را حساب کند)! او گمان می کند که اموالش او را جاودانه می سازد! چنین نیست که می پندارد بزودی در «حطمه» [آتشی خردکننده] پرتاب می شود! و تو چه می دانی «حطمه» چیست؟! آتش برافروخته الهی است، آتشی که از دلها سر می زند! این آتش بر آنها فرو بسته شده، در ستونهای کشیده و طولانی!

سوره فیل

۲۱۲- با خدا به جنگ برنخیزید جنگ با خدا پیروزی ندارد

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ * أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضَلُّلٍ * وَ أَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ * تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِنْ سِجِّيلٍ * فَجَعَلَهُمْ كَعَصِفٍ مِّمَّا أُكُولُ؛(۲)» به نام خداوند بخشنده مهربان آیا ندیدی پروردگارت با فیل سواران [لشکر ابرهه که برای نابودی کعبه آمده بودند] چه کرد؟! آیا نقشه آنها را در ضلالت و تباهی قرار نداد؟! و بر سر آنها پرندگان را گروه گروه فرستاد، که با سنگهای کوچکی آنان را هدف قرار می دادند سرانجام آنها را همچون کاه خورده شده (و متلاشی) قرار داد!

ص: ۲۴۶

۱- - همزه/۹-۱.

۲- - فیل/۵-۱.

۲۱۳- قیامت را تکذیب نکنید و نماز را سبک نشمارید

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالْإِيمَانِ * فَذَلِكَ الَّذِي يَدْعُ الْيَتِيمَ * وَلَا يَحْضُ عَلَى طَعَامِ الْمَسْكِينِ * فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ * الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ * الَّذِينَ هُمْ يُرَاؤُونَ * وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ؛ (۱)» به نام خداوند بخشنده مهربان آیا کسی که روز جزا را پیوسته انکار می کند دیدی؟ او همان کسی است که یتیم را با خشونت می راند، و (دیگران را) به اطعام مسکین تشویق نمی کند! پس وای بر نمازگزارانی که ... در نماز خود سهل انگاری می کنند، همان کسانی که ریا می کنند، و دیگران را از وسایل ضروری زندگی منع می نمایند!

سوره کافرون

۲۱۴- کافران ارتباطی با ما ندارند، و آئین شان آئین ما نیست

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ * لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ * وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ * وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَا عَبَدْتُمْ * وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ * لَكُمْ دِينُكُمْ وَ لِي دِينِي؛ (۲)» به نام خداوند بخشنده مهربان بگو: ای کافران! آنچه را شما می پرستید من نمی پرستم! و نه شما آنچه را من می پرستم می پرستید، و نه من هرگز آنچه را شما پرستش کرده اید می پرستم، و نه شما آنچه را که من می پرستم پرستش می کنید (حال که چنین است) آئین شما برای خودتان، و آئین من برای خودم!

ص: ۲۴۷

۱- ماعون/۷-۱.

۲- کافرون/۶-۱.

۲۱۵- از گناه و سحر و حسد پرهیز کنید و به خدا پناه ببرید

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ * مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ * وَ مِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ * وَ مِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ * وَ مِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ؛(۱)» به نام خداوند بخشنده مهربان بگو: پناه می برم به پروردگار سپیده صبح، از شر تمام آنچه آفریده است و از شر هر موجود شرور هنگامی که شبانه وارد می شود و از شر آنها که با افسون در گره ها می دمند (و هر تصمیمی را سست می کنند) و از شر هر حسودی هنگامی که حسد می ورزد!»

سوره ناس

۲۱۶- از شر وسواس خناس جنی و انسی به خدا پناه ببرید

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ * مَلِكِ النَّاسِ * إِلَهِ النَّاسِ * مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ * الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ * مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ؛(۲)» به نام خداوند بخشنده مهربان بگو: پناه می برم به پروردگار مردم، به مالک و حاکم مردم، به (خدا و) معبود مردم، از شر وسوسه گر پنهانکار، که در درون سینه انسانها وسوسه می کند، خواه از جن باشد یا از انسان!»

مؤلف گوید: به نظر نویسندگان آیات یاد شده صراحتاً و یا تلویحاً و به صورت ملازمه دلالت بر نهی و دوری از موضوعات یاد شده دارد، و نویسندگان ادعای بررسی و استقصای کامل ندارد، و امکان دارد حرام های دیگری نیز از آیات دیگر استفاده شود، والله العالم.

از سوئی زیادی از حرام ها در قرآن با صراحت و یا ملازمه و امثال نیامده است و پیامبر خدا(صلی الله علیه وآله وسلم) و اوصیای آن حضرت آنها را از قرآن استفاده نموده اند، از این رو محرمات اسلام محدود به آنچه ذکر

ص: ۲۴۸

۱- - فلق/۵-۱.

۲- - ناس/۶-۱.

شد نمی باشد، و ما محرمات اسلام را در کتابی به نام «محرمات اسلام» جمع آوری نموده ایم و در آن کتاب نیز ادعای بررسی کامل نداریم، و شاید محرمات دیگر هم باشد که ما به آنها پی نبرده باشیم، و الله العالم.

واجبات اسلام را نیز نویسنده در کتابی به نام «واجبات اسلام» جمع آوری نموده، و ادعای بررسی کامل ندارد،

و از خداوند می خواهد که توفیق انجام واجبات اسلام و ترک محرمات اسلام را به همه دوستان اهل البیت (علیهم السلام) مرحمت فرماید و نویسنده نیز موفق به عمل به واجبات و محرمات خداوند باشد. ان شاء الله والله الموفق و نرجو منه الفضل و الرحمة بحق محمد و أهل بيته الطاهرين صلوات الله عليهم اجمعين و قال تبارك و تعالی:

«فَلَوْ لَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَكُنْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ؛ و اگر فضل و رحمت خداوند بر شما نبود، از زیانکاران بودید.»

«وَلَوْ لَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَاتَّبَعْتُمُ الشَّيْطَانَ إِلَّا قَلِيلًا؛ و اگر فضل و رحمت خدا بر شما نبود، جز عده کمی، همگی از شیطان پیروی می کردید (و گمراه می شدید).»

«وَلَوْ لَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ مَا زَكِيَ مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ أَبَدًا؛ و اگر فضل و رحمت الهی بر شما نبود، هرگز احدی از شما پاک نمی شد.»

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریان‌های اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می‌نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری

۴. صرفا ارائه محتوای علمی

۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می
نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه
اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

